

CAPUT V.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

e. 20. ebd.

Innotuit nobis olim tam per tuas litteras, quam quorundam suffraganeorum tuorum, & dilectorum filiorum Prioris, & conventus Wigornien. ecclesie, quod eadem ecclesia destituta pastore, dicti Prior, & conventus dil. fi. magistrum M. Eboracen. Archid. in pastorem animarum suarum unanimiter elegerunt, & cum ejus tibi fuisset electio presentata, confirmationem usque in adventum ipsius, qui absens eligebatur, & infcius, distulisti, qui tandem, quod fuerat factum, audito ad presentiam tuam devotus accessit, & prater opinionem omnium, qui nihil obstare credebant, quin statim concors, & canonica deberet electio confirmari, spontanea tibi, & secreta confessione monstravit, quod conscientia ejus aliquantisper ex natalibus esset laesa, & quod ad tanta dignitatis apicem, prater indulgentiam Apostolic. sedis nollet aliquatenus promoveri, proposuit, etiamsi promoventem benignum, & facilem inveniret. Tu autem sicut vir providus, & discretus intellecta conscientia ejus, noluisti protinus ad confirmationem procedere, sed nobis rei seriem per tuas insinuans litteras, & per eas ipsius magistri merita, & conscientiam commendasti. Capitulum autem ejusdem ecclesie, quare per te fuisset electionis confirmatio protelata, se ignorare per litteras suas nobis transmissas exposuit, & eam petiit per sedem Apostolicam confirmari, presentato nobis decreto electionis subscriptionibus eligentium roborato; quidam tamen suffraganeorum tuorum, quod per tuas litteras videbaris obscure aliquantulum innuisse, per suas litteras in aliquibus expresserunt, asserentes eum filium fuisse cujusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua, & non conjugata susceptum. Interim vero idem magister ex insperato ad presentiam nostram accessit, & quod nobis de nativitate ipsius per litteras aliquorum suffraganeorum tuorum fuerit intimatum, exposuit, & adjecit, quod nunquam pater ejus habuerat uxorem, sed matri ejus virginitatis florem subripuerat, quasi furtim, & ipsa infra quadriennium a nativitate ipsius matrimonium contraxit. Nos ergo cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu relectis canonibus quosdam invenimus, qui non legitime genitos promoveri vetant ad officium pastorale, causam forte trahentes ex lege divina, per quam spurii, & manzares usque in decimam generationem in ecclesiam Dei prohibentur intrare. Invenimus etiam alios, qui undecumque genitos non prohibent ad sacros ordines promoveri, dummodo sibi merita suffragentur, asserentes, quod culpa parentum non est filiis imputanda. Et ad hoc probandum inducunt, quod dominus noster Jesus Christus non tantum ex alienigenis, sed etiam adulterinis voluit commixtionibus nasci, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Hi etiam divinæ scripturæ videntur inniti, qua dicitur, *filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii,*

per quam antiquum videtur proverbium removeri, quod inter filios Israel dici solebat: *patres com. (1) uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Quidam vero ad concordiam discordantia revocantes, repugnantiam canonum prædictorum quodam modo sopire videbantur, dicentes, quod illegitime geniti, si religiosi fuerint, aut in cœnobiis, aut in canonicis conversati, a sacris ministeriis minime revocentur, & inter illegitime genitos quidam asserunt eos solos a sacris officiis prohibendos, qui paternam incontinentiam imitantur, & ii quoque videntur auctoritate divinæ legis inniti, qua dicitur, *Ego sum Deus zelotes visitans peccata patrum in filios usque in tertiam, & quartam progeniem in iis, qui oderunt me gratis, quasi dicat, in iis, qui circa me paternum odium imitantur.* Verum canon concilii Lateranen. a bon. mem. Alexandro Papa pr. nostro editus in synodo generali, primis concordans canonibus, non solum tales vetat in Episcopum (2) promoveri, verum etiam eligentibus talem personam poenam infligit, immo ipso facto eandem poenam asserit incurrisse, ut secundum hoc canon latæ sententiæ esse videatur, cujus tenor talis est: „ Ne videlicet, quod de quibusdam pro necessitatibus temporis factum est, in exemplum trahatur a posteris, nullus in Episcopum eligatur, nisi qui de legitimo matrimonio sit natus“; circa finem subjungens: „ clerici sane, si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi tunc potestate privatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio se noverint esse suspensos“. Sane prædictus canon, qui non per eum, qui canones non nosset antiquos, sed per illum, qui plene noverat canonicas sanctiones, in concilio multorum juris peritorum est editus, & ipsius approbatione concilii roboratus, nati de non legitimo matrimonio, omnem videtur in Episcopos promovendi aditum præclusisse. Cum id etiam ad consequentiam trahi prohibeat, quod pro necessitate innuit prioribus temporibus esse factum, licet nihil amplius, quam necessitas dispensationem ad dispensationem inducat. Præterea electionem talium innuit nullam esse, dum in poenam statuit electorum, ut tunc eligendi potestate se noverit privato, quod nihil esset, si tunc non occurreret electio facienda, quod fieri non posset priori electione, seu etiam nominatione durante. Ex quo patet electionem hujusmodi per ipsum canonem irritam, quamvis autem, etsi canon iste non legitime genitos fortius prosequatur, nobis tamen per eum * adepta non fuerit dispensandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari post eum, immo eadem potestate functurum, cum non habeat potestatem par in parem, sed ea tantum fuerit mens ipsius, ut quia ex eo quod aliquando ex dispensatione pro necessitate temporis factum fuerat, quidam gratiam in licentiam extendentes, & inde sumentes exemplum, se li-

* adempti.

cite

[1] Al. comederunt. (2) Episcopus.

cite credebant eligere tales, & indifferenter huiusmodi eligeant, cum talia fieri prohiberet, unde gravem electoribus pœnam inflixit. Deliberavimus tamen cum fratribus nostris, utrum in tali casu, & cum tali persona deberemus misericorditer dispensare, vel juris potius servare rigorem. Invenimus enim a bonæ memoriæ Urbano Papa pr. n. in casu multo difficiliore cum Cenoman. dispensatum electo, qui fuerat filius sacerdotis, & Legion. Episcopo, qui post consecrationem suam humiliter fuerat, & sponte confessus, quod fuisset ex matre non legitima (1) procreatus, quam pater vivente uxore propria cognovisset; sed idem Urbanus prohibuit, ne id quasi pro regula in posterum ad consequentiam traheretur. Videbatur enim quod cum illegitime natus fuisset, aliquandiu dispensatum, & ex certa causa forsitan in posterum dispensandum, in hoc casu deberet celerius dispensatio indulgeri illi personæ videlicet, quæ minus imperfectionis, plus perfectionis habebat. Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur: litterarum scientia, morum honestas, vitæ virtus (2), & fama personæ, multipliciter a quibusdam etiam ex fratribus meis, qui eum in scholis cognoverant approbatæ: faciebant etiam ad id non modicum concursus capituli Wigornien. electio, petitio populi, assensus Principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, & humilis devotio contentis, quod sponte, & humiliter suum maluit confiteri defectum, quam læsa conscientia thronum ascendere pastorem. Habito ergo super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu intelligentes Wigornien. capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improvide potius elegisse, cum ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem præmissam, electionem ipsam prædicti canonis auctoritate cassatam denuntiavimus irritam, & inanem, parcentes non modicum Wigornien. capitulo, quod eis nec pœnam infligimus expressam in canone suprascripto, nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant, quamvis post cassationem huiusmodi a nobis a multis fuerit humiliter supplicatum, ut propter causas prædictas dignaremur cum eo misericorditer dispensare, cum ad dispensandum in talibus nullus se casus habilior posset asserere. Quia tamen prædicto capitulo liberam facultatem eligendi, vel postulandi volumus reservare, supplicationem huiusmodi, quæ nomine capituli non fiebat, cum non ad postulandam dispensationem, sed petendam confirmationem ipsius capituli, nuntii fuerint destinati, ad præsens non duximus admittendum, decernentes irritum, & inane, si quid super ordinatione ipsius Episcopatus ante susceptionem litterarum nostrarum fuerit attemptatum. Volumus igitur, & mandamus, quatenus per Cantuarien. provinciam ex parte nostra facias districtius inhiberi, ne quod de multis in eadem provincia, quod sine pudore non dicimus, inordinate noscitur esse factum, de cetero contra for-

mam præscriptam nullatenus attemptetur, sed si Wigornien. capitulum eundem magistrum propter prærogativam meritorum ipsius duxerit postulandum, postulationem ipsius apud sedem Apostolicam præsentare procuret.

CAPUT VI.

Idem Janeven. (3) Archiepiscopo Placentino, & Bobien. Episcopis.

CUM inter dil. fil. canonicos Saonen. super electione Pont. quæstio verteretur, eligentium votis in diversa divisus, ad sed. Ap. dil. fil. G. subd. Saonen. & I. procurator capituli accesserunt, quibus ven. f. n. I. Alban. Episcopum, & dil. fil. n. A. tituli sancti Martini presbyterum Cardinalem dedimus auditores. In quorum præsentia subd. proposuit memoratus, quod cum vii. essent canonici Saonen. se in capitulo receperunt de futura electione Pontificis tractaturi, ubi diversi a diversis nominati fuere, sed Archid. Archipresbytero, Præposito Asten. Præpositum nominantibus fuit a præfato S. fortiter obviatum, asserente ipsum electum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice fuerat tamquam inhabilis recusatus, nec ad ecclesiam aliam debere fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saon. & infra. Sed Præpositus Saon. sprete appellationibus interpositis Præposito Asten. legit, obiciente parte adversa, quod huiusmodi electio propter appellationes interpositas, & alia etiam obstacula non teneret, & infra. Sed & civitatem idem Præpositus, & alii omnes egressi, exceptis presbytero, & subdiacono sæpeditis, secum sigillum eis ignorantibus detulerunt, & ad Mediolanen. Archiepiscopum accedentes, petierunt electionem, quam fecerant confirmari, licet a solo Præposito, & post ap. facta fuisset. Sed quoniam indebitus electionis processus Archiepiscopo antea innotuerat, petitioni eorum non annuens, quendam de fratribus suis ad investigandum electionis processum Saonam direxit: sed cum testes producerentur coram eo, & postularetur, ut nuntium ipsum pariter procurarent, pars adversa jam dictum Archiepiscopum, altera vero sedem Ap. invocavit. Sed cum ad mandatū nuntii partes Mediolan. ivissent Apostolos petitionis ab Archiepiscopo, ut ad pacem redirent, fuisse monitæ diligenter, cujus arbitrio Præpositus se stare velle constanter asseruit, si hoc & ipsum faceret pars adversa, quod deliberato consilio præfatus subdiaconus repromisit. Post hæc reverfi ad propria, & demum ab Archiepiscopo evocati, Archipresbyter pro parte altera de rato, ut dicebat, litteris præmunitus, ipse vero, & pro parte sua Mediolanum accessit, & iterum ab eo [4] in Archiepiscopum compromisso, ipse habito fratrum nostrorum [5] consilio magistrum B. Mediocen. canonicum eis dedit in Episcopum, & etiam confirmavit, quem in Saonen. ecclesia præsentem clero, & populo civitatis adhibitis sollempnitatibus consueta electam publice nuntiarunt, cui Archiepiscopus Præposito sedem Apostolicam provocante con-

c. 21. cod.

(1) Forte, legitime. (2) Al. victus. (3) Januen. (4) Al. ea. (5) Suorum, forte.

se-

secrationis munus distulit impertiri: & infra. Postquam igitur coram præfatis auditoribus fuit super his, & similibus disputatum, qui nobis ea sufficienter, ac fideliter retulerunt, quoniam de ipsis nobis non potuit fieri plena fides, causam ipsam vestro duximus examini committendam. Dil. vestræ per A. s. m. quæ cum constet electionem de præposito memorato a majori, & saniori parte capituli celebratam, fuisse publicatam etiam, & subscriptam, si dictus Præpositus eidem electioni consenserit, ut per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi conjugale vinculum spiritualiter sit contractum, nisi sufficienter sit ostensum eundem Præpositum morbo epileptico laborare, super quo contra ipsum dicit appellatum, vos non obstante appellationis objectu, si qua forsan ex aliis causis superius memoratis proponitur interposita, cum ex iis, quæ coram nobis allegata fuerunt, eas appellationes certa ratione frivolæ reputemus, electionem ipsius nostra freti auctoritate, sub. cujus. contrad. & ap. ob. confirmetis, non obstante, quod post talem electionem a præfato Archiepiscopo proponitur esse factum, etiam si a partibus in eum fuerit compromissum, cum electores a tali electione sic nequiverint resilire. Quod si electores illius non compromiserint in Archiepiscopum memoratum, et si dictus Præpositus nondum electioni factæ consenserit, eo tamen consentire volente, dummodo a morbo sit immunis objecto, vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

CAPUT VII.

Idem Prænestino Episcopo.

DUDUM ad audientiam nostram quæstione prolata, quod vacante præpositura Colon. ecclesiæ in duo se vota eligentium divisit etiam causam super his dil. f. N. de lacu, & I. de Claustro, & G. de Valle sancti P. in * Hesterbarb. Abbatibus sub eo tenore duximus committendam, ut auditis, quæ proponerentur hinc inde, si de partium procederet voluntate, diffinitivam sententiam promulgarent; alioquin causam sufficienter instructam ad nostram remitterent audientiã, statuente partibus terminum competentem, quo per se, vel per responsales idoneos ad Ap. se. accederent sententiam recepturæ. Ipsi vero mandatum Apostolicum fideliter exequi cupientes, partes ad suam præsentiam convocarunt, receperunt testes hinc inde productos, examinarunt eligentium conscientias, audierunt allegationes utrinque: & quoniam Præpositus sancti Georgii eorum sententiæ se tandem asseruit nolle stare, depositiones testium hinc inde receptas, & allegationes partis alterius sub sigillis suis ad se. Ap. destinavit, partibus festum beati Michaelis tunc primo venturum, veniendi ad sedem Ap. terminum præfixentes, & infra. Cumque nuntii Præpositi sanctorum Apostolorum ad nostram præsentiam accessissent, Præpositus sancti Georgii nec venit, nec misit idoneum responsalem, & infra. Visis ergo attestationibus, & gestis iudicum diligenter inspectis; invenimus, quod pro Præposito sanctorum Apostolorum au-

Tom. IV.

(1) *Warmacien. forte.*

toritas, pro Præposito vero sancti Georgii numerus eligentium faciebat, cum primus a XIV. tum personis, tum canonicis, qui alios dignitate, & ætate, & tempore præcedebant, secundus vero a XXIV. fuisset electus. Obiiciebatur autem Præposito sancti Georgii minor scientia, defectus ætatis, & quod in minoribus ordinibus erat constitutus. Unde cum præposituræ illi esset Archidiaconatus annexus, nondum erat ei dignitas conferenda, ratione cujus cogebatur, infra præfixum a canonicis spatium, in diaconum promoveri. Proponebatur autem pro altero, quod erat vir ætate, scientia, & moribus commendandus. Unde meliori ducti zelo propter hoc electores ipsius in eum se confessi fuerant convenisse, non solum sui, sed etiam quidam alterius electores eum prudentiorem esse præsertim in spiritualibus asseriebant, quamvis alium magis utilem maxime circa temporalia propter potentiam fuerint protestati. Cum autem allegationes pro eodem Præposito S. Georgii coram iudicibus ipsis propositæ nobis non fuerint præsentatæ, propter quod non potuimus scire per nos, quod objecerint, vel quod responderint ad objecta, sicque causa remissa non fuerit ad nos sufficienter instructa, ad diffinitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem ipsius causæ dil. f. sancti Gedeonis, & S. Severini Præpositis, & Decano Bruen. sub ea forma potius committendam, ut vel si notorium esset, vel per ea, quæ jam dicta erant, constaret, quod Præpositus S. Georgii in electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in scientia, vel ætate defectum, qui eum juxta sanctiones canonum impedirent ad hujusmodi officium promoveri, ei sub. ap. ob. non obstante ipsius absentia corporali, silentium imponentes, Præposito sanctorum Apostolorum præposituram iudicarent eandem, & eum in possessionem corporalem mittentes, eum pacifica facerent possessione gaudere. Alioquin cum in eum non solum plures, sed duæ pene partes convenirent, & impedimentis cessantibus apparet, quod eum bono zelo elegerunt, Præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata ap. ces. auctoritate nostra suffulti, electionem confirmarent ipsius, & ei facerent Præposituram assignari prædictam, & de cetero tamquam Præposito responderi.

CAPUT VIII.

Idem Canonicis Maguntin.

BONÆ ME. C. Maguntin. Archiepiscopo Sacap. 23. e4
bin. viam universæ carnis ingresso, cum vota vestra se in varia divisissent, quibusdam petentibus Warcien. (1) Episcopum, quibusdam vero ve. f. n. nunc Archiepiscopum vestrum, tunc præpositum sancti P. Maguntin. sibi eligentibus in pastorem, di. f. magister P. scholasticus Maguntin. cum quibusdam aliis pro illis, qui Warmacien. Episcopum postularunt, procurator ad Ap. se. accessit, pro aliis vero di. f. E. & R. clerici venerunt, quorum aliter institutus fuit procurator. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, & iis in consistorio nostro diligenter, & sufficienter

K k k

au-

auditis, de consensu fratrum nostrorum ve. f. n. Prænestino Episcopo Ap. se. Le. dedimus in mandatis, ut si eundem Episcopum, quo ad temporalia, sive spiritualia recepisse constaret, ecclesiam Maguntin. vel ministrasse in temporalibus, aut in spiritualibus in eadem, prout objectum fuerat ex adverso, postulationem factam de ipso, sub. cujus. ap. ob. irritam nuntiaret, de gratia nostra concedens eidem, ut Warmacien. sibi ecclesiam retineret. Nam de jure communi, quia præter auctoritatem nostram transire præsumpsit, utraque erat spoliandus, ut & ea careat, quam concupiunt avaræ, ac ea, quam superbe despexit; quod si parere contemneret, utraque ipsum denuntiaret ecclesia auctoritate nostra privatam. Deinde inquireret de electione ipsius Archiepiscopi diligentius veritatem, & si ei de vi, quam ipse, & sui metuebant, constaret, eo non obstante, quod post appellationem ad nos interpositam in ipsius fuerat electione processum, cum alii, qui appellationi ad nos interpositæ non duxerant deferendum, uti contra ipsum hac exceptione non possent, quoniam frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem. Unde nec ab eis posse obiici videbatur, quod idem esset a paucioribus secundum eorum assertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitime interpositam contemnentes, & præter licentiam nostram recipientes Episcopum memoratum, reddiderunt se indignos, electionem Archiepiscopi, dum modo nihil obstaret de canonicis institutis, sub. ap. ob. confirmaret. Quod si nec recepisse prædictam ecclesiam, quo ad temporalia, vel spiritualia, nec in spiritualibus, vel in temporalibus ministrasse Episcopum mem. constaret, idem Legatus audiret, quæ super postulatione ipsius, & electione Archiepiscopi proponerentur: huiusmodi testes utrinque reciperet, & eorum depositionibus publicatis usque ad calculum diffinitivæ sententiæ procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad nostram præsentiam destinaret, statuens partibus terminum competentem quo Apostolico se conspectui repræsentarent sententiam recepturæ. Licet autem essent notoria, quæ fuerant contra dictum Warmacien. Episcopum, & ejus fautores objecta, prædictus Legatus ad majorem cautelam multos, & magnos testes recepit ex ipsius Archiepiscopi parte productos, qui super prædictis deposuere jurati. Unde ipse juxta mandati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Warmacien. cassavit, & electionem Archiepiscopi memorati curavit auctoritate Ap. confirmare, ipsumque ordinavit in presbyterum, & tandem * in Episcopum consecravit: ipse autem humiliter ad nostram præsentiam accedens suppliciter postulavit, ut pallium sibi videlicet insignis pontificalis officii de consueta se. Ap. benivolentia conferremus. Verum quidam nuntius ab adversariis ejus ad se. Ap. destinatus ex eorum parte apertas nobis litteras cum pendente sigillo præsentavit, per quas idē significabant canonici, quod prædictus Legatus corruptus pecunia iniquam sententiam protulisset, & addebant etiam, quod Maguntin. cives pariter juraverunt, quod eum nunquam haberent in Episcopum, & quod u-

* in omit-
tit Paris.

niversi clerici, paucis exemptis, suo favebant electo. Cum autem super his cœpissimus deliberare cum fratribus n. electioni ejusdem Archiepiscopi duo videbantur obstare, videlicet, quod a paucissimis, & post interpositam app. a se ipso dicebatur electus; nam cum postulatio Warmacien. Episcopi fuerit præcedentis ap. ratione cassata, Archiepiscopi electio debebat etiam ex eadem causa cassari; sed e contra, sicut superius est expressum, qui in appellatione deliquerant, appellationem contra eundem Archiepiscopum non poterant allegare. Poterat quoque dici, quod etsi post appellationem, non tamen contra formam appellationis fuisset electus Archiepiscopus sæpeditus, cum appellaverit in hac forma, ne canonici Maguntinæ residentes, sine ipso, & sociis ipsius haberent in electione processum. Nec nocet, quod posset ex parte altera replicari, quia nec ipse, nec socii sui debuerant procedere sine ipsis, quia ipsi ap. ad nos interpositam contemnendo, reddiderunt se indignos, & abusi fuerant jure suo. Unde cum in Lateran. concilio de iis, qui quasdam personas inhibitas eligunt, sit statutum, ut eligendi tunc potestate privatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos, illis pro longe majori delicto, tamquam indignis ab electionis potestate cadentibus, penes eundem, ac socios suos tantum jus remanserit eligendi, quia si multo pauciores in ipsum convenissent, intelligendum est tamen, quod omnes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem; contra Legati vero processum hoc facere videbatur, quod * dicebatur in loco suspecto, & non citatis Warmacien. Episcopo, & ejus fautoribus processisse. Porro juxta canonicas sanctiones excessus notorius examinatione non indiget, & pro iis, quæ a iudice sunt acta, præsumitur, quod omnia rite fuerint celebrata, quamvis, & quod citati non fuerint, non possent de facili comprobare, quia negantis factum secundum rerum naturam nulla est probatio, cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares, ad ipsum quoque Legatum, si voluissent, secure potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuntium destinarunt, quemadmodum ex ipsorum ad nos directis litteris comprobatur, qui secure ad eundem Legatum accessit, & ad propria remeavit, cum & ipse Legatus paratus fuerit securitatem omnimodam providere, nec obest, quod idem nuntius dicitur appellasse, cum appellationi renuntiaverit, & in commissione nostra, quam pars reportavit utraque, obstaculum fuisset appellationis amotum, sed nec apparebat etiam, quod contra factum Legati quidquam posset obiicere, ac probare, cum non procurator sufficiens, sed simpliciter ad nos contra prædictum Archiepiscopum fuisset nuntius destinatus, & infra. Nos igitur, etsi propter auctoritatem judicariam præsumamus pro iis, quæ acta sunt a Legato, illi tamen plus innitimus rationi, quam quod adversarii Archiepiscopi ex tribus causis prædictis se usque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri.

* dicebat.

Un-

Unde quod de ipso factum fuerat, non poterat per eos impediri, quin etiam si electores ejusdem pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio Maguntin. ecclesie, quia dictum Archiepiscopum sine juris injuria potuissimus eidem ecclesie preficere in pastorem, presertim cum per Legatum Ap. se. fuisset in Maguntin. Archiepiscopum consecratus. Super his ergo cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, de ipsorum consilio cassationem postulationis factae de Warmacien. Episcopo ratam habemus, & electionem Archiepiscopi memorati auctoritate Apostolica duximus confirmandam.

CAPUT IX.

Idem clericis sanctae Agathes.

g. 24. eod.

Querelam dil. fi. G. tt. sancti Vitalis nunc presbyteri, tunc sanctae M. in Acquirio diaconi Cardinalis per oeconomum ecclesie vestrae, cujus idem Cardinalis est gubernator, contra P. nunc presbyterum, tunc vero diaconum, super ecclesia sancti Salvatoris, quae dicitur de Cornutis, coram bo. m. p. n. proposuit, ipse nobis in minori officio constitutis audiendam, & examinandam commisit. Petebat igitur idem oekonomus, ut praefatus Petrus ab ecclesia sancti Salvatoris, quam in praedictum ecclesie vestrae, ac injuriam Cardinalis praedicti praesumpserat occupare, removeretur, cum ipsa ecclesia sancti Salvatoris plebano jure pertineat ad ecclesiam sanctae Agathes, petens etiam pensionem xvi. denar. Papien. mo. debitam ecclesie sanctae Agathes pro ecclesia sancti Salvatoris, & Thermis sibi restitui de novo subtractam. Praedictus vero P. clericus respondebat, quod ipse nullam injuriam irrogaverat Card. nec in praedictum ecclesie sanctae Agathes acceperat ecclesiam sancti Salvatoris, cum hoc ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam sibi debebat reddere pensionem, sed ipse per electionem populi, quae de antiqua consuetudine ei pertinet, ad eundem A. Card. sanctae Susannae praesentatus, cui eadem ecclesia sancti Salvatoris tamquam capella suo titulo in spiritualibus est subjecta, canonice fuerat institutus. Cumque ad suam assertionem probandam utraque pars testes multotiens produxisset, nos illos recepimus, & examinavimus diligenter, quorum depositionibus publicatis, disputationem audivimus super illis; sed antequam hujusmodi controversia finem accipere potuisset, praefatus praedecessor n. debitum carnis exsolvit. Demum vero a nobis utraque pars cum instantia postulavit, ut causam ipsam decidere dignaremur. Nos igitur attestationibus ac instrumentis utriusque partis diligenter auditis, & plenius intellectis, habito fratrum nostrorum consilio praedictum presbyterum ab impetitione oekonomi vestri super electione, ac institutione de se facta in ecclesia sancti Salvatoris absolvimus, & super his praefato oekonomo silentium duximus imponendum. Cumque per testes idoneos nobis constiterit evidenter, quod populus, quasi in possessione praesentandi clericum ad illam existebat, quando praedictum clericum ad illam elegit, & eadem ecclesia spe-

stat ad titulum sanctae Susannae in spiritualibus pleno jure, salva quaestione super jure patronatus inter ecclesiam vestram, & populum sancti Salvatoris, quia per testes omni exceptione majores fuit liquido comprobatum, quod pensio xvi. d. Papien. mo. fuit clericis ecclesie vestrae pro ecclesia sancti Salvatoris, ac Thermis annuatim per multa tempora persoluta, sed de novo subtracta; nos in eundem statum percipiendi hujusmodi de ecclesia sancti Salvatoris & Thermis, ecclesiam vestram decrevimus reducendam, & ad solutionem pensionis subtractae condemnavimus presbyterum antedictum, salva quaestione proprietatis inter ecclesias memoratas.

CAPUT X.

Idem.

CUM Winton. ecclesia pastore vacaret, Archidiaconus cum fautoribus suis Salesbrien. Decanum, Prior autem, & complices ejus Praecentorem Lincoln. in Episcopum elegerunt, & infra. Licet igitur omnes in communi de facienda electione tractaverint, quia tamen nequiverunt esse concordēs, infecto negotio ad nos habuere recursum, & ii quidem, qui Praecentorem elegerant, asseriebant, quod illi erant eligendi potestate privati, pro illa maxime causa, quod hominem non legitime natum scienter eligere praesumpserunt. Unde secundum Lateran. concilium, & eligendi hac vice perdiderant potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant, suppliciter postulantes, ut super hoc interloqui dignaremur, illi vero taliter respondebant, quod licet is, quem elegerant, fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen Ap. se. legitimari promeruit, & hoc asseriebant se legitime probaturos. Nos ergo attendentes, quod isti post primam electionem admiserant, illos ad celebrandam secundam, & quod decretum concilii memorati decernit hujusmodi praesumptores, una vice dumtaxat eligendi potestate privatos, quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant non jam secunda, sed tertia concurrebat, ad eligendum illos censuimus admittendos.

CAPUT XI.

Idem Abbati Casternien. & R. & P. monachis Montis Frig. (Ap. se. Le. †)

PER inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis, super statu facto Episcopatus, & Episcopi Tolosani perspicaciter intelleximus, quod Mascaron Cancellarius juratus asseruit se scivisse pro certo, Raimundum olim Tolosanum Episcopum, & amicos ipsius ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque sollicitasse precibus, ut ipsum eligerent in Episcopum, seque vidisse pariter, & audisse, quando praedictus Episcopus existens in domo sancti Petri de Coquinis, recognovit in quorundam canonicorum praesentia, se canonicis illis, qui adversati fuerant suae primae electioni, juramentum in domo Aetionis de Montibus praestitisse, credens pro certo, quod juramentum illud illicite fuerit factum, ut idem Raimundus eligeretur ex pacto, & quod ipse M. post ipsius electionem cassatam domum Episco-

palem ejus nomine detinebat, recipiens quosdam redditus, & proventus, quos de ipsius conscientia, & consensu in ejusdem negotiis expendebat. Cum igitur talem scienter in Episcopum eligendo, sicut ipse suo juramento firmavit, ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum, grave gerimus, & molestum, quod dil. fil. Tolosano Præposito in Episcopum communiter electo idem Mascaron in Præpositum dicitur constitutus. Quo circa dif. v. per A. s. m. qua. eundem Mascaronem ab officio Præposituræ penitus amoves, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi.

CAPUT XII.

Idem A. Priori S. Frigidiani, G. & G. Canonicis Lucan.

ci. 27. eod. **C**UM causam, quæ inter presbyterum Bonum, & Brunum Canonicum ecclesiæ sancti P. Lucan. vertitur, super eo quod dictus presbyter Bonus a majori parte canonicorum ejusdem ecclesiæ prædicto Bruu. & quodam alio contradicentibus in Priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duximus committendam. Vos, sicut ex litteris vestris accepimus, partes citare curastis, ut juxta mandatum nostrum causam ipsam sine possitis canonico terminare. Cumque essent in vestra præsentia constituta, dictus presbyter Bonus cum instantia postulabat, ut electionem de se factâ auctoritate curaretis Apostolica confirmare; sed præfatus Brunus e contrario respondebat, illum non esse dignum regimine Prioratus, crimen obiciens ei simoniæ, quodque ipsius electio non erat canonice celebrata, & quia professus non erat, ipsum afferebat merito repellendū. Verum cum de simonia nil fuisset probatum, nec aliquid contra modum electionis ostensum, movit vos vehementer ipsius ecclesiæ privilegiū, in quo continebatur expressum, ut nullus qualibet subreptionis ablutia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem, & beati Augustini regulam providerint eligendum. Unde quamvis multi Priores continue uno post alium in ipsa ecclesia per multa, & longa tempora fuerint non professi, quod tamen præfatus presbyter Bonus non est professus observantiam regularem, dubitatis, & merito nobis inconsultis procedere contra privilegium sed. Ap. concessum ecclesiæ mem. Quia vero debemus attendere non solum, quod modo factum sit, sed quid sit potius faciendum: consultationi vestræ taliter respondemus, quod cum secundum legem divinam non sit in bove arandum, & asino, nec quisquam debeat vestem induere de lana, linoque contextam; electionem prædictam sub. cujus. ap. ob. irritetis, & compellatis præfatum presbyterum, aliosque clericos non professos, ut vel beati Augustini regulam in eandem ecclesiam constitutam profiteantur, & fervent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant.

CAPUT XIII.

Idem I. tt. sancti Steph. in Calio monte presbytero Card. Ap. sed. Legato.

ci. 28. eod. **Q**uod sicut ex litteris tuis, & infra. Nos igitur litterarum tuarum tenore diligenter

inspecto, sex in eis prospeximus contineri, quorum tria contra prædictum Armacan. electum, & alia tria contra ejus electionem facere videbantur. Primum nominatio facta de tribus, quam ex litteris tuis aliquoties electionem appellas, contra quam, si electio vere fuit, antequam cassaretur, non debuerat aliquid attemptari, secundum ap. interpositam, quæ si legitima fuit, sequentem electionem penitus impedivit. Tertium quoniam Miden. Episcopus, & Abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, ad electionem minime conveniunt. Unde si contempti fuerunt, vel ambo, vel alter plus eorum contemptus, quam multorum contradictio electionem prædictam debuit impedire. Quartum quia præfatus Abbas sic electus ante confirmationem obtentam administrare præsumpsit. Quintum quia in die consecrationis suæ ordines celebravit, cum nondum pallium obtineret. Sextum dilapidatio, quia tabulam argenteam alienare minime formidavit. Verum cum ad primam electionem, quæ facta de tribus dicenda videtur potius nominatio, non nisi quattuor de omnibus ad quos electio pertinebat, videlicet duo suffraganei ecclesiæ Armacanæ, & prædictus Abbas Mellifontis, & Archidiaconus Armacanus convenerant, ex illa tali nominatione nihil juris acquisitum fuerit nominatis, licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præsertim in ecclesia Armacana, cum juxta canonicas institutiones, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec talis appellatio interposita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attemptatum fuerit in præjudicium Regiæ dignitatis, quod non simpliciter nominatio sed sollemnis electio debet Principi præsentari, ut postulato præster assensum, et si secus aliquando per usurpationem aliqui faciant abusive. Si autem præfati Miden. Episcopus, & Abbas Mellifontis non contempti fuerant, sed ad electionem vocati, si tamen sine periculo potuerunt convocari, si nequiverint, si ne noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia electionem non potuit impedire. Quoniam si ad locum illum inter Hibernenses secure non poterant proficisci, nec ceteri ad alium locum inter Anglicos tute poterat convenire propter hoc, quod tibi super hoc credimus veritatem diligentius inquirendam, & si eos vocatos fuisse constiterit, si vocari absque periculo potuerint, & illos noluisse, vel non potuisse ad electionem celebrandam venire propter eorum absentiam, si canonicum aliud non obsistat, electio ipsa non debet aliquatenus irritari. Quod si eos vocatos fuisse non constiterit, sed contemptos, infirmata penitus erit electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis diligenter admoniti curaverint consentire. Ceterum cum antequam tu ad partes Hibernicas pervenisses, illa fuit electio celebrata, & electus ipse statim cœperit ministrare, tu satis id potes sub dissimulatione transire, cum id, sicut nosti, de metropolitano Angliæ, & Franciæ, & Alemanniæ, & aliarum partium remotarum, qui concorditer sunt electi, Romana ecclesia patiatur ecclesiarum utilitate pensata, quia si tanto tempore, quousque

que

que posset electus confirmationem cum pallio a se. Ap. obtinere, regalia non reciperet ecclesia, quæ interim administratione careret, non modicum incurreret detrimentum. §. Super eo autem, quod in die consecrationis suæ, antequam missar. sollempnia finirentur, acolytum ordinavit, pro tali excessu eum corripas, & castiges, nisi forte hoc esse de antiqua consuetudine cognoveris ecclesiæ Armacanæ, de qua si tibi constiterit, quod nunc factum est, propter simplicitatem, & ruditatem gentis illius, poteris misericorditer sustinere; districte ei ex parte nostra prohibeas, ne de cetero aliquid simile attemptetur, cum solus Romanus Pontifex, qui sicut nosti ante hymnum Angelicum consecratur, & postmodum ipse missar. sollempnia incipit, & perficit consecratus, in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Ceteri vero, qui inter epistolam, & evangelium consecrantur, quia consecratori concelebrant principaliter celebranti, ne dividatur mysterium unitatis, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat Archiepiscopo sine pallio convocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & Episcopos consecrare, multum profecto præsumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare festinat, cum idem non tamquam simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus facere videatur. Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse, dummodo ecclesiæ Armacanam, sicut promisit, reddat indemnem, æquanimitè poteris præterire, cum id de clerici, vel populi processerit voluntate. Sane secundum ea, quæ nobis tuis litteris intimasti, tibi præscripto modo duximus rescribendum, sed cum de circumstantiis ejusdem negotii habere valeas notitiam pleniorè, & nos de discretionè tua plurimum confidamus, in isto negotio, & in aliis te sic credimus auctore domino processurum, quod tuæ sollicitudinis prudentia poterit merito commendari, & tua legatio ad honorem, & commodum se. Ap. multipliciter redundabit.

CAPUT XIV.

Idem Doln. Episcopo, & Samgneo, & de Arden. Abbatibus.

c. 29. e. **A**uditis, & intellectis meritis causæ de duabus electionibus celebratis in ecclesia Bajocen. unam de R. Archid. & alteram de magistro R. invenimus utramque contra formam canonicam attemptatam, cum inquisitis voluntatibus singulorum Decanus cum paucioribus in Rob. & Cantor cum pluribus in W. Archid. convenissent solo Cantore magistrum R. de Ablegiis nominante, ad nostram fuit audientiam appellatum, ne Decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel majoris, & sanioris partis ipsius, ut discordiæ janua, quæ jam videbatur aperta, per ap. ob. clauderetur: ipse vero Decanus non habito consensu majoris partis capituli, sed longe minoris, subito in electione prorupit appellans, nequis contra ipsam electionem aliquid attempta-

ret, quamvis assereret, quod electioni factæ plures alii consenserunt, cum tamen ex post facto nequiverit convalescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso jure, per subsequentem consensum ap. pendente non poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus Cantor, & alii, qui remanserant in capitulo, post illam electionem nondum cassatam, & ap. ad nos interpositam a nominatione W. Archid. recedentes, de novo magistrum R. absque Rom. Pont. vel metropolitani proprii conscientia, cum subd. esset, processerunt non solum eligere, verum etiam pulsatis campanis cum processione sollempni cantando hymnum in ecclesia deportare. Nos igitur his, & aliis, quæ coram nobis fuere proposita, diligenter auditis, de communi fratrum nostrorum consilio electionem utramque duximus irritandam.

CAPUT XV.

Idem Episcopo, & Grandisilvæ, & Belleperlica Abbatibus.

In causis, quæ ad Ap. se. & infra. Nimirum cum in ecclesia Tolosana vacante duo per dissensionem capituli sui, videlicet ve. f. n. Episcopus Convenarum, & dil. fil. R. Archid. Agenuen. (1) nominati fuissent, & R. canonicus sancti Licerii, * R. Archid. & R. canonicus sancti Stephani Tolosani pro parte dicti Episcopi, pro parte vero altera dilectus filius magister P. de Rama, & G. socius ejus ad nostram præsentiam accesserunt, quibus ve. f. n. Alban. Episcopum, & dil. filium H. tt. sancti Martini presbyterum Cardinale n deputavimus auditores, coram quibus proposuerunt nuntii prædicti, quod, cum capitulum Tolosane ecclesiæ ad tractandum de electione Episcopi convenissent, duos f. R. de Ponte, & M. cellerarium elegerunt, ut quinque de eodem capitulo eligerent electores, qui præstito juramento de substituendi Pont. electione tractarent, & a singulis de capitulo statutum est, & concessum, ut illum, quem illi quinque concorditer, vel tres ex illis eligerent, si persona esset idonea, pro Episcopo, sine contradictione qualibet, haberetur, & etiam statutum fuit expresse, quod si quinque electores in unam personam convenire non possent, tribus ex eis concordantibus, reliqui duo illorum sequi tenerentur assensum, & electionem eorum ratam habere. Postmodum vero cum a prædictis duobus electi quinque electores fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes pariter in unam personam concordare, tres ex eis convenerunt in prædictum Convenar. Episcopum, qui erat Archidiaconus ecclesiæ Tolosane, & antequam pronuntiarent nominationem ipsius, eam sub protectione Apostolica posuerunt, & demum (2) electionem, quam de postulando eodem Episcopo fecerant, capitulo publicarunt, ac reliqui duo subsequenter, tertia die cum paucis de capitulo, reliquis absentibus, elegerunt prædictum Archidiaconum Ageninen. (3) adjecerunt insuper prædicti R. & alii nuntii me, quod a dilecto filio I. tt. sanctæ Priscæ presbytero

c. 30. e.

* R. omit-
rit Paris.

(1) *Ageminen. infra.* (2) *Al. deinde.* (3) *Agenuen. supra.*

tero Cardinale Ap. se. Legato fuit ex parte illa specialis nuntius destinatus, & quoniam Episcopus ipse postulandus erat a nobis, & Legatus nullam concedendi, vel transferendi eum potestatem habebat, cum huiusmodi dispensatio sedi dumtaxat Apostolicæ reservetur, ne quid contra fieret, nostram audientiam appellavit. Nuntii vero prædicti Archidiaconi coram prædictis auditoribus e contrario responderunt, quod cum prædicti quinque electores, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, seorsum de electione tractantes, inter se dissiderent, ita quod contentiosæ voces eorum a fratribus, qui remanserant in capitulo, auditæ fuerunt, capitulum ipsos propter huiusmodi contentiones suspectos habentes, ad eos duos de canonicis destinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte nostra & prædicti Legati, ne ulterius in facto procederent, & ita potestatem eligendi, quam eis commiserant, revocarunt, mandantes eis, ut redirent ad capitulum, & pariter cum aliis fratribus de electione tractarent, & huiusmodi revocationi duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus non contradicentibus, cum nuntiis capituli ad ipsum capitulum sunt reversi, sed alii tres usque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt; capitulum vero illorum absentiam admirantes, cum tota die illa ipsorum præsentiam expectassent, subsequenti die campanam pulsari fecerunt, & sicut moris est, ad capitulum congregandum prædictis tribus cum paucis complicibus suis sese contumaciter absentantibus, Prior, sacrista, & major * Cellerarius ecclesiæ sancti Stephani, quia (1) speciale super hoc Præpositi absentis mandatum habebant, cum majori, & saniori parte convocatis Abbatibus, Prioribus * ac monachis, & aliis viris religiosis, supradictum R. in Episcopum elegerunt, exhibuerunt etiam ejusdem Archidiaconi nuntii litteras prædicti Legati, quas nobis super hoc destinavit, & infra. Cum autem prædicti auditores præmissa nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, nos memoratum Legatum piam intentionem in hoc facto adhibuisse pro certo credentes, ex ipso tamen tenore litterarum suarum intelleximus, eum circumventum fuisse, & per subreptionem tacita veritate perpendimus elicitum, & extortum, quidquid ab eo fuit obtentum, cum in ipsis litteris non expresserit formam postulationis de Episcopo Convenarum, quæ præcesserat, & facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod unanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse factum. Quam potestatem, cum res non esset integra, quia jam in tractatu processerant electores, & tres duobus dissidentibus convenerant in unam personam, capitulum minime potuit revocare, præsertim ex illa causa, quia illi quinque erant discordes, cum in translatione potestatis illius manifeste fuisset expressum, quod si illos quinque contingeret dissidere, electionem trium ratam haberent, & firmam. Præterea liquet eundem

* Cellerarius.

* cum.

Legatum fuisse deceptum, quoniam in commissione sua prætermisso de electione Episcopi, qui erat a nobis solummodo postulandus, inquisitionem de sola electione Archid. sub forma superius expressa commisit, super quibus nequaquam taliter processissent, si omnia ex ordine, prout fuit in veritate processum, sibi enarrata fuissent, unde communicato fratrum nostrorum consilio, electionem ipsius Archid. non ex vitio, vel culpa personæ ipsius, sed quia processum ejus minus canonicum esse cognovimus, & ipsum Legatum multipliciter circumventum, decrevimus penitus irritandum. Quo circa dif. v. per A. s. m. qua. omni gratia, & timore postpositis, circa personam Episcopi Convenarum perscrutari studeatis indagacione sollicita veritatem, si sit utilis, & necessaria ad regimen ecclesiæ Tolosanæ, & idonea, tam scientia litterarum, quam suæ conversationis exemplo ad hæreticorum perfidiam de Tolosana diocesi extirpandam, quæ ibi per negligentiam Præsulis miserabiliter, & damnabiliter hætenus pullulavit, & si vobis ita constiterit, transeundi ad ecclesiam Tolosanam propter urgentem necessitatem, & eorumdem utilitatem auctoritate nostra, sub. cujus. contradiet. & ap. ob. ei licentiam tribuatis; alioquin ipsius postulatione repulsa, capitulo ejusdem ecclesiæ, auctoritate Ap. injugatis, ut personam ad hoc idoneam eligant in pastorem.

CAPUT XVI.

Idem Florentino Episcopo.

CUM ecclesia Wulterana debito canonicorum obsequio longo fuisset tempore destituta, ven. f. n. Wulteranus Episcopus volens ministrorum defectum in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem, quos residentes canonici recipere noluerunt, afferentes, quod talis electio fuerat in eorum præjudicium attemptata, cumque super hoc suam ad nos idem Episcopus querimoniam destinasset, causam ipsam tibi commisimus sine canonico terminandam, &c. & infra. Nos vero utriusque partis attestacionibus & rationibus diligenter inspectis, de com. f. n. con. pr. tibi auct. m. qua. super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulavit a te, ut prænominatos canonicos ab injuria, quæ ei super electione canonicorum Wulteranæ ecclesiæ infertur, prohiberes, ab impetitione ipsius Episcopi sæpeditos canonicos ap. post. absolvere non postponas, quia, sicut juris regula dicit, non videtur injuriam facere, qui utitur jure suo, cum per testes longe melius sit probatum, quod canonici supradicti hoc jure uti fuerint, quam Episcopus memoratus. In secundo quoque præscriptæ petitionis articulo, quo idem petebat Episcopus, ut dicti canonici ipsum jure electionis uti libere paterentur, absolvere studeas canonicos sæpeditos, maxime si sit notorium, quod in Tuscia generalis consuetudo servetur, ut in cathedralibus ecclesiis solum capitulum inquisito Episcopo, eligendi canonicos habeat facultatem.

cap. 31. e.

CA-

[1] Quia quod.

CAPUT XVII.

*Idem Abbati sancti Victoris, Decano Parisien.
& mag. R. de Coizon Canonico Noviomien.*

cap. 32. e.

CUM dil. fi. H. Archidiaconus Morin. & magister H. Atrebaten. canonicus Morin. electi procuratores, & B. Morin. canonicus ad se. Ap. accessissent, procuratores ipsi proponere in nostra presentia curaverunt, quod ecclesia Morin. Episcopi solatio destituta, canonici ejusdem ecclesie de pastoris substitutione tractantes in dil. fi. A. presbyterum, G. diac. T. subdiac. canonicos Morin. potestatem eligendi Episcopum unanimiter contulerunt, juramento interpolito promittentes, ut illum reciperent in pastorem, quem de gremio ipsius ecclesie ducerent in Episcopum eligendum, qui postmodum examinatis voluntatibus singulorum Joannem Archid. ejusdem ecclesie virum litteratum, providum, & discretum in Episcopum elegerunt, & eadem electione a capitulo communiter approbata, a metropol. suo pariter petierunt, ut electionem confirmaret eandem, qui tam electionem, ac electi personam diligenter examinans, quam etiam sepe ipsius etate, de cujus defectu fuerat ab aliquibus dubitatum, inquirens sollicite veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere in etate defectum, electionem de ipso factam, utpote canonice celebratam sollemniter confirmavit, qui postea regalibus receptis a Rege, ad petitionem ejusdem capituli a v. f. n. Atrebaten. Episcopo, de mandato metropolitani predicti fuit in presbyterum ordinatus, & aliquandiu, nullo contradicente, liberam, & pacificam, tam in spiritualibus quam in temporalibus administrationem obtinuit in ecclesia Morinen. Unde procuratores ipsi a nobis humiliter petierunt, ut iis, qui post hæc omnia invidia stimulis agitati contra factum proprium temere veniendo adversus electum ipsum materiam discordie suscitare presumunt, silentium imponentes, & memoratam electionem tam concorditer celebratam, & confirmatam sollemniter approbantes, eidem faceremus electo munus consecrationis impendi, multorum super hoc non solum Abbatum, & capellanorum civitatis, & diocesis Morin. sed etiam aliorum presbyterorum nobis litteris presentatis, qui super premissis omnibus testimonium perhibentes, electum ipsum de litteratura, discretionem, ac honestate reddiderunt apud nos multipliciter commendatum, quinimmo & electorum ipsorum super hoc nobis litteras obrulerunt, quibus erat litterarum illarum de verbo ad verbum, sicut iidem asserunt electores, tenor insertus, quæ de potestate ipsis tradita juxta premissam formam confictæ in capitulo fuerant, & sigillo capituli sigillatæ. Verum supradictus B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex adverso, quod in supradictos tres sub hac forma juramento prestito fuerit eligendi concessa potestas, ut capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel majori, & saniori parte de gremio ipsius ecclesie nominatum eligerent in pastorem. Electores ipsi terminos potestatis

sibi traditæ non servantes, predictum Archidiaconum eligere presumpserunt, quem pauci de capitulo nominarant. Unde canonici Morin. postmodum admirantes, qualiter Archidiaconus electus fuerat memoratus, cum plures essent in eadem ecclesia digniores, super electionis processu invicem colloquendo, cœperunt fere omnes publice profiteri, quod nullatenus Archid. nominaverant supradictum, & reputantes se illusos in hac parte, quod super hoc factum fuerat, per eundem B. cui suas litteras testimoniales assignarunt, nostro curaverunt Apostolatui referare. Qui coram nobis sollicite postulavit, ut eadem electione cassata faceremus ipsi ecclesie de persona idonea canonice providi; cum omnes fere canonici Morin. sicut asseruit, sint parati prestito juramento firmare, quod prelatum Archid. numquam in Episcopum nominarant, & legitime posset ostendi, quod juxta premissam formam supradictis tribus collata fuerit auctoritas eligendi, ut videlicet de gremio ecclesie illius eligerent, in quam omnes, vel major, & sanior pars capituli consentirent, asserens idem B. se nihilominus probaturum, quod sæpe dictus electus pateretur in etate defectum. Nos vero his, & aliis, quæ fuerunt hinc inde proposita coram nobis, diligenter auditis, quod res perniciose esset exemplo, si per surreptionis astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis, de con. f. n. ita duximus providendum, ut prestito a contradictoribus juramento, quod ipsi contra prelatum electum malitiose non moveant hujusmodi questionem, predicti tres electores juramenti vinculo astringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in prelatum Archid. convenerunt, etsi tres simul, aut duo saltem ex ipsis jurati dixerint, majorem canonicorum partem in ipsum Archidiaconum convenisse, vos contradictoribus silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio insufficientis, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares. Si vero per eorum depositiones constiterit sæpe dictum Archid. extitisse a paucioribus nominatum, tunc demum sollicite audiat, quod utraque pars proposuerit, ad probandum formam, secundum quam eligendi potestas prelati tribus electoribus asseritur fuisse concessa, etsi fuerit sufficienter ostensum, quod illum de gremio ecclesie, secundum formam sibi datam, debebant eligere, in quem omnes, vel major, & sanior pars capituli convenirent, vos electionem ipsius Archid. omnino cassatis, & faciatis ecclesie Morinen. per electionem canonicam de persona idonea in Pontificem providi; alioquin, quod de ipsa factum est, ratum habentes, contradictores ab ejus impetitione per cens. eccl. ap. re. compescatis, prelatum B. prebenda ecclesie spoliantes, qui se ad hanc poenam, si forsan in probatione defecerit, obligavit non obstante, quod super etate defectu objectum est contra illum, cum idem canonicus huic objectioni non multum insisterit, & super hoc a metropol. fuerit judicatum, cujus sententia in rem transit judicata, cum infra decennium non fuerit legitima provocazione suspensa.

CAPUT XVIII.

Idem Episcopo Bajocen.

c. 33. eod.

CUM in iure peritus existas, & copiam habeas peritorum, non possumus non mirari, quod super quibusdam juris articulis nos consulere voluisti, qui nihil, aut modicum dubitationis continere noscuntur. Primus siquidem tuæ consultationis articulus continebat, quod cuiusdam ecclesiæ Decano defuncto, ejusdem loci capitulum sub hac forma in septem ex ipsis canonicis compromisit, ut illum, quem ex se, vel ex aliis de gremio ipsius ecclesiæ omnes pariter, vel major eorum pars eligerent, idem capitulum reciperet in Decanum. Verum cum unus ex illis VII. a tribus ipsorum, & alius, qui non erat de numero eorundem, a tribus aliis in Decanum fuerint nominati, a nobis tua fraternitas requisivit, uter eorum assumi debeat a capitulo in Decanum. Super quo taliter respondemus, quod is, qui de numero VII. a tribus eorum dinoscitur nominatus juxta compromissi tenorem debet in Decanum assumi, dummodo electioni de se factæ consentiat, & aliquod canonicum non obstat.

CAPUT XIX.

Idem Duci Lavingiæ.

c. 34. eod.

VEN. f. n. Salesburgen. Archiepiscopum, & dil. f. n. Abbatem de Sal. & nobilem virum Marchionem Orientalem quorundam Principum nuntios ad sedem Apostolicam destinatos benigne recepimus, & eis benivolam duximus audientiam indulgentiam. Litteras quoque, quas per eos quidam nobis Principes destinarunt, diligenter perlegi fecimus, & quæ continebantur in eis, notavimus universa. Inter cetera vero quæ dicti Principes per eandem nobis litteras intimarunt, hac præcipue objectione sunt usi dicentes, quod ve. f. n. Prænestinus Episcopus Ap. se. Leg. aut electoris gessit, aut cognitoris personam: si electoris, in alienam messem miserat falcem suam, & electioni se ingerens Principum derogaverat dignitati, si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit, & ideo non debuerit contumax judicari. Verum nos, qui secundum Apostolicæ servitutis officium, sumus singulis in justitia debitores, sicut justitiam nostram ab aliis nolumus usurpari, sic jus principum nobis nolumus vindicare. Unde illis Principibus jus, & potestatem eligendi Regem in Imp. postmodum promovendum, cognoscimus, ut debemus ad quos de jure, ac antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos jus, & potestas hujusmodi ab Ap. se. pervenerit, quæ Rom. imperium in persona mag. Karoli a Græcis transtulit in Germanos, sed Principes recognoscere debent, & utique recognoscunt, sicut idem in nostra recognoverunt præsentia, quod jus, & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendum ad imperium ad nos spectat, qui eam inungimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter ac generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Numquid enim si

principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque vel excommunicatum in Regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum elegerint, aut paganum, nos inungere consecrare, aut coronare hominem hujusmodi debemus? absit omnino. Objectioni ergo Principum respondentes asserimus, quod Legatus noster Episcopus Prænestinus approbando karissimum in Christo f. n. Regem Othonem, & reprobando Philippum Ducem Suaviæ, nec electoris gessit personam, juxta quod nobis per litteras suas quidam Principum opponebant, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, & sic electione se nequaquam ingessit, nec cognitoris personam exhibuit, cum neutris electionem quo ad factum eligentium confirmandam duxit, aut etiam infirmam, & sic jus sibi Principum nullatenus usurpavit, aut venit contra illud. Exercuit autem denuntiatoris officium, quia personam Ducis ejusdem denuntiavit non idoneam quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum, quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imp. promovendum de jure, ac consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum Regem O. & ex eo quod fautores Ph. absentibus aliis, & contemptis ipsum eligere præsumperunt, pateat eos perperam processisse, cum explorati sit juris, quod electioni plus contemptus unius, quam contradictio multorum obstat, unde privilegium meruerunt amittere, qui permessa sibi abusi sunt potestate, videri non immerito potest, quod injuria hujusmodi non obstante ceteri uti poterant jure suo. Et quoniam Dux prædictus nec ubi debuit, nec a quo debuit, coronam, & unctionem accepit, memoratus vero Rex, & ubi debuit, videlicet Aquisgrani, & a quo debuit, f. a ven. f. n. Coloniensis Archiepiscopo recepit utrumque. Nos utique non Ph. sed O. reputamus, & nominamus Regem, justitia exigente. In reprobatione vero præfati Ph. Ducis Suaviæ propter manifesta impedimenta personæ non accusatione, sed condemnatione indigent manifesta. Quod autem cum in electione vota Principum dividuntur, post admonitionem, & expectationem alteri partium favere possimus, maxime postquam a nobis unctio, consecratio, & coronatio postulantur, sicut utraque pars a nobis multoties postulavit, ex jure patet pariter, & exemplo. Numquam [1] enim si Principes admoniti, & expectati, vel non potuerint, vel noluerint convenire, Ap. se. advocato, & defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam. Sicut autem Principes, & tua nobilitas non ignorat, quod cum Lotharius, & Conradus in discordia fuissent electi, Rom. Pont. Lothar. coronavit, & imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte. Nos ergo per nuntios Principum mem. eos duximus commonendos, ut sicut nos a juris ipsorum cessamus injuria, sic ipsi contra jus nostrum se nequaquam injuriosos ostendant, sed a præfato

Du-

(1) Numquid. Gregorius IX.

Duce iusto quidem a nobis iudicio reprobato recedant, & prefato Regi O. non abnuant: adherere, nisi tunc demum contra personam, vel factum legitimum aliquid ab eis objectum fuerit, & ostensum. Sunt enim notoria impedimenta Ducis Suaviae, scilicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus, & ipse praesumpserunt in Ap. f. & alias ecclesias exercere. Fuit enim a bon. mem. G. (1) Papa praedecessore nostro propter invasionem, & devastationem patrimonii beati P. communitate saepe praemissa publice, ac sollemniter excommunicationis vinculo innodatus, cum in Tuscia moraretur, quod ipse postmodum recognovit, dum per nuntium suum ab ipso pr. n. absolutionis beneficium postulavit: & postmodum A. tunc Sutrinus Episcopo, quem cum Abbate sancti Anastasii pro liberatione ve. f. n. Salisniter Archiepiscopi nos in Theutonium miseramus, contra formam mandati nostri de facto solummodo, quia de jure non potuit, post suam electionem apud Warmatiam occulte se fecit absolvi. Unde patet, quod fuit excommunicatus electus, & videtur non immerito, quod adhuc sit ex eadem causa excommunicationis sententia innodatus, cum praedictus Episcopus eum auctoritate sua non posset absolvere; auctoritate vero nostrae delegationis, nec plus, nec aliter liceret hoc ipsi, quam quod ei fuerit ab Ap. se. concessum. Ex eo etiam excommunicationis sententiae subjacere creditur manifeste, quod cum perfidus Marcoaldus Dei, & ecclesiae inimicus cum universis fautoribus tam Theutonicis, quam Latinis excommunicationis vulgatae vinculis, suae iniquitatis meritis sit adstrictus, sicut jam vobis per litteras nostras directas per P. judicem Placen. ipsius Phi. nuntium intimasse meminimus, quas ad ipsius Phi. audientiam credimus pervenisse; nihilominus, quamvis id non tantum ex relatione ipsius judicis, sed etiam per publicam famam ad notitiam ejus devenerit, eidem excommunicato non solum communicat, sed eum in malitia sua fovet, & per nuntios, & litteras suas exacuit furoribus ipsius, ut Karissimum in Christo fil. n. F. Siciliae Regem Ill. nepotem ejus, quem jam hereditate paterna privavit, adhuc privet possessione materna. Idem etiam contra proprium juramentum, super quo nec consilium a se. Ap. requisivit, ambitionis vitio regnum sibi usurpare praesumpsit, non aliam causa necessitatis in Regem eligere, quod utrumque (2) tolerabilius videretur, cum super illo juramento se. Ap. prius consuli debuisset, sicut & eam quidam consuluere prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo residet potestatis. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si juramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consuluere debuisset, quam contra ipsum propria temeritate venire, illo praesenti (3) exemplo, quod cum Gabaonitae a filiis Israel per fraudem surripuerint juramentum, ipsi tamen cognita fraude noluerunt contra illud sua temeritate venire.

Fom. IV.

(1) C. forte. [2] Al. utique. (3) Praesentim, Greg. IX. (4) Al. mem.

Utrum vero dictum juramentum licitum sit, an illicitum, & ideo servandum, aut non servandum extiterit, nemo sanae mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere. Quod autem Ph. de genere persecutorum existat, Principes non credimus dubitare, cum Henricus, qui primus imperium hoc de genere accepit, Pasch. PP. praedec. n. cum Episcopis, & Card. multis Romanorum praesumpserit captivare. Fredericus vero pater ipsius Ph. contra fel. re. PP. A. praed. n. longo tempore schisma fovit, Henricus frater ipsius Ph. qualiter se habuit circa interfectores sanctae Ma. (4) A. Leodien. Episcopi, quem ipse prius coegerat exulare, ac Corradum, qui Hostien. Episcopum ceperat, fatis nostris, qui, & qualiter v. f. n. Auximanum Episcopum alapis caedi fecerit, & pilos de barba ejus avelli, & tractari eum in pluribus inhoneste, qualiter quoque quosdam familiares ecclesiae Rom. naso fecerit mutilari, qualiter praedictum Salernitanum Archiepiscopum captivaverat, & quosdam viros ecclesiasticos flammis torreret fecerit, quosdam vero viros in mare submergi, ad tuam, & aliorum Principum credimus audientiam pervenisse. Insuper si praedictus Dux, quod absit, imperium obtineret, libertas principum in electione periret, imperii obtinendi decetero ceteris fiducia tolleretur. Nam si prout olim Fredericus Corrado, vel Henricus postmodum Frederico, sic nunc vel Fredericus Ph. vel Phi. Henrico succederet, videretur imperium non ex electione, sed ex successione deberi. Praeterea cum multi Principum ex imperio aequae sint nobiles, & potentes, in eorum praedictum redundaret, si non nisi de domo Ducum Sueviae videretur aliquis ad imperium assumendus. Cum ergo nos flecti a nostro proposito nulla penitus occasione possumus, sed in eo potius firmissime persistamus, & tu nobis saepe per litteras tuas duxeris suggerendum, ut eidem Duci nullatenus faveremus, nobis tuam admo. & exhor. in domino, & per A. f. m. quae sicut de gratia nostra confidis, & nos de tua devotione speramus, decetero a prefato Duce Ph. recedas omnino, non obstante juramento, si quod ei ratione regni fecisti, cum eo quantum ad obtinendum imperium reprobato, juramentum hujusmodi non debeat observari; praedicto vero Regi O. quem nos concedente domino ad coronam imperii disponimus evocare, patenter adhaereas, & potenter, ut cum ei ad communitatem nostram adhaeris, inter primos gratiam, & benivolentiam ejus obtinere praecipue merearis, ad quod pro tuae nobilitatis honore dabimus operam efficacem.

TITULUS VII.

DE AUCTORITATE, ET USU PALLII.

CAPUT I.

Idem C. tt. sancti Laurentii in Lucina presbytero Card. Ap. sed. Legato.

Nisi specialis illa dilectio, & infra. Sane si postulatio ve. f. Trojanen. Episcopi regni Siciliae Cancellarii ad Panormitam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen de-

De auct. & usu pall. 6.

3.

L. I. l. 1.

beret se Archiepiscopum appellare, priusquam a nobis pallium suscepisset, in quo Pontificalis officii plenitudo, cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo sicut vir providus, & discretus, quod factum est, sic studeas palliare, ut id in confessionem tuam, & Ap. se. opprobrium non redundet, quoniam si oporteat, ut vel nos in hoc facto confusionis opprobrium incurramus, vel tu ex hoc negotio confundaris, eligemus te potius confundi, quam lædamus se. Ap. dignitatem.

CAPUT II.

Idem.

ca. 4. eod. **A**D honorem Dei, & infra. Sane solus Rom. Pont. in missarum sollempniis pallio semper utitur, & ubique quando assumptus est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, quod per pallium figuratur, alii autem eo nec semper, nec ubique sed in ecclesia sua, in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

CAPUT III.

Idem Compestell. Archiepiscopo.

ca. 5. eod. **E**X litterarum tuarum tenore accepimus, quod, cum fuerit in concessione pallii tibi dictum, ut ipso infra tuam ecclesiam uteris, & tibi tam de mandato regio, quam etiam pro ecclesiæ tuæ negotiis procurandis frequenter extra tuam provinciam commoranti verendum sit absque pallio ministrare; cum consuetudo sit talis, sicut asseris, in Hispania generalis, quod Archiepiscopi extra suas provincias pallio indifferenter utantur, ut extra tuam provinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi a s. Ap. postulasti, licet autem usus huiusmodi sit abusus, & consuetudo talis dicenda sit potius corruptela, & ii graviter offendere dignoscantur, qui utuntur pallii extra suas provincias absque licentia sed. Ap. specialiter nos tamen in hac parte volentes fraternitati tuæ gratiam facere specialem, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut si quando necessitate aliqua præpeditus, ad ecclesiam tibi subjectam accedere forte nequiveris, pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo is, ad quem ecclesia pertinet, id permittat, utendi pallio in jam dictis casibus liberam habeas facultatem.

TITULUS VIII.

DE RENUNTIATIONE.

CAPUT I.

Idem Nidronien. Archiepiscopo.

De renunt. ca. 8. **Q**UOD in dubiis, & infra. Ii præterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuo a laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi, licet resignatio talium laico facta nullam obtineat firmitatem.

CAPUT II.

Idem Eboracen. Archiepiscopo.

ca. 9. e. **A**D supplicationem instantem ven. f. n. Archiepiscopi Ragusinen. eum a cura, & sollicitudine, qua tenebatur, ecclesiæ Ragusinen.

duximus absolvendum, eo videlicet, quod ibi non poterat secure morari, etsi accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminebat, & infra. Ne vero idem Archiepiscopus in vituperium ministerii nostri defectum in rebus temporalibus patiatur: f. t. mo. attentius, ac per A. s. m. qua. de munificentia, & liberalitate karissimi in Christo fil. n. I. Regis Anglorum Ill. ac concessione tua in Episcopatu Karleoli, & ecclesia de Malebor. est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius. Nos etenim de sedis Ap. benignitate concessimus, ut in Episcopatu absque usu pallii officium Episcopale valeat exercere, tibi tamquam metropolitano reverentiam, & obedientiam impensurus.

CAPUT III.

Idem Conventui, & Abbati sancti Salvatoris de Tilesto.

CAUSAM, quæ inter P. quondam Abbatem vestrum ex una parte, & vos ex altera vertebatur, ven. f. n. Beneventano Archiepiscopo, & Episcopo Telefino, & dil. fil. Priori sancti Andree recolimus commisisse; sed Episcopo ipso propter ægritudinem excusato, dicto Archiepiscopo vices suas propter emergentia negotia di. fi. Beneventano Primicerio committente, cum præfatus Prior, & Primicerius controversiam vellent servato juris ordine pertractare, tandem, sicut accepimus, factum est de consensu partium, quod Abbas sponte renuntiavit Abbatia, etsi placeret nobis, in uno casali sibi monachi providerent. Nos igitur attendentes, quod cuilibet licet abrenunciare iis, quæ pro se introducta sunt, ratam resignationem ejus habentes, eligendi pastorem facultatem liberam tribuimus.

CAPUT IV.

Idem Archiepiscopo Calaritan.

NISI cum pridem in officio pastoralis ad divinum servitium accessisti, præparasse te ad temptationes animum crederemus, ac prævidisse prudenter, nequaquam in humana fragilitate consentire varios angustiarum languores, quos in ipso sciebas officio perpetuum non posse absque magno Dei auditorio sustinere; formidaremus utique, ne parvulos tuos postmodum ad petram alidere neglexisses, eosque tantum in te permiseris invalescere, ut, ipsorum suggerentium tibi suscepti ministerii cessionem instantiæ vix jam valeas repugnare. Verum quoniam, sicut credimus, cum te scires contra spirituales nequitas pugnaturum, armaturam Dei, qua posses stare contra insidias temptatoris, ab Apostolo monitus induisti, & inexpertus non ignorasti sollicitudinis angustias pastoralis, quas forsitan expertus abhorres: nescimus, cur tam instanter susceptum velis regimen inutiliter derelinquere, quod susceptum utiliter non deberes usquequaque irritare. Si enim in huiusmodi cessione frugem tibi melioris vitæ promittis, scire te debes non esse sanctificato in utero sanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis deserere ministerium, cum ille, cujus fieri bajulus recusabat, tandem prædicando receperit verbum Dei. Quod si forsitan humilitatis causa de culmine quæris Pontificali descendere, ac contra su-

per-

perni nutus arbitrium datum tibi per illud in ter-
ris te deferere præfulatum, eo ipso videris humi-
litati erigere male verticem, quo te nimis in resi-
gnandi proposito exhibes pertinacem, quia tunc
in te veram humilitatem custodies, cum & per
eam locum sublimem fuges, & per obedientiam
non dimittes. Intueri te itaque v. f. n. in Christo
volumus, quod hæc sunt illa, per quæ cedendi
Episcopus officio pastorali licentiam postulare
potest, conscientia criminum, debilitas corporis,
defectus scientiæ, malitia plebis, irregularitas-
que personæ, sed in his omnibus est adhibenda
discretio, & observanda cautela. Propter consci-
entiam nostram criminis cedendi pastorali officio
potest licentia postulari, & forsitan non cujusli-
bet, sed dumtaxat illius, propter quod ipsius of-
ficii executio post peractam etiam pœnitentiam
impeditur. Cum enim quacumque hora pec. con-
vert. f. omnium iniquitatum suarum non recorda-
ri se dominus fateatur, & neminem esse sine pecca-
to, sacra scriptura testatur: apparet, quod non pro
cujuslibet criminis conscientia quemquam cedere
oporteat officio pastorali. Cum, si omnes, quos ar-
guit conscientia cujuslibet culpæ, cederent, pau-
ci, vel nulli forsitan in illo ministerio remanerent.
In multis enim offendimus omnes, & si dixerim-
us, quia peccatum non habemus, nos ipsos
seducimus, & veritas in nobis non est, quia mi-
sericordia illum excusat, qui miserabiliter se
excusat. Debilitas vero corporis causa est, pro-
pter quam petere potest aliquis ab honore sol-
licitudinis pastoralis absolvi, quæ videlicet, vel
ex infirmitate, vel ex senectute procedit, nec ta-
men omnes, sed illa solummodo, per quam im-
potens redditur ad exequendum officium pastora-
le. Nam si pro qualibet corporali debilitate susce-
ptæ servitutis officium posset deferri, frustra se fa-
teretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari,
& senectute gravatus a cura se non debet quispiã
omnino pastoralis regimini excusare, cum interdum
non plus hortetur senilis debilitas eum cede-
re, quem moralis maturitas, quæ in senibus esse
solet, ipsum in suo suadet officio permanere. Pro
talibus enim de se dicit Apostolus, *cum infirmor,
tunc fortior sum, quia nonnunquam infirmitas
corporis fortitudinem cordis augmentat.* Pro de-
fectu quoque scientiæ plerumque potest quis pa-
storali officii petere cessionem, quia cum ipsa cir-
ca spiritualium administrationem sit potissimum
necessaria, & circa curam temporalium opportu-
na; Præsul, qui commissam sibi debet ecclesiam
regere, in utrisque salubrius ejus regimini abren-
nuntiat, si scientiam, in qua ipsam regat, igno-
rat, quoniam, cum subiectos docere habeat, quid
facere debeant, quid cavere, nec bene docebit
eos, quod nescierit, ipse fugere, nec illud, quod
ignoraverit, exercere. Tu enim, inquit, dominus,
scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacer-
dotio fungaris mihi, quamquam, & si desideran-
da sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit
competens toleranda, quia secundum Apostolum
scientia inflat, charitas autem ædificat, & ideo im-
perfectũ scientiæ supplere potest perfectio chari-
tatis. Propter malitiam quoque plebis cogitur in-

terdum prælatus ab ipsius regiminẽ declinare, &
quando plebs adeo duræ cervicis existit, & in re-
bellionem suam ita pertinax invenitur, ut proficere
nequeat apud ipsam, sed propter ejus duritiam,
quo magis satagit, eo magis judicio deficere per-
mittitur, dicente domino per Prophetam, *lin-
guam tuam adharexerit palato tuo, quia
domus exasperans est,* & Apostoli dixisse legun-
tur Judæis, *ecce convertimur ad gentes, quia
vos fecistis indignos:* non tamen pro qualibet
culpa pastor debet deferere gregem suum, ne for-
te mercenario comparetur, qui videt lupum ve-
nientem, & fugit, sed de superioris licentia tunc
demum potest non tam timide fugere, quam pro-
vide declinare, cum oves convertuntur in lupos,
& qui debuerant humiliter obedire, jam inrevo-
cabiler contradicunt, cum etsi tales sint gravi-
ter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempo-
re utiliter tolerandi, quia sanguinem elicit, qui
nimis emungit. Et pro gravi quoque scandalo evi-
tando, cum aliter sedari non potest, licet Episco-
po petere cessionem, ne plus temporalem hono-
rem, quam æternam videatur affectare salutem,
memor illius, quod dicit Apostolus: *Si esca scan-
dalizavit fratrem tuum, non manducabo car-
nem in æternum, ne fratrem tuum scandalizem:*
sed inter scandalum, & scandalum est subtiliter
distingendum, sicut dominus ipse distinguit, cui
cum dixissent Apostoli, *scis, quia Pharisei au-
dito hoc verbo scandalizantur,* respondit, *si-
nite, cæci sunt, duces cæcorum:* alibi vero dicit,
*qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui
in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola
asinaria in collo ejus, & demergatur in profun-
dum, nam si necesse fuerit, ut scandala ve-
niant, va tamen homini illi, per quem scanda-
lum venit.* Personæ vero irregularitas, ut si forte
sit bigamus, viduæque maritus, est causa, pro-
pter quam licentiam petere potest aliquis resi-
gnandi pontificis dignitatẽ, Apostolo attestante,
qui dicit, *oportet Episcopum esse unius uxoris vi-
rum,* non tamen propter quamlibet irregularita-
tem personæ debet ei, qui regulariter ministravit,
cedendi licentia indulgeri, utpote si de legitimo
matrimonio non sit natus, quia licet irregularita-
tem hujusmodi non poterit subterfere, si tamen &
culpa latet, & causa, cum eo, qui laudabiliter
suum implevit officium, in juncta sibi pœnitentia
competenti potest non minus utiliter, quam mi-
sericorditer dispensari: *Ego sum,* inquit, *Deus
zelotes visitans peccata patrum in filios usque
in tertiam, & quartam generationem, in iis,
qui oderunt me, id est, in illis, qui contra me
paternum odium imitantur.* Unde patet, quod
illi, qui paterna vitia non sequuntur, propriæ
possunt in talibus suffragari virtutes, illo discre-
tionis adhibito moderamine, ut inter nothos,
manzeres, naturales, & spurios distinguatur. Cum
autem vitia plerumque se virtutes esse mentian-
tur, subtiliter advertere te oportet, utrum resi-
gnandi propositum, quod tam ferventer gestas in
pectore, dignum sit Dei odio, vel amore. Si enim
propter causam aliquam præmissarum cedere po-
stulares, tam super causa, quam super ejus affe-

Tu pariter doleremus; sed ne provida pietatis amictu ad resignandum detestabilius impietas te impellat, considerare te volumus, & alias esse causas, per quas male quis petit, & pejus appetit officium huiusmodi resignare; si enim ex pusillanimitate fortassis, ut laborem deponat, vel persecutionem effugiat, aut ex vanitate, quod absit, ut plenius vacet otii, seu liberius indulgeat voluptatibus, curam vult aliquis deferere pastorem, ab ea non meretur absolvi, quamvis per huiusmodi vanitatem, tamquam qui mortaliter peccat, ea se reddat indignum, sed saragere debet, ut vanitate deposita satisfaciat de peccato. Aliam vero cedendi causam omnino credimus detestandam, si quis aut a Pontificali velit descendere dignitate, ut gloriam captet humanam, tamquam eligat abjectus esse in domo domini magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum, vel ut mundanum non amittat favorem, quem per hypocrisism acquisivit, sive quod ejus simulatio revelari jam incipit, sive quod fervor ipsius ex qualibet causa tepescit, nec vult videri, quod malus fuerit, aut quod fiat, & ideo sub religionis prætextu suam vult contegere pravitatem, ut quasi deserens Martham, amplexetur Mariam, & Liæ fastidians lipitudinem, Rachelis pulchritudinem concupiscat. Quid autem, si propterea velit cedere, quod tempore prosperitatis, arridente fortuna, visus est laudabiliter ministrare, quoniam omnia sibi prospere succedebant, sed adversitatis tempore imminente veretur, ne si quolibet casu sinistra contingant, illius negligentiam imputentur. Plane si propter hoc petit cedere, nautæ se poterat improvido comparare, qui cum, mari sub tranquillitate jacente, cum multo labore navis exercuerit gubernaculum, ipsam tempore necessitatis deserit, & devenire paritur in profundum. Illam quoque cedendi causam penitus detestamur, si forte cedere velit Episcopus, ut alter sibi succedat, vel obtentu pretii, vel affectu carnali, vel ut cum pejor sibi succederit, ipse velut optimus extollatur. Illud autem quasi nefas respicimus, & damnamus, quod Episcopus propter occupationes mundanas, & sollicitudines sæculares non valeat sine crimine pontificale officium exercere, cum multos sanctos ecclesia veneretur, qui spiritualia simul, & temporalia ministrarunt. Verumtamen leva debet esse sub capite, & dextera in amplexu. Sed illud te volumus advertere diligenter, ne forte hoc tuæ dispositionis propositum effici velis ex illis, de quibus dicitur per prophet. *filii Effrem intend. arc. & mitt. sag. suas, conversi sunt in die belli: cum potius pro domo Israel murum te debeas opponere ascendentibus ex adverso, quia juxta sententiam veritatis, non qui incep. sed qui pers. salv. erit,* cavens attente, ne maculam in gloria tua ponas, non solum apud homines, sed etiam apud Deum, quoniam sub hoc pallio te non poteris occultare, nedum apud Deum, qui renes rimatur, & corda, sed nec etiam apud homines, qui ex verisimilibus conjecturis talia suspicantur: illudque prudenter attendas, quod juxta sententiam sapientis, spiritus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a co-

gitationibus, quæ sine intellectu consistunt. Si vero pro tuenda ecclesiæ libertate difficultatis onus incurrere pertimescis, non ideo deserere debes præfulatus honorem considerans diligenter, ne forte justo judicio temperis ab illo, qui malorum est intemptator, ut probetur, utrum satisfacere velis in eo, in quo deliquisti: qui vero contemnit, aut negligit satisfacere pro delicto, thesaurizat sibi iram in die iræ, cum revelabit dominus abscondita tenebrarum. Ecce quidem admonuimus te, ut te ipsum contempleris, in ipso tuam conscientiam percunctanter agnoscas, ex qua causa cedendi licentiam postulares importune. Nos enim novit altissimus, ignoramus, quare in cedendi proposito perseveres, quoniam nec infirmitas corporis, nec longævitas temporis, nec defectus scientiæ, nec malitia plebis, nec personæ irregularitas te reddit ineptum, neque conscientiam sævi criminis te fateris habere. Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc postulanti favendum, cum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam ut id tamquam notissimum omittamus, quod otiositas, & voluptas arma sunt hostis antiqui, ad miseris animas captivandas, propter laboris angustias, aut persecutionis incursum non debes deserere sponfam tuam, cui te fide media copulasti, sciens quod beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vi. quam re. Deus di. fe. Sed dices, quod spiritus, ubi vult, spirat, & nescis, unde veniat, aut quo vadat, & ideo non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari, qui vero spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quoniam ubi spiritus Dei, ibi libertas: quare si cedendi tibi licentia ab homine data non fuerit, nihilominus tamen cedes, quia data est tibi cedendi potestas a Deo. Certe despis, si sic sapias, nam quomodo spiritu Dei aguntur, qui contra spiritum Dei agunt. Si enim vera sunt, quæ præmisimus, immo quia indubitanter sunt vera, proculdubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid horum contra veritatem attemptat, quoniam ipse est spiritus veritatis. Porro si dicas, quod forsan est alia latens causa, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inspiratur, & nos siquidem respondemus, Tu quomodo scis, quod talis inspiratio sit cælestis? nonne recolis, quod ille gloriosus Pontifex dixerit, cum cœpisset viribus corporis repente destitui? *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua?* illius exemplum secutus, qui dixerat, *cupio dissolvi, & esse cum Christo; manere autem in carne necessarium est propter vos.* Quia igitur diversas tibi causas sub hac causa distinximus, & propter quam earum cedere desideres, ignoramus; te ipsum tibi duximus committendum, ut de propriæ mentis tribunali te judicans, videas, si sic possis resignandi desiderio satisfacere, ut gregis tibi commissi curam sine culpa valeas declinare. Si n. cedendo proficere appetis, tibi soli profectui tuo sine dubio tantum subtrahis, quantum quod impendere poteris aliis, non impendis, quia tunc majora animæ tuæ lucra conquireres, cum sine

tua

tua salute salutem plurimum procurares. Potioris est enim meriti se cum Deo quemquam lucrifacere, quam salutem propriam querere sine illis, quorum salus ad ejus curam noscitur pertinere. Quippe si quantumcumque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas caritatem, nihil comproberis habere, sub quo virtutis pretextu deponere quæris onus sollicitudinis pastoralis, quod vix potest absque jactura deserere caritatis: nulla siquidem major poterit esse caritas, quam ut animam ponat quis amicis pro suis. Cum autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione, dummodo proficere ipsis possis, etiam non omnibus, tamen multis ab eorum regimine te convenit excusare: quoniam si laboris causam prærendis, exemplum te Apostoli sublevabit, qui suadet tibi laborem hujusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus ceteris laborasse, quia licet non sequatur semper laborem effectus, nihilominus tamen ipse labor meritorius est apud Deum, juxta quod legitur, *reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum*. Sed esto, quod multum hæcenus laboraveris, & bonum certamen certaveris, cum eodem Apostolo possis dicere tamen, ut corona tibi justitiæ de reliquo reponatur, cursum te decet perfecti operis consummare. Quantumlibet enim in angustiis laboribus, qui comitantur officium pastorale, noctes tibi laboriosas enumeras, & tanquam fatigatus cervus umbram quietis affectes; quantumlibet inter viarum calores, angustiis patriæ dilectione traharis, & velut emeritus mercenarius operis tui finem anxius præstoleris, expedit tibi tamen virtutem in infirmitate perficere, ac pugnam tuam perseverantia coronare, sciensque quod apud extraneum defixeris manum tuam, cum animas tibi commissi gregis in tuam animam suscepisti, non sic debes tibi portum quietis appetere, ut navigantes hæcenus tecum filios sine remis adjutorio patiaris in hoc mari magno, & spatioso cum timore naufragii fluctuare, nec putes, quod ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima satagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quoniam illa magis licet sit secunda, ista tamen magis est fructifera, & licet illa magis sit suavis, ista tamen magis est utilis, cum in fecunditate sobolis lippitudo Liæ Rachelis pulchritudini sit prælata, quamvis simul in unum, & contemplativus esse valeas, & activus, legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam domini cum majori cerneret libertate, nunc vero descendebat in castra, ut cum utilitate necessitatibus populi provideret. Quapropter facilius indulgetur, ut monachus ad præsulatum ascendat, quam præsul ad monachatum descendat. Monemus ergo f. t. & exhortamur attentius per A. s. m. qua illam vocem Davidicæ imprecationis abhorrens, tibi que formidans eam per effectum operis adaptari, quæ dies impii paucas fieri, ut Episcopatum ejus alter accipiat, imprecatur, laborem pastoralis regiminis non recules, jactans in domino tuum cogitatum, nihil contra voluntatem altissimi statuas

de te ipso, qui cum te viderit esse populo suo necessarium, forte grave ferret, cum ipsum a te contingeret esse neglectum, ac fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere, qui sibi apud te divertendi speravisses cum Martha sollicita ministrare. Illud quoque te debet fortius in ministrandi proposito stabilire, quia cum hæcenus in ecclesia tibi commissa laudabiliter ministrares, si quod absit, alius te cedente minus utilis assumere, ad ipsam quietem profecto non parum ab illa quiete, quam appetis, turbareris, cum ubi bene tuum exercueras ministerium, non absque dolore cerneret inutilis ministri defectum, fieretque in tantum, ut in contemplationis arce tibi deperisse cognosceres, quantum ecclesiæ, cui præsidet, non sine tua confusione per te subtractum esse videres. Quia vero tam per te, quam per nuntios, & litteras tuas, jam nimis in postulando cedendi licentiam institisti, ecce te tibi duximus relinquendum, ut distinctis tibi causis, propter quas cedere oporteat, vel non cedere, si propter aliquam causam utilem, & honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas, quod tamen grave nobis plurimum esse noveris, & molestum; alioquin cedendi licentiam auctoritate Ap. tibi scias esse penitus interdictam, quoniam etsi penas habeas, quibus fatigas in solitudinem avolare, ita tamen strictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum. Quod si denique tua voluntas te impulerit ad volandum, volumus, & mandamus, ut nostras litteras in audientia tui capitali facias recitari.

CAPUT V.

Idem H. Episcopo in Archiepiscopum Ravennat. electo.

Post translationem tuam ad ecclesiam Ravennat. cum dil. fil. Præpositus, Canonici, Abbates, & Primicerii Favent. totiusque civitatis clerus, sicut per litteras eorundem accepimus, in dilectum fil. I. presbyterum Canonicum Favent. liberam eligendi auctoritatem unanimiter contulissent, ipse sancti S. gratia invocata, dil. fil. I. sancti Frigidiani Lucan. Canonicum olim Episcopum Saxon. in Favent. Episcopum postulandum elegit, per cujus sollicitudinem circumspectam, qui primo Canonicus, & postea Præpositus in Favent. ecclesia fuit laudabiliter conversatus, multiplicia sperantur eidem ecclesiæ commoda profutura. Porro a dilect. fil. sancti Frigidiani Priore super hoc requisito, & obtento consensu, Præpositus, & alii supradicti postulationem eandem approbari a nobis humiliter petierunt. Verum postulationi hujusmodi videbatur concilii Constantinopolit. capitulum prima facie obviare, in quo statutum esse dignoscitur, ut quicumque de Pont. dignitate ad monachorum vitam, & penitentiam locum descendebat, nequaquam ulterius ad Pontificatum resurgat. Unde contra dictum concilium, cum sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor evangelia catholica ecclesia veneratur, nullatenus videbatur eadem postulatio admittenda. Ceterum speciales quidam casus inveniuntur, in quibus præ-

dicto concilio non obstante is, qui vitam monachalem elegit, licite rursus potest ad Episcopatum assumi. Si enim quisquam persecutoris rabie saviente, vel praepediente in validudine corporis, cum proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat, persecutionis, vel aegritudinis impedimento cessante ad Episcopalem resurgere poterit dignitatem. Item si quis propter litteraturae defectum, ne tanquam caecus caeco ducatum praebat, locum regiminis auctoritate Apostolica deferendo, ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, scientiae repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus ad cathedram reascendere pastorem. Rursus si quis cupiditate parentum, eo tamen penitus ignorante, fuerit Episcopatum adeptus, & hoc comperto Episcopatum ipsum de licentia superioris dimittere, observantiam elegerit regularem, etsi ad Episcopatum eundem redire postmodum nequeat juxta canonicas sanctiones, ad alium tamen licite poterit reassumi. Quamquam autem in his, & consimilibus casibus is, qui Episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his casibus contra praescriptum intelligitur concilium attemptari, quod in eo loquitur casu, cum propter aliquod crimen Episcopatum quis deserens ad vitam monasticam poenitentiae causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum, cum quis pro crimine, de quo convictus fuerat, vel confessus, ab Episcopali dignitate depositus in monasterio extitit ad poenitentiam agendam inclusus, vel cum aliquis propter grave crimen, pro quo Episcopatum retinens poenitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit: aliis asserentibus sic intelligendum esse praescriptum capitulum, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, quamquam eligi possit, praesertim si locum tantum, & non ordinem resignavit. Cum ergo nobis plene constare nequiverit, ob quam causam praedictus I. olim Episcopatu cesserit, cum in vestris litteris super hoc transmissis eidem hoc solummodo exprimitur, quod nos litteris super sua resignatione receptis ejus propositum in domino commendantes quod temporali honori salutem animae proponebat, eundem absolvimus ab onere sollicitudinis pastoralis, quamquam per quendam S. Frigidiani canonicum nobis nuperrime sit suggestum, quod idcirco dictus I. cedendi licentiam postulabat, quod ad notitiam ejus pervenerat, quod quidam parentes ipsius, ut eligeretur in Episcopum, quaedam dederant, licet pauca: f. t. pr. auct. mand. quat. super his diligentissime veritate inquisita, si tibi constiterit, quod propter aliquam ex praemissis causis, seu consimilibus idem I. Episcopatu cesserit memorato, tu auctoritate nostra sub cujusc. con. & ap. ob. dummodo necessitas, vel utilitas id exposcat, licentiam ei tribuas accedendi ad regimen ecclesiae Favent. maxime si veritate submittitur, quod tam praefati Praepositus & canonici Favent. quam Prior, & capitulum san-

cti Frigidiani nobis sui litteris expresserunt, quod videlicet dictus I. loco tantummodo cesserit, & non ordini, vel etiam dignitati. Tunc enim esset vehementissime praesumendum, quod non propter crimen ab ipso commissum causa poenitentiae peragenda ad vitam migraverit regularem, praesertim cum A. post. sed. post cessionem multo minus quam ante permisisset, eidem tali crimine irretito in Pont. ordine ministrare. Alioquin cum durum nimis existeret, contra tam sollemne concilium, hujusmodi postulationem admittere, Praeposito, & canonicis memoratis injungas, ut aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem.

TITULUS IX.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM ET QUALITATE ORDINANDORUM, ET ORDINE PRAEFICIENDORUM.

CAPUT I.

Idem.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, quod quidam presbyteri Graeci pariter, ac Latini a Graecis Episcopis absque unctione manuum se faciunt ordinari, & simul accipiunt omnes ordines extra quattuor tempora contra canonicas sanctiones. Cui igitur hujusmodi praesumptio sit sagaciter extirpanda, dist. tuae per A. s. m. quat. hujusmodi presbyteros tuae dioecesis ab executione ordinis sic suscepti ap. rem. nostra fretus auctoritate suspendas, nisi forsitan eorum aliqui, de tua, vel praedecessoris tui licentia fuerint ab Episcopis Graecis taliter ordinati, circa quod suppleas, quod ab illis fuerat praetermissum & provideas tamen attente, ne clericos tuae dioecesis ab Episcopis Graecis ulterius ordinari permittas, etsi qui praeter tuam voluntatem ab eis se fecerint ordinari, tu eos suspendas perpetuo ab executione ordinum taliter susceptorum.

CAPUT II.

Idem Abbati, & Conventui * Cariloci.

EX parte vestra nostro fuit Apostolatu referatum, quod quidam monachus vester se ad nigros monachos transferens, & habitum nigrum ibidem assumens, ad sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus. Unde, quia in hoc articulo dubitastis, utrum in assumpto taliter ordine debeat ministrare, nos hujusmodi dubietatis scrupulum enodantes, uni. v. per A. s. m. quat. nisi ei aliud canonicum videritis obviare, ipsum monachum officium sacerdotis exequi libere permittatis.

CAPUT III.

Idem C. tt. sancti Laurentii in Lucina presbytero Card. Ap. sed. Legato.

QUOD translationem Pont. & infra. Super eo vero, quod nos consulere voluisti, quod multi Graecorum clerici consistentes in dioecibus Latinorum ab Episcopis Graecis non in quattuor temporibus interdum omnes ordines simul, nonnumquam partem recipiunt, qui postmodum prohibentur a Latinis Episcopis celebrare, cons. tuae taliter duximus respondendum, quod cum clericus Graecus Episcopo Latino subjectus a Graeco Pont. ordinatur, nisi de mandato, vel licentia sui Episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis executio

sic

Non ponitur.

* Coriloci. De temp. ordin. c. 10.

c. 11. ebd.

sic suscepti, tamquam ab alieno Pont. sine mandato, vel licentia sui Episcopi ordinato. Si vero de mandato vel licentia sui præfulis a Græco Pont. secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui clericos suos a Græco facit antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab ecclesia tolleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum. Nos tamen super hoc articulo disposuimus tempore opportuno de consilio s. n. quod honestum visum fuerit, ordinare.

CAPUT IV.

Idem Mutin. Episcopo, & magistro Uberto.

cap. 12. e.

CUM in distribuendis, & infra. Meminimus enim id a nobis fuisse simpliciter postulatum, & clementer indultum, ut quia præfatus A. ecclesiæ Rom. subd. erat, mandarem, ipsum per Bonon. Episcopum promoveri.

CAPUT V.

Idem Mutin. Episcopo, & magistro H. Theologo subd. nostro Modocien. Canonico.

c. 13. eod.

Litteras vestras recepimus responsivas super inordinata ordinatione Imolen. electi, quem Bonon. Episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti dominica continuato jejunio in presbyterum ordinavit, in quo quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim utrumque ordinem eodem die illi conferri non licuit, pari non licuit ratione unum ordinem uno die, & alium altero continuato jejunio conferri. Cum propter continuationem jejunii fictione canonica, sive mane diei dominicæ trahatur ad sabbatum, sive vespera sabbati ad diem dominicam referatur: profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane ad eundem diem pertinere dicitur. Nam si quantum ad hunc necessitatis articulum pertinet, mane ad eundem diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio jejunii necessaria, cum & sabbato ante cenam, & dominica ante prandium intelligantur esse jejunia? Ne autem si factum hujusmodi sub silentio transiremus, id alii licitum reputantes similia facere attemptarent, & sic facti perveritas a posteris traheretur in exemplum, præfatum Episcopum Bonon. ut puniatur, in quo deliquit, a collatione ordinis diaconii scilicet & presbyterii, alterum vero ab executione officii sacerdotalis volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus. Ut igitur mandatum Apostolicum debitum consequatur effectum, per A. * v. s. m. quat. quæ præmissa sunt, faciatis tam ab ipsis Episcopis, quam per Bonon. & Imolen. dioc. publicari.

CAPUT VI.

Idem.

De stat. & qual. c. 2.

A multis multotiens an subd. in Episcopum eligi valeat hæsitatur. Siquidem Urbanus primus Papa decrevit, ut nullus in Episcopum, nisi in sacris ordinibus, & religiose vivens inventus fuerit, eligatur. Sacros, inquit, ordines dicimus, diaconatum, & presbyteratum, hos siquidem solos primitiva ecclesia legitur habuisse: subdiaconos vero quia & ipsi ministrant altaribus, opportunitate exigente concedimus, si tamen spe-

statæ scientiæ, ac religionis existant, quod ipsum non sine Romani Pont. vel metropolitani licentia fieri permittimus, in quibus verbis innuitur, quod Urbanus ad statum primitivæ ecclesiæ se referens, in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur, instituit, ut de subdiacono, nisi utilitatis causa, & tunc etiam de permissione metropolitani, vel Rom. Pont. non posset electio celebrari: verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur, sicut Urbanus Papa II. sub his verbis expressit: „ Erubescant impii, & intelligant judicio sancti Spiritus eos, qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate “, & iterum: „ Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis, & qui usque ad subdiaconatum unicam, & virginem uxorem habuit “: & ad similitudinem diaconi, & presbyteri subdiaconus continentiam debet observare, sicut est in sexta synodo constitutum, ut si quis eorum, qui ad clerum accedunt, in nuptiali jure mulieri voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat, & beatus Gregorius statuisse legatur, ut nullum facere subd. præsumant Episcopi, nisi qui se caste victurum promiserit. Nos volentes sub hoc articulo disceptationis materiã amputare, statuimus, ut subdiaconus libere valeat in Episcopum eligi, sicut diaconus, vel sacerdos.

CAPUT VII.

Idem L. st. sanctæ Crucis presbytero Card.

TUam in domino diligentiam commendamus, quam super monasterio sancti Quirici reformando dignosceris adhibere. Devotioni tuæ pr. auctoritate m. quat. si non potes eidem monasterio de persona idonea melius providere, tu monachum illum, quem in litteris tuis de honestate, ac industria commendasti, per quem status ejusdem loci creditur reformandus, nullum prorsus habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant; sed ex tuo dumtaxat provisionis officio instituas in Abbatem, ita videlicet quod ad sacros ordines non ascendet, cum instante necessitatis articulo possit in Abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus, & laici memorati non sint consanguinitate, vel affinitate conjuncti monacho memorato, vel ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

cap. 10. de stat.

TITULUS X.

DE SCRUTINIO FACIENDO.

CAPUT I.

Idem.

EX parte tua fuit propositum, & infra. Quæ sivisti præterea per sed. Ap. edoceri; ut, cum Episcopi ad consecrationes Episcoporum ab Archiepiscopo suo, vel alio evocentur, & ipsi metropolitano electum offerant consecrandum, dicentes: „ Reverende pater postulat sancta mater ecclesia hunc electum in Episcopum consecrari “; & interrogante Archiepiscopo, si sciunt illum esse dignum, respondeant, quod illum sciunt, & credunt pariter esse dignum, & te in

De scrut. in ord. c. 1.

re-

responsione hujusmodi ne offenderes hominem, Deum existimes offendisse, quandoque præter, quandoque contra conscientiam respondendo, cum electi conversatio, aut minus tibi bene cognita, aut penitus sit ignota, qualiter in hujusmodi interrogationibus salva conscientia valeas respondere. Ad quod f. t. respondemus, quod cum nos aliquem in diaconum, vel presbyterum promovemus, prior diaconorum, qui nobis assistit, dicitur possit sancta mater ecclesia catholica hunc subdiaconum, vel diaconum ad omnes presbyteratus, vel diaconatus assumi, & nobis interrogantibus, si eum cognovit esse dignum, idem respondet, quod quantum humana fragilitas nosse sinit, & scit, & testificatur, illum ad hujusmodi onus officii esse dignum. Unde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dum hoc modo contra conscientiam non loquatur, quia non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat existimare. Hujusmodi ergo responsione secure poteris uti, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscis, metropolitano prius, quam ad hujusmodi scrutinium veniatur, studeas nuntiare, quamvis, ut diximus, nos interrogationi hujusmodi non in consecratione Pont. sed in ordinatione diaconi, vel presbyteri faciamus.

TITULUS XI.

DE SACRA UNCTIONE.

CAPUT I.

Idem.

De sacra
unct. c. 1.

CUM venisset ad Ap. sed. ven. f. n. Brandiciberen. Episcopus, clara nobis insinuatione monstravit, quod in consecratione sua sacram non acceperat unctionem: quoniam apud vos non confuevere Pontifices, cum consecrantur, inungi. Nos ergo, quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus, & manus per v. f. n. S. Episcopum Alban. assistentibus ei duobus Episcopis secundum morem ecclesiasticum sacro Chrismate deliniri. Hoc enim catholica tenet ecclesia, non solum ex præcepto divino, verum etiam Apostolorum exemplo. In Exodo quoque legitur præcepisse dominum Moyfi, ut Aaron, & filios ejus inungeret, qua ei sacerdotio fungerentur: & Anacletus origine Græcus, qui a beato Petro fuit in presbyterum ordinatus, & postea in Apostolatus officio Clementi successit, tradidit in ordinatione sua unguendos Episcopos more Apostolorum, & Moyfi, quia omnis sanctificatio in spiritu sancto consistit, cujus invisibilis virtus sancto est chrismati permixta. Unde scire te volumus duas esse species unctionis: exteriorē, quæ materialis est, & visibilis: & interiorem, quæ spiritualis est, & invisibilis; exteriorē visibiliter inungitur corpus, interiorē invisibiliter ungitur cor. De prima Jacobus Apostolus ait, *infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & ora-*

(1) Al. unxit.

tio fidei salvabit infirmum. De secunda Jacobus Apostolus ait, *vos unctionem, quam accepistis ad ea, maneat in vobis, & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus vos docet de omnibus.* Unctio visibilis, & exterior signum est interioris, & invisibilis unctionis; unctio vero invisibilis, & interior non solummodo est signum, sed etiam sacramentum, quia si digne sumitur, vel agit, vel auget absque dubio, quod designat; ad exhibendum autem exteriorē, & visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur cathecumenorum, vel infirmorum, & conficitur chrisma, quod ex oleo fit, & balsamo mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientia designatur, juxta quod legitur: *prudentes Virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Per balsamum enim exprimitur odor famæ, propter quod dicitur, *sicut balsamum aromatizans odorem dedi.* Hoc igitur chrismate ungi debet Episcopus, non tam in corpore, quam in corde, ut & interius habeat nitorem conscientia, quantum ad oleum, & exteriorius habeat odorem famæ, quoad proximum. De nitore conscientia dicit Apostolus, *gloria mea hæc est, testimonium conscientia mea.* Nam omnis gloria filia Regis ab intus, de odore famæ idem Apostolus ait, *Christi bonus odor sumus in omni loco, & aliis sumus odor vitæ in vitam, & aliis odor mortis in mortem.* Debet enim Episcopus bonum habere testimonium, & ab iis, qui intus sunt, & ab iis, qui foris sunt, ut cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat veni: hoc unguento caput, & manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud, *unge caput tuum, & faciem tuam lava;* per manus opera designantur, juxta illud, *manus meæ distillaverunt.* Manus igitur unguuntur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad do. si. caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & proximum suum sicut se ipsum. Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem; manus propter ministerium, & officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius representare personam, de qua dicit Propheta, *sicut unguentum in capite ejus,* &c. Caput enim viri Christus, caput Christi Deus, qui de se dicit, *spiritus domini super meo quod ungit [1] me, evangelizare me misit pauperibus.* Manus unguuntur Episcopo, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi, & consecrandi, unde cum eas consecrator inungit, *consecrare, inquit, & sanctificare digneris domine manus istas per istam unctionem, & nostram benedictionem, ut quemcumque consecraverint, consecretur, & quoscumque benedixerint, benedicantur in nomine domini.* Unde in veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed etiam Rex, & Propheta, sicut in libro Regum Dominus præcepit Helia: *Vade, & revertere in domum tuam, per desertum in Dam-*

ma-

mascum. Cumque perveneris illuc, unges Azael in Regem super Syriam, & Geu filium Naufi unges Regem super Israel. Heliseum autem filium Saphar, qui est de Abel, unges Prophetam pro te; sed ubi Jesus Nazarenus, quem unxit Deus de Spiritu Sancto, sicut in actibus Apostolorum legitur, unctus est oleo prae consoribus suis, qui secundum Apostolum est caput ecclesiae, quae est corpus ipsius principis. Unctio a capite ad brachium est translata, ut Princeps extunc non ungetur in capite, sed in brachio, sive humero, vel in armo, in quibus principatus congrue designatur, juxta quod legitur, factus est Principatus ejus super humerum ejus, &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontif. sacramentalis est dilinitio conservata, quia personam capitis in Pontificali officio repraesentat. Refert ergo inter Pontificis, & Principis unctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur; brachium vero Principis oleo dilinitur, ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis, & Principis auctoritatem. Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum, & sacerdotes, propter quod Petrus Apostolus ait: vos estis genus electum, regale sacerdotium. Idcirco in novo testamento, non solum sacerdotes, & Reges ungentur, sed omnes Christiani bis ante baptismum, sed oleo benedicto primum in pectore, deinde inter scapulas, & bis post baptismum, sed chrismate sacro primum in vertice, demum in fronte: in pectore namq. baptizandus inungitur, ut per sancti spiritus donum abiiciat errorem, & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia justus ex fide vivit. Inter scapulas autem baptizandus inungitur, ut per spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est, ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum. In pectore, ut per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis quatenus fides per dilectionem secundum Apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per caput mens intelligitur, juxta quod legitur: oculi sapientis in capite ejus, cujus superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. Unde bene per verticem, quae superior est pars capitis, intelligitur ratio, quae superior pars est mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur, quod credit: quia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem; memor ejus, quod dominus ait: qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego, &c. Ante baptismum ergo quod ungitur oleo benedicto, & post baptismum chrismate sacro, quia chrisma soli competit Christiano: Christus enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem; a Christo vero Christiani dicuntur, tamquam uncti deni-

Tom. IV.

(1) Al. *viridantis.* (2) *Et cum, forte.*

ventur ab uncto, ut omnes concurrant in odorem unguenti illius, cujus nomen *oleum* est effusum. Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quae alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam spiritus sancti ad augmentum datur, & robur. Unde, cum ceteras unctioes simplex sacerdos, idest presbyter valeat exhibere; hanc non nisi summus sacerdos, idest Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt Episcopi, qui per manus impositionem spiritum sanctum dabant, quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat: *Cum audissent, inquit, Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent spiritum sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum,* cujus adventus per unctiois mysterium designatur, quia columba, in qua spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperam in cataclysmo revertens, ramum retulit virentis (1) olivae, cujus utique sacramentum David Propheta praenoscebat exhilarandam faciem in oleo praedicavit. Ungitur praeterea secundum eccl. morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicatur calix, non solum ex mandato legis divinae, verum etiam exemplo beati Silvestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Praecipit enim dominus Moyse, ut faceret oleum unctiois, de quo ungeret tabernaculum testimonii, & arcam testamenti, mensamque cum vasis, de quibus etiam si forsitan dubitaveris, cum a te fuerimus requisiti, f. t. plenius instruemus. Veruntamen unctiois sacramentum aliud quidem efficit, & figurat, tam in novo, quam in veteri testamento. Unde non judaizat ecclesia, cum unctiois celebrat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem. Monemus igitur f. t. & ex. at. ac per A. s. m. qua. ad mandatum dil. fil. n. tt. sanctae Crucis presbyteri Card. Ap. f. Leg. tu quoque sacram accipias unctioem, ne quid tibi desit ad virtutem sacramenti, cum & (2) sacro fueris chrismate delinitus, Archiepiscopus, & Episcopus tuos similiter ungas, & per eos facias manus sacerdotum inungi oleo benedicto. Illum de cetero in ordinandis presbyteris & consecrandis Episcopis morem fervans, & faciens observari, quem Ap. se. observat, quae disponente domino cunctorum fidelium mater est, & magistra. Mittimus autem tibi per Card. praedictum Pontificalia ornamenta, caligas, & sandalia, amictum, & albam, cingulum, & succinctorium, orarium, & manipulum, tunicam, & dalmaticam, chirothecas, anulum, planetam, & mitram, pallium vero per dil. fil. I. capellanum nostrum antea miseramus, & licet Rom. Pont. non utatur baculo pastorali, tum propter historiam, tum etiam propter mysticam

M m m

ra-

rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum Pont. poteris eo uti, quorum omnium rationem idem Card. sicut a nobis accepit, te poterit edocere.

TITULUS XII.

DE SACRAMENTIS NON
ITERANDIS.

CAPUT I.

Idem Episcopo Helien.

De sacr.
non iteran.
cap. 1.

Pastoralis officii diligentia, & infra. Præterea nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, si quis sine impositione manuum fuerit ad ordinem diaconatus assumptus; & si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus, ad quæ f. t. breviter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermisum.

TITULUS XIII.

DE CORPORE VITIATIS.

CAPUT I.

Idem Parien. Episcopo.

De corpore
vitiat. c. 1.

EX parte dilecti fil. M. presbyteri fuit in audientia nostra propositum, quod cum sibi sentiret lepræ periculum imminere, de consilio medici virilia sibi fecit abscindi, ut posset a tam gravis infirmitatis vitio liberari, & ut provideremus ei, super executione sui officii a nobis humiliter postulavit. Quoniam igitur canones sanctorum patrum hujusmodi a sacri altaris administratione non prohibent, fr. t. per A. s. m. qua. si ita se rei veritas habet, & mem. M. est alias idoneus, ut sui officii ministerium exequatur, nullius contradictionis, vel ap. ob. auctoritate fretus Ap. liberam ei tribuas facultatem.

CAPUT II.

Idem Militen. Episcopo.

cap. 6. eod.

Exposuisti nobis in nostra præsentia constitutus, quod I. quondam prædecessor tuus P. in Abbatem promovit nesciens, quod ipse manu altera esset mutilatus, quia vero Abbas ipse nescitur sinistra carere, quid super hoc agendum sit, nostra voluisti responsione doceri. Nos igitur f. t. t. respondemus, quod, cum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoveri, & ipse in promotione sua id tacuerit, fraudulenter, ab Abbatia officio est non immerito amovendus.

TITULUS XIV.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

Idem Weilamen. Episcopo.

De bigam.
cap. 1.

Nuper a nobis t. f. & infra. Tertius, & ultimus inquisitionis articulus videbatur habere non modicum quæstionis; quoniam, cum in matrimonii contrahendis, non juris affectus, sed animi destinatio attendatur, unde illum comitatur infamia, qui duas simul habet uxores, quod pariter ad factum convenit retorqueri; sicut & quod in canone legitur de presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem censura tales videntur inter bigamos reputandi. Licet obtinet (1) ex adverso, quod opinioni sit veritas præferenda, & quod juxta præmissa, qui nullam uxorem ha-

buit, foret bigamus reputandus, quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diversis, quibus de jure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum clericis hujusmodi, qui quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres conjunxerunt, tamquam cum bigamo non licet dispensari, licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

CAPUT II.

Idem Meten. Episcopo.

Debitum pastoralis officii, & infra. Secundus autem tuæ dubitationis articulus continebat, an is, qui mulierem ab alio viro traditam, sed non cognitam sibi matrimonialiter copulavit, valeat ad sacerdotium promoveri. Licet autem is, qui ab alio viro relictam duxit in conjugem, sive cognita fuerit ab illo, sive incognita manserit, videatur duxisse viduam in uxorem, utpote cujus vir erat mortuus, cum duxit eandem; sicut & ille bigamus esse videtur, qui cum duabus legitime contraxit uxoribus, sive alteram, sive neutram cognoverit, quia vir extitit duarum uxorum. Nos tamen f. t. ita duximus respondendum, quod cum duo sint in conjugio, videlicet consensus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum significat charitatē, quæ consistit in spiritu inter Deum, & justam animam, ad quod pertinet illud, quod dicit Apostolus, *qui adheret Deo, unus spiritus est cum eo*; reliquum vero designat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum, & sanctam ecclesiam, ad quod pertinet illud, quod evangelista testatur, *verbum caro factum est, & habitavit in nobis*: profecto conjugium illud, quod non est commixtione corporis consumatum, non pertinet ad illud conjugium designandum, quod inter Christum, & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum, juxta quod Paulus exponens illud, quod dixerat protoplastus, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una*; statim subjungit: *hoc autem dico magnum sacramentum in Christo, & ecclesia*; cum ergo propter sacramenti defectum inhiberetur sit, ne bigamus, aut maritus viduæ præsumat ad sacros ordines promoveri, quoniam nec illa est unica unicus, nec iste unus unius, profecto, ubi deficit inter hujusmodi conjuges commixtio corporum, non deest istiusmodi signaculum sacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio ductam, sed minime cognitam duxit in conjugem, quia nec illa, nec ipse carnem suam divisit in plures, propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoveri.

TITULUS XV.

DE SERVIS ORDINANDIS.

CAPUT I.

Idem Vacien. Episcopo.

Eolibentius, & infra. Adjecisti aliam quæstionem, an illorum filii, qui ecclesiæ servili con-

cap. 5. eod.

De servis
non ordin.
c. 6.

[1] Obviet, forte.

condicione tenentur, traditi a parentibus militiae clericali, cum suorum conniventia dominorum, ut Deo in ea, cujus sunt, ecclesia debeant deservire, assequentes propterea libertatem, post tempus eadem relicta possint ad aliam se transferre, in quo capitulo credimus distinguendum, utrum eo tenore fuerint manumissi, & oblato ordini clericali, quod manumittenti ecclesiae, dum vixerint, debent impendere famulatum in obsequiis divinorum, & tunc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda, vel manumissi extiterint absolute, sicque libertatem habeant ad aliam transeundi.

TITULUS XVI.
DE CLERICIS PEREGRINIS.

CAPUT I.

Idem Constantinop. Patriarcha.

De cleric.
per. c. 1.

INTER quattuor animalia, & infra. Consuluit nos insuper tua fraternitas, utrum clericos ad te sine suorum ordinatorum litteris venientes, & offerentes praestare corporaliter juramentum, quod sint in quovis eccles. ordinum constituti, debeas ad superiores ordines promovere. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea tibi constiterit argumenta, eos nec in illis suscipere, nec ad majores debes ordines promovere, praesertim antequam eorum conversatio fuerit approbata.

CAPUT II.

Idem.

c. 3. eod.

TUAE f. discretio postulavit per sedem Apost. edoceri, utrum clericos illos, qui ad partes Hierosolymitanas sine commendaticiiis litteris veniunt, permittere debeas celebrare divina; cum plerique eorum, de quorum canonica ordinatione non constat, statim ut veniunt, praesumunt non expetita licentia celebrare, & infra. Nos autem tuam in domino sollicitudinem commendantes, super primo articulo f. t. respondemus, quod nisi legitime tibi constiterit, sive per litteras, sive per testes de illorum ordinatione canonica, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere tuis plebibus celebrare, sed si forsan eorum aliqui secreto ex devotione celebrare voluerint, poteris suffinere.

TITULUS XVII.
DE OFFICIO VICARII.

CAPUT I.

Idem Abbati sancti Eugenii, & plebano sancti Petri in pixide, & B. Canonico plebis de Martuberisem. & Florent. dioc.

De off. vic.
c. 5.

TUA nobis ven. f. n. & infra. Nos igitur vicarii litteras aestimantes per subreptionem obtentas, quoniam jurisdictio vicarii, quem Rom. Pont. in urbe relinquit, non extenditur extra urbem, nisi specialiter sit ei concessum, praesertim, cum ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam, & Pisanam: dis. v. per A. f. m. quat. quidquid occasione litterarum illarum actum est, in irritum revocantes praefatam excommunicationis sententiam, sicut

(1) Panormitano, forte.

rationabiliter lata est, faciatis rer. ap. ob. firmiter observari.

TITULUS XVIII.
DE OFFICIO JUDICIS DELEGATI.
CAPUT I.

Idem Regin. Archiepiscopo, & Episcopo Cephaluden.

CUM causa, quae vertitur inter f. n. Montifregalis, & Rosanen. Archiepiscopos super quibusdam decimis, ven. f. n. * Panormino (1), & Capuano Archiepiscopis, & tibi frater Regin. commissa fuisset a nobis sine debito terminanda, praedictus Archiepiscopus Montifregalis, sicut ex litteris tuis accepimus, ad primam praedictorum Panormitan. & Capuan. Archiepiscoporum citationem accessit, in quorum praesentia constitutus excipiendo proposuit, quod pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio, tum videlicet, quia causa ipsa tribus fuerat delegata, & ab illis duobus tantum, te frater Reg. praesente inconsulto, ac inscio, nec vices tuas eis super hoc committente, fuerat ad iudicium evocatus, tum etiam quia ante ipsorum citationem pro eadem causa nuntium ad sed. Ap. transmiserat, in quo decretalem felicis mem. Alex. PP. III. pr. n. sibi affirmabat apertius suffragari. At vero iidem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere contra eum, ut responderet, interlocutoriam sententiam protulerunt, propter quod idem Archiepiscopus se sentiens praegravari, * sed. Ap. appellavit. Nos igitur praedictorum inquisitionem, & decisionem canonicam vestrae decisionis examini committentes, f. v. per A. s. m. quat. vocatis ad praesentiam vestram, qui fuerint evocandi, & inquisita super his diligentius veritate, si vobis constiterit, praedictos Archiepiscopos exceptiones praedictas nullatenus admisisse, non obstante eo, quod per ipsos factum est, decimas ipsas, quibus praedictus Montifregalis Archiepiscopus se, postquam nuntii sui propter hoc ad sed. Ap. accesserunt, asserit spoliatum, praecipue cum eadem tam sibi, quam ecclesiae suae a sed. Ap. asserit fuisse confirmatas, sive per laicalem potentiam, sive etiam per eosdem iudices sit factum, cum fructibus inde perceptis, sub. cujus. contr. & ap. ob. restitui faciatis, audientes postmodum, quantum de jure poteritis quidquid fuerit quaestiois, & appellatione remota sine debito decidentes.

CAPUT II.

Idem Conventui de Conchis.

CUM super Abbacia monasterii vestri inter vos, & S. quondam Abbatem fuisset quaestio diutius agitata, demum super causa ipsa ad * Lexovion. Episcopum, & Abbatem nostrae fuerunt litterae deportatae, & infra. Quamvis solus Abbas, ante quam appellaretur ab eo, juxta formam litterarum nostrarum procedere potuisset, quia tamen ex eo, quod cum ipso Episcopo interlocutus est, app. non tenuisse de jure sine ipso, dum posset, & nollet negotio interesse, per consequentiam confessus est se non posse mandatum

M m m 2

Ap.

De off. &
potest. jud.
del. c. 22.
* Panormi-
no.

* ad sed.

c. 23. e.

* Lexovion.

Ap. adimplere, nec suae intentionis extitit, ut sine con iudice suo aliquid diffiniret, & cum eo, qui jam iudex esse desierat, aliquid super praemisso negotio rite disponere non valebat, voluntate, ac potestate sibi mutuo adversantibus cum noluerit, quod potuerit, & quod voluerit, adimplere nequiverit, quod a duobus factum fuit, effectum de jure non potuit obtinere.

CAPUT III.

Idem Episcopo Torlecan. [1]

c. 24. eod.

Consuluit nos tuae f. prudentia, utrum, cum ad recipiendos testes, depositiones publicandas eorum, vel sententiam proferendam, peremptorio citasses partes, & eorum altera se contumaciter absentat die data, an circa ultimam saltem partem diei sit in negotio procedendum, vel in diem expectandum potius subsequenter; & si expectaveris, utrum contumax iterum sit citandus, cum non fuerit die partibus assignata processum. Nos autem credimus distinguendum, utrum jurisdictione duret post terminum peremptorium, an expiret in illo, si durat, in diem alteram aequitate suadente poteris expectare, nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratia ei fecerit benignitas iudicantis; si autem expiret, nisi partes, maxime cum id noverint, se tibi praesentaverint ea hora, qua congrue possis procedere ad exequendum id, propter quod eis legitime terminum peremptorium assignasti, extunc exequi poteris, quod intendis ne frustra judicialis instantia evanescat. Nec ecclesiasticum vero iudicium exerceatur in tenebris, quia juxta testimonium veritatis, qui male agit, odit lucem, licet etiam secundum consuetudinem, & constitutiones legitimas more Romano dies a medietate noctis incipiat, & in media nocte desinat subsequenter; unde, quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis auctoritas, ac si qualibet parte lucis agatur. Nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere, quod incumbit. Porro discretus iudex in assignatione peremptorii non debet jurisdictionem suam, nisi adeo necessitas exigat, coartare.

CAPUT IV.

Idem Abbati de Bordelia, & Priori S. Sepulchri.

cap. 25. e.

In sinuante dil. fil. R. rectore sancti Albani, ad audientiam nostri apostolatus pervenit, quod cum olim causa super jure parochiali inter ipsum & Thomam rectorem capellae sancti I. de Glovernia Wigornien. dioecel. vertebatur, ven. f. n. Wigornien. Episcopo, & con iudicibus ejus a nobis obtinuit delegari. Postmodum licet fuerit in eadem quaestione processum, tractu temporis, antequam ad diffinitivae sententiae calculum veniretur, idem Episcopus ipsum R. in suam familiarem admisit, sine quo secundi duo iudices, secundum quod in nostris litteris mandabatur, in causa procedere non valebant, & alter ipsorum officialis est Episcopi supradicti, propter quod adversae parti poterat suspectus haberi. Unde cum ex causa

(1) *Torcellam, forte.*

hujusmodi tam Episcopus, quam officialis praedictus, utpote quos idem R. iudices postularat, & ipse familiaris eorum postmodum est effectus, ab adversa parte possent merito recusari, decisionem ipsius causae vestrae petiit dif. committi. Quo circa f. t. per A. f. m. quat. si est ita, nisi postquam ejus familiaris est effectus, litigare consenserit coram illo, in causa ipsa secundum priorum continentiam litterarum, ratione praevia, re. ap. ob. procedere non tardetis. Alioquin partes ad priorum iudicum revertantur examen.

CAPUT V.

Idem Priori sancti Frigidiani.

Quarenti, quid per cens. ecclesiasticam, & infra. Si vero delegatus a nobis excommunicat illum, qui rei iudicatae parere contemnit, licet aliquibus videatur, quod suo sit functus officio, ut ulteriorem non habeat ex delegata sibi jurisdictione processum; alii autem dicant, quod jurisdictione ejus duret, donec sententiae pareatur, ut interim absolvere possit parere volentem: nos tamen per aequitatis semitam incedentes, pr. auct. statuimus, ut delegatus a nobis, non solum usque ad quadrimestre tempus, quod ad solvendum debitum a lege reo conceditur, sed usque ad integrum annum jurisdictionem sibi commissam ad exequendum sententiam valeat exercere, sicut observatur in illo, qui ante litis contestationem contumax invenitur.

c. 26. eod.

CAPUT VI.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Super quaestionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, f. t. taliter respondemus, quod per constitutionem nostram consultationi bon. mem. Alex. Papae II. pr. n. nullatenus derogatur; sed illa per istam exponitur, immo in ista verius, quae in illa fuerant praetermissa, suppleantur. Ipse namque respondit, quod si super causa, quae alicui ex Ap. delegatione committitur, a personis eccles. uni, vel pluribus quibus delegatus, ut parcat laboribus & expensis, causae cognitionem ipsius, & testium examinationem sententia sibi reservata committit, appellatio fuerit interposita, hujusmodi appellationis intuitu causam indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod licet is, cui causa committitur, appellatione remota non possit eam aliis sine provocationis obstaculo delegare: si tamen delegatus a nobis, ut iudex quicumque non tam cognitorem, quam executorem ad aliquid certum articulum quempiam deputaverit, ab eo, nisi modum excedat, non liceat appellari, dummodo de partium deputetur, vel recipiatur assensu. Quod si delegatus a nobis, vel litis exordium, vel causae finem ne dum totum negotium ei duxerit committendum, ab ipso tamquam a iudice licite provocetur, cum & lis ante iudicem debeat contestari, & causa per iudicem diffiniri. Intentionis igitur nostrae fuit, sicut ex tenore constitutionis praemissae potest liquido deprehendi, quod & ut judicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus a nobis licite pos-

cap. 27. e.

possit, & principium, & finem, & medium causæ sibi commissa non solum conjunctim, sed divisim alii delegare, non obstante quod dicitur, quod judex debet cognoscere per se ipsum in principio, in medio, & in fine, cum antequam ferat sententiam universa, quæ acta sunt in judicio, investigare debeat diligenter. Verum cum totam causam committit alicui, vel principium, aut finem ipsius ab eo tamquam a iudice potest licite provocari. Cum autem alicui media tantum committit, ab ipso tamquam ab auditore provocari potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. Unde ne valeat recusari, provide statuimus, ut de partium detur, vel recipiatur assensu. Porro cum delegatus a nobis jurisdictionem suam in alium transfert totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debet; cum autem aliquid sibi de jurisdictione reservat, si causa ei appellat. rem. sit commissa, non ad nos, sed ad eum de jure poterit appellari. Unde si fortitan appelletur ab eo, cui media quæque committit, si ve cognitor, aut executor dicatur, vel quod melius est, auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suspectus, nihilominus tamen delegatus a nobis, juxta consultationem præmissam, causam poterit diffinire, ut parcat laboribus partium, & expensis. Eum vero, quem delegatus a nobis deputaverat auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi coram eo justam recusationis causam ostendat. Si vero duo sunt a Principe delegati, & unus committit vices suas alteri, ille nec potest appellatione remota procedere, nec causam alii delegare, quam vis in commissione facta duobus contineatur expressum, ut ap. re. procedere alter possit sine reliquo, si non possunt ambo pariter interesse, quia quod potest ex sola jurisdictione sibi a Principe delegata, non potest cum jurisdictione sibi a condelegato commissa. Unde, si ab eo fuerit appellatum, licet alicuius fuerit visum, quod ad delegatum etiam valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum dumtaxat appellandum est delegantem propter rationem superius assignatam. Ejus ergo appellatio, de quo fraternitas tua nobis scripsit, si nostræ consultationis occasione ad nostram audientiam appellavit, pro eo quod delegatus a nobis reservata sibi diffinitiva sententia audientiam causæ commisit quibusdam, qui de ipsius assensu nec dati sunt, nec recepti, nisi contra eos justam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram iudice delegato, non debuit impedire, quo minus procederent auditores, qui etiam si tamquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen a nobis nihilominus potuisset sub ap. dis. causam ipsam judicialiter expedire. Quod si justam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum audiri coegit, a tali gravamine licite potuit ad nostram audientiam appellare; quodque post ap. hujusmodi est præsumptum, judicari debet irritum, & inane.

(1) Al. *coactionibus*. (2) Al. *deest, tantum*.

CAPUT VII.

Idem Episcopo Helien.

Pastoralis officii diligentia, & sollicitudo, quam geris circa executionem mandatorum nostrorum, & zelus rectitudinis tuæ nos invitant, ut quamvis simus multiplicibus negotiorum occupationibus præpediti, eis tamen ad horam subtrahimus nosmetipsos, in qua tuis intendamus consultationibus responsuri. Consuluit etenim nos tuæ f. dis. utrū si delegatus a Principe causam sibi commissam alii voluerit delegare, nolentem delegationem suscipere, ad ipsam suscipiendam valeat coartare. Ad quod tibi de f. n. consilio taliter duximus respondendum, quod cum delegato a Principe jurisdicatio dandi iudicem sit a lege concessa, dummodo ipse exonerare se ipsum malitiose non quærat, potest compellere renuentem, eo quod jurisdicatio illa nullius videretur esse momenti, si coertionem aliquam non haberet; debet tamen delegatus prædictus sollicitè provide- re, ut si personis superioribus exigente necessitate negotium duxerit delegandum, in coartationibus (1) inferendis dignitati deferat, & personæ. Subsequenter etiam quæsisisti, utrum, cui voluerit delegatus, si viderit expedire, possit injungere, ut ad suam præsentiam citet partes, & eis si obedire contempserint, pœnam infligere pro contemptu. Ad quod f. t. breviter respondemus, quod cum totum negotium alii possit committere, sicut superius est expressum, citationis officium potest cuilibet, discretionè prævia, demandare, ac punire merito contemptorem, & infra. Præterea postulasti per sedem Apostolicam edoceri, si cum a sententia lata litterarum auctoritate nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & litteræ post appellationem ad iudices alios emanaverint, ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiæ a prioribus delegata debeat retardari, ut priores iudices ipsam, nec per se, nec per alios exequantur. Nos autem inquisitioni tuæ sic duximus respondendum, quod, cum nos appellationis causam ex certa scientia iudicibus committimus aliis cognoscendam, appellationem videmur recipere, ac jurisdictionem priorum iudicium revocare, ut interim executio sententiæ suspendatur, donec appellantium merita plenius sint discussa, & infra. Quia vero sæpe contingit, quod executio sententiæ ordinario demandatur, sed duxisti Ap. consulendam, utrum si ordinarius ipsam injustam esse cognoverit, debeat eam executioni demandare, an sit ei potius subsistendum. Attendentes itaque quod non cognitio, sed executio tantum (2) demandatur eidem, inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod, cum ordinarius teneatur obsequi, & si sciat illam sententiam injustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud iudicem possit efficere, ut ab hoc onere ipsum absolvat, & infra. Cum autem sæpe contingat, ad diem, quam iudex delegatus a nobis partibus assignavit, eorum altera procurante, ut negotium prorogetur, iudicem ipsum, a Rege, vel Archiepiscopo

piscopo evocari : nos perversorum volentes malignitatibus obviare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicujus partis malitia procuratum, ipsam puniat animadversione condigna; & ne aliquod lucrum ex hujusmodi fraude reportet, personæ neutri parti suspectæ, quantum ad diem illum committat ipsum negotium audiendum, quæ in ipso appellatione remota procedat nisi forte partes ipsæ consenserint negotium prorogari.

CAPUT VIII.

Idem Abbati sancti Hilarii, Plebano sancti Pauli Castell. diocæs. & magistro G. Tercacinen.

c. 29. eod.

EX litteris ven. fr. n. in Patriarchæ Graden. accepimus, quod cum dilectus filius Graden. Primicerius, & Plebanus sanctæ Sophiæ de Venetiis, quibus causa, quæ inter clericos sanctæ Justinæ, & presbyterum A. super eo, quod idem presbyter clericum se ipsius ecclesiæ assererat, agitari dignoscitur, a nobis fuerat delegata, mandasset eidem, ut memoratos clericos, qui per Archipresbyterum Paduanum, ad quem fuerat super eodem negotio quoddam a nobis rescriptum obtentum, in quo, sicut asseritur, de prioribus litteris mentio non fiebat, denunciati fuerant excommunicationis sententiæ subjacere, nisi dictum presbyterum in socium reciperent, & in fratrem, idem Patriarcha denunciaret anathematis vinculo non ligatos. Ipse volens eidem iudicibus in hac parte parere, qui nostra fungebantur auctoritate, maxime cum ven. fr. n. Castell. Episcopus ipsis super hoc parendum non duxerit requisitus, clericis sanctæ M. Formosæ mandatum supradictorum iudicum per suas litteras nuntiavit, quas dil. filius Archidiaconus Castell. plebanus ejusdem ecclesiæ legi publice coram populo non permisit, & infra. Unde considerans Patriarcha Archidiaconum ipsum per tantarum injuriarum excessum non se tantummodo, sed etiam Graden. ecclesiam, immo nos ipsos graviter offendisse, tam ipsum Archidiaconum, quam prædictam ecclesiam ecclesiastico supposuit interdicto, & infra. Cum igitur super præmissis, & aliis utriusque partis per procuratores fuisset coram dil. fil. I. sanctorum Cosmæ, & Damiani diac. Card. quem auditorem eidem dedimus, litigatum, & ipse nobis, quæ audierat, fideliter retulisset, quia nobis constare non potuit, an per litteras, quæ ad Paduan. Archipresbyterum impetratæ dicuntur, cum nobis ostensæ non fuerint, revocatæ fuerint litteræ ad prædictos Primicerium, & Plebanum obtentæ. Causam ipsam vestro duximus examini committendam, per A. I. m. quat. inquisita super præmissis plenius veritate, nisi vobis constiterit, quod litteræ, quæ secundo loco ad prædictum Archipresbyterum impetratæ dicuntur, de prioribus litteris ad sæpe dictos Primicerium, & Plebanum obtentis expressam fecerint mentionem, ut per secundas primæ appareant litteræ revocatæ, cum primos iudices auctoritate litterarum nostrarum jurisdictionem non sit dubiam habuisse, quam potuerunt postmodum Patriarchæ, quoad executionem suæ sen-

tentiæ demandare, ex qua coercionem etiam idem Patriarcha recepit, cum hujusmodi demandata jurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus hujusmodi coercionem aliquam non haberet, interdicti sententiam ab eodem Patriarcha in supradictum Archidiaconum promulgatam, pro eo quod ipse Patriarcha prædicti executionem impediens, ejus litteras legi in publicum non permisit, tam diu faciatis sub. ap. ob. inviolabiliter observari, donec eidem Patriarchæ de injuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si vero constiterit primas litteras per secundas legitime revocatas, cum appareat primos iudices jurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentia Patriarcham ipsum non recepisse jurisdictionem, vel coercionem aliquam ab eisdem, prædictam interdicti sententiam ab eodem Patriarcha prolatam denuntietis irritam, & inanem.

CAPUT IX.

Idem Episcopo Pictaviens.

Licet undique confluentium negotiorum multiplicitas copiosa nostrum animum ad curas varias impellere non desinat: fraternitas tamen tua, quam sincera complectimur in domino caritate, sollicitudinem ad tempus deponere compulerit, quam in exequendis aliis ex debito pastoralis officii gerebamus, atque tuam dubitationem Apostolico certificare responso. Cum igitur a nobis duxeris requirendum, si causam aliquam tribus iudicibus delegamus, in nostris apponi litteris illam clausulam facientes, quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, duo vestrum eam nihilominus exequantur; & unus, postquam commiserit cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus merito recusetur, an collega superstes suo nomine, ac defuncti possit negotium diffinire. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si jurisdictione a suo sibi collega delegata, eo vivente uti non inceperit, quia mandatum hujusmodi reintegra morte mandatoris expiravit, non habet solus officium iudicandi. Si vero ante mortem illius, jurisdictione uti coeperit taliter demandata, vices suas, & illius poterit adimplere.

CAPUT X.

Idem Episcopo Bajocen.

CUM in jure peritus, & infra. Præterea quæ sivistis, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: „auctoritate, qua fungor, injungo, ut talem denanties excommunicationis sententiæ subjacere“; ac tibi super mandato Apostolico hesitanti ab aliquo non sit fides, an mandatum hujusmodi exequi tenearis. Super quo hujusmodi tibi damus responsum, quod nisi de mandato sed. Apost. certus extiteris, exequi non cogaris, quod mandatur.

CAPUT XI.

Idem Parisien. & Trecent. Episcopis, & Abbati sanctæ Genovesæ.

CUM olim dil. fil. Abbas, & conventus Wiresaliacen. sua nobis conquestione monstrasset, quod nobilis vir P. Comes Altiiffiodor. quoddam stagnum, molendinum, & domum in

cap. 30. e.

cap. 31. e.

cap. 32. e.

ter-

terra eorum construere nitebatur, in ipsorum præjudicium, & gravamen: ven. fr. n. Episcopo, & dilecto fratri Thesaurario Nivernen. commisimus causam ipsam, in quorum præsentia partibus constitutis, sicut per litteras eorundem accepimus, lite super petitionibus ecclesie contestata, receptis utrinque testibus, & attestationibus publicatis, cum super dictis testium inter partes fuisset postmodum disputatum, tandem pars Comitum proposuit coram eis, quod de damnis in nemoribus, & rebus aliis datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, cum in rescripto nostro nulla de damnis mentio haberetur. Ad quod inter alia fuit ex adverso responsum, quod cum super omnibus articulis, de quibus testes deposuerant, lis fuisset sollemniter contestata, de ipsis cognoscere, ac pronuntiare iudices tenebantur. Ad hoc pars Comitum replicavit, quod etsi super damnis a procuratore suo lis fuerit contestata, ei tamen ex hoc non poterat præjudicium generari, cum ad hoc procurator datus non fuerit, sed ad illam dumtaxat causam, quæ fuerat in litteris commissionis expressa, super castro, videlicet, stagno, & molendino. Ad hoc parte altera respondente, quod procuratoris factum Comes ulterius impugnare non poterat, quousque post publicationem testium minime duxerat revocandum. Iudices autem super hinc inde propositis, habito consilio discretorum interlocuti sunt, quod super damnis datis a Comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito Comes ad appellationis beneficium convolvit. Unde ipsam iudices evocarunt, & nec per se, nec per responsalem idoneum competentem (1) excommunicationis vinculo astrinxerunt, & infra. Quia vero super damnis datis, antequam lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nostro nulla de ipsis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdicatio prorogari, cum procurator ad illa intelligatur solummodo constitutus, quæ in commissionis litteris inveniuntur expressa, & postquam Comes publicatis attestacionibus intellexit super illis depositum fuisse, protinus contradixit. Nos eosdem iudices pronuntiamus minus juste interlocutos fuisse, ac sæpeditum Comitem, qui ob hoc ad ap. beneficium convolvit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum.

TITULUS XIX.

DE OFFICIO LEGATI.

CAPUT I.

Idem C. tr. sancti Laurentii in Lucina presbytero Card. Ap. sed. Legato.

De off. leg.
c. 3.

Nisi specialis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus, & habemus, justum, immo iustissimum motum nostri animi temperaret, poena docente cognosceres, quantum in personam tuam excesseris, quantum in Romanam ecclesiam deliqueris matrem tuam, quæ cum te nutriverit, & exaltaverit, tu eam penitus sprevisse videris. Tu autem spretis canonicis functionibus, & consuetudine generali motu proprio

præsumplisti, quod nec factum fuit, nec auditum, ven. fr. n. Trojan. Episcopum regni Siciliae Cancellarium præter speciale mandatum nostrum de Trojana ecclesia ad Panormit. de facto, quia de jure non potuisti, transferre.

CAPUT II.

Idem eidem.

Quod translationem Pontificis de Trojano Episcopatu ad Panormitan. metropolim a te tactam ratam nolumus habere, zelus utique rectitudinis, non amaritudinis nos induxit. Quia licet in regno Siciliae generalis sit tibi commissa legatio, ad ea tamen sine speciali mandato non debuisti manus extendere, quæ in signum singularis privilegii sunt summo Pontifice reservata; tamen, etsi quædam ex iis, quæ de speciali concessione sæpe fuere Legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum injectiones in clericos inciderunt in canonem sententiæ promulgatæ, videantur & ex ipso Legationis officio jam licere Legatis, an existimas, quia vices nostras tamquam Legato tibi commitimus, exequendas, quia Panorm. ecclesiam posses subiicere Messan. ut illam isti præficeres, concessio sibi privilegio primatiæ? an putas ex eadem causa tibi licere duos Episcopatus unire, vel unum dividere sine licentia speciali? Non ergo in ejus odium, vel ad injuriam tui reputes esse factum, sed ut privilegium Petri maneat inconcussum, cum & fel. mem. Alex. Papa pr. n. quasi simile fecerit, obviando præsumptioni Legati, quem in Hispaniam destinarat, volenti simile attemptare.

CAPUT III.

Idem Barontin. Episcopo, & Marsican. Capellano, & subdiacono nostro.

Licet Tran. canonici ab initio dissensissent, tandem tamen omnes unanimiter consenserunt, dil. fil. G. fratrem Casin. Abbatis in Archiepiscopum eligentes, cujus electionem ven. f. n. P. Portuen. Episcopus tunc Ap. sed. Legatus examinari præcepit, & examinationem redactam in scriptis fecit sigillis dilecti filii Archidiaconi, & magistri Petrarch. muniri, cum suo quoque sigillo ad sedem Apostolicam transmittendam. Litteras quoque suas nobis pro fratre dicti Casin. Abbatis deprecatorias destinavit, quas cum decreto electionis omnium canonicorum subscriptionibus roborato, nec non & litteris suffraganeorum, & populi, tres de canonicis Tranen. ecclesie ab universo capitulo destinati nobis humiliter præsentarunt, petentes electionem canonicam de persona idonea celebratam auctoritate Apostolica confirmari. Nos autem ad majorem cautelam a præfatis canonicis juramentum accepimus, non a nobis exactum, sed ab illis oblatum, & factum electionis, sicut est & moris, & juris, examinavimus diligenter. Interim vero nuntius præfati Casin. Abbatis suas nobis litteras præsentavit, gravem contra jam dictum Legatum querimoniam continentes, quod postquam electionem examinaverat, & eam ad nostræ deliberationis

[1] *Comparentem*, Gregorius IX.

nis examen transfulerat, nuntiis jam directis, eandem electionem malitiose nimis examinare præsumpsit. Unde petebat per viros idoneos suspitione carentes de ipso facto inquiri. Cumque præfatus supervenisset Episcopus, & ea, quæ gesta sunt, intelleximus ab ipso: de consilio fratrum nostrorum examinationem secundam, tamquam a non suo iudice factam, postquam negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam, & inanem.

CAPUT IV.

Idem sancti Apri, & sancti Leonis Abbatibus & magistro R. Archidiacono Tullen.

cap. 6. eod.

Dilectus filius R. Meten. canonicus nobis humiliter intimavit, quod, cum ven. f. n. Prænestinus Episcopus Ap. sed. Le. ecclesiam sancti Trudonis eidem ad resignationem proprii pastoris in manibus ejus factam liberaliter contulisset, dil. fil. R. Meten. Archid. ad quem illius ecclesie præsentatio pertinebat, asserens, quod eodem inconsulto conferri non potuit a Legato, donationi ejus minus rationabiliter se opponens, canonicum ipsum super eadem ecclesia indebitè molestare præsumpsit. Cum igitur plus juris habeat in concessione prælati, quam in præsentatione patronus, ne præjudicetur prælato, si quando per Ap. s. Legatum, eo inconsulto, ecclesia concedatur, disp. v. per A. s. mand. quat. dictum Archid. ut ab ejus super hoc indebita molestatione desistat, mo. pr. per cens. ecclesiasticam ap. re. cogatis.

CAPUT V.

Idem Illustr. Regi Francorum.

cap. 7. eod.

Novit ille, qui nihil ignorat, quod Regiæ sublimitati, & infra. Nuper autem primo dil. fil. M. & Walt. milites, & postmodum dil. fil. magistrum F. Decanum Aurel. cum litteris tuis benigne recepimus, & curavimus multipliciter honorare, sicut per ipsos poterit plenius tuæ serenitati patere; ipsi autem in nostra, & f. n. præsentia constituti contra eundem Card. ex parte tua querimoniam intenderunt, videlicet quod cum tibi esset certa ratione suspectus, post ap. ad nos interpositam extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti sententiam promulgavit, qui etiam in animam tuam promiserunt, & obtulerunt jurare, quod tu coram legatis, & delegatis nostris super hoc negotio stabis juri, & quod propter hujusmodi negotium nec per nos, nec per alium fueris ex parte nostra citatus, ut juri pares, prædictam petens sententiam, recepta hujusmodi cautione juratoria, relaxari. Ceterum ad ea quæ contra Card. objecerat, & eis respondimus, & tuæ magnificentie respondemus, quod etsi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos suæ legationis egressus, cum non solum in regno Francorum, sed in Vien. Lugdun. & Bisuntun. 1) provinciis injunctam sibi a nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

TITULUS XX.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARI.

(1) *Bisunt. scribo.*

CAPUT I.

Idem Ausitan. Archiepiscopo.

Quanto devotio religiosorum virorum studiosius mandatis divinis inhæret, & creatori suo placere per opera sanctæ conversationis intendit, tanto humani generis inimicus ad seductionem eorum, suæ fraudis malignitate laborat, & variis modis eis præstat materiam excedendi, & animas eorum inextricabili laqueo nititur irritare. Ad audientiam siquidem nostram noveris pervenisse, quod monachi canonici regulares, & alii in tua provincia constituti, cum deberent potius in claustris, juxta regularia constituta, divinis obsequiis vigilare, de obedientiis, & redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principum, & potentum discurrere non verentur, & muneribus suis illorum sibi gratiam, & favorem acquirunt, ac de ipsorum familiaritate confisi, in conventu suo graves dissensiones commovent, & ceterorum humilitatem in spiritu arrogantie contemnent, mandatis prælatorum suorum inobedientes, contumaces existunt, & contra illorum prohibitionem sæcularium negotiorum sollicitudinibus se immergunt. Quoniam igitur propter hoc ordo religionis non modicum enervatur, fr. t. per A. sed. mand. quat. quoscumque tales inveneris, nisi ad commonitionem tuam respuerint, ut proprium suum in manibus prælatorum suorum sine difficultate resignent, convertendum in utilitatem domus, secundum Abbatis consilium, & regularem vitam observent, si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officii, & beneficium app. rem. compellas.

De off. jud. ord. c. 7.

CAPUT II.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo.

Ad reprimendam malitiam perverforum pœnæ certæ sunt in canonibus constitutæ, quas sicut latas a vobis interdum in subditos vultis inviolabiles observari, ita latas ab aliis debetis inviolabiles observare. Inde est, quod uni. v. per A. sed. mand. quat. sententias, quas ven. fr. n. Lexonen. Episcopus duxerit in subditos suos canonicè promulgandas, & vos ipsi servetis, & a viris subditis faciatis inviolabiliter observari. Tu vero frater, cum excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur objectum, si quis excommunicatus ab ipso, de injusta tibi fuerit excommunicatione conquestus, ad ipsum ei quasi coepiscopo deferens, absolvendum secundum ecclesie formam remittas. Quod si forte noluerit illum absolvere, tu recepta juratoria cautione absolutionis ei munus poteris exhibere, ita tamen, quod nisi tibi legitime constiterit eum contra justitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi juramento præcipias, ut super eo, de quo fuerit excommunicatione notatus, eidem Episcopo satisfaciatur competenter. Quod si facere forte contempserit, eum in excommunicationis sententiam ap. rem. reducere non omittas.

cap. 8. eod.

CA.

CAPUT III.

Idem Tyren. Archiepiscopo.

c. 9. eod.

DUO simul consultationem scilicet, & querimoniam unica tuæ fraternitatis petitio continebat, per quam a ven. fr. n. Hierosol. Patriarcha querebaris, clericos tuos tecum injuste gravari, qui eos spreto iudicio tuo, coram quo parati sunt de se querimoniam deponentibus iustitiam exhibere, licet ad eum per appellationem causa minime deferatur, coram se respondere compellit, & utrum ad id possint de jure compelli, per nostras postulabas litteras edoceri. Volentes igitur tibi super gravaminibus prædictis providere, & consult. t. quod canones sentiunt, respondere, cum sit in canonibus diffinitum, Primates Patriarchas nihil juris præ ceteris habere, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca illis consuetudo contulit ab antiquo, ita ut secundam Nicænas regulas sua privilegia serventur ecclesiis, præterquam, si Ap. sed. aliquam ecclesiam, vel rectorem ipsius quolibet speciali privilegio decreverit honorare, de con. fr. n. con. respondemus, quod quoad clericos tui coram te voluerint stare juri, compelli non debent, iudicium ejusdem Patriarchæ subire, nisi causa forsitan per ap. ad ejus audientiam perferatur, aut, quod non credimus, aliquid sit ei a sed. Ap. indultum.

CAPUT IV.

Idem Turon. Archiepiscopo.

c. 10. eod.

QUOD sed. Ap. consulis super iis, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus, & acceptum, & tua exinde fraternitas videtur merito commendanda, cum lex divinæ constitutionis eandem sedem totius posuit orbis terrarum magistratam, ut quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem ejus ratio requiratur. Nos siquidem decrevisti provide consulendos, utrum si forte aliqua infirmitate, vel alia iusta de causa detentus aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas licitum committere tibi esset, & utrum electus, qui pro consecratione instaret ab eo, cui vices tuas taliter commisisses, deberet licite consecrari. In quo tale damus consult. t. responsum, quod in tali articulo constituto, & tuas vices, ut dictum est, tibi committere licet, & consecrandus munus debet ab eo consecrationis accipere, cui eas duxeris committendas, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ex subtractione gratiæ sed. Ap. non obstat.

CAPUT V.

Idem Episcopo Helien.

c. 11. e.

PASTORALIS officii, & infra. Ex parte tua fuit insuper requisitum, utrum si aliqua causa fuerit ad Archiepiscopum per ap. delata, possit eandem jure ordinariæ potestatis suffraganei sui subdito delegare, vel animadvertere in eundem, si causam renuerit suscipere delegatam. Ad quod utique respondemus, quod Archiepiscopus ipsum ad suscipiendam delegationem hujusmodi compellere nequit iavutum, cum in eum, exceptis qui-

Tom. IV.

(1) *Parisien.* Gregor. IX.

busdam certis articulis, nullam habet potestatem, licet Episcopus suos eidem sit metropolitana lege subiectus, & infra. Edoceri præterea postulasti, an alicui liceat sine speciali mandato Ap. sed. delegato, qui reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo innodavit, vel petito rem causa rei servandæ in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exempto, eidem volenti juri parere, absolutionis beneficium impetiri, vel possessionem restituere infra annum sufficienti recepta primitus cautione. Ad quod utique dicimus, quod cum delegatus quantum ad illud sit major ordinario, sine mandato summi Pont. excommunicatus ab hujusmodi delegato non potest per alium, præterquam in mortis articulo, absolutionis gratiam obtinere, nisi forsitan delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onere, ac honore, nec per alium, quam per summum P. recuperare poterit possessionem amissam. Verum tamen ne alius post annum verus efficiatur possessor, coram ordinario, vel si ejus copiam habere nequiverit, coram publicis, & honestis personis, ut quasi præscriptionem interrumpant annalem, offerre, ac præstare, quod juri parebit, poterit cautionem, ut sic post annum recuperare possessionem per sedem Ap. mereatur.

CAPUT VI.

Idem Archiepiscopo Senon.

c. 12. eod.

LICET in corrigendis excessibus juxta canonicas sanctiones ap. sit diffugium interclusum, & ideo v. fr. noster Parien. (1) Episcopus a nobis recepit in mandatis, ut tam circa monachos, & alios viros religiosos, quam etiam clericos sæculares suæ jurisdictioni subiectos, qui multa gravia committere proponuntur, quæ cedunt non solum in animarum dispendium, sed etiam scandalum plurimorum, inquirat, & corrigat ap. rem. quæ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestum. Quia tamen intentionis nostræ nec fuit, nec esse debuit jurisdictioni tuæ per mandatum hujusmodi derogare, auctoritate præsentium duximus declarandum. Quod si forsitan inquisitionibus ab eodem Episcopo non tamquam delegato, sed tamquam ordinario faciendis, aliquis casus emerferit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanam appellare, prædicti occasione mandati, auctoritati tuæ, quominus ad te, tamquam ad Metropol. appellare valeat, nolumus aliquatenus derogare. Tu tamen nec impedias per te ipsum, nec per alios facias impediri, quominus idem Episcopus in corrigendis excessibus subditorum officii sui debitum exequatur, etsi forsitan in casu concessio ad te fuerit appellatum, in appellationis causa prudenter, & juste procedas.

TITULUS XXI.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

CAPUT I.

Idem Capitulo Herbipolen.

ILLUD dominus in beato Petro, & infra. Ven. f. De major. n. quondam Hildefin. Episcopus Imp. aulae & obed. c. 5. Cancellarius non attendens, quia multa sunt, quæ

N n n

præ-

præter specialem auctoritatem Ap. sed. de jure non possent, nec deberent impune ab aliquibus attemptari, utpote cessiones, & translationes Episcoporum, & alia, quæ nota sunt vobis non solum non obtenta licentia nostra, sed nec etiam postulata, ecclesia Hildemen. [1] relicta, Herbipolen. ecclesiam occupavit, & infra. Munitiones autem, & oppida Herbipolen. ecclesiæ in utilitate illius se asseruit tenuisse, ne si ad alienas manus forsitan devenissent, non esset, qui eam postmodum liberasset, sed cum spiritualia sint temporalibus digniora, & obedientia melior sit, quam victimæ, & auscultare magis, quam adipem arietum offerre, non debuerat idem Episcopus pro temporali commodo Herbipolen. ecclesiæ notam incurere inobedienciæ, & Apostolicis iustificationibus contraire.

CAPUT II.

Idem Ill. Constantinopol. Imp.

c. 6. eod.

Solitæ benignitatis affectu recipimus litteras, quas per dilectum f. Archid. Durachii virum providum, & fidelem Imp. nobis excellentia destinavit, per quas intelleximus, quod litteræ, quas per dilectum filium capellanum n. tunc Ap. sed. Legatum tibi transmisiimus, Imperio tuo præsentatæ fuerant, & perlectæ. Mirata est autem Imperium sublimitas, sicut per easdem nobis litteras destinasti, quod te visi fuimus increpare, licet non increpandi animo, sed affectu potius commonendi, quod scripsimus, meminerimus nos scripsisse. Huic autem tuæ admirationi non causam, sed occasionem præbuit, sicut ex eisdem coniecimus litteris, quod legisti beatum Petrum Principem Apostolorum sic scripsisse, *subditi estote omni humane creature propter Deum sive Regi tamquam præcellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum.* Volens enim, de quo nos rationabilius admiramur, Imperatoria celsitudo per hoc, & alia, quæ induxit, imperium sacerdotio dignitate, & potestate præferre, ex auctoritate præmissa voluit triplex trahere argumentum. Primum ex eo, quod legitur, *subditi estote*; secundum ex eo, quod sequitur, *Regi tamquam præcellenti*; tertium ex eo, quod est adjectum subsequenter, *ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum.* Per primum subesse sacerdotium, per secundum Imperium præminere, per tertium Imperium tam in sacerdotes, quam laicos jurisdictionem, immo etiam gladii potestatem accepisse. Cum enim & boni quidam sacerdotes, & quidam eorum malefactores existant, is, qui secundum Apostolum gladium portat, *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*, in malefacientes presbyteros, & eorum excessus præsumptos ultore potest gladio vindicare: cum inter presbyteros, & alios Apostolus non distinguat. Verum, etsi personam loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectum: scribebat enim Apostolus subditis suis & eos ad humilitatis meritum provocabat. Si enim

per hoc, quod dixit, *subditi estote*, sacerdotio voluit imponere jugum subjectionis, & eis prælationis auctoritatem auferre, quibus eos subditos esse monebat, sequeretur ex hoc, quod etiam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur omni humane creature. Quod autem sequebatur Regi, tamquam præcellenti, non negamus, quin præcellat (2) Imp. in temporalibus illis dumtaxat, qui ab eo recipiant temporalia, sed Pont. in spiritualibus antecellet, quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori, licet non simpliciter dictum fuerit *subditi estote*, sed additum fuerit *propter Deum*, nec pure scriptum sit Regi præcellenti, sed interpositum forsitan non sine causa sit, *tamquam*. Quod autem sequitur, ad vindictam malorum laudem vero bonorum, intelligendum non est, quod Rex vel Imp. super omnes bonos, & malos gladii accepit potestatem, sed in eos solummodo, qui utentes gladio ejus sunt jurisdictioni commissi, juxta quod veritas ait, *omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Non enim potest, & debet quicumque servum alterius judicare, cum servus domino suo, secundum Apostolum, *stet, aut eadat.* Ad id etiam induxisti, quod licet Moyses, & Aaron secundum carnem fratres extiterint; Moyses tamen princeps populi, Aaron sacerdotii potestate præerat, & Jesus successor ipsius Imperium in sacerdotes accepit. David quoque Rex Abiathar Pontifici præminebat. Ceterum, licet Moyses Dux populi fuerit, fuit etiam sacerdos, quia Aaron in sacerdotem inunxit, & cui Propheeta sacerdotium recognoscens, *Moyses*, inquit, & *Aaron in sacerdotibus ejus.* Quod vero de Jesu Benjamin ad commendandam prælationem ejus scripsisti, magis secundum spiritum, quam secundum litteram debet intelligi, quia secundum Apostolum, *littera occidit, spiritus autem vivificat, pro eo, quod ipse veri Jesu figuram expressit, qui populum suum in terram promissionis induxit.* David etiam quamvis diadema * Regum obtineret, Abiathar sacerdoti, non tam ex dignitate Regia, quam auctoritate prophetica imperabat. Verum quidquid olim fuit in veteri testamento, nunc aliud est in novo, ex quo Christus factus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui se, non ut Rex, sed ut sacerdos in ara crucis hostiam obtulit Deo patri, per quam genus redemit humanum circa illum præcipue, qui successor est Petri, & vicarius Jesu Christi. Potuisses autem prærogativam sacerdotii ex eo intelligere potius, quod est dictum non a quolibet, sed a Deo, non Regi, sed sacerdoti, nec de Regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: *ecce constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & dissipes, adifices, & plantes:* dictum est etiam in lege divina, *diis non detrahes, & Principem populi tui non maledices,* quæ sacerdotes regibus anteponebat, istos Deos, & alios Principes appellavit. Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in

* Regium.

(1) Al. Hildesem. (2) Al. præcedat.

in firmamento cæli; luminare majus, ut præflet diei, & luminare minus, ut præflet nocti, utrumque magnum, sed alterum majus, quia nomine cæli designatur ecclesia, juxta quod veritas ait, *Simile est regnum calorum homini patri familias, qui exiit summo mane conducere operarios in vineam suam.* Per diem vero spiritualis accipitur, per noctem carnalis, secundum propheticum testimonium, *dies diei eruet verbum, & non nocti indicat scientiam.* Ad firmamentum igitur cæli, hoc est universalis ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id est Deus instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas, & Regalis potestas; sed illa, quæ præflet diebus, id est spiritualibus major est, quæ vero carnalibus minor, ut quanta est inter lunam & solem, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur. Hoc autem si prudenter attenderet Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permitteret ven. f. n. Constantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem, & honorabile membrum ecclesiæ, juxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cum alii Reges, & Principes Archiepiscopis, & Episcopis suis, sicut debent, reverenter assurgant, & eis juxta se venerabilem sedem assigneat. Nam & piissimus Constantinus quantum honoris exhibuit sacerdotibus, tua, sicut credimus, discretio non ignorat. Nos autem, etsi non increpando scripserimus, potuissimus tamen rationabiliter increpare, cum beatus Paulus Apostolus Episcopum instruens ad Timotheum scripsisse legatur: *Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Non enim os nostrum debet esse ligatum, sed patere debet ad omnes, ne secundum Prophetam simus canes muti non valentes latrare. Unde correctio nostra tibi non debuit esse molesta, sed magis accepta, quia pater, quem diligit, filium corripit, & Deus, quos amat, arguit, & castigat. Debitum igitur officii pastoralis exequimur, cum obsecramus, arguimus, increpamus, & non solum alios, sed Imp. & Reges opportune ad ea studemus inducere, quæ divinæ placita sunt voluntati. Nobis enim in beato Petro sunt oves Christi commissæ, dicente domino, *paſce oves meas*, non distinguens inter has oves, & alias, ut alienum a suo demonstraret ovili, qui Petrum, & successores illius magistros non recognosceret, & pastores, ut illud tamquam notissimum omitteret, quod dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum* &c. nihil excipiens, qui dixit, *quodcumque*. Verum his diutius insistere nolumus, ne vel concedere (1) videamur, vel in hujusmodi delectari, vel si gloriari expediat, non in honore, sed onere, non in magnitudine, sed in sollicitudine fit potius gloriandum, cum & Apostolus in infirmitatibus gloriatur. Novimus esse scriptum: *Omnia, qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, dec. & iterum, quanto major es, humilia te in omnibus: & alibi, Superbis Deus resistit,*

humilibus autem dat gratiam, propter quod exaltationem nostram in humilitate ponamus, & humilitatem exaltationem maximam reputemus. Unde & servos, non solum Dei, sed etiam servorum Dei, nos esse scribimus, & fatemur, & tam sapientibus quam insipientibus secundum Apostolum debitores; utrum autem Imperatoriam excellentiam ad bonum, & utile per litteras nostras duxerimus imitandam [2], utrum juxta tibi suggererimus, & honesta, tua celsitudo discernat, cum non nisi ad utilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium nos te meminimus invitasse.

CAPUT III.

Idem Episcopo Florent.

PER tuas litteras intimasti, quod, cum aliqui Romanae ecclesiæ subdiaconi prælationes in tua dioc. assequantur, pro quibus tibi tenentur obedientiam exhibere, si quando exigente justitia te contingeret exercere in ipsis ecclesiasticâ disciplinam, illi subdiaconatus privilegium allegantes ea se afferunt non teneri, ac si per hujusmodi subdiaconatus officium ab obedientia, qua tibi tenentur ratione obtenti beneficii, sint exempti. Super quo postulasti per Ap. sed. oraculum edoceri, utrum per ordinem subd. officii a Romano Pont. perceptum, hi tales a debita tibi reverentia subtrahantur. Ad quod tibi breviter respondemus, quod etsi decens sit, ut illis, quantum convenit, a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatione ipsius ordinis honoravit, per eam tamen ab obedientia quam alias tibi debent, minime absolvuntur.

CAPUT IV.

Idem Constantinopol. Patriarchæ.

INTer quatuor, & infra. Subsequente vero petitione, qua ecclesias illas tibi subijci postulabas, quæ priusquam Constantinopol. civitas caperetur, Constantinopol. Patriarchæ minime respondebant, duplici ratione non duximus admittendam. Juris namque ratio postulavit, ut in eorum præjudicium, quibus eadem ecclesiæ sunt subjectæ, nihil ordinarem de ipsis, cum nec citari sunt, nec convicti, nec per contumaciam se absentent, & infra. Super obedientia vero, quam ut tibi faceremus impendi ab Archiepiscopo, & Episcopis regni Cypri, similiter postulasti, fere idem, quod in præcedenti petitione, tibi duximus respondendum, cum & ipsi ante tuam extiterint promotionem exempti, quando videlicet Constantinopol. ecclesia erat inobediens, & rebellis, & in eorum absentia circa * statum ipsorum non debuerimus aliquid immutare; justitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

CAPUT V.

Idem Parisien. Episcopo.

CUM ex officii sui debito Senon. provinciam visitare ven. fr. n. Archiepiscopus Senon. per Parisien. dioc. transitum faciens ad Abbatis sancti Maglori, Prioris de Castres, & quorundam aliorum ecclesias necesse habuerit declinare, a

N n n 2

qui-

(1) Al. contendere. (2) Invisandam, Greg. IX.

c. 7. eod.

c. 8. eod.

statutum.

De præfer. c. 16. & infra. e. t. c. 5. in hac collectione.

quibus cum procuracionem sibi debitam postularet, ipsi eam exactam inhumaniter negaverunt, illam solvere penitus contemnentes, ad suæ negationis defensionem, hoc solummodo allegantes, quod non meminerint se procuracionem hujusmodi prædecessoribus ejusdem Archiepiscopi exsolvisse, nec ab eis fuisse petitam. Idem vero Archiepiscopus propter procuracionem sibi minus rationabiliter denegatam, illos auctoritate rescripti, quod super hoc a sed. Ap. impetrarat, ab officiorum executione suspendit; eosdem postmodum, quoniam suspensionis sententiam non servabant, vinculo excommunicationis adstringens, & infra. Tu quoque obedientiam, & reverentiam sibi debitam impendere non detractes, quia qui se scit aliis esse præpositum, moleste ferre non debet alium sibi esse prælatum. Unde mirari cogimur, & moveri, quod cum idem Archiepiscopus tibi mandasset, ut præfatam sententiam per dioc. tuam faceres observari, diceris respondisse, te non teneri ad executionem sententiæ, de qua dubitares, an fuerit juste prolata; quod quam frivolum sit, & absurdum, nemo juris peritus ignorat.

TITULUS XXII.
DE PROCURATORIBUS.

CAPUT I.

Idem.

De procur.
c. 4.

IN nostra præsentia constitutus ven. fr. n. Episcopus Tullen. lacrimabiliter est conquestus, quod cum olim ad procurandam causam, quæ inter ipsum, & hon. mem. Decanum Tullen. super dilapidatione, excommunicatione, perjurio, ac quibusdam aliis vertebatur, W. & T. presbyteros procuratores instituens, ipsos ad sed. Ap. duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum, quod eisdem dederat, infra modicum temporis spatium revocavit; sed ipsi, licet mandati revocatorias litteras recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes, cum adversario Gaudredo s. Archid. Tullen. judicium sunt ingressi cum eodem. Demum ad dil. f. G. Parisien. Archid. & magistrum R. de Cozzon. & R. S. Victoris pœnitentiarium in ejusdem præjudicium nostras litteras impetrantes, quorum citatio, licet eidem Episcopo minime fuerit præsentata, cum tamen ad ejus notitiam devenisset, quod eisdem erat causa commissa, quæ inter ipsos, & dictos Decanum, & Archid. vertebatur, ad eorum præsentiam properavit. Cumque prædictus Episcopus per multam instantiam nostri rescripti copiam habuisset, & ejusdem tenorem cum jurisprudentibus inspiceret diligenter, admirans plurimum, quod prædicti presbyteri tamquam procuratores hujusmodi litteras impetrarunt ad probandum, quod falsi procuratores fuerant, ab ipsis iudicibus inducias postulavit, qui exceptionem oppositam inutilem, & supervacuum reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt, propter quod idem Episcopus ad appellationis beneficium convolvavit, & ab ipsorum iudicium præsentia recessit appellans. Ipsi vero appellationi minime deferentes, in negotio ipso

procedere, ac lite non contestata, & juris ordine prætermisso, testes contra ipsum Episcopum recipere præsumserunt, ipsum a Tullen. ecclesia per sententiam removendo. Nos vero licet vix fidem adhibere potuerimus, quod sæpedicti iudices, utpote viri litterati, providi, & honesti taliter, ut dictum est, processissent, & maxime cum in sua relatione, quam ad nostram præsentiam transmisere, de ejus exceptione proposita nullam fecerint mentionem, quia tamen Episcopus sæpedictus per viros religiosos pariter, & honestos, de quibus non est verisimile, quod suæ salutis obliti, ac juramenti religione contempta, falsum testimonium tulerunt, nobis fecit super iis, quæ sunt proposita, plenam fidem, attendentes, quod falsi procuratoris exceptio non solum ante sententiam, verum & post sententiam potest obici, juxta canonicas, & legitimas sanctiones, utpote quæ prolata iudicium nullum, & nullius momenti controversiæ reputant, de cons. fr. n. processum prædictorum iudicum sententialiter duximus irritandum.

CAPUT II.

Idem Brien. Episcopo.

TUÆ fr. & infra. Consuluit etenim tua fr. c. 5. cod.
utrum vir per procuratorem valeat super adulterio conjugem accusare, cum videantur illud tam leges, quam canones inhibere, ad quod fr. t. taliter respondemus, quod, si vir accuset uxorem de crimine adulterii coram iudice sæculari ad pœnam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, seque ad pœnam talionis adstringere, non per procuratorem, sed per se ipsum præsentem oportet præsentialiter accusare. Si vero vir accusare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, ut ab ejus cohabitatione discedat, quia tunc etsi forsitan oporteat ipsum inscribere, ut designet in scriptis nomen, locum, & tempus, & omnia, quæ comprehenduntur in lege civili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum. Sustineri potest, si necessitas id postulaverit, ut per procuratorem accuset, quoniam hujusmodi accusatio, etsi de crimine fiat, non tamen est criminalis, sed quasi mixta inter civilem, & criminalem, quamquam in præsentia principalium personarum securius procedatur.

TITULUS XXIII.
DE IIS, QUÆ VI, METUSVE
CAUSA FIUNT.

CAPUT I.

Idem Decano & subdecano Lincon.

Audientiam nostra dil. fil. magistro H. de Chevell. significante pervenit, quod cum ecclesiam de Chevell. auct. sed. Ap. canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacifice possedisset, gravissimo tandem Regis metu, quod eam resignaret, jurare coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat, manibus resignavit. Quia vero quæ vi, metusve causa fiunt, carere debent robore firmitatis, dis. v. per Ap. sed. mand. quat. si eundem magistrum ad resignationem faciendam vobis constiterit per talem metum fuisse coactum, qui

De iis, quæ
vi. c. 4.

po-

potuerit, & debuerit cadere in virum constantem, non obstante prædicto juramento, quod non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei per cens. eccl. sub. ejusc. ap. ob. restitui faciatis.

CAPUT II.

Idem Nidrosien. Archiepiscopo.

c. 5. eod. SACRIS canonibus, & infra. Distinguiamus autem, utrum is, qui communicat excommunicatis invitus, sit per coactionem attractus, an per metum inductus. In primo siquidem casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati, quam agere vincatur. In secundo vero licet metus culpam attenuet, quia tamen non eam profus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, talem excommunicationis labe credimus inquinari.

CAPUT III.

Idem † Agathen. Episcopis.

c. 6. eod. CUM dil. fr. & infra. Nos igitur rationibus & allegationibus canonicorum insularum & Abbatis de Floreja Cisterciens. ordinis per jam dictum Episcopum Portuen. eidem auditorem concessum a nobis, qui eas in scriptis nobis exhibuit, quibus plenius intellectis, quia constitit nobis de voto emisso, & præstito juramento a canonicis insularum, quod regulam Cisterciens. observarent, vel quod ordinationem hujusmodi nullatenus impedirent, cum utrumque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjuriis aperiri, non obstante violentia, quæ præponebatur illata, cum neque metum mortis, nec cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constantes, nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus, non tam ad circumventionem Abbatis, quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri, super restitutione petita silentium eidem de fratrum nostrorum consilio duximus sententialiter imponendum.

TITULUS XXIV.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

CAPUT I.

Idem Sancti Sergii, & S. Georgii Abbatibus.

De in int. restit. c. 2. CUM venissent ad Ap. sed. dil. fil. electus, & monachi Rothon. pro se, ac monasterio suo dil. fil. magister A. pro ven. fr. nostro Episcopo Veteren. eis dil. fil. n. G. sancti Georgii ad velum aureum diac. Card. dedimus auditorem, coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quod, cum monasterium Rothonen. sit situm in dioc. Venet. & ecclesiæ Venet. subiectum, prædictus Episcopus possessionem subjectionis usus est hætenus inconcussæ, sed cum occasione cujusdam electionis, quæ ibidem facta fuerat, partes de communi assensu ad ven. fr. n. Najeden. Episcopum, & dil. fil. de Mallen. & de Grannot Abbates super his, & multis aliis cõmissionis litteras impetrassent, duo eorū assignatis induciis ad instantiam monachorum, tandem ad monasterium accesserunt, quorum adventum in-

trusus præsentens renuntiavit electioni hujusmodi, & se a monasterio absentavit; sed iudices auctor. Ap. monachis injunxerunt, ut syndicum, vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterii, & consulte ageret, & utiliter responderet, districtius inhibentes eidem, ne aliquem eligerent in Abbatem, donec plenius cognosceretur de jure, quod Episcopus se habere in electione dicebat; monachi vero etsi procuratorem ad mandatum iudicum elegerunt, Abbatem tamen in monasterio interdicto excommunicati nihilominus contra inhibitionem eorum eligere presumpserunt, cujus electionem Episcopus petiit infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarent. Demum vero iudices auditis quæcumque partes proponere voluerunt, & plenius intellectis, post dilationes multiplices tam ad testes, quam ad instrumenta partibus producenda concessas, receptis testibus, & attestationibus publicatis, pro eodem Episcopo super præmissis articulis diffinitivam sententiam protulerunt, electionem prædictam Apostolica freti auctoritate cassantes, propter quod idem magister eandem sententiam a nobis cum instantia petiit confirmari. Ad hæc fuit inter alia ex adverso responsum, quod dictus Episcopus, & Abbas de Malegio absente Abbate de Gnanter, qui in iudicem fuerat ab ipsis electus, cum nec absentia suæ causas, vel quod alii in causa sine eo procederent, mandavisset, licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo modo pertineret, & esset sed. Ap. censuale, contra eos producere nimis animose coeperunt, & infra. Nos igitur auditis per Card. eundem, quæ fuerant hinc inde proposita coram eo, & inspectis privilegiis prædec. n. Leon. GG. & Clement. quæ monasterium illud ad jus, & proprietatem indicant sed. Ap. pertinere, intelligentes, quod monasterii procurator, etsi eadem privilegia coram prædictis iudicibus exhibere omisit negligenter, jus tamen non tam suū, quod (1) nostrum fuit protestatus, videlicet, quod monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo modo pertineret, ne ipsius negligentia in damnum tam nostri, quam monasterii redundaret, ad audientiam monachos restitimus Rotonen. & infra. Electionē a monachis, sicut dicitur, concorditer factam pendente controversia, ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

CAPUT II.

Idem Helien. & Rosen. Episcopis.

c. 5. eod. AUDITIS, & intellectis attestacionibus, instrumentis, & allegationibus in causa, quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum Wigornien. Episcopum, & dil. fil. Eveham [2] Abbatem super ecclesiis in valle de Evesham. constitutis, quas Episcopus asseruit ad se dioc. lege spectare, Abbas autem eas esse ab ejus jurisdictione prorsus exemptas, cognovimus evidenter ecclesias illas per privilegia Rom. Pont. non esse ab Episcopali jurisdictione subtractas, nisi forte vall.

(1) Quam, Greg. IX. (2) Evesham, forte.

vall. de Evesham. sit ille locus, qui fuit a duobus Regibus Konrado videlicet, & Osta. libertate donatus, & quem bon. mem. G. Papa libertate donavit, sicut in ipsius privilegiis continetur. Verum tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus Evesham. pleno jure possessæ, ut videantur in eis jus Episcopale legitime præscripsisse, nisi forte per raturum temporis Wigornien. ecclesia interim vacavisset, ut tempore vacationis subducto præscriptio minime sit completa, & infra. Licet autem utrimque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessariam, ut afferit, probationem omisit, nos attendentes, quod utraque ecclesia fungitur jure minoris, æquitate pensata utramque restituimus contra reliquam ad probandam rationem omissam, ne alterutra propter hujusmodi negligentiam gravi jactura lædatur.

CAPUT III.

Idem Priori sanctæ Mariæ ad carceres, & L. Canonico sanctæ Mariæ de mandria.

c. 4. eod. **E**X litteris dil. fil. Abbatis de Calaven. didicimus, quod cum dil. fil. de Ramusan. & Grimol. Archipresbyteri inter I. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam divortii protulissent, & propter hoc fuisset ad nostram audientiam appellatum, ac nos sententiæ cognitionem ipsi, & dil. fil. * Archidiacono Paduano, subcujus. ap. ob. duxerimus committendam, Archipresbyter ipse, qui non poterat his exequendis interesse, commisit suo conjudici vices suas; cumque Abbas partibus peremptorium terminum assignasset, quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accessit, Abbas ipse allegationibus viri diligenter inspectis, latam a prædictis iudicibus sententiam confirmavit: sed post octo dies pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto, quod sententiam protulisset, firmavit proprio juramento, quod quidam ad eum, & filiam ejus accedens fraudulenter sub ipsius Abbatis nomine falsas ei litteras præsentavit, quibus mandabatur eidem, ut quia iudex ad diem, quam assignaverat, venire non poterat, post octo dies a termino constituto ipsius se conspectui præsentaret, & postmodum appellavit ad sed. Ap. & etiam supplicavit. Licet autem de fraude taliter impetrata per hujusmodi juramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propositam, supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiam restituimus eam pro matrimonio postulantem. Ideoque disp. v. per A. s. m. quat. de causa prioris app. ordine judiciario cognoscentes, confirmetis, vel infirmetis, sicut justum fuerit, appellatione remota sententiam a primis iudicibus latam, facientes, quod decreveritis, &c.

CAPUT IV.

Idem Episcopo, & Capitulo Oscen.

cap. 5. eod. **T**UM ex litteris bon. mem. C. Papæ præd. n. tum ex his, quæ ipsius temporibus in præ-

sentia vestra frater Episcopo, & ven. fr. n. Ilerd. Episcopi apud sed. Ap. gesta fuerunt, gravamen Ilerdens. ecclesiæ intelleximus quæstionem per sententiam fe. re. Eugenii PP. pr. nostr. super ecclesiis de Barbastro, de Belsa, de * Gestau, & de Alear (1) cum pertinentiis earum prolatam, se læsam enormiter, & olim, & nunc conquerentis. Unde, cum idem C. pr. n. tempore piæ rec. Anastasii Papæ pr. n. proximi successoris ejusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniarum legationis officio fungeretur, ex delegatione ipsius cognoscere cœpit de controversia memorata. Cui etiam Alexander * successor ipsius officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti causam commisit eandem, quam etiam sine debito terminasset, nisi ab eo fuisset ex parte Oscens. ecclesiæ provocatum; quæ quidem omnia in suis litteris ipse, & viva voce coram nobis, & fratribus nostris est sæpius protestatus. Idem quoque ad apicem summi Pont. promotus dil. fil. n. S. Angeli diac. Card. tunc Ap. sed. Leg. dictam controversiam sub eo tenore * commisit, ut inspectis diligenter Ilerdens. ecclesiæ privilegiis, auditis etiam rationibus & allegationibus partium, non obstante sententia memorata, vel quibuscumque rescriptis, tam occasione illius sententiæ, quam alio modo in præjudicium juris Ilerdens. ecclesiæ quondam a sed. Ap. vel a quocumque impetratis, omni contradictione, & appellatione cessantibus tam super principali, quam super incidenti quæstione remotis, diffinitivam sententiam proferret, eamque sine difficultate qualibet executioni mandando faceret per cens. ec. firmiter observari. Verum quoniam per ipsum Legatum, aut etiam per Tyrason. Osamen. & Calugurritan. Episcopos, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit, licet testes producti ex parte Ilerden. Episcopi suscepti fuerint, mandatum tamen Ap. in hac parte non extitit adimpletum, dil. fil. magister A. Canonicus Ilerden. ad præsentiam nostram accedens, præmissam querelam nomine Ilerden. replicavit, obnixè deposcens per officium nostrum jam dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiam Ilerd. Nos igitur cum fratribus nostris, aliisque viris prudentibus & in utroque jure peritis, canonico videlicet & civili, super ipsa supp. deliberavimus diligenter, nonnullis firmiter asserentibus quod cum jamdictus C. pr. n. contra dictam ecclesiam visus fuerit Ilerden. ecclesiæ beneficium restitutionis indulgisse, cum ea non obstante duxerit negotium committendum, & nos supp. ejusdem ecclesiæ admittere debebamus, præsertim cum in hoc canonica, & civilia jura pariter concordarent: nam & per statuta canonica sententia Rom. sed. non negatur posse in melius commutari. Cum autem subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum, & temporum, seu gravium necessitatum dispensative quiddam * ordinare decrevit, & secundum jura civilia Principes etiam contra res bis judicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. Perse-

* Gestau.

* successor.

* convuluit.

* nostra. Archidiacono.

* ordinate.

(1) Al. Kezar, scribendum.

ximus etiam ex data sententiæ in registro jam dicti Eugenii PP. pr. n. repertæ, quod sententia illa primo mense sui Pont. fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causæ fuisse videbatur instructus, illa nitens præcipue ratione, quod privilegium Urbani secundi ab altera parte productum subjectum fuerit falsitati, cujus tenorē nos in registro ipsius subtiliter intuendo integrum invenimus, & penitus incorruptum. Ceterum licet jura Ilerden. ecclies. illa servare velimus, quia tamen & ecclesiam * vestram in sua volumus justitia confovere, in hoc tandem deliberatio nostra refedit, ut, an data sit restitutio, an danda contra præmissam sententiam partibus præsentibus decernatur, quarum assertione merita causarū pandantur juxta legitimas sanctiones, ut cum nihil de contingentibus omiserimus, neutra partium habeat, quod nobis merito valeat imputare. Quo circa dil. v. per Ap. s. mand. quat. usque ad festum beatæ Lucie proximo venturum vel in personis propriis, vel per sufficientem, & idoneum responsalem nostro vos conspectui præsentetis, quod antedicta sententia retractari non debeat, si poteritis, ostensuri; vel si forsitan exigente justitia fuerit retractanda, per vos, vel per responsalem eundem appareatis sufficienter instructi, ut in principali negotio canonice procedatur, pro certo scituri, quod cum finem litibus imponere cupiamus & in quæstione præmissa propter multam locorum distantiam non possit ad nos sine magnis laboribus, & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptoriū assignamus, injuncta contempseritis adimplere: nos nihilominus in ipso negotio, quantum de jure poterimus, procedemus. Miramur autem non modicum, & movemur quod confirmationem ejusdem sententiæ, & revocationem omnium, quæ sæpeditus pr. n. C. egit pro ecclesia Ilerden. tamquam subrepta fuerint, tu frater Episcopo, diceris impetrasse, cum vix de ipso possimus suspicari, ut contra scripturas, & assertiones suas quas frequenter coram nobis, & aliis fratribus nostris viva voce proposuit, subito venerit nisi fuerit circumventus.

TITULUS XXV.
DE ARBITRIS.

CAPUT I.

De arbitris, c. 4.
Idem Cancell. & mag. Lothario Can. Parisien.
Dilecti fr. Abbas, & conventus de Escad. Cisterciens. ordinis sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex una parte, ac dilectos filios hospitalarios de Cerefeis. Senon. dioc. super usufructu cujusdam nemoris inochia, quod dicitur fagetum, & territorio vall. mortui quæstio verteretur, in Karissimam in Christo filiam A. Reginam Francor. Ill. fuit compromissum utrinque, quæ auditis hinc inde propositis, & causæ meritis plenius intellectis, de plurimorum prudentum virorum consilio, arbitrium duxit per diffinitivam sententiam promulgandum, & redactum in scripto proprio, & Episcoporum,

qui interfuerunt, fecit firmari sigillis, contra hujusmodi sententiam hospitalarii temere venire non timent. Quamvis autem secundum regulam juris civilis, feminæ ab hujusmodi publicis officiis sint remoræ, alibique dicatur, quod licet summæ opinionis, & optimæ constitutæ arbitrium in se susceperint, vel si patronæ inter libertos suos interposuerint audientiam, ab omni judiciali examine sunt separandæ, ut ex earum electione nulla pœna adversus justos earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur. Quia tamen juxta consuetudinem approbatam, quæ pro lege servatur in partibus Gallicanis, hujusmodi feminæ præcellentes in subjectos suos ordinariam jurisdictionem habere noscuntur, fr. t. per Ap. sed. mand. quat. præfatos hospitalarios, ut arbitrium ratum, præsertim cum Episcoporum fuerit præsentia, & consilio roboratum, sicut sine pravitate provide latum est, & ab utraque parte sponte receptum, observent, monere, ac inducere procuretis eos ad hoc, si necesse fuerit per pœnam in compromissione statutam ap. postposita compellentes.

CAPUT II.

Idem Abbati, & conventui de Pigamia.

CUM tempore bon. mem. G. PP. pr. n. tu filii Abbas ad Rom. ecclesiam accessisses, & privilegium, & alia scripta a sed. Ap. merueris obtinere, Magdeburgen. Episcopus, sicut asseris propter hoc contra te graviter est commotus; tu vero timens tibi, & monasterio tuo periculum imminere super controversiis, quæ inter te, & Episcopum, & quosdam tuos monachos vertebatur, arbitrium Magdeburgen. Archiepiscopi a te promissisti [1] fidem manibus ejus hinc inde posita servaturum, sicque factum est, ut idem Archiepiscopus adjunctis sibi tam clericis, quam laicis, sub certa forma, arbitrium promulgavit, & infra. Tibi igitur, & procuratoribus Episcopi supradicti ven. fr. n. Hostien. Episcopum, & dil. fil. P. tt. S. Cæciliæ presbyterum Card. dedimus auditores, qui cum ea, quæ fuerant hinc inde proposita, & ostensa, nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent: & quia tam per confessiones, quam attestaciones legitime constitit, quia fide hinc inde data compromissum est in arbitrium Episcopi memorati, & quorundam etiam aliorum, nos de consilio fr. n. ipsum arbitrium decernimus observandum, illis dumtaxat exceptis capitulis, quæ contra libertatem ipsius monasterii, & duarum capellarum ejusdem in arbitrio sunt expressa, cum etsi sponte volueris, de jure tamen nequiveris sine licentia Rom. Pont. renuntiare privilegiis, vel indulgentiis libertatis, quæ monasterium illud indicant, ad jus, & proprietatem Rom. ecclesiæ pertinere, præsertim cum in ultimæ confessionis litteris contineatur expressum, quod præd. nostro super renuntiatione a te, super privilegio, vel aliis scriptis facta nullum tibi, vel successoribus tuis, aut etiam monasterio, & duabus capellis de Pigamie præjudicium voluerit generari.

CA-

(1) Al. promovisti.

CAPUT III.

*Idem Priori S. Andrea, Abbati de Beroth,
T. Priori, * R. Archid. & magi-
stro A. officiali S. Andrea.*

* R. omit.
Parif.

cap. 6. eod.

CUM dil. fil. & infra. Unde, utrum coram arbitris reconventioni sit locus, postulatis per sed. Ap. explicari. Nos igitur dis. v. super primo articulo taliter respondemus, quod licet in iudicio convenientem reconvenire valeat is, qui coram iudice convenitur, coram arbitris tamen reconvenire non potest, cum arbitri iudicare non valeant, nisi de iis tantum, super quibus in eos extiterit compromissum.

CAPUT IV.

Idem Reclori, & fratribus hospitalis sancti Bartholomæi in Hice Lucani.

cap. 7. eod.

CUM olim super eligendis in hospitali vestro rectore, & fratribus inter vos, & dil. fil. Priorem ecclesiæ S. Bartholomæi Lucan. coram Priore S. Frigidiani, & Primicerio S. Martini (1) Lucan. a sed. Ap. & iudicibus delegatis quæstio verteretur, & utraque pars in eodem iudicio compromittens ipsorum arbitrium se promiserit servaturam, ac ipsius iudices certum duxerint arbitrium proferendum, super prolato arbitrio utrinque dubitatio est exorta, quam petiistis per sed. Ap. declarari. Nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto cognovimus, quod secundum formam arbitrii Prior sancti Bartholomæi in Lucan. * tenetur habere consilium cum familia hospitalis ejusdem, & tractare cum ea de inveniendō rectore, sed si concordet, si discordet familia cum ipso Priore, idem

* *tenetur.*

Prior eligere debet in utroque casu rectorem, propter quod dicimus, quod nisi Prior super inveniendō rectore tractaverit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectorem; & si alio modo rectorem elegerit, ejus electio haberi debet irrita, & inanis. Unde habito cum familia consilio, & tractatu de inveniendō rectore, ipse Prior libere potest rectorem eligere dumtaxat idoneum, si concordet, si discordet familia cum ipso super inventione rectoris.

TITULUS XXVI.
DE JURAMENTO CALUMNIÆ.

CAPUT I.

Idem Episcopo Placentino.

CUM causam, quæ inter ven. fr. n. Ravenat. Archiepiscopum, & commune Favent. super villa Luci, & quibusdam aliis vertitur, delegatis iudicibus duximus committendam, & iidem in negotio minime processissent; nos partibus dedimus in mandatis, ut pro ipsa causa nostro se conspectui præsentarent, quorum procuratoribus cum instrumentis de rato in nostra præsentia constitutis, cum aliquamdiu super lit. cont. receptione quorundam testium, & multis exceptionibus fuisset in nostra præsentia disputatum, nos tandem petitionem ipsius Archiepiscopi per procuratorem ejus fecimus exhiberi, & ad eam partem alteram &c. respondere, ac interrogationibus & responsionibus reductis in scriptis, & lite coram nobis plenissime contestata, juramentum calumniæ fecimus utrimque præstari.

De juram.
cal. c. 6.

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.
DE JUDICIIS.
CAPUT I.

Idem Vercellen. Episcopo.

De dec. c.
25. & 4. coll.
lib. 3. t. 9. c.
4.

TUA nobis &c. & infra. Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus rebus concedendi, vel disponendi attributa facultas, Imperialis concessio, quantumcunque generaliter fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quæ divina constitutione debentur.

CAPUT II.

Idem sancti Sergii, & sancti Georgii Abbatibus & Cantori Andegaven.

De iudic.
cap. 12.

CUM venissent, & infra. Cum enim super privilegiis sed. Ap. causa vertitur, nolumus de ipsis per alios iudicari.

CAPUT III.

Idem Archiepiscopis, & Episcopis per Franciam constitutis.

cap. 13. e.

NOVIT ille, qui nihil ignorat, qui scrutator est, cordium, ac conscius secretorum, quod Karissimum in Christo filium n. Phil. Regem Francorum Illu. de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta diligimus, & ad honorem,

& profectum, & incrementum ipsius efficaciter aspiramus, exaltationem regni Francorum sublimationem Ap. sed. reputantes. Cum hoc regnum benedictum a Deo semper in ipsius devotione permaneret, & ab ejus devotione nullo umquam, sicut credimus, sit tempore disceiturum, quia licet interdum hinc inde fiant immisiones per angelos malos, nos tamen, qui Sathanæ non ignoramus astutias, circumventiones ipsius studebimus evitare, credentes, quod idem Rex illius seduci se fallaciis non permittet. Non ergo putet aliquis, quod jurisdictionem, aut potestatem ipsius minuere, aut perturbare velimus, cum ipse jurisdictionem nostram, & potestatem non debeat, aut velit etiam coartare. Cumque jurisdictionem propriam non sufficimus explere, cur alienam usurpare velimus; sed, cum dominus dicat in evangelio: *si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; quod si non audierit eos, dic ecclesiæ; si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut eth-*

ni-

(1) Al. Maximi.

nicus, & publicanus, & Rex Angliæ, sicut asserit, sit paratus sufficienter ostendere, quod Rex Francorum peccat in eum, & ipse circa eum in correctione processit secundum regulam evangelicam & tandem, quia nullo modo profecit, dicit ecclesiæ. Quomodo nos, qui sumus ad regimen universalis ecclesiæ superna dispositione vocati, & mandatum divinum possumus exaudire, ut procedamus secundum formam ipsius, nisi forsitan ipse coram nobis, vel delegato nostro sufficientem in contrarium rationem ostendat? Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat iudicium, nisi forte juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum, sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quolibet exercere possumus, & debemus. Non igitur injuriosum, sibi debet Regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, cum Valentinianus inclitus Imp. Mediolan. suffraganeis ecclesiæ dixisse legatur, *talem in Pont. sede constituere procurate, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum tamquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario, velut medicamenta curantis.* Ut illud humiliter omittamus, quod Theodosius statuit, & Carolus innovavit, de cujus genere Rex ipse noscitur descendisse. Quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam coeperit premi (1), sententia, si iudicium elegerit sacrosanctę sedis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, & si pars aliqua refragaverit, ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Cum non humanę constitutioni, sed divinę legi potius innitiamur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo. Nullus enim qui sit sanę mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, etsi correptionem contempserit, ipsum per distinctionem ecclesiasticam coercere. Quod enim debeamus corripere, & possumus, ex utriusque patet pagina testamenti, cum clamet dominus per Prophetam: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & an. populo in s. e. & subjungat ibidem, nisi annuntiaveris impio impietatem suam, ipse in iniquitate, quam operatus est, morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Apostolus quoque nos monet corripere inquietos, & alibi dicit idem, *argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Quod autem possumus, & debeamus coercere, patet ex eo, quod inquit dominus ad Prophetam, qui fuit de sacerdotibus Anathot, *ecce constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipas, adifices, & plares.* Constat vero quod evellendum, destruendum, & disperdendum est mortale peccatum. Præterea, cum dominus claves regni cælorum beato Petro tradidit, dixit ei: *Quodcumque ligaveris*

Tom. IV.

(1) *Promi*, forte.

super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cælis. Verum nullus dubitat, quin omnis mortaliter peccans, apud dominum sit ligatus. Ut ergo Petrus divinum iudicium imitetur, ligare debet & in terris, quos ligatos esse constat in cælis. Sed forsitan dicetur, quod aliter cum Regibus & aliter cum aliis est agendum. Ceterum scriptum novimus in lege divina, *ita magnum iudicabis, ut parvum, nec erit apud te acceptio personarum;* quam beatus Jacobus intervenire testatur, *si dixeris ei, qui indutus est veste præclara, tu sede hic bene, pauperi autem dicas, tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum;* & licet hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus ab errore ad veritatem, & a vitio ad virtutem, præcipue tamen, cum contra pacem peccavit, quod est vinculum charitatis, & infra. Nūquid apud nos debet esse pondus, & pondus, mensura, & mensura, quorum utrumque est abominabile apud Deum. Postremo, cum inter Reges ipsos formata fuerint pacis fœdera, & utrimque præstito juramento firmata, quæ tamen servata usque ad præfixum terminum non fuerunt, numquid non poterimus de juramenti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur? Ne igitur tantam distordiam videamur sub dissimulatione fovere, dissimulare religiosorum locorum excidium, & stragem negligere populi Christiani, dil. fil. Abbati Casemarij dedimus in præceptis, ut nisi Rex ipse, vel solidam pacem cum prædicto Rege reformet, vel treugas ineat competentes, vel saltim humiliter patiat, ut idem Abbas, & v. fr. n. Archiepiscopus Bituricens. de plano cognoscant, utrum justa sit querimonia, quam contra eum proponit coram ecclesia Rex Anglorum, vel ejus exceptio sit legitima, quam contra eum per suas nobis duxit litteras exprimendam, juxta formam sibi datam a nobis procedere non omittat. Ideoque universitati vestræ per A. s. m. & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quæ postquam idem Abbas super hoc mandatum fuerit Apostolicum executus, sententiam ejus, immo nostram verius recipiatis humiliter, & vos ipsi servetis, & faciatis ab aliis observari, scituri, quod si secus egeritis, inobedientiam vestram graviter puniemus.

TITULUS II.
DE FORO COMPETENTI.
CAPUT I.

Idem Vercellen. Episcopo.

Licet ex suscepto servitutis officio simus omnibus in iustitia debitores, sic tamen in jure suo nos convenit quibusdam providere, ne aliis injuriã facere videamur, & quod absit, inde sumatur materia scandali, unde provida debet consideratione sedari. Ex insinuatione sane dil. fil. Consulium, & communis Vercellen. nos noveris accepisse, quod cum de singulis quæstionibus, quæ motæ fuerint contra eos coram Consulibus iustitiæ, juxta consuetudinem approbatam, velint cuilibet

De foro
comp. c. 10.

O O O

con-

conquerenti justitiæ plenitudinem exhibere. Quidam laici, ut eorum jurisdictionem evacuent, & fatigent eos laboribus, & expensis super rebus, quæ judicium eccles. non contingunt, litteras Ap. impetrant, & sic præter jurisdictionem Consulum, quam enervant, eos cogunt multipliciter laborare. Volentes igitur sic eorum utilitati consulere, ne patiamur eorum justitiam deperire, fr. t. per A. f. mand. quat. si quando a laicis tales litteras super rebus præcipue, quæ forum sæculare requirunt, a sed. Ap. contigerit impetrari, sub. cujus. ap. ob. decernas auct. nostra inutiles, & inanes, dummodo dicti consules, & commune de se conquerentibus in judicio sæculari exhibeant justitiæ complementum. Liceat tamen ipsis, qui cum eis taliter duxerint contendere, si se in aliquo senserint prægravari, ad tuam, sicut hætenus servatum est, vel ad nostram, si maluerint, audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo vacante imperio ad judicem sæcularem recurrere nequeunt, qui a superioribus in sua justitia opprimuntur; si vero consules justitiæ tamquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspitionis agatur, quæ si probata fuerit esse justa, ad te, vel ad nos pro justitia recurratur, sicut superius est expressum.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo, & B. callerario Turon.

c. 11. eod.

EX tenore litterarum nobilis viri G. Britannia Comitis nostris est auribus intimatum, quod cum causam, quæ inter mulierem nobilem F. & nobilem virum I. de Meduano super hereditate sua noscitur agitari, vobis, & bon. mem. G. magistro scholarum beati Martini commiserimus sine debito terminandam: ipse Comes eidem mulieri, cum tam ipsa, quam prædictus I. essent de foro ipsius, mandavit, ut causam ipsam deferret ad ipsum, promittens eidem, quod in curia sua faceret ei justitiæ plenitudinem exhiberi, nobis nihilominus intimare procurans, quod in curia sua debeat hujusmodi negotium terminari; at vos, & mulier supradicta ei nequaquam obtemperare volentes, fatagitis in causa procedere, & sibi suam minus rationabiliter jurisdictionem auferre. Unde nobis humiliter supplicavit, ut causam ipsam ad eum, ad quem specialiter pertinet, mittere dignemur. Nos igitur attendentes, quod sic sumus viduis in justitia debitores, quod aliis injuriam facere non debemus, disp. v. per A. f. mand. quat. nisi sit talis causa, quæ ad ecclesiasticum judicem pertinere noscatur, ei superfedere curetis, dummodo per judicem sæcularem suam possit justitiam obtinere, alioquin non obstante contradictione ipsius, causam ipsam ratione prævia terminetis.

CAPUT III.

Idem judici Turritano.

Non ponitur.

AD nostram noveris audientiam pervenisse, jurasse te olim ad instantiam Pisanorum, ut si quando eorum aliquis super debito quolibet bullatas litteras, vel pub. exhibuerit instrumentum, ex tunc infra xx. dies satisfieri facias, juxta quod instrumentum continet, quod inducit. Tu vero timens, ne contra hujusmodi venias

juramentum, non solum laicos, sed etiam clericos, & ecclesias, & ven. fr. & coepiscopos nostros in Turritana provincia constitutos, juris ordine prætermisso, compellis Pisanis solvere quæcumque ab eis duxerint postulanda, dum tamen super hoc vel litteras sigillatas, vel publicum exhibeant instrumentum, sicque contingit, ut & multa indebita, & quædam credita, bis vel tertum usuris gravissimis exsolvantur. Cum igitur per hujusmodi juramenta tibi nihil accreverit potestatis, nec Pisani potuerint clericos, aut ecclesias tuas subicere jurisdictioni, ut coram te debeant contra jus canonicum conveniri, nobilitatem tuam mo. & exhor. attentius, & per A. f. mand. quat. occasione hujusmodi viros eccles. de cetero non molestes, ne dum vis placere Pisanis, Deum offendas, & incurras Ap. sed. offensam, quæ hoc non possit æquanimiter tolerare.

CAPUT IV.

Idem Pisano Archiepiscopo.

SI diligenti meditatione, & infra. Super eo autem miramur multum, & movemur, quod cum te reputemus virum providum, & discretum & juxta debitum Pont. officii sanctorum patrum statuta ignota tibi esse non debeant, & juris peritorum copiam habere noscaris, asseruisti te usque ad hæc tempora tenuisse, & habere pro certo, quod licitum sit cuilibet clerico renuntiare saltem in temporalibus juri suo, & sibi laicum judicem constituere, præsertim ubi adversarii voluntas accessit, ac per hoc tacite te minus rationabiliter redargutum; pro eo quod hujusmodi pacto tenere juramentum interpositum respondisti, immemor constitutionis illius, qua cavetur pacto privato juri publico minime derogari. Cum hoc ergo jus in Milevitan. & Carthagin. concilio sit specialiter promulgatum, ne clerici clericos relicto suo Pont. ad judicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, & a communione habeantur extranei, & tam Episcopi, quam diaconi, seu quilibet clerici in criminali, seu civili negotio si derelicto eccles. judicio publicis judiciis se purgari voluerint, etiam si pro eis lata sit sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione; in civili vero perdant, quæ evicerunt, si locum suum obtinere maluerint. Manifeste patet, quod non solum inviti, sed & voluntarii pacisci non possunt, ut sæcularia judicia subeant, cum non sit hoc beneficium personale, cui renuntiare valeat, sed potius toti collegio eccles. publice sit indultum, cui privatorum pacto derogari non potest, nec juramentum licite servari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactioibus informatur.

CAPUT V.

Idem & Abbati, & conventui sancti Silvestri.

Ecclēsia sanctæ M. in via Lata contra I. de Ateja, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra justitiam detinere, movit tempore B. Carosomi dicti senatoris sub L. judice quæstionem. In ipso autem judicio præfato I. de Ateja, syndicus mo. vestri asstitit, & ab eo testes producti quidam de monachis extiterunt. Judex vero

Ut lit. pen. cap. 3. de const. c. 10.

au-

auditis rationibus partium pro eodem I. absolutio-
 tionis sententiam promulgavit, a cuius sententia
 pars altera vocem app. emisit. Super hoc postea
 quæstione suborta, proponente parte victrice,
 quod non potuerit appellari, cum dictus L. non
 ut iudex, sed tamquam arbiter fuisset electus, vi-
 eta e contrario asserente, quoniam cum arbitrio
 fuerit contradictum, quod partes, non nisi metu
 pœnæ constringit, quæ in præmissis arbitrio non
 fuerat comprehensa, merito potuit appellari, &
 fortius, quam si iudicium extitisset. De hoc igitur
 ad jam dictum B. Carosomum quæstione per-
 lata, causam app. Su. primicerio iudicum dele-
 gavit, in cuius præsentia partibus constitutis, di-
 ctus I. de Ateja proposuit se conveniendum non
 esse, cum non possideret id, quod pars altera re-
 quirebat, sed monasterium vestrum rem posside-
 ret petitam. Dictus autem B. Carosomus, quoniã
 quoddam statutum emerferat a populo Romano
 approbatum pariter, & acceptum, quod si quis
 post litem cont. rem a se petitam transferret in
 alium, daretur possessio petitori, & alter fieret
 de possessore petitor, & idem I. post litem cont.
 rem ipsam in monasterium transferre præsum-
 psit, possessionem rei petite assignavit ecclesiæ
 memoratæ. Verum quoniam dictus I. de posses-
 sionibus ipsis monasterio vestro annuam reddide-
 rat possessionem (1), adjecit, ut hoc ipsum ab ec-
 clesia S. M. fieret, donec de proprietate fundi co-
 gnosceretur, sed solutio, quæ fieret ecclesiæ S.
 M. in via Lata in jure suo penitus non noceret
 &c. & infra. Et quia sæpessatum monasterium ve-
 strum se querebatur a præmissis B. Carosomo con-
 tra justitiam spoliatum, & ipsum per officium no-
 strum restitui humiliter postulabat: quod statu-
 tum ejus nullius valoris extiterit, multipliciter
 asseverans, & infra. His ergo, & similibus in no-
 strâ, & frat. n. pr. prudenter a partibus allegatis,
 nos attendentes, quod laicis etiam religiosis su-
 per ecclesiis, & personis &c. nulla sit attributa fa-
 cultas, quos obsequendi manet necessitas, non
 auctoritas imperandi; a quibus si quid motu pro-
 prio statutum fuerit, quod ecclesiarum respiciat
 etiam commodum, & favorem, nullius firmitatis
 existit, nisi ab ecclesia fuerit approbatum.
 Unde statutum Basiliæ de non alienandis prædiis
 rusticis, vel urbanis ministeriis, & ornamentis ec-
 clesiarum, illa reprobatur fuit potissimum ratio-
 ne, quod auctoritate non fuit Rom. Pont. robo-
 ratum, ne in exemplum transeat similia præsum-
 mendi; quod a suprascripto B. factum fuerit in præ-
 judicium monasterii non conventi, nec confessi
 etiam, vel convicti, prorsus in irritum revocan-
 tes, easdem restituendas sibi sententialiter diffini-
 mus, nec ipsas, quæ in locum, & jus illarum, quas
 ab I. de Ateja ecclesia S. Ma. petierat, successerunt,
 interim alienare valeat: prohibentes, ut si
 ecclesia S. Ma. vel de vitio litigiosi contractus,
 vel de proprietate forsitan voluerit in iudicio ex-
 periri, ne si obtinuerit in iudicio, in vanum la-

boret, monasterio minime possidente, sit, quod
 evincere valeat, & habere.

TITULUS III.

UT LITE NON CONTESTATA,
 NON PROCEDATUR AD TESTI-
 UM RECEPTIONEM, VEL DIF-
 FINITIVAM SENTENTIAM.

CAPUT I.

Idem Abbati S. Proculi, & Lanfranco Ca-
 nonico Bononiensi.

AD hoc Deus in Ap. sed. constituit totius Ur lit. non
cont. c. 1.
 eccl. magistratum, * &c. & infra. Ad Apo-
 stolatus nostri notitiam litterarum vestrarum in-
 sinuatione pervenit, quod, cum causa, quæ in-
 ter R. & B. uxorem ejus vertitur, a ven. fr. n.
 tunc Ap. sed. Leg. vobis commissa fuisset; tandẽ
 procurator ejusdem R. libello uxoris, quo virum
 ad separationem thori, aut dotem reciperet, de
 adulterio accusabat, noluit respondere, donec
 advocatus ejus veniret inducias postulando, sed
 cum idem procurator hujusmodi inducias sæpe
 petendo, vobis illudere videretur, vos testes mu-
 lieris habito consilio recepistis, quo factõ pro-
 curator ad præsentiam vestram accedens, dixit se
 respondere paratum, qui die statuto, cum crede-
 retur libello, de quo præmissimus, responsurus,
 restitutionem uxoris ex parte viri primo fieri po-
 stulavit, ne secus fieret, appellando. Verum, quia
 mulier dicebat se virum habere suspectum, tum
 quia in domo ejus coacta fuerat se adulteratam
 cum pluribus confiteri, tum quia meretricem pu-
 blice retinebat, & idem procurator nec de mulie-
 ris impunitate cavere, nec vestro se curasset post-
 modum conspectui præsentare, vos testes mulie-
 ris iterum recepistis, & attestationibus publica-
 tis diligenter auditis, quæ fuerunt ipsius nomine
 allegata. Quia vero cum de ferenda sententia cum
 viris prudentibus tractastis, universorum inveni-
 stis diversa consilia, quibusdam dicentibus ap-
 simpliciter deferendum, aliis autem app. deferen-
 dum non esse, nonnullis etiam asserentibus app.
 nullatenus tenuisse, cum mulier non sit viro re-
 stituenda suspecto, nisi de impunitate sufficienti
 præstita cautione: vos in tanta varietate nos con-
 sulere voluistis, qualiter esset in hoc negotio pro-
 cedendum. Nos ergo consult. v. de consilio fr. n.
 taliter respondemus, quod licet ordo judiciarius
 in aliis controversiis sit observandus, in matrimo-
 nialibus causis non usquequaque servatur; quia
 tamen in præsentis negotio non est actum de fœ-
 dere matrimonii, sed de crimine adulterii, per
 quod ad separationem conjugum, non ad conjun-
 ctionem intenditur, cum lite non contestata te-
 stes fuerint recepti, & attestationes etiam publi-
 catæ, siue deferendum, siue non deferendum app.
 fuisset, non est ad diffinitivam sententiam proce-
 dendum. Potuit tamen præfatus R. propter con-
 tumaciam excommunicationis sententia innodari.

O o o 2

CA-

(1) Pensionem, forte.

* Ut, quia secundum Scripturam Sanctam fecit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuit quæstionibus, ad eam nodi quæstionum difficiles referantur suo recto iudicio dissolvendi, Gujac.

CAPUT II.

Idem Hierosolymit. Patriarchæ, & Archiepiscopo Casarien.

c. 2. eod.

Accedens ad præsentiam nostram ven. fr. n. Paphen. Episcopus ven. fratrum nostrorum Accon. Tiberiad. & Beryten. Episcoporum nobis litteras præsentavit, sententiam continentes, quam super causa, quæ inter ven. fr. n. Tyren. (1) Archiepiscopum ex una parte, & plebanum S. Marci ex altera vertebatur, iidem Episcopi promulgarunt: asseriebant tamen Episcopi memorati per suas litteras, quod cum causam ipsam de mandato nostro susceperint terminandam, partes ad suam præsentiam convocarunt, sed plebanus nec eorum litteras, in quibus mandati nostri tenor erat expressus, recipere voluit, nec eorum se conspectui præsentavit, & secundo citatus, licet nec eorum litteras recipere voluisset, coram eis apparuit, prioris absentia suæ causas allegans, & inspecto tenore litterarum nostrarum petitis etiam induciis, & receptis ab eis, licentiatus abscessit, se statuto die ad eos redire promittens. Cumque postmodum utraque partium in eorum fuisset præsentia constituta, & Archiepiscopus restitutionis beneficium postularet, plebanus nihil ad objecta respondit, sed ad nostram audientiam appellavit, & licet sæpe per ipsos fuisset admonitus, ut juri pareret, quia ejus appellatio non tenebat, cum in litteris nostris app. esset obstaculum partibus interclusum, & per ipsorum nuntios ad iudicium fuerit revocatus, noluit tamen respondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipsi vero iudices accedentes ad civitatem Tyren. cum plebanus ipse in sua contumacia perduraret, testes receperunt ab altera parte productos, & depositionibus testium redactis in scriptis, eidem plebano mandaverunt, ut ad eos accederet, in personas, vel dicta testium objecturus; sed cum ipse ad eorum præsentiam noluisset accedere, in plebanum, & complices ejus excommunicationis sententiam protulerunt, possessionem juris parochialis adjudicantes Archiepiscopo memorato, & eum, quantum in eis erat, restituentes in integrum, auctoritate sed. Ap. districtius vetuerunt, ne quis possessionem Tyren. ecclesiæ restitutam perturbare præsumeret, vel institutioni Ap. contraire, & ne plebanus S. Marci, vel quilibet alius parochiale jus exerceret in Tyro. Cum igitur nobis ex inspectione sententiæ constitisset, quod lis coram eisdem iudicibus non fuerat contestata, & ex transcripto litterarum, quas iidem prædecessores nostri concesserant Venetis, manifeste pateret, litteras ipsas per veri suppressionem obtentas, cum non veniret in dubium, sed esset potius manifestum, dictos Accon. & Beryten. Episcopos eidem Archiepiscopo, tamquam suffraganeos suo metropolitano subesse, ac ex eis plebanum ipsum legitime appellasse constaret, in quem etiam si minus legitime appellasset, iudices ipsi, licet per contumaciam excommunicationis forte potuerint proferre sententiam, tamen non debuerint super principali negotio diffinitivam lite non

(1) Tyren. forte.

contestata sententiam promulgare, prædictas sententias ab ipsis iudicibus latas de con. fr. n. cassavimus, immo cassas denunciavimus, & inanes, & per eas nullum præjudicium ecclesiæ S. Marci, vel ejus fautoribus volumus irrogari. Unde Tyren. Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut ipsi ecclesiæ S. Marci instrumenta restituat, & etiam universa, quæ hujusmodi occasione sententiæ per se, vel per alios occupavit, nec impediatur, quominus, sicut ante latam sententiam Venetum ecclesiæ parochialis juris, & aliarum dignitatum suarum possessione lætetur.

CAPUT III.

Idem Episcopo Brixien.

TUÆ fraternitatis devotio, & infra. *Consulisti præterea, utrum si aliquis citatus legitimis peremptoriis comparere noluerit, iudex lite non contestata contra ipsum debeat sententiam promulgare, ut idem affectus tædio appellatus saltem se iudicis conspectui repræsentet, ad quod fr. t. taliter duximus respondendum, quod si contumaciter reus se curaverit absentare, talisque sit causa, quod actor possit in possessionem rerum petitarum induci, est in eadem causa custodia inducendus; quod si causa talis existat, quod idem in possessionem nequeat intromitti, ut juri pareat is, qui contumaciter se absentavit, est per cens. eccl. compellendus.*

CAPUT IV.

Idem de Curia Dei, & de elemosyna Abbatib. Aurel. & Carnoten. dioc.

Accedens ad Ap. sed. dil. f. nobilis vir W. Vicecomes Cenaici, & infra gravem coram nobis contra dictos iudices exposuit quæstionem. Quod cum dictus Corisopiten. Episcopus noster virum Guidonem de * Coratio comitem Britannia proxima linea consanguinitatis attingat, & Archidiaconus ejus sit clericus commensalis, qui eidem vicecomiti est adversarius principalis, utpote qui uxorem suam, & terram publice detinere præsumit, & magister P. de Burten. de terra uxoris suæ oriundus existat, nimis favens eidem, & omnes sub districtu, & potestate ipsius G. existant, nec nisi per districtum ipsius ei patuerit accessus ad eos. Ipsi, quibus causa inter ipsum, & uxorem suam commissa fuerat, nunquam ei voluerunt, nisi in terra inimicorum suorum, locum, & terminum assignare, ubi sine mortis periculo accedere non audebat; & licet litteras non habuit de conductu, si tamen missæ foissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis, qui lit. nond. cont. testes super consanguinitate recipere præsumserunt, & infra. Cum igitur in matrimonialibus causis ad conjungendum, quam ad disjungendum debeamus exiltere proniores; ne forte, quos Deus conjunxit, homo separare * præsumat: d. v. per A. s. m. quat. cum, sicut idem asserit vicecomes, propinquiore sitis terræ nobilis jamdicti, quam suæ, ac causa ipsa per vos commodius valeat terminari, cum ad vos securius pateat accessus utrimque, partes ad vestram præsentiam convocetis, & inquisita super præ-

c. 3. eod.

c. 4. eod.

* Toratio, Cujac.

* non præsumat.

præ-

præmissis diligentius veritate, si vobis constiterit, quod ante litem legitime contestatam, vel post appellationem rationabiliter interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque culpa maxime contumaciæ recepti fuissent, vos attestaciones hujusmodi decernatis irritas, & inanes, app. cess. compellentes per cens. eccl. prædictam nobilem, ut revertatur ad virum suum, quem inconsulte dimisit, mandatum Apostolicum sub. cujusc. contrad. & app. ob. impleturi; ita quod postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit, tam uxores, quam terræ causam super matrimonio audiatis, eamque sine canonico terminetis.

CAPUT V.

Idem.

cap. 5. eod.

Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis, an lite non cont. testes recipi valeant; auctoritate præsentium duximus declarandum: regulariter verum esse, quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum, nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, in quibus casibus cum civiliter est agendum, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur; senex, & valitudinarii, & alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timeatur, etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, siue pars inventa sit contumax, siue sit absens absque malicia, ut conveniri non possit; sed si actor non convenit adversarium infra annum, ex quo convenire poterit, vel saltem receptionem hujusmodi testium non denuntiaverit illi, attestaciones receptæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, ut (1) processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum testes vel aliam locum habere non possint. Porro speciales causæ possunt occurrere, in quibus casualiter est aliud observandum, verbi gratia si super alicujus electione, vel copula maritali quæstio movetur, tunc etenim, ne propter longam moram in spiritualibus, vel temporalibus patiatur ecclesia læsionem, vel viro, seu mulieri fornicationis occasio præbeat, maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus, in hujusmodi casibus testes sunt merito admittendi, si videlicet contumax apparuerit is, in quem fuerit accusatio dirigenda, siue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, siue quia malitiose seipsum occultat, siue quod impedit, ne possit ad eum citatio pervenire. Si vero aliter absens fuerit, & agatur de spirituali conjugio inter prælatum & ecclesiam jam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus observari, quod super expectatione talium personarum in sacris est canonibus diffinitum; quod si forsan agatur de spirituali conjugio contrahendo, is, qui est in prælatum electus per spatium sex mensium expectetur, nisi pensatis negotii circumstantiis per superioris prudentiam magis, vel minus fuerit expectandum. Si autem de carnali conjugio sit agendum, tandiu alter conjugum expectetur, do-

nec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur: quia cum sine culpa sit absens, ut si captivitate, vel ægritudine, aut alio justo impedimento forsitan teneatur, aut etiam propria, sed non malitiosa voluntate in remotis partibus moram faciat, ut de facili, vel in brevi citari non possit, ei quidem præjudicari non debet, cum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam, eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis posset opponi, quoniam in conjugio multi casus occurrunt, in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa continere cogentur. Sunt alii casus similiter speciales, quos alibi nos meminimus distinxisse, in quibus absque litem contest. legitime possunt testes produci, ut quando excessuum inquisitio, vel testium publicatio imminet faciendum. In aliis vero casibus prudenter est attendendum, utrum contumax accusatione reali, vel personali conveniatur; si reali, mittendus est utique actor in rei petitæ possessionem, ut ratio affectus reus veniat responsurus, quod si venerit infra annum, iudicio fisci præstita cautione, ac exhibita satisfactione congrua expensarum, possessionem recuperet. Quod si cautionem offerre neglexerit infra annum, actor post annum verus constituatur possessor, super proprietate dumtaxat adversæ parti defensione legitima reservata. Quod si super rebus immobilibus quisquam conveniatur, qui eas nomine possidet alieno, debet statim in iudicio dominum nominare, certo dierum spatio a iudice finiendo, eoque ad ejus notitiam perducendo, ut vel ipse veniens, vel idoneum dirigens responsalem, actoris intentionem excipiat. Si vero post tempus indultum, quod dispositum est noluerit adimplere, tamquam lite, quæ ingeritur ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpendam præscriptionem longi temporis contestata, dominum possessionis iudex edictis legitimis evocabit, & tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summam examinans in possessionem ipsarum rerum actorem mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione servata. Si autem super personali actione conveniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilium bonorum ipsius, vel immobilium, si forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati, vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda; ita videlicet, quod alterutra poena, quæ magis timeri debeat, iudex a principio sit contentus, ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit protervitas contumacis, qui veniens infra annum, vel post annum etiam audietur, juxta distinctionem in alio casu superius annotatam.

TITULUS IV.

DE ORDINE CONDICIONUM (2).

CAPUT I.

Idem Marinen. Episcopo.

CUM dil. f. Abbas de Ferentino ad nostram præsentiam accessisset, conquerens de nobilibus viris O. & A. fratre ipsius, & filiis R. dominis

De ordine
coga. c. 2.(1) Al. deest, ut. (2) *Cognitionum*, Greg. IX.

nis de Arion, partibus in nostra præsentia constitutis, dil. f. n. G. tt. sanctæ Mariæ trans Tiberim, & I. tt. sanctæ Prudentianæ presbyteros Card. deputavimus auditores, in quorum præsentia suam Abbas deposuit quæstionem; quod præfati nobiles nulla requisitione præmissa manu armata, & cum exercitu, ad castra monasterii Ferentini, & Gab. venientes in prædis animalium, segetum combustionibus, captionibus hominum, homicidiis perpetratis, & damnis aliis usque ad L. libras Lucen. præter stragem hominum, & iniurias irrogatas, damnificare cœnobium dictum præsumperunt, de quibus & aliis pariter, quæ vellet proponere contra ipsos, justitiam sibi fieri postulabat. Cui citra lit. contest. sub forma exceptionis fuit ex adverso responsum, quod cum Abbas ipse nobilibus viris O. & R. promiserat præfatis juramento, quod eos contra omnes homines, exceptis Rom. Pont. & Imp. ac Legatis ipsorum ad retinendum, quod tunc habebant in castris, villis, & bonis aliis, & recuperandum sine fraude, & malo ingenio, si eorum aliquid amitterent, adjuvaret; per ipsius dolum, & violentiam castrum Samiti [1] amiserant fraudulenter; quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete, & sibi petentes prius restitui, quam ipsius petitionibus responderent, præsertim cum testes haberent præsentis, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant, & quod restitutio ante causæ ingressum deberet fieri spoliatis, utriusque juris auctoribus ostendere conabantur. Verum ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quod libello suo secundum regulam juris, qua dicitur, *ut qui prior appellat, prior agat*, debebat primitus responderi, nec ab eo restitutio peti poterat, qui non fuerat spoliator (2), præsertim cum castra * Sarrati [3] ad jus, & proprietatem sui monasterii pertineret, quod etiam pars adversa nullatenus denegabat. Unde, ut verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa revertitur, etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dinoscatur. Pro damnis quoque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea debebat actio competens intentari; alioquin cum & pars Abbatis damna gravissima sibi quereretur illata, prius restituenda fuerant, si pro huiusmodi esset restitutio facienda secundum tenorem regulæ memoratæ; capitula quoque de restitutione facienda loquentia locum habere in criminalibus asserbant, & quando quis ab adversario spoliatur, & super re ipsa, qua spoliatus fuerat, conveniatur. Ceterum ex parte Abbatis regulam introductam adversa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cum causæ vicissim tractatæ, una postea sententia terminantur. Cumque vero pars aliqua post restitutionem, vel alio modo aliquid sibi deberi proponit, & altera in modum exceptionis se asserit spoliatum, & ante restitutionem suam nullatenus responsuram, de incidenti asserbat antea cognoscendum. Cum autem ea, quæ

præmitimus, & alia quædam prædicti Card. nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, nos distinguendum esse credentes, utrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit objecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam; cum ea in modum actionis proposita intelligantur diversæ petitiones sese minime contingentes, ac per hoc juxta regulam juris præmissam, quæ prius esset proposita, prius foret tractanda, quamquam in idem iudicium ambæ deductæ, vicissimque tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis objecta, de communi f. n. con. interloquendo pronuntiavimus, ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitime respondere non cogentur Abbati super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spoliatori ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere; spoliatio tamen in modum tantum exceptionis probata non est per hoc restitutio facienda, quemadmodum cum in modum exceptionis aliquod testi crimen obicitur, ut sic a testimonio repellatur, & si crimen contra eum civiliter probatum fuerit, non ideo poena sibi infligitur ordinaria, sed ejus dumtaxat testimonio non credetur, quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit: testes etiam, quorum testimonium reprobat, infames, quasi ex falso testimonio, non habentur.

TITULUS V.

DE CAUSA POSSESSIONIS, ET PROPRIETATIS.

CAPUT I.

Idem Episcopo, & Canonicis Sutrien.

CUM ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos convenientes in unum, & sicut moris est, spiritus sancti gratia invocata, pastorem unanimiter elegistis, petentes ipsum a sed. Ap. confirmari. Verum dil. fil. clerici conventualium ecclesiarum civitatis ejusdem apud nos de vobis consequenter suam deposuere querelam, quod cum in Episcoporum electionibus faciendis, ipsi, ac prædecessores eorum consueverint interesse, vos eis invitis, renitentibus, exclusis ad faciendam electionem procedere præsumpsistis, quam ob hoc non confirmandam, sed infirmandam potius asserbant. Partibus ergo pro quæstione huiusmodi apud sedem Ap. constitutis, dil. fil. n. B. tt. S. Petri ad vincula, & I. tt. S. Priscæ presbyteros, & H. S. Mariæ in Cosmedin diac. Card. dedimus auditores, in quorum præsentia testes utrimque producti fuerunt, & eorum depositionibus publicatis pars canonicorum per testes a se productos intentionem suam, quod ad eos tantum spectaret electio, sufficienter dicebat esse probatam; parte clericorum nihilominus asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi suam assertionem, quod electioni Pontificum interesse deberent, plenius probavissent, per quæ constare dicebant eos electionibus trium Episcoporum, qui ec-

De causa
poss. c. 3.

[1] Al. *Sanuti*. [2] Al. *spoliatus*. (3) *Castrum Sanuti*, forte.

clesiæ Sutrinæ ultimo, & immediate præfuerant, cum canonicis cathedralis ecclesiæ adfuisse, vocemque habuisse cum aliis eligendi. Nos ergo auditis allegationibus, & rationibus partium, & depositionibus ipsis diligenter inspectis, quoniam liquido deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios extitisse, atque adversus fidem attestationis suæ coram dictis Card. vacillasse, sicut ipsi nobis postea retulerunt, & quod negationem quodammodo astruere satagebant, probare volentes jus electionis ita quidem ad se spectare, quod ad adversarios minime pertineret; per testes vero partis adversæ fuit sufficienter ostensum, quod in trium Episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentés adfuerint, & vocem habuerint eligendi, præmissam electionem factam eis contradicentibus, & exclusis de f. n. con. decernimus irritandam, clericos sæpessatos in eam quasi possessionem, quam ante controversiam motam habuerant, reducentes. Verum, quoniam in quæstione prædicta quidquid juris utraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum jure civili sit cautum id venire in iudicium, non de quo actum est, ut veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est, ne veniret; & secundum statuta canonica, electiones Episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscuntur, nisi forte alibi secus obrineat de consuetudine speciali: nec ex eo, quod clerici ante dicti, se inter eligentes Sutrinæ Episcopos probaverunt tertio extitisse, jus eligendi propter brevitatem temporis usque ad præscriptionem legitimam non producti, sibi acquirere non potuerunt, & actore non probante, qui convenitur, etsi nihil præstiterit obrinebit, ab eorum impetitione super electionibus faciendis, vos duximus absolvendos, sæpeditis ecclesiarum clericis super hoc silentium perpetuum imponentes.

CAPUT II.

Idem Canonicis Bethleemitan.

c. 4. cod.

CUM super electione Bethleemitanæ, inter R. subd. & P. canonicum sepulchri domini nuper in nostra præsentia quæstio verteretur, utroque se pro electo gerente, cum primus etiam a v. f. n. Patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus, alter vero favorem Regum obtineret, eis d. fil. P. Basilicæ XII. Ap. I. tt. S. Stephani in Cæliomonte presbyteros, & G. S. Ma. in porticu diac. Card. dedimus auditores, in quorum præsentia receptis utrimque testibus, & eorum depositionibus publicatis, quæ hinc inde allegata fuerunt, nobis, & fratribus nostris retulerunt fideliter, & prudenter. Nos vero tam per relationes ipsorum Card. quam per gesta de causæ meritis sufficienter instructi, communicato fr. no. consilio jamdictum subd. R. qui se probaverat per sæcularem potentiam spoliatum, restituendum decrevimus justitia mediante. Verum, quoniam tam possessorium quam etiam petitorium deductum fuerat in iudicium, & tam restitutionis, quam electionis quæstio plenius agitata, & constitit nobis electionem utriusque minus canonicam extitisse, cum iudex de qua re cognoverit, etiam pronuntiare debeat,

juxta canonicas sanctiones, utramque duximus sententialiter irritandam.

CAPUT III.

Idem Episcopo Novion.

Pastoralis officii debitum sollicita mente prosequeris, cum justitiæ zelo succensus super juris articulis per Ap. sed. oraculum, a qua tuæ pendet jurisdictionis auctoritas, responsa humiliter appetis, & devotus expectas, ne forte nova opinionum varietas, aut juris exceptio varia novitate distincta non juris effectum pariat, sed justitia potius defectum inducat. Sane sicut nobis per tuas litteras intimasti, contingit aliquando, ut, cum is, qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatorem in causa, inter ipsa juris auspicia requisitus, quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem. Cum autem adeo fuerit in causa processum, ut testes sint hinc inde producti, novum iudicium super possessorio nititur inchoare, dicens, quod non videtur possessorio renuntiare iudicio, qui rem cœperit vindicare. Cui ex adverso resistitur, quia dum querelam proprietatis sponte proposuit, præiudicium sibi fecit in quæstione possessionis, quam secundum juris ordinem prius proponi licuit, & debuit terminari. Quid igitur in his statuendum sit, tuæ fr. requisivit: nos autem consult. tuæ taliter respondemus, quod possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renuntiatum sit, aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest ab eo qui rem cœperit vindicare, cum legali sit provisione statutum, eum qui fundum vindicavit ab eo, cum quo interdicto unde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictum posse nihilominus intentari, aliis possessoriis iudiciis suo robore duraturis, quæ vindicationem domini sui natura præcedunt. Si vero renuntiatum fuerit, seu conclusum, ut jam possit proprietatis causa definitiva sententiæ calculo terminari, ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa possessorio non erit utendum, nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex juxta causa viderit expedire, puta cum ex perspicuis iudiciis facile arguitur iniquitas invaloris, & spoliato casus, seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem. His igitur, & aliis causis inspectis, quæ continent æquitatem, aut juste moverint animum judicantis, postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio, non negamus.

CAPUT IV.

Idem Episcopo S. Andrea, Abbati de Beroch, T. Priori, R. Archidiacono, & magistro L. officiali Sancti Andrea.

CUM dil. fil. Abbas, & canonici & infra. Ad quartum autem breviter respondemus, quod cum super possessorio, & petitorio simul est actum, utrumque una debet sententia terminari; sed licet in pronuntiatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietatis prævalere.

cap. 4. cod.

c. 6. cod.

TITULUS VI.
DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

CAPUT I.

*Idem Abbati, & conventui S. Silvestri.*Ut lite
pend. c. 4.

* fuerat.

* neque ro-
situerat.

Ecclēsia S. Mariæ, & infra. Consequenter ve-
ro post decessum præfati præd. nostri parti-
bus in nostra præsentia constitutis ecclesia beatæ
Mariæ possessionem, qua * fuerat prætermisso ju-
ris ordine spoliata, sibi restitui postulabat, &
quoniam alii senatorum sententiam pro monaste-
rio, alii latam pro ecclesia processu temporis con-
firmarant, nos quidquid ab eis factum fuit, post-
quam dictus prædecessor noster ad curam suam
idem negotium revocavit, de consilio fr. no. irri-
tum decernimus, & inane. Cum ergo nobis con-
fiterit, & ex ipsa confessione partium tenuerimus
quod unus consiliariorum contra sententiam de
voluntate eorum executioni mandatam, de facto,
quia de jure non poterat, veniens, ecclesiam ip-
sam possessione sua spoliaverat violenter, & ni-
hilominus attendentes, quod etiam injusto pos-
sessori violenter ejecto restitutionis sit beneficio
succurrendum, spoliatam ecclesiam in eum sta-
tum decrevimus reponendam, in quo fuerat tem-
pore violentiæ perpetrata. Verum quoniam præ-
fatum possessionem post restitutionem factam ab
I. de Ateja monasterium alii locationis titulo as-
signarat; * ne quod restituere poterat ecclesiæ spo-
liata, loco ipsius tantundem possessionum æqui-
valentium, secundum arbitrium dil. fil. I. Tinio-
fi capellani, & P. hostiarii nostrorum ejusdem ec-
clesiæ fecimus assignari, quæ, quoniam alii fuerant
jure pignoris obligata, a creditoribus eas liberari
fecimus, qui nobis instrumentum pignoris postea
resignarunt.

CAPUT II.

*Idem Episcopo, & capitulo Terdonen.*De rest.
sp. c. 12.

Olim causa, quæ inter vos nomine Terdo-
nen. ecclesiæ, & dil. fil. B. magistrum, &
fratres templi militia in Lombardia, super domo
Calventiæ vertebatur, dil. fil. de Lacedio, & de
Columba Abbatibus sub certa forma memini-
mus commisisse. Ipsi autem Abbates partibus
convocatis, & lite in eorum præsentia contestata
resles receperunt ex utraque parte productos, &
cum renuntiatum fuisset utrinque, depositiones
eorum sollempniter publicarunt, & eas per ma-
num publicam redigentes in scriptis, causam ple-
ne instructam ad nostram præsentiam remiserunt.
Nos ergo dil. fil. C. canonico, & procuratori ec-
clesiæ Terdonen. & prædicto magistro dil. fil. n.
I. tt. S. Stephani in Celio monte presbyterum,
& H. S. Eustachii diac. Card. concessimus audito-
res, coram quibus fuit ex parte vestra propositum,
quod cum olim humiliati quidam a bon. mem.
V. Episcopo Terdonen. licentiam postulassent,
hospitale, & oratorium in loco Calventiæ con-
struendi, idem Episcopus possessiones quasdam a
quibusdam militibus, qui eas tenebant in feudis,
ab ecclesia Terdon. redemit, & illas humiliatis
petentibus sub ea conditione concessit, quod ad
honorem Dei, & beatæ Virginis, nomine Terdon.
Episcopi oratorium ibidem, & hospitale con-
struerent, & tres solidos censuales Terdonen. Epi-

scopo annis singulis exhiberent, a quo etiam per-
sona, quæ loco præficeretur eidem, investituram
perciperet, & per se, & aliis fratribus ei, & suc-
cessoribus tuis obedientiam faceret manualementem,
Episcopo sibi loci dominium nihilominus reti-
nente. Cumque id fuisset diutius observatum,
sæpeditus magister ad eandem domum aspirans,
& volens eam copulare domui de Casellis, præ-
fatos humiliatos adeo circumvenit, quod præter
conscientiam vestram, se, & sua in ejus manibus
tradiderunt, ea tamen conditione appositam, si vo-
bis, quod facerent complaceret, sine quorum
assensu se nihil posse facere asserabant; magister
vero condicionem acceptavit appositam, & quod
aliter eos non reciperet, affirmavit, & infra. Tunc
vero magister accedens Calventiam exinde para-
menta ecclesiæ, instrumenta domus, & libros
accepit, & nonaginta oves fecit abduci, ac post-
modum reverso ad vos, cum ei fuisset, quod pe-
tierat, denegatum, quia paratus esset vobis face-
re rationem, si forsan vos ostenderat, adjecit; vos
autem intentionem ejus malivolam attendentes,
& ne se de domo intromitteret memorata, distri-
ctius inhibentes, ad sed. Ap. appellastis, & cum tu
frater Episcopo, quæ gesta fuerant, audivisses,
omnes pariter ad domum accessistis eandem, &
eos, quos invenistis ibidem, ad domus custodiam
a magistro relictos ejecistis ex ea, *vim vi*, secun-
dum quod omnia jura permittunt, *licite repel-
lentes*. Unde, cum possessio prædictæ domus sub
condicione tradita fuerit eidem magistro, non ex-
tante conditione, traditio non tenebat; præterea
cum idem magister clam domum illam intrave-
rit, nullum vobis est præjudicium generatum,
quominus eum possitis repellere, cum id ad ve-
stram audientiam perveniret, præsertim, cum ve-
rus dominus controversiam ipsi moveret, vel su-
spicatus fuerit, vel debuerit suspicari. Cum autem
Card. prædicti, quæ coram eis tam ex vestra par-
te, quam ex alia proposita fuerant, nobis fideliter
retulissent, intelligentes prædictam domum
eidem magistro traditam fuisse sub conditione, at-
que nullum juri vestro præjudicium fuerat irro-
gatum ex eo, quod idem magister justitiæ vestræ
non inscius vobis ignorantibus possessionem acce-
pit, præsertim cum statim, ex quo id vobis inno-
tuit, *vim vi* duxeritis repellendam, attendentes
etiam, quod idem magister sua temeritate * pos-
sionem noverat pertinere, & quos quæstionem
sibi moturos suspicari debuerat, est ingressus di-
ctum procuratorem vestrum vestro nomine ab
impetitione ipsius magistri nomine domus mili-
tiæ templi, quo ad faciendam restitutionem, de
conf. fr. n. reddimus absolutum, salva ei quæstio-
ne proprietatis, de qua in hoc judicio nihil est
actum, sicut prædictus Abbas de Locedio nobis
expovit viva voce. Decernentes nihilominus vos
magistro ipsi satisfactionem debitam exhibere, si
defendendo jus vestrum in offensam ipsius, vel
domus militiae templi modum forsitan excessistis.

CAPUT III.

Idem Bituricen. Archidiacono.

Litteras tuas nuper recepimus continentes, c. 12. e.
quod cum quædam matrimonialis causa
ven.

* possio-
nem, quam
ad nos nove-
rat, Cujac.

ven. fr. n. Bituricen. Archiepiscopo in remotis agente in tua presentia tractaretur, Imberga mulier separari a C. viro suo instantissime postulabat, cui quarto gradu consanguinitatis proponebat se esse conjunctam; apparebant etiam accusatores, & testes exhibentes certam ab utroque latere consanguinitatis lineam contingentem, qui se contracti matrimonii tempore absentes fuisse dicebant, & quod in continenti parati erant, quæ proposuerant, comprobare: vir autem e contra uxorem sibi postulabat restitui, quæ ab eo sua temeritate diverterat, quemadmodum allegabat. Ceterum pars replicabat uxoris, tum propter futurum incestus periculum, tum quia probationibus paratis, & promptis sine diffugio, quod intendebatur, poterat demonstrare, restitutionem penitus deneganda. Ad hæc notam esse mariti sævitiam proponebat, cui erat impetuosa levitas, & crudelitas bestialis, etsi liberam restitutæ sibi facultatem haberet uxoris, ejus amici timebant mortis ex hoc sibi periculum imminere, vel corporis cruciatum, & sic ab accusatione desisterent, eam qualitercumque vivere, quam interire malentes, adiicientes nihilominus ipsam licentiam a viro recessisse cum lacrimis, & invitam; ipse vero miles nihilominus sibi uxorem petebat libere, ac pacifice restitui, & ne secus fieret, sed. Ap. appellavit. Cum igitur in cautis matrimonialibus exceptiones hujusmodi sæpius proponantur, quid sit agendum in talibus rescripto petebas Apostolico edoceri. Ex præmissis velut quodam themate multas eliciens quæstiones, primo quidem, utrum quando aliquis consanguinitatis gradus obiicitur, in quo sed. Ap. dispensare non potest, nec consuevit, & probationes promptæ sint & paratæ, an indulgenda sit restitutio, an neganda. Secundo quærebas, an idem juris existat, si aliquis gradus dispensabilis, vel aliud impedimentum dispensabile allegetur, & probationes similiter sint præsentis, utrum restitutio concedi debeat, an negari. Tertio loco quærebas, si mariti crudelitas, & sævitia nota sint judici, ut propter motam controversiam indignatus uxorem tortius (1) sit, & injuriis affecturus, & sic accusatores de morte femine metuentes accusare desistant, utrum hoc in primo, vel secundo casu restitutioni præbeat adminiculum denegandæ. Postremo quærebas, si deneganda sit restitutio in aliquo casu præmissorum, ad sed. Ap. appellaretur, utrum app. sit hujusmodi deferendum. Sane circa solutionem propositæ quæstionis diversæ sunt sententiæ diversorum, aliis asserentibus restitutionem in præmissis casibus faciendam, aliis sententibus in contrarium, nonnullis viam mediam eligentibus ac dicentibus eam faciendam interdum, quandoque vero penitus denegandam. Primi per decretalem epistolam bon. mem. Lu. PP. præd. n. juvari videntur, arguentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesiæ uxorem dimiserat, & ei consanguinitatem postmodum opponebat spoliare (2), ac repetenti conjugem denegabant, & mandantis

Tóm. IV.

(1) Torturus, forte. (2) Spoliata, forte.

prius restitui taliter spoliatam, & postea de matrimoniali causa cognosci. Harum autem assertionem incestus videtur periculum oppugnare, sed ipsi timorem incestus inanem esse respondent, cum etiam beneficio restitutionis obtento, qui consanguinitatis habet notitiam, nec exigere debitum, nec contra conscientiam solvere teneatur, quoniam si secus egerit, *ædificat ad gehennam*, sicut nec consanguinitatis conscius, super cujus conjugio quæstio non movetur. Secunda vero assertio per oraculum fel. rec. Clementis PP. præd. n. fulcitur, a quo cum fuisset quæsitum, utrum muliere quadam quemdam in virum petente, qui ut eam repelleret, exceptionem consanguinitatis objecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendum, quam super matrimonio sententia proferretur; sic inquisitioni factæ respondit, quod cum exceptione probata principalis quæstio perimatur, prius est cognoscendum de ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur, cum & in multis casibus restitutio differatur secundum canonicas sanctiones. Opinioni autem ultimæ videtur non incongrue adaptari, ut in gradibus consanguinitatis divina lege prohibitis restitutioni aditus præcludatur, sed constitutione interdictis humana restitutio locum habeat cum effectu, cum in illis dispensari non possit, sed in istis valeat dispensari, sicut beatus Gregorius, & multi alii dispensaverint. Unde non peccat, qui in hoc articulo ad mandatum ecclesiæ reddit debitum conjugale. Nos autem ad præsens nullam de prædictis sententiis reprobamus, nec cuiquam earum aliquod præjudicium ex nostra responsione volumus generari, quamvis præscriptum Lucii PP. mandatum ad possessorium, responsum vero patris, & prædecessoris nostri Clementis ad petitorium referatur. Porro cum mulier illa, quæ consanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus quos lex divina prohibuit, non possit hujusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri, quoniam *omne, quod non est ex fide, peccatum est, & quidquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam*: frustra in tali casu adjudicaretur restitutio spoliato, cum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, sicque difficultas occurreret quasi perplexa, quia propter sententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conscientiam debitum reddere non deberet, unde contingeret graviter impediri, & utriusque laqueus pararetur, cum inter se carnaliter conjungi non possent, nec alteri matrimonialiter copulari. Propterea melius nobis videtur, quod, cum opponitur consanguinitas, præsertim in gradibus divina lege prohibitis, & probationes offeruntur incontinenti paratæ, in ceteris quidem adjudicanda sit restitutio, sed ad majorem cautelam juramento recepto, quod talis objectio malitiose non fiat, sola quoad commixtionem carnalem, maxime si fama consentit, est restitutio differenda, donec auditis probationibus, & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum

P p p

utria-

an. 11. 11

utrinque sit melius taliter expediri, quam manere * aliter impeditos. Quod si non habeat probationes in continenti paratas, sed dilationes expectat (1) longiores, quia præsumitur contra eam, quæ sine iudicio ecclesiæ, sua tantum temeritate recessit a viro, ad restitutionem plenariam ecclesiastica debet censura compelli, quam tamen ipsa thori negando consortium debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas, & tunc ab absolute petita secundum formam ecclesiæ absolvetur; sed antequam fiat illi mandatum, sub debito juramenti receptis probationibus procedatur, quemadmodum est præmissum. Si vero tanta sit viri sævitia, ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provideri, non solum non debet illi restitui, sed ab eo potius amoveri, alioquin sufficienti, si fieri potest, securitate provisa, profecto videtur conjux ante causæ cognitionem restituenda marito.

CAPUT IV.

Idem Ulterano Episcopo.

EX parte M. mulieris fuit propositum coram nobis, quod cum eam adhuc infra pubertatis tempora constitutam quidam patruus suus filio Senen. civis nondum septem annorum voluerit in matrimonio copulare, ac eadem traducta fuerint in domum civis ejusdem, ipsa ex quo ad nubilem annos pervenit, ratum nolens habere, quod a dicto patruo suo circa hoc fuerat procuratum, a ven. fr. n. Senen. Episcopo nubendi alii licentiam postulavit. Cumque partes idem Episcopus citasset, & præfata M. per procuratorem idoneum in iudicio compareret, quærens possessiones & res alias sibi restitui dotis nomine pro se datas, & pars altera restitutionem peteret mulieris ejusdem, asserens, eam non posse per aliam causam agere, sed debere ipsius tractatui personaliter interesse, præfatus Episcopus dubitans, quid super his statuere posset de jure, pro ut nobis suis litteris intimavit, processui negotii superfedit. Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier, quamvis minor esse dicatur, & causam possit matrimonii per procuratorem tractare, ac pars alia restitui nequaquam debeat, quæ nullo juris, seu possessionis est commodo destituta, cum per solam traditionem prædictam, quam non præcesserunt sponsalia, vel consensus legitimus, nec fuerit etiam subsecutus, nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractum: ut finis litibus imponatur, fr. t. per A. s. m. quat. si est ita, non obstantibus exceptionibus supradictis, partibus convocatis audias, quæ hinc inde duxerint proponenda; & quod canonicum fuerit, appellatione remota decernas.

CAPUT V.

Idem Archiepiscopo Mediolan. & præposito canonice Petron. PP.

CUM ad sedem A. post. accessissent olim A. ven. fr. n. Cum. Episcopi, & frater G. d. fil. fratrum hospital. Hierosolymit. procuratores, & instrumenta nobis, & acta causæ, quæ super ecclesia, & hospital. de monte Cinaro inter eos a-

gitabatur, prout gesta fuerant in præsentia ven. fr. n. Papiens. Episcopi, qui ex delegatione nostra de causa cognoverat, præsentassent, nos diligenter inspectis, quæ coram eodem Episcopo acta fuerant, haberi ea decrevimus pro infectis, cum constiterit nobis eum in causa ipsa iudicem non fuisse, sicut ipsemet ad ultimum recognovit, eandem causam dil. fil. Abbati de Arron. de assensu partium taliter committentes, ut audiret omnia, tam ad possessorium, quam ad petitorium iudicium pertinentia, quæ utraque pars duceret proponenda, & causam ipsam sine debito terminaret. Coram quo post procurator hospitalis Hierosol. ecclesiam & hospitale prædicta cum possessionibus, & pertinentiis suis, quæ dictus Cumanus Episcopus iniuste tenebat, sibi restitui postulabat, asserens supradicta omnia de jure ad hospit. Hierosol. spectare, ac ea diutius possedisse. Ad hoc respondit procurator Episcopi se nescire, nec credere supradicta umquam ab hospitali Hierosol. possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumanus Episcopus, utpote in sua dioc. constituta, rationaliter detinebat. Cum ergo ad fundandam intentionem suam testes pars utraque produxerit, dictus Abbas deinde utriusque partis attestationibus rationibus & instrumentis inspectis procuratorem Episcopi condemnavit ad restitutionem omnium prædictorum, & infra. Nuper autem utriusque partis procuratoribus propter hoc comparentibus coram nobis, prioris actis iudicii nobis fideliter præsentatis, causam ipsam interdum per nos, quandoque per dil. fil. n. P. tt. S. Marcelli, & R. tt. S. Anastasie presbyteros Card. examinavimus diligenter, & quidem per testes videbatur esse probatum quod Cratus Cum. Episcopi nuntius cruces hospitalariis olim abstulit, inhibendo ipsis, ne ad supradictam ecclesiam, vel hospitale redirent; & quod Episcopus supradicta omnia possidebat, unde procurator hospitaliariorum petiit supradictam restitutionis sententiam aud. Ap. confirmari. Ex adverso vero proponebatur, quod etsi per testes esset forsitan sufficienter ostensum, quod per nuntium Episcopi fuerint hospital. spoliati, cum tamen non constiterit, quod de mandato ejus hoc fecerit, vel quod Episcopus ratum habuerit factum ipsius, restitutio sibi locum non potuit vindicare, quamquam constaret Episcopum prædicta tenere, qui utique ipsa de jure possidet, utpote ad se spectantia, & in sua dioc. constituta. Sed ad hoc pars altera replicavit, quod quamvis per dicta testimia, evidenter mandatum Episcopi, vel ratihabitio non probetur, quia tamen iudex motu animi potuit ex aliis causis informare, pro sententia erat merito præsumendum. His igitur, & aliis intellectis, quæ utriusque partis procuratores proponere procuraverunt, nos prioris acta iudicii, quæ nobis fuerant, sicut præmissum est, plene, ac fideliter præsentata, diligentius recensentes, quia nec per dicta testimia, vel confessionem partium, cum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint, vel etiam instrumenta, quæ nullatenus de spoliatione tractabant, nec etiam per evi-

[1] Al. expectar.

dentiam facti nobis constare potuit, quod Cumanus Episcopus supradictos hospitalarios spoliaverit, vel mandaverit spoliari, vel spoliationem saltem ratam habuerit, de consilio fr. n. pronuntiavimus in quaestione praedicta interdictum Unde vi. locum nullatenus habuisse, restitutionis sententiam a praedicto Abbate latam iustitia exigente cassantes.

TITULUS VII.
DE DOLO, ET CONTUMACIA.
CAPUT I.

Idem.

De doio & cont. c. 5.

FInem litibus cupientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus & expensis, praesertim cum de beneficiis, vel officiis ecclesiasticis litigatur, quae sine dispendio diu vacare non possunt, praesenti decreto statuimus, ut postquam intentionem suam altera pars fundaverit, si reliqua forte voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit, aut nequeat in continenti probare, quia frequenter ad impediendum, vel differendum processum exceptiones huiusmodi per excogitatas malitiam opponuntur, ad solvendas alteri moderatas expensas extunc in iudicio faciendas, cum acceptis induciis, si forsan in probatione defecerit, condemnetur. Et si solvendo non fuerit alias satisfactum (1), secundum arbitrium discreti iudicis puniatur, ut hoc saltem timore perterritus, non facile quis in gravamen alterius falsas exceptiones opponat.

CAPUT II.

Idem Pranesimo Episcopo Ap. sed. Legato. & Decano Bunnan.

cap. 6. eod.

CUM dil. fil. magister S. Leodien. & H. Lunden. canonici nuntii dil. fil. H. dicti Leodien. electi, pro eo quondam ad sed. Ap. accessissent, dil. fil. L. Archidiaconus, & H. canonicus Leodien. nomine suo, & quorundam canonicorum suorum L. Archid. H. cantoris, E. Praepositi sancti Petri, & quorundam aliorum, quorum litteras de rato super eodem negotio exhibuerant, ad nostram postmodum praesentiam venientes, contra eundem H. quaedam crimina proponebant, per quae nitebantur eum ab electione Leodien. ecclesiae repellere, ut indignum, & infra. Quamvis autem ex eo, quod praedictus H. a gravamine praedictorum Archid. & Henr. & sociorum ipsorum canonicorum Leodien. sicut dicebatur, ad sed. Ap. appellaret, & appellationem non fuerat interpositam per sufficientes procuratores, cum posset illis prosequentibus, prosequutus, non levis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen in omnibus juris ordinem observare, ipsi districte praecipiendo mandavimus, ut usque ad dominicam, qua cantatur, *ego sum pastor bonus*, transactam, per se, vel per sufficientem procuratorem sufficienter instructum, ne postmodum per dilationes, vel occasiones quaslibet subterfugere videretur examen, ad praesentiam nostram accederet, super praedictis omnibus responsurus; alioquin, cum assignarem ei peremptorie terminum supradictum, sciret, quod quantum de jure posse-

* dicebantur.

mus, procederemus extunc in negotio memorato. Expectantibus igitur adversariis ejus apud Apost. sed. ipsum diu, etiam ultra terminum duximus expectandum, sed ipse nec venit, nec sufficientem procuratorem direxit, sed simplicem solummodo nuntium excusationis ejus litteras deferentem. Scribebat enim, quod praedictum magistrum S. nuntium suum cui nos, cum a nobis recederet, injunximus viva voce, ut citaret eundem, sero receperat, unde non poterat tum propter termini brevitate, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui praesentare. Sed contra hoc pars proponebat adversa, quod sicut excusatorem ad nos direxerat, sic dirigere potuerat responsalem, cum ei non fuisset injunctum, ut ad causam dumtaxat in propria persona veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret. Praeterea, cum mandatur alicui, ut ad certum terminum se iudici repraesentet, duo sub hac forma mandantur, ut ad iudicem veniat, & ad diem sibi praefixam accedat. Unde, si venire non possit ad diem assignatum, tenetur se nihilominus iudici praesentare, sicut ratio suggerit, & legitima factio manifestat. Si enim mandatur alicui, ut alii ad certum diem rem certam exolvat, non ideo erit a mandato solutus, si solvere nequiverit die data, immo ad solutionem elapso etiam die solutioni praefixo tenetur. Quapropter quia praedictus H. nec venerat, nec sufficientem miserat responsalem, addi sibi statutum, vel post etiam diutius expectatus, nec de vicino ejus adventu spes erat, utpote qui per litteras utrumque excusaverat moram suam, & calores aetivos, & insidias sibi positas formidabat, eum de consilio fratrum nostrorum reputavimus contumacem, & ad legitimas, & moderatas expensas, quas adversarii ejus fecerant, a tempore citationis emissae, quam [2] extunc expectare inceperant, ipsum curavimus condemnare; quod de H. Praeposito sancti Dionysii dicebatur interim ab aliquibus attemptatum, frivolum reputantes.

CAPUT III.

Idem Armacano & Casellen. Archiepiscopis, & Episcopo Lavin.

CUM olim dil. D. clericus ad sed. Ap. de Hiberniae partibus accessisset, bon. mem. C. P. P. praed. n. * diversas diversorum praetorum Hiberniae litteras praesentavit, quibus se assererat in Episcopum fuisse Roscen. electum; cumque nullus appareret, qui aliquid proponeret contra eum, dictus praedecessor noster ei per bonae memoriae A. Albanen. Episcopum munus fecit consecrationis impendi, & ad suam eum remisit ecclesiam consecratam. Postmodum vero dil. fil. E. & G. monachi ad ejusdem praedecessoris nostri praesentiam accesserunt, quorum uterque se asseruit a canonicis ecclesiae Roscen. electum; sed idem E. quod praedictus D. ad eandem ecclesiam fuisset apud sed. Ap. quam per falsas litteras circumvenerat, consecratus exposuit, propter quod idem praedecessor noster causam eorum vobis fratres Casellen. & Laaren. (3) Episcopi sub ea forma

cap. 7. eod.

* diversas, omittit Paris.

P p p 2. com-

(1) Greg. IX. hoc verbum omisit. (2) Al. quem. (3) Lavin. forte.

commisit, ut de forma, & processu electionis memorati D. sollicite quæreretis, & si eum electum canonice fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere; alioquin inter prædictos F. & G. audiretis causam, & cujus electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inveniretis, ratione prævia curaretis alterius electioni præferre, ac tu frater Cassellen. alterum eorum, quem rationabiliter duceres confirmandum, in Episcopum consecraretis. Verum, sicut ex litteris vestris accepimus, cum dictæ commissionis vobis fuissent litteræ præsentatæ, juxta tenorem earum, primo de electione prædicti D. inquirere voluistis, sed cum a vobis tertio citatus vestro se nollet conspectui præsentare, procedentes in causa, tam ex testimonio cleri, & populi Roscen. ecclesiæ, quam assertionem Illu. Regis Corcajæ, & prælatorum ipsius provinciæ, de prædicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, & eam postmodum auctoritate curastis Ap. confirmare, præsertim cum Decanus, Archid. Cantor, Thesaurarius, & totus clerus, & populus Roscen. ecclesiæ dictum D. se non elegisse constanter assererent, nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim autem memoratus D. ad Ap. sed. accedens nullam penitus de commissione prædicta, vel etiam de prædictorum electionibus faciens mentionem, super quibusdam aliis gravaminibus & injuriis contra prædictos Regem, & Decanum Roscen. ad Episcopum Corcajen. & F. monachum quasdam litteras impetravit. Ceterum eodem D. a nobis cum hujusmodi litteris recedente fere post trium mensium spatium dictus F. monachus ad sed. Ap. accessit, & ex parte vestra nobis litteras præsentavit, quæ, qualiter a vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant. Cum fratribus igitur nostris habito super his diligenti tractatu, timentes, ne sicut prædecessor noster per litteras, quas idem D. ei præsentaverat, dicitur circumventus, nos etiam circumveniri contingeret per litteras vestras nobis ab eodem monacho præsentatas, volentes adhuc misericorditer agere cum absente, ut ejus malitia convincatur, dictum F. monachum ad vos communiter duximus remittendum, f. v. per Ap. sed. dif. pr. mandantes, quat. eo non obstante, quod ejus electio fuit confirmata, sæpedictum D. si in Hibernia poterit inveniri, legitime citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indulgetis, Deum solum habentes præ oculis, in causa ipsa canonice procedatis. Quod si forsan in Hibernia inventus non fuerit, indulto sibi unius anni spatio, ex quo ad nos, etsi non verbo, factum tamen intelligitur provocasse arrepto itinere ad sed. Ap. veniendi, dicto F. administrationem Roscen. ecclesiæ, tam in spiritualibus quam in temporalibus auctoritate freti Ap. committatis. Quo elapso eum non differatis in Episcopum, sicut canonicum fuerit, consecrare. Si vero prædictus D. inventus in Hibernia, & citatus legitime, infra tres menses vestro se conspectui denuo contempserit præsentari, ad consecrationem prædicti F. sicut dictum est, omni contradictione postposita procedatis.

TITULUS VIII.
DE EO, QUI MITTITUR IN
POSSESSIONEM CAUSA
REI SERVANDÆ.

CAPUT I.

Idem Episcopo Eduen. & Priori sancti Symphoriani Eduen. dioc. & magistro R. de Encevoi Canonico Divon. Lingon. dioc.

EX litteris dil. fil. & infra. Quo circa dis. v. per Ap. sed. mand. quat. prædictam sententiam, sicut est justa, faciatis inviolabiliter observari, & inquisita super præmissis diligentius veritate, si prædictos Divion. inveneritis adeo contumaces, ut etiam infra annum nullam obtulerint cautionem, Clarevallen. constituatis auctoritate Ap. possessores, adversariis super jure proprietatis defensione legitima reservata.

CAPUT II.

Idem Urbinati, & Senogallien. Episcopis.

CUM venissent ad Ap. sed. dil. fil. Abbas sancti Angeli pro monasterio suo, & nobilis vir P. Gal. miles pro se, patre, & uxore suis, idem miles proposuit coram nobis, quod cum prædictus Abbas eum super quadam possessione coram dilecto fr. n. I. tt. sanctæ Priscæ presbytero Cardinali tunc Ap. sed. Legato in Marchia traxisset in causam, quod ei secundum bonam terræ consuetudinem responderet, coram eodem asseruit Cardinali. Verum Card. ipse causam ipsorum ven. fr. n. Esino Episcopo, & dil. fil. Abbati sanctæ Elenæ commisit secundum jus, & bonam terræ illius consuetudinem terminandam; sed cum iudices secundum jus tantum, & non hujusmodi consuetudinem vellent in causa procedere, ipse ab eis, tamquam qui formam mandati volebant excedere, ad nostram audientiam appellavit, sed iudices nihilominus partem adversam in possessionem rerum petitarum inducendam causa custodia decreverunt, sic videlicet ut si miles ipse usque ad annum, & diem præstaret sistendi iudicio cautionem parti alteri triginta libras restitueret pro expensis, & reciperet possessionem eorum, de quibus quæstio vertebatur. Cumque postmodum dil. fil. n. G. tt. sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyter Card. Ap. sed. Leg. infra annum Marchiam fuisset ingressus, ipse cautionem standi juri obtulit coram eo, & possessionem sibi restitui postulavit; sed idem Legatus prædictum Abbatem citavit ad causam, cui postmodum voluit idem miles expensas restituere factas in lite, quæ sex librarum summam, sicut asseruit, non excedunt, sed Abbas triginta librarum sibi restitui petiit quantitatem, & infra. Nos igitur cum sæpedictus miles possessionem sibi restitui peteret; Abbas vero ex secundo decreto verum possessorem se constitui postularet, intelligentes Abbatem ipsum se esse confessum in jure, quod sæpe dictus miles infra legitimum tempus Card. interpellasset eundem, immo etiam infra annum coram eodem Card. cautionem obtulit standi juri, & Card. ad eum infra annum suas litteras destinavit, licet ad longiorem terminum citaretur, militem ipsum cautione præstita in possessionem credimus reducendum; hoc etiam decernentes, ut si consuetudinem

Non ponitur.

De eo, qui mitt. c. 3.

nem

nam illam, quam miles allegabat, laudabilem esse constiterit, quia ex hoc sequitur eum rationabiliter appellasse, ad restituendum expensas nullatenus compellatur. Quod si consuetudinem illam inveneritis reprobendam, cum ex hoc appareat eum frustratorie proclamasse, ad restitutionem cogitur expensarum illarum, quas Abbatem constiterit propter hoc necessarias fecisse.

TITULUS IX.
DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM, ET FRUCTUUM.

CAPUT I.

Idem Mediolan. Archiepiscopo.

De seq. poss. c. 1.

Veronenf. Cujac.

AD hoc unxit nos Deus, & infra. Veniens siquidem ad Ap. sed. Abbas de Strogula nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum, & monasterium sancti Donati de Strogula diutius fuerat agitata, post multas commisiones tandem obtinisset Vercellenf. Episcopo litteras destinari, & ipse super iudicio possessorio, partim pro monasterio, partim pro Archiepiscopo sententiam protulisset, procuratore ipso monasterii quæstionem de proprietate postmodum intentare volente, Archiepiscopus jurisdictionem Episcopi opposuit expresse, asserens causam possessionis tantum, & non proprietatis fuisse commissam, & quia super possessione pronuntiaverat, semel functus officio suo, super quæstione proprietatis deinceps cognoscere non valebat. Ad hæc pars monasterii inter alia respondebat, quod causa, quæ inter Archiepiscopum, & monasterium vertebatur, fuerat memorato Episcopo absolute, & indistincte commissa, & sic continentiam causæ dividi non debere, dicebat, & infra. Hanc nimirum, & alias rationes cum iudex plenius advertisset, & actorem in possessionem, quæ fuerat per ipsum Archiepiscopo adjudicata, mitti decrevit, a qua tamen Archiepiscopus monasterium violenter eiecit. Cumque processu temporis, utriusque partis nuntii propter hoc ad sed. Ap. accessissent, bonæ mem. C. PP. præd. n. supradictis omnibus per sancti Martini presbyterum, & sanctæ Mariæ in Acquirio diac. Card. quos eis auditores concesserat, plenius intellectis, per A. tunc Albanen. Episcopum sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis, quam proprietatis fuerat iudici delegato commissa. Volens igitur idem pr. n. Archiepiscopo, & Abbati sine iustitiæ latione deferre, prælibatam possessionem apud ven. fr. n. * Vercellen. & bon. mem. Novarien. Episcopos pro suæ voluntatis arbitrio, sequestrari præcepit, Reginen. & Mutinen. Episcopis per Ap. s. præcipiens, ut tam de causa proprietatis, quam possessionis infra duos menses plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, & possessionem ei parti postmodum resignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum, & infra. Nos autem Abbati supradicto mandavimus, ut litteris illis, quas ad Bobien. & Ferrarien. Episcopos super restituenda sibi possessione cum fructibus per mendacium impetrarat, omnino careret, & infra. In eum statum continentiam causæ reducimus, in quo fuerat, cum prædictus præd. n. causam

Veronenf. Cujac.

proprietatis Mutinen. & Reginen. commisit, mandato sequestrationis penitus revocato, & infra. Ne autem monasterio in suo videamur jure deesse, moderatas expensas, ex quo Veronen. ipsum in possessionem induci decrevit, usque ad tempus satisfactionis oblatae propter hoc factas ipsi restituendas esse censemus, & a te sufficientem præberi standi iudicio cautionem.

TITULUS X.
DE CONFESSIS.

CAPUT I.

Idem Canonicis Bethleemitan.

De confess. c. 1.

CUM super electione Bethleemitanen. inter R. subd. v. & F. canonicum sepulchri dominici nuper in nostra præsentia quæstio vertetur, utroque se pro electo gerente, cum primus etiam a ven. fr. n. Patriarcha Hierosolymit. fuerit confirmatus, alter vero favorem Regum obtineret, eis dil. fil. P. basilicæ XII. Apostolorum I. tt. sancti Stephani in Cælio monte presbyteros, & G. sanctæ Mariæ in porticu Diac. Card. dedimus auditores, & infra. Ceterum, quoniam W. Canonicus Bethleemit. fuit in jure confessus, quod pro præstando alterius electioni consensu quingentorum Sarracenorum obligationem acceperat, & promissum, & mediator exitit simoniaca pravitate nos intelligentes contractum huiusmodi continere simoniacam pravitatem, quam persequi volumus, ut debemus, ipsum ab omni ordine clericali per diffinitivam sententiam duximus ab omni officio, & beneficio ecclesiastico deponendum.

TITULUS XI.
DE PROBATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Episcopo Parisiensi, & magistro R. de Curcon. Canonico Noviom. Parisius commoranti.

Post cessionem dil. fil. & infra. Cum igitur super hoc coram nobis disceptatum fuisset, quia per litteras iudicis ordinarii, quibus standum est, donec probetur contrarium, nobis constitit, quod sapiedictus V. tunc excommunicatus erat, cum officium procuratoris assumpsit, ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum.

De probat. c. 7.

CAPUT II.

Idem Abbati, & conventui Cassemarii.

IN præsentia nostra dil. fil. n. G. sancti Hadriani diac. Card. G. subdiac. & B. mulier soror eius Verulanen. cives cum vestro syndico constituti coram Episcopo fecere proponi, quod cum Amatus quondam frater ipsorum, conderet testamentum Milonem filium suum sibi heredem instituit, & præcepit, ut si absque liberis forte decederet, ad eosdem G. & B. bona devolventur ipsius. Unde illa, quæ de bonis ipsius vestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant syndicum vestrum a sua molestatione compesci. Verum syndicus ipse proposuit ex adverso, quod prædictus Milo monasterio Cassemarii obtulit se, & sua, unde universa, quæ habuerat, erant ad monasterium devoluta; quare universa, quæ dicti G. & B. de bonis eius invaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super ceteris silentium illis.

cap. 8. eod.

lis imponi. Ad hoc autem pars altera replicavit, quod prædictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, sicut per testes legitime probavit, & quod facti poenitens, id quod fervore infirmitatis fecerat, post convalescentiam curavit penitus revocare. Unde tum ex eo, quod Milo infra ætatem legitimam monasterio Casemarii obtulit se, & sua, tum quia, quod inconsulte fecerat, postmodum revocavit, ejus oblatio non tenebat. Unde, cum sine liberis decessisset, ex testamento patris illius ad ipsos ejus erat hereditas devoluta. Verum ad hæc syndicus respondere curavit, quod licet dictus M. de monasterio ipso de tua licentia fili Abbas fuisset egressus, postmodum cum avo suo, qui ejus erat procurator, ad præsentiam tuam cum Verulas ivisses accedens, se monasterio humiliter obtulit, & devotus, & universa bona sua tibi monasterii nomine tradidit inter vivos; & quod, nec contra oblationem, & donationem suam veniret ulterius, juramento firmavit, sicut publicum continet instrumentum. Unde cum constet ex his, quod idem M. bis monasterio vestro contulit se, & sua, nec ex adverso probatur, quod utriusque oblationis tempore M. fuerit minor annis, secundæ tamen major potuit extitisse. Præterea, cum verbum illud minor annis, duobus modis potuerit intelligi, ut videlicet, qui minor xiv. annis, & qui xxv. minor fuerit, dici soleat minor annis: intentioni vestræ verbum dubium non nocebat, cum infra xxv. annum teneret donatio, præsertim juramento firmata; sed etsi teneret, quod factum fuerat ab Amato, quia intelligendus non erat sine herede decedere, qui monasterium sibi instituerat in heredem, hoc monasterio non nocebat. Cumque Card. prædictus ea, quæ coram ipso proposita fuerant, in nostra, & fratrum nostrorum audientia retulisset, nos ad consilium dil. fil. H. sancti Eustachii diac. Card. duximus deputandum. Idem igitur sancti Eustachii Card. causæ meritis plenius intellectis, attendens, quod syndicus vester intentionem suam plene fundasset, & quod nihil sufficienter fuisset ex adverso probatum, cum etsi ostensum esset per testes, quod M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis, utrum tamen primæ, vel secundæ oblationis minor fuerit, & quot annis minor non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit, & prædictis G. & B. silentium imposuit super iis, quæ a monasterio postulabant, & eos ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædictis Milonis propria temeritate invaserant, condemnavit. Nos igitur sententiam ipsam auctoritate Ap. confirmamus.

CAPUT III.

Idem Priori de Eschi, & magistro H. de Gilewill. Canonico Lincolinen. & magistro A. de Willa rectori ecclesiæ de Bares Urch. Lincolinen. dioc.

Non ponitur.

Litteras vestras accepimus continentes, quod cum A. mulier in vestra fecisset præsentia recitata, quod pater, & noverca ipsius Lincolinen. dioc. ut eam sua hereditate fraudarent, renitentem penitus, & invitam in monasterio de A. Werholin. detruserunt, & fecerunt ibidem in vinculis

diutius detineri, unde, quam citius fuit a vinculis expedita, recessit. Nos vobis super hoc causam duximus committendam, coram quibus cum ipsa testibus fide dignis, & omni exceptione majoribus prædicta omnia in jure probasset, canonici, & moniales de Sempigham, in quorum monasterio dicebatur fuisse detrusa, firmiter asseriebant eam religionis habitum devote suscepisse, suam tamen assertionem simplicem sacramento semper affirmare negantes, quare merito dubitatis, utrum eorum esset simplici assertioni credendum, & utrum veritas esset ab ætlicis adversariis elicienda, de quorum injuria suam semper deposuerat quæstionem. Nos igitur attendentes, quod contra depositiones testium juratorum, eorum simplici non est assertioni credendum, disp. v. per Ap. s. mand. quat. in eodem negotio, si res ita se habet secundum attestaciones receptas, ratione prævia ap. post. procedatis.

CAPUT IV.

Idem Ariminen. Episcopo.

Licet causam, quæ inter ecclesiam Ravenna- c. 9. eod. tem, & commune Faventia super jurisdictione, honore, atque districtu in villa Luci sancti Potiti, & castro Arioli, quæ ad se de jure spectare dicta ecclesia proponebat, & infra. Verum, quia utrique parti erat plurimum onerosum testes producere coram nobis, Placentino Episcopo dedimus in præceptis, ut infra tres mense testes appellatione remota reciperet, quos utraque pars, tam super principali negotio, quam in personas testium duceret producendos, ita videlicet, ut refrænata multitudine, hinc inde quadragenarium numerum excedere nullatenus pateretur, & infra. Sicque postmodum utriusque partis procuratores cum attestacionibus sollempniter publicatis syndicus Faventinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum quædam obiicere, ac probare œconomio ecclesiæ asserente id fieri non debere: super quo cum fuisset hinc inde aliquamdiu altercatum, tandem interloquendo decrevimus ipsum super hoc nullatenus audiendum, cum, & infra trium mensium spatium in nostris litteris comprehensum, testes hujusmodi producere non curavit, infra quem terminum pars utraque testes inducere potuit, tam in personas testium, quam super negotio principali. Post hæc idem syndicus objecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent, & ad querelam falsi probandam concedi sibi petiit facultatem. Unde quia talis exceptio, non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi secundum legitimas sanctiones, licet nonnulli crederent Faventinorum partem exceptionem hujusmodi per excogitaram malitiam ad impediendum processum negotii objecisse. Quia vero nolumus a juris tramite declinare, dil. fil. magistris C. & G. Bononiæ commorantibus per scripta nostra præcipimus, ut partibus convocatis testes, quos super hac exceptione procurator Faventinorum duceret producendos, infra mensem recipere, ac examinare curarent, de singulis circumstantiis subtiliter inquirentes, & depositiones eorum fideliter redigentes in scriptis indulto ex tunc altero men-

mense procuratori ecclesie supradictae, infra quem
 si vellet, ad reprobationem illorum testium testes
 produceret coram eis, & eorum dicta fideliter con-
 scribingentes, xx. dierum terminum utrique parti praefixe-
 rit (1), infra quem cum attestationibus ipsis se * vestro
 conspectui presentarent, sententiam recepturam: Parti-
 bus itaque comparantibus iterum coram nobis, & hu-
 jusmodi attestationibus publicatis, audivimus
 quaecumque proponere voluerunt. Quamquam autem
 pars Faventinorum testes multos produxit super ne-
 gotio principali ad probandum, quod homines
 praedictorum locorum a longis retro temporibus
 eis exhibuerunt servitia in * bandis, & placidis,
 fossatis, & collectis, & cavalcatis, & quibusdam
 aliis pertinentibus ad districtum, vix tamen ex il-
 lis sex tantummodo remanserunt, cum alii mul-
 ti sibimet in serie sui testimonii contradicant, &
 quidam alii fuerint in dicto sui testimonii singu-
 lares. Ad reprobandum vero quosdam testium
 Raven. etsi ex parte Faventinorum quidam sint
 testes inducti, plures illorum potius reprobantur,
 quia sibi invicem evidentissime contradicunt; qui-
 dam vero alii pauci numero, quamvis non repro-
 bentur expresse, usque adeo cum (2) mala fama
 sunt, & levis opinionis, sicut per attestationes
 exhibitas est probatum, quod eorum dictis nul-
 la, vel modica fides est adhibenda. Idem quoque
 testes Favent. generaliter repelluntur, quia non
 probant illud, ad quod syndicus eorundem se ad-
 strinxit, videlicet quod corrupti falsa dixissent.
 Quoniam etsi de corruptione videantur aliquid
 dicere, de falsitate tamen penitus nihil dicunt,
 per multos autem testes ecclesie Raven. omni
 exceptione majores probatum esset manifeste,
 ecclesie Raven. villam Lucii sancti Ponti, &
 Castr. Arriorili a longissimo tempore possedisse
 cum omni honore, districtu, & jurisdictione no-
 minatim expressis universis articulis exprimentibus
 jurisdictionem, honorem, atque districtum.
 Ex praemissis igitur satis evidenter apparet, quod
 ecclesia Raven. per testes non plures (3), quibus
 potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora ne-
 gotia, & vero proxmiora in suis testimoniis ex-
 presserunt, sufficienter ostendit, quod a * LX.
 annis, & citra cum omni jurisdictione, honore, at-
 que districtu loca supradicta possedit, per quod
 patet, etsi commune Favent. a L. annis, & citra,
 sicut eorum videntur testes deponere, aliqua ser-
 vitia in locis perceperint supradictis, illa procul-
 dubio sine justo titulo percipere inceperunt, cum
 duo insimul eandem rem, & eodem modo insoli-
 dum possidere non possint, maxime cum idem
 Favent. justum possessionis titulum non osten-
 dant, & ex privilegiis Imperatorum, & Roma-
 norum Pontificum ecclesie Raven. concessis evi-
 dentissime colligatur possessionem ipsius ecclesie
 in praedictis locis justam fuisse. Cum ergo constet
 Favent. ab eo tempore, quo se possedisse probare
 contendunt, minus juste, ac sine titulo aliqua in
 praedictis locis temeritate propria occupasse, ac
 processu temporis per violentiam extorsisse, sicut
 per multos testes ecclesie Raven. manifeste pro-

batur, & oeconomus ejusdem ecclesie petierit co-
 ram nobis a vi turbativa, seu inquietativa super
 praemissis commune Favent. prohiberi. Nos co-
 gnoscentes in hoc casu non sic esse locum interdi-
 cto, ut dicere debeamus, uti possidetis, ita pos-
 sideatis, cum probationes ecclesie longe sint po-
 tiores, & ideo sit interdicto superior, de fratrum
 n. consilio commune Favent. condemnamus
 eidem super jurisdictione, honore, atque districtu,
 & aliis ad haec generaliter pertinentibus in locis
 praedictis, quo ad possessorium judicium, quo tan-
 tummodo actum est, perpetuum silentium impo-
 nentes, & prohibentes eidem, ut neque per se,
 neque per alios super his praesumat Raven. eccle-
 siam, aut habitatores praedictorum locorum ali-
 quatenus molestare.

TITULUS XII. DE TESTIBUS, ET ATTE- STATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Consulibus, & populo Beneventano.

CUM a nobis petitur, & infra. Et canonica,
 & civilia jura sequentes, districtius inhi-
 bemus, ne unius judicis, quantumcumque fuerit au-
 thoritatis, verbo credatur in causis, sive super *
 testimoniis, sive super quibuslibet aliis contra-
 ctibus agitantur; nec scriptum eorum, nisi testium
 adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem,
 quin ei possint, & debeant duorum, vel trium te-
 stimonia bonorum virorum prevalere, salva in o-
 mnibus sed. Ap. auctoritate.

CAPUT II.

Idem Ciren. Episcopo.

DE testibus, qui ad exceptionem probandam
 a partibus inducuntur, tua nos duxit fra-
 ternitas consulendos, utrum cogendi sunt, etiam
 super principali negotio ferre testimonium veri-
 tati, & an illi sint, sicut ceteri testes, examinan-
 di districte, qui ad purgandam alicujus infamiam
 inducuntur. Super hoc igitur fr. t. plurimum com-
 mendantes, quae in dubiis Ap. sed. vult certifica-
 ri rescripto, taliter ad proposita respondemus:
 quod si testes jam inducti sint ad exceptionem so-
 lummodo probandam, cum super ea tantum ju-
 raverint veritatem dicere, super principali nec de-
 bent audiri, nec cogi testimonium perhibere, ut-
 pote super quo deponerent non jurati. Si vero cum
 ad probandam exceptionem peremptoriam, ab al-
 terutra partium inducuntur, reliqua pars super
 principali etiam eos deponere forte petierit, ut co-
 gantur super toto negotio dicere veritatem, sacra-
 mento eos postulaverit obligari, ad id sunt sine
 dubitatione cogendi, nisi forsan sufficiens produ-
 ctio testium super principali facto jam fuerit, vel
 renuntiatum testibus, vel depositiones testium
 fuerint publicatae.

CAPUT III.

*Idem Helien. & Castren. Episcopis, & Ar-
chid. de Norhanton.*

Constitutus in praesentia nostra dil. fil. magi-
 ster Robertus procurator magistri Rogerii
 de sancto Catidiundo proposuit, quod cum dil. fil.

De testibus,
& attestat.
c. 28.

* testamen-
tis, Cujac.

e. 29. cod.

c. 30. cod.

De-

[1] Praesigerent, malo. (2) Tamen, Greg. IX. (3) Forte, complures.

Decanus, & capitulum Eboracenum eidem Rogerio tum auctoritate Lateran. concilii, tum privilegii proprii ratione Archidiaconatum Rochemundæ canonice contulissent eidem, tam stallum in choro, quam locum in capitulo assignantes, & ipse possessionem Archidiaconatus per eosdem adeptus, obedientiam, & juramentum solitum ab eisdem Archidiaconatus clericis recepisset, dil. fil. magister Honorius de Rent. qui Archidiaconus Richimundiæ nominatur, ipsum eo præter juris ordinem, & post ap. ad nos interpositam spoliavit. Cumque prædictus Rogerius ad dil. fil. Abbatem de sancto Eadmundo, & conjudices suos super restitutione litteras commissionis impetrasset, memoratus magister Hon. ad sed. Ap. appellavit, & ad prædec. n. accedens, litteras revocatorias impetravit, quas idem procurator per falsi suggestionem asseruit impetratas, & infra. Et inter alia postulabat, ut faceremus depositiones quorundam testium aperiri; sed procurator prædictus eas aperiendas non esse dicebat, cum non in hac causa fuissent inducti, sed in ea potius, quæ inter ven. fr. n. Eboracen. Archiepiscopum, & eundem Rogerium vertebatur, & infra. Licet autem Archidiaconus, sicut superius est præmissum, ad faciendam nobis fidem super omnibus pleniorum, attestaciones quasdam peteret aperiri, adversarius autem in alia causa assereret eas fuisse receptas, eas aperire nolumus, sed causam eorundem ipsorum assensu, vestro duximus examini committendam. Ideoque d. v. per Ap. sed. mand. quat. partibus convocatis inquiratis super præmissis omnibus diligentius veritatem, & quod canonicum fuerit, ap. post. discernatis (1), facientes, quod decreveritis, per cens. eccl. firmiter observari. Ita tamen, quod si vobis constiterit Archid. testes pro se coram bon. mem. Episcopo, & dil. fil. Decano Lincolnien. & te fil. Archid. ac dilecto nostro tr. S. Marcelli presbytero Card. tunc Ap. sed. Leg. delegatis iudicibus produxisse, attestacionibus apud eum depositis sit contentus; alioquin eo non obstante, quod testes illi coram ipsis iudicibus & te filii Archid. fuere producti, pro Archid. si producti fuerint, ad testimonium admittantur.

CAPUT IV.

Idem.

cap. 21. e. **P**resentium auctoritate statuimus, ut si quis post depositiones testium publicatas obicere voluerit in personas eorum, ei tunc tandem id liceat, cum iuramento firmiter, quod ad hæc ex malitia non procedat, nisi forsitan ante publicationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit, quod objecerit in personas. Ceterum cum quis personas testium se velle post publicationes depositionum repellere fuerit protestatus, si qui pro ipso dixerint, de facili non credatur.

CAPUT V.

Idem Ludon, & Helien. Episcopis.

cap. 32. e. **I**n nostra presentia constitutus dil. fil. magistro W. nomine dil. fil. Archid. Cantuarien. a

quo procurator fuerat destinatus, possessionem ecclesiæ de Multon. quam dil. fil. Abbas, & monachi sancti Augustini Cantuar. illicite occuparant, cum fructibus medio tempore perceptis sibi restitui postulavit, & infra. Cum igitur hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diversa, sed adversa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse; quia etiam ad multitudinem tam [2] respici non oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis affluit, ex quibus motum animi sui convenit iudicem informare, d. v. per Ap. sed. mand. quat. si testes utrimque producti eisdem honestatis, & existimationis extiterint, cum constet testes monachorum testibus Archid. numero pauciores, sub. cuius. con. & ap. ob. pro ipso Archidiacono sententiam proferatis: si vero testes ex parte monachorum producti, tantæ præminentia fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini præferenda, contra. & ap. pariter non obstante, ab impetitione Archidiaconi eisdem Abbatem, & monachos absolvaris.

CAPUT VI.

Idem Priori sancti Frigid. Lucan. & magistro G. Canonico Pisano.

cap. 33. e. **T**AM litteris vestris, quam depositionibus testium diligenter inspectis intelleximus evidenter, nihil esse contra dilect. fil. Lucan. electum sufficienter ostensum, nisi de auditu tantum, & fama. Cum super aliis, si qua forte videantur esse probata, testes sint, vel soli, vel tales, qui non potuerint ea legitime comprobare; quia vero super matrimonio, quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, testes non fuere recepti propter ap. ob. ne videl. laici, vel sæmine in tali reciperentur articulo contra ipsum, sicut vestris nobis litteris intimastis; licet nuntii eisdem electi coram nobis aliter probare niterentur, nos, ut tantæ irregularitatis objectio non remaneat indiscussa, d. v. per A. s. m. atque præcipimus, quat. testes sive laicos, sive sæmine dumtaxat idoneos, qui ad hoc fuerint probandum infra mensem inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter, excommunicantes sollemniter, si quis eos impedire præsumpserit, quominus testimonium perhibeat veritati. Demum (3) attestacionibus publicatis, si forte contigerit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam super iis, quæ in commissione vobis facta comprehensa fuerint, & in attestacionibus, quas vobis sub bulla nostra remittimus, sint expressa, per septem canonicos majoris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum sæcularium civitatis Lucan. presbyteros, seu diaconos bonæ fame præstandam, qua recepta præfigatis ei terminum competentem, quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si vero vel irregularitatis fuerit impedimentum probatum, vel infra mensem non præstiterit purgationem indictam; vos eum auctoritate nostra suffulti, re. cuius. contrad. & ap. ob. a prælatio-

(1) Decernatis, malo. (2) Tantum, Greg. IX. (3) Al. Deinde.

ne Lucan. ecclesie penitus amoventes, mandetis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio non differant canonice celebrare. Archipresbyterum autem Lucan. & G. sacristam, qui contra predictum electum litteras nobis sub nomine majoris partis capituli destinarunt, cum constet per attestaciones predictas longe majorem partem capituli non fuisse concios hujusmodi litterarum, ab officio, & beneficio denuntietis esse suspensos, donec nostram mereantur indulgentiam obtinere.

CAPUT VII.

Idem Dumelinen. Episcopo, & Decano, & Priori S. Trinitatis Eboracen.

cap. 34. e. **C**UM olim dil. fil. Archid. Meneven. adversus ven. fr. n. Cantuarien. Archiepiscopum super statu Meneven. ecclesie proposuisset in nostra, & f. n. presentia questionem, Archiepiscopo ipsi per litteras nostras dedimus in mandatis, ut per se, vel per procuratorem idoneum ad presentiam nostram super hoc accederet responsurus. Unde, cum ipse nec venisset, nec misisset propter hoc idoneum responsalem, volentes Meneven. ecclesie paterna sollicitudine providere, causam super hoc ven. fr. n. Episcopo Helien. & d. f. Lundenien. Decano, & Archidiacono de Borchulgam sub certa forma duximus committendam, a quibus non fuit hactenus juxta mandatum nostrum in negotio ipso processum. Ne igitur causa ipsa remaneat indecisa, d. v. per A. s. m. quat. nisi pars adversa predictum Archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat agendo, partibus si poterit fieri, vel procuratoribus eorum ad locum idoneum, vel securum per nuntios vestros, & litteras convocatis, & lite legitime contestata, testes, quos Archiepiscopus duxerit producendos in Anglia, & quos Archidiaconus producere voluerit contra eum in Wallia, recipere procuretis. Verum si Archiepiscopus citatus legitime coram vobis per se, vel per procuratorem idoneum comparere noluerit, aut litem etiam contestari, vos nihilominus senes, & valitudinarios, quos Archidiac. per se, vel per procuratorem idoneum duxerit producendos, sub. cujus. contra. & ap. ob. admittatis, & depositiones eorum conscriptas, & vestris sigillis inclusas ad sed. curetis Ap. destinare, statuentes partibus terminum peremptorium competentem, quo per se, vel per responsales idoneos nostro se conspectui representent, sententiam recepturam.

CAPUT VIII.

Idem Priori de Bulent. & I. Rectori ecclesie de Borell.

c. 35. eod. **E**X tenore vestrarum recepimus litterarum, quod, cum vobis, & dil. fil. Abbati de Sutrejo causam, quæ vertitur inter R. filium W. de Estan. militem, & M. mulierem sororem W. de Archis commiserimus sine debito terminandam, predicto Abbate se rationabiliter excusante, quod cognitioni ejusdem causæ interesse non posset, partes ad vestram presentiam citavistis, quibus in vestra presentia constitutis, pars mulieris proposuit, quod dictus miles corporale præstitit juramentum, quod ipsam duceret in uxorem, &

Tom. IV.

postmodum carnaliter cognitam transduxit in domum, & prolem suscepit ex ea. Miles vero predictus hoc infitiabatur omnino, adiciens, quod etsi vera essent, quæ proponebantur ab ipsa, eam tamen de jure habere non potuit, eo quod aliam tunc viventem prius duxerat in uxorem. Testibus itaque ab utraque parte receptis, & attestacionibus publicatis cum per testes militis sæpediti videretur esse probatum, quod ipse ante festum purificationis beatæ virginis Mariæ B. mulierem sollemniter acceperit in uxorem, & testes M. mulieris de Archis dicerent, quod in septimana paschali consequenti festum predictum de ea ducenda præstitit juramentum, dictus miles ab impetitione ipsius absolvi quam instantia postulabat. Verum ex parte supradictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, nec non & ante, * quo testes dicti militis dixerunt, eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eborac. provincia commoratus. Cum testes ipsi dicerent hoc longe extra dictam provinciam extitisse, ac tum esse, determinantes tempus, & locum, quod per testes idoneos erat probare parata: sed e contra fuit ex adverso responsum, quod cum attestaciones jam essent hinc inde sollemniter publicatæ, productioni testium jam locus non erat. Quia igitur dubitatis, utrum post publicationem attestacionum super articulo illo deberent testes admitti; nos inquisitioni vestræ insinuatione presentium respondemus, quod ad probandum illum articulum testes mulieris sunt admittendi.

CAPUT IX.

Idem Priori sancti Victoris.

Significaverunt nobis per litteras suas ven. fr. n. * Sylvanen. Episcopus, & d. f. I. Abbas sancti Victoris Parisien. & F. Aurelianen. Decanus, quod, cum causa, quæ vertitur inter Abbatem, & monachos sancti Dionysii ex una parte, ac Abbatissam, & moniales de Fectel ex altera, tam super proprietate, quam possessione prioratus de Argentolio sibi a nobis commissa fuisset, & moniales super causa proprietatis prius litem ingressæ testes produxerint in illa, postmodum possessionis judicium suspensio petitorio intentarunt, quod eis de jure licere ipsi de prudentium consilio per interlocutoriam sententiam declararunt. Unde in causa possessionis, quam moniales petebant, ea videlicet ratione, quod illæ, quibus ipsæ successerant, inde fuerant violenter ejectæ, testes fuissent ab utraque parte producti, & eo usque erat processum, ut publicatio fieri jam deberet. Petebant moniales predictæ, depositiones testium in causa possessionis tantummodo publicari, sed contradicebant monachi allegantes, quod, sicut causa proprietatis fuerat prius cœpta, ita debebat arripere prius finem, vel saltem tam super petitorio, quam super possessorio testes simul publicari debebant. Ipsi vero auditis hinc inde propositis, cum super hoc vellent interloqui, habito super hoc consilio sapientum, monachi adjeerunt, quod super causa proprietatis productioni testium renuntiaverant moniales. Quod cum pars adversa negaret, & inter partes quasi dubi-

* quod.

* Sylvanen. Episcopus, Cuj.

* attestatio-
nes in posses-
sorio publica-
ventur, Cuj.

* partibus
præfigentes,
Cujac.

um verteretur, interlocuti fuerant, quod * attestaciones publicarentur, & super renuntiatione monialium probationes monachorum audirent; sed ab hac interlocutoria monachi ad nostram audientiam appellarunt, ipsi autem diem alteram * præfigentes, ut deliberarent, an deberent hujusmodi app. deferre, convocatis prudentibus de ipsorum consilio sententiam suam minime reprobantes, parti monachorum audientiam indulserunt, si forte rationem aliquam allegarent ad tractandam prædictam sententiam inefficacem, qui tandem post app. suas, appellationi prius factæ fortiter insistebant, & infra. Nos igitur his, & aliis diligenter auditis, quæ fuerant hinc inde proposita, de com. f. n. con. dil. v. per A. f. m. quat. Parisius convenientes in unum, si per legitimas vobis probationes constiterit, Abbatem, & monachos quartam productionem testium cum juris sollemnitate super possessorio petivisse, seq. propter hoc infra x. dies post interlocutoriam sententiam appellasse, nisi forte iudices quartam productionem negaverint, pro eo quod voluerint effrenatam multitudinem testium refrænare, vos præfatos Abbatem, & monachos ad quartam productionem testium admittatis, adhibita sollemnitate legali eos, si in probatione defecerint, in expensas legitimas condemnantes, & nisi adeo sit in petitorio jam processum, ut plene possit de proprietate liquere, causam vos possessionis, ad quam de juris beneficio Abbatissa, & moniales habere [1] recursum, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum legitime processuri; alioquin quæstionem terminetis si mul utramque.

C A P U T X.

Idem Episcopo Placentino.

c. 37. eod.

CUM causam, quæ inter ven. fr. n. Archiepiscopum Ravennat. ac dil. fil. commune Favent. super villa Luci, & sancti Ponti, & castro Aurialen. & super eorum districtu, honore, ac jurisdictione noscitur agitari, diversis iudicibus duximus committendam, nec potuisset per eorum aliquos terminari, & infra. Procuratoribus deinde utriusque partis comparentibus coram nobis, juramentum de calumnia fecimus utrinque præstari. Quia vero utrique parti minus (2) existeret onerosum, ut testes producerent coram nobis, fr. t. de qua plenam fiduciam obtinemus, per A. f. pr. m. qua. infra tres menses post susceptionem præsentium, recipias ap. re. testes, quos utraque pars tam super principali negotio, quàm in personas testium duxerint producendos, ac eos diligenter examinare procures, & de singulis circumstantiis prudenter inquirens, de causis videlicet, de personis, loco, & tempore, auditu, & visu, scientia, & credulitate, fama, & certitudine cuncta plene, ac curiose conscribas, & ea nobis fideliter sub tuo sigillo transmittas, injungens partibus, ut ad præsentiam nostram veniant sic instructæ, quatenus attestacionibus publicatis, & instrumentis exhibitis, postquam sufficienter fuerit allegatū, justā a nobis sententiā, domino auctore reportent: testes autem &c. Quod si forte Faventini, vel a-

lii eos, quos dictus Archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerit producendos, præsumperint impedire, tu ipsos ab hujusmodi præsumptione cessare mo. pr. per cens. eccles. app. rem. compellas. Volentes autem effrenatam multitudinem testium refrænari, pr. mand. quat. hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, ita videlicet, ut si Faventini testium depositiones ratas habere voluerint, quæ a ven. fr. n. Ferrarien. Episcopo, & Abbate Pomposianen. receptæ fuerint, testes ipsi computentur numero prælibato; alioquin cum attestaciones ipsæ sint clausæ, iidem testes iterato, si necesse fuerit, producantur.

C A P U T XI.

Idem de Novo Fontin. & Casa Dei Abbatibus in Claromonten. diœc. constitutis.

c. 38. eod.

Veniens ad Apostolicam sedem dil. fil. G. de Gros Archidiaconus Claromonten. nobis humiliter supplicavit, ut sententiam per ven. fr. n. Leovicen. Episcopum super decanatu Claromonten. ecclesiæ pro eo rationabiliter latam, quæ jam in parte fuerat executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem dil. fil. Abbas, & O. Dalamas Claromonten. procuratores dil. fil. capituli Claromonten. in nostra essent præsentia constituti, nobis proponere curaverunt, quod sententia illa contra justitiam, & post appellationem ad nos legitime interpositam fuerat promulgata, & infra. Cumque idem Archidiaconus ipsos tamquam procuratores nollet admittere, vel dictis eorum aliquatenus respondere, dil. fil. Parentius subd. noster basilicæ Principis Apostolorum canonicus se ipsum opposuit ex adverso, asserens canonicè se fuisse in Decanum ecclesiæ Claromonten. electum, propter quod prædictus Archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat, & infra. Cum igitur super his aliquamdiu disceperissent, interlocuti fuimus, ut dictus P. si posset, incontinenti suam intentionem fundaret, qui demū ad suam intentionem fundandam testes, & instrumenta produxit, super quibus cum utrinque fuisset aliquamdiu disputatum, nos interloquendo pronuntiavimus, quoniam per ea, quæ fuerant ostensa, constabat, quod sua intererat, ut idem P. se posset opponere Archid. memorato. Lite igitur inter eosdem tam super electione, quam super sententia legitime contestata, quæsitum fuit ab ipso Archidiacono coram nobis, utrum attestaciones prius exhibitas in articulo supradicto, hoc iudicio vellet admittere, qui præhabita deliberatione respondit, quod vellet, dummodo posset, obicere tam in personas testium, quam in dicta. Quo audito pars adversa respondit, quod attestacionibus illis in hoc iudicio uti volebat, cum non super principali negotio, sed super incidenti articulo fuissent lite non contestata receptæ. Unde super toto negotio, vel illos, vel alios volebat producere testes. Pars autem respondit adversa, quod cum testes illi, tam super sententia, quam super electione di-

(1) Habuere, Greg. IX. (2) Nimis, Greg. IX.

dixissent, & eorum attestaciones fuissent in iudicio publicatæ, non licebat eidem, postquam testificata didicerat, super eisdem articulis alios producere testes, præsertim, cum in hoc iudicio pars eadem attestacionibus illis usa fuisset. Nos igitur auditis, quæ fuerunt hinc inde proposita, iustitia pronuntiavimus exigente, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quocirca d. v. per A. s. m. quat. receptis testibus, instrumentis inspectis, & confessionibus, & allegationibus diligenter auditis, causam ipsam tam super principali, quam super incidenti sub. cuiusc. contract. & ap. ob. sine canonico terminetis, facientes &c. & infra. Quia vero quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos ipsos probare, volumus, & m. quat. ad cautelam absolvatis eisdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utraque parte testari.

CAPUT XII.

Idem Bissuntino Archiepiscopo.

Tuis quæstionibus respondemus, & infra. Monachi vero de suis fratribus, ac conversis testes in causis propriis producere absque iuramenti exhibitione non possint, nisi forte a parte remittatur adversa.

CAPUT XIII.

Idem Atrebaten. Episcopo, & de Dun. (1) & Ursi Campi Abbatibus.

Dilecto filio Atrebaten. Præposito nobis innotuit exponente, quod cum causam, quæ inter ipsum, & nobilem mulierem Flandren. Comitissam super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitur, vobis, frater Episcope, ac filii Abbas de Diversis, nec non & dil. f. Atrebaten. Decano duximus committendam, idem Præpositus citra litis contestationem proposuit coram nobis, quod testimonium ipsius Decani necessarium sibi erat in causa prædicta, cum de iure suo, non nisi per ipsum, & alium unicum testem tantum facere fidem posset. Unde postulavit instanter, ut vel duo in causa illo procederetis excluso, vel superfederetis negotio, quoad usque nos in loco ejus alium substitui mandarem. Vos autem petitionem ejus in hoc admittere recusastis, quin immo post appellationem, quam ad nos ipse propter hæc & alia interposuit, a præbendarum ipsarum donatione suspendistis eundem. Ne igitur ob hujus testis defectum Præpositi memorati iustitia valeat deperire, te fili Abbas Ursi Campi loco prænominati Decani duximus subrogandum, per A. v. s. m. quat. si præmissis veritas suffragatur, prælibata suspensione Præpositi relaxata, in causa ipsa juxta prioris mandati tenorem ratione prævia procedatis.

CAPUT XIV.

Idem Judici Sabina.
Significavit nobis dil. fil. presbyter Sancti Nicolai Diac. Sabin. quod fundatores ejusdem ecclesie liberam eam esse volentes, foundationis tempore se in ea nihil juris penitus retinere dixerunt. Unde timens, ne processu temporis proba-

tionis copia valeat deperire, provideri sibi super hoc idem presbyter postulavit. Quocirca pr. tibi auctoritate mandamus, quat. testes idoneos, quos dictus presbyter super hoc tibi duxerit presentandos, examines diligenter, & eorum dicta in publica reduci facias munimenta, denuntiando fundatoribus antedictis, vel eorum heredibus, ut receptioni testium, si voluerint, intersint, & super denuntiatione sic facta confici facias publicum instrumentum.

TITULUS XIII.

DE FIDE INSTRUMENTORUM,
ET DECRETALIUM.

CAPUT I.

Idem Mediol. Archiepiscopo.

Inter dil. fil. n. G. Abbatem S. Donati de Scozula ex una parte, nomine monasterii W. Balbun. Mediolan. canonicum procuratorem tuum nomine Mediolan. Archiepiscopatus ex altera, super subjectis articulis diu fuerit in nostro auditorio litigatum, petebat siquidem dictus Abbas nomine monasterii S. Donati de Sexto, a præfato procuratore tuo nomine Mediolan. ecclesie restitui monasterio memorato portum Scozulæ, si ve Sexti cum honore, districtu, & jurisdictione præfati loci, & Castallanæ, dicens ad monasterium hæc omnia pertinere, hoc ipsum dicens de omnibus, qui habitant in Curtebucen. & tenent res monasterii memorati scilicet in Gralia Capitrien. Vestriplan. Cordeplan. Baven. super manso de Curte, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam Episcopi Veronen. & infra. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis, salvo in omnibus jure addendi, vel minuendi, fatagens multipliciter comprobare omnia, quæ præmissa sunt ad suum monasterium pertinere. Primo per privilegium Lucardi (2) Comitis, quondam Episcopi Ticin. qui monasterium ipsum fundaverat, & ea, quæ præmissa sunt, donaverat universa. Secundo per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolan. Archiepiscopi, quam ex delegatione Ludovici Imperatoris tulit de his pro monasterio sæpedito contra A. præfati Lucardi nepotem, qui super his monasterium molestabat. Tertio per privilegium Rom. Imperatorum, & præsertim Henrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabant, vel etiam conferebant. Quarto per instrumenta locationum, quas fecerant diversis personis Abbates monasterii memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium a XL. annis, & infra, & a L. annis, & S. (3) tenuerat, & possederat omnia supradicta, & quod fama publica erat ea omnia præfato monasterio a jam dicto Lucardo fuisse donata. Sed contra privilegium donatoris a præfato procuratore tuo multa fuerunt objecta, primo quia ibi maxime apparebat consumptum, ubi potuisset falsitas facilius deprehendi, videlicet in annotatione indictionis; secundo, quia cum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tamquam non illo tempore facta fuisset. Tertio,

De fide instr. c. 6.

(1) *Diver. forte.* (2) *Luitardi, Greg. IX.*

[3] *Supra, forte, quia*

quia falsum sigillū vitiose videbatur appositum, eo quod a media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cum pileo, nec induta pontificalibus sed regalibus, tenens in manu non baculum pastorem, sed quasi sceptrum regale, cujus facies non apparebat integra, sed dimidia, tamquam in alia medietate reciperet aliam, quæ tamen tota vacua remanebat; sed quædam imago videbatur ex ea fuisse deleta quia cera in ea parte nec in colore, nec in planicie parti reliquæ similis apparebat. Unde non Episcopi, sed Imp. videbatur fuisse sigillum, quod in una medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in altera præferebatur filii, vel conjugis imaginem habuisse; nam in ipso sigillo nullæ aliæ litteræ apparebant, nisi quæ nomen proprium cum hac adjectione *Dei gratia* designabant, sed cum proprium nomen ipsius Episcopi fuit Luitardus, in nomine proprio, quod exprimebat sigillum, deletæ fuerant duæ litteræ, secunda, quæ fuerat inter L. & T. & sexta, quæ fuerat inter R. & V. ita quod, si secunda fuisset O. & sexta fuisset I. proculdubio non Luitardus, sed Lotarius legeretur, quod etiam inde conici poterat, quod secundum dispositionem aliarum litterarum, inter L. & T. non erat spatium, nisi quod potuisset unam litteram continere, cum secundum integritatem huius nominis Luitardus, inter L. & T. duæ litteræ sint diversæ. Præterea inter R. & V. tam modicum erat spatium, ut in eo non hæc littera D. quæ majus occupat spatium, sed hæc littera I. quæ minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursum, cum cera sigilli ab interiore parte vetustissima esset, cera, quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conservationem sigilli, recens erat, & mollis; quod cum diligenter fuisset investigatum, certo certius est compertum, quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinum novæ ceræ, quæ posita fuerat exterius, quasi ad conservationem sigilli, vitiose fuit ipsi chartæ subjunctum. Eandem falsitatis speciem, per vitiosam videlicet appositionem sigilli cetera fere privilegia Romanorum Imperatorum præter privilegium Henrici, vel falsa reperta sunt, vel falsata, sed & ipsum Henrici privilegium, ad fidem adstruendam non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quod erat ex media parte fere consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas, & videlicet icus, nec de ceteris litteris, nisi hæc adjectio *Dei gratia* comparebat, ita quod ex litteris ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quam Lodoici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inveniebatur suspectum, tum quia quædam in ipso apparebant litteræ, tum quia subscriptio notarii videbatur alterius manus fuisse, quam subscriptio instrumendi, cum tamen notarius in subscriptione profiteretur, se instrumentum propria manu conscripsisse. Littera quoque recentior videbatur, quam charta, & aqua videbatur encaustum infectum, ut antiquius ap-

pareret. In omnibus etiam Imperialibus privilegiis, quæ posteriora fuerant, nulla prorsus habitamentio fuit de illa sententia, quamvis in eorum aliquibus mentio facta fuerat Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro si legitimum esset, & verum instrumentum sententiæ, tamen per illam sententiam nullum Mediol. Archiepiscopatui præjudicium poterat generari, cum ipsa sententia lata fuerat inter alios, & res inter alios acta non alii præjudicet, nec attestations, quæ continebantur in instrumento sententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem Archiepiscopatui nocentum aliquod irrogare, cum inter alias personas, & in alio iudicio receptæ fuissent. Ceterum per memoratum Henrici privilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, rerum dominium donatarum intelligi forte poterat monasterio acquisitum, & traditum, quamvis ex forma petitionis, quæ in ipso privilegio declaratur, & quibusdam aliis verbis, quæ proponuntur in ipso, confirmatorium tantum videretur fuisse, * tantum ut intelligatur eo modo, quo magis posset valere. Distinguendum utique videbatur, ut idem Henricus alia donaverit, & alia confirmaverit, cum eadem legitime requisissent, & confirmari pariter, & donari; confirmari tamquam prius habita, & possessa, donari tamquam tunc tradita, & concessa: donaverit inquam illa, quæ ipse circa trium miliarium spatium monasterio concedebat, confirmaverit autem, quæ prius ipsi monasterio concessa fuerant, & donata, inter quæ illa continebantur, quæ deducta sunt in iudicium, ac per hoc non poterant illa intelligi per privilegium illud donata, sed confirmata, cum juxta sanctiones legitimas, quod meum est, ex alia causa meum fieri non possit, nisi desierit esse meum, præsertim cum pars monasterii visa fuerit comprobare, tum per privilegium concessionis, tum per instrumentum sententiæ, quod (1) illa legitime fuerant a Luitardo donata, quod illi donationi per totum iudicium est innixa. Unde post donationem huiusmodi eadem eidem non poterant redonari. Cum ergo confirmatorium tantum extiterit saltem quoad illa, quæ inducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum: pari modo cetera privilegia Romanorum Imperatorum, & sententia si fuisset sine suspitione reperta, ad probationem tamen invalida probarentur. Per instrumenta vero locationis nec est utcumque probata proprietas, nec etiam plene possessio, cum juxta canonicas sanctiones ad probationem rei propriæ, sive defensionem, non sufficiat facta locatio, & infra. Cum autem super iis, quæ præmissimus, in nostra, & fratrum nostrorum præsentia fuisset diutius litigatum, quæ legitime probata non fuerant, ea quæ petebant ad monasterium pertinere, de com. f. n. consilio ab impetitione ipsius præfatum procuratorem tuum nomine tuo, & Mediol. sententialiter duximus absolvendum; quoniam cum obscura ju-

* tamen.

(1) Al. C, al. qua, forte quodque.

ra sunt partium, consuevit contra eum, qui petitor est, judicari.

CAPUT II.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

c. 7. eod.

QUOD super his sed. Ap. & infra. Quæstisti præterea, quid agere debeas circa illos, qui dicentes se ab Ap. sed. redire super absolutione sua ignota Cardinalium sigilla reportant, cum eis super impedimentis expositis non fuisset de levi credendum. Ad quod tuæ duximus fraternitati respondendum, quod, cum nos, si quando talibus litteras Apostolicas indulgemus, vel qui personas, & facultates eorum plenius noverint, hoc modo scribamus, ut super impedimentis expositis inquisita diligentius veritate statuatur circa illos, quod animarum salutis, & succursui terræ sanctæ magis noverint expedire, attentius providentes, sicut superius continetur, ne quid in fraude voti fallaciter constringatur, si tales per suppressionem veritatis, aut expressionem falsitatis litteras non solum Cardinalium, sed & nostras, non solum dubias, sed & certas constiterit impetrasse, carere volumus impetratis, & eis in nullo prorsus obstantibus, ad executionem, vel redemptionem voti compelli præcipimus ap. rem. sicut superius est expressum.

CAPUT III.

Idem Helienen. Episcopo.

c. 8. eod.

PASTORALIS officii diligentia, & infra. Quæstivi etiam, quibus indiciis fides adhibenda sit decretalibus, de quarum auctoritate iudex potest non immerito dubitare, cum plures inveniuntur in compilatione scholarium, & allegentur in causis, de quibus per bullam non constitit, nec ipse per metropoles insinuata fuerint. Quia igitur sæpe contingit, quod etiam coram nobis hujusmodi decretales proponuntur, quas esse authenticas dubitamus, fr. t. benignius respondentes auctoritate præsentium duximus statuendum, ut, cum aliqua decretalis, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem juri communi sit consona, secundum eam non metuat judicare, cum non tam ipsius, quam juris communis auctoritate procedere videatur. Verum si juri communi dissona videatur, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ipsam.

CAPUT IV.

Idem Episcopo sancti Andreae, Abbati de Berroth, T. Priori, R. Archidiacono, & magistro B. officiali sancti Andreae.

cap. 9. eod.

CUM dilectus filius, & infra. Ad secundam autem quæstionem taliter duximus respondendum, quod utralibet pars instrumenta potest etiam post publicationem attestacionum usque ad diffinitivæ sententiæ calculum exhibere, antequam fuerit in ea conclusum. Super tertio vero articulo taliter respondemus, quod inquiratis diligentius veritatem, & si consuetudo illius patriæ obtinet approbata, ut instrumentis illius Regis fides adhibeatur in talibus, secure poteritis admittere instrumentum, præsertim cum supra dictus Rex tantæ fuerit honestatis, quod ipsius instrumenta maximæ auctoritatis sint in partibus Scoticanis.

TITULUS XIV.
DE PRÆSUMPTIONIBUS.

CAPUT I.

*Idem * Murnen. Episcopo, & Archid. Bituricen.*

LITTERAS vestras recepimus continentes, quod cum causa, quæ vertebatur inter ven. fr. Altifiodor. Episcopum, & quosdam burgen. de Caritate, quos idem Episcopus de hæresi impetebat, vobis, & dil. fil. Abbati Callonii a sed. Ap. delegata fuisset: utraque pars tandem, ut negotii prolixitas posset facilius expediri, vos duos sub certa pœna sibi arbitros statuerunt, delegata vobis potestate nihilominus reservata, W. autem lator præsentium unus ex illis, quos præfatus Episcopus impetebat, hæresim suam apud Karitatem fuerat publica voce confessus, & de quodam fratre suo similiter recognoverat, qui eodem secum laborabat errore. Qui cum de fide sua coram ven. fr. n. Bituricen. conveniretur Archiepiscopo, eique purgatio facienda per eundem W. qui vere credens, & catholicus credebatur, esset indicta, ipse W. fratrem suum, quem publice asseruerat hæreticum, præstito juramento firmavit, & sic a præfato Episcopo contraria proponebatur dixisse. Unde ab ipso, & perjurus, & hæreticus censebatur. E contrario vero idem W. proposuit, quod licet de se publice confessus fuisset, nihil tamen de fratre fuerat confessus, unde bene poterat illū purgasse, maxime cum a duobus capellanis de Albriaco, qui conscientiam illius noverant, audivisset, quod tanquam catholicū poterat illū secure purgare, quorū litteras postea vobis ostendit. Sed Episcopus super eo, quod de fratre negaverat protinus eum per se ipsum, & unum presbyterum & alium diaconum coram vobis convicit. Unde ipsum relapsum in hæresim appellabat, vos igitur has in prædicto W. contrarietates notabiles attendentes, ipsum cum litteris vestris ad nostram præsentiam transmisistis, bonis etiam interim annotatis, donec de personæ ejus, & bonis, quid statuendum foret, statuere curaremus, adiacentes, quod cum idem W. apud vos cum quibusdam instaret, ut purgationem reciperetis ipsius, sicut aliorum quorundam, vos juramentum ejus, quia sibi contrarius videbatur, admittere noluitis, purgatione tamen pro eo per VIII. manum bonorum virorum admitta. Quia vero vulpeculæ, quæ moliantur vineam domini demoliri, sagaci sunt studio capiendæ, nam vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, nos ex iis, quæ scripta sunt prædictum W. suspectum de hæresi vehementer habemus, tum, quia, quod ante dixerat, post ea se dixisse negavit, sicut convictus est coram vobis, tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem asserendo illum hæreticum, vel perjurium postea commisit in Deum, purgando illum de hæresi, quorum utrumque reddit illum valde suspectum. Quamquam verisimilius videatur, quod eo tempore, quo tanquam poenitens vere ab hæresi vertebatur ad fidem, tam grave mendacium non dixisset præsertim in fratrem, quem utique tanquam Karissimū non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo orthodoxæ fidei. Unde præsumitur, cum postea purgavit illum,

* Nivernensis, Cujac.
De præsumpt. c. 14.

* laborat.

* Albinia-
co, Cujac.

tur-

turpiter pejeravit. Quocirca d. v. per A. sed. m. quat. cum propter solam suspicionem, quamvis utique vehementer nolimus illum de tam gravi crimine condemnari, talem, & tantam securitatem recipientes ab ipso, præter juratoriam cautionem, quod timore pœnæ temporalis debeat coerceri, discretam ei pœnitentiam injungatis, ex qua valeat apparere, utrum in tenebris ambulet, an in luce, utrumve sit vere pœnitens, an fide conversus; & si eum hoc modo verum catholicum cognoveritis, non sinatis ipsum indebite molestari, alioquin eum tamquam hæreticum condemnatis.

CAPUT II.

Idem Cenadien. Episcopo, & Abbati de Cignedor.

c. 15. e. **C**UM in juventute sua ven. fr. n. C. Quinque-eccliesien. Episcopus adeo se maturum, honestum, & providum exhibuerit, ut propter suam suam probitatis odorem, ab ecclesia Romana meruerit ornamento pallii decorari, non est de levi credendum, quod postquam ad senilem pervenit ætatem, turpiter abjecerit jugum domini, feroces, & sceditates libidinis amplexando, cum labes hujusmodi, quæ nonnumquam in juventute contrahitur, in senectute frequentius expiatur. Quis præterea de facili crederet, quod vir præditus scientia litterarum propriæ salutis oblitus ad eam passionis ignominiam se converteret, ut cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, cum etiam secundum sententias Ethnicor. naturale scœdus inter tales personas nihil committat scœvi criminis suspicari. Licet igitur * ille Rex Henricus eundem Episcop. nobis interdum per nuntios, & litteras de tali crimine detulisset, suppliciter postulans, & instanter, ut malum hujusmodi perniciosum exemplo de Ungarica ecclesia tolleremus. Quia tamen ejus suggestio, non de charitatis radice, sed ex odii fomite procedere videbatur, cum ipsum tamquam inimicum persequi non cessaret, sicut est in tota provincia manifestum, nolimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare, sed ut probaremus spiritus si esset ex Deo, bon. mem. * Gerien. Episcopo dedimus nostris litteris in mandatis, ut prudenter, & caute a coepiscopis indagaret, utrum præfatum Episcopum crederet tali labe repleto, qui nobis postmodum rescripserunt, quod eum virum honestæ conversationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes.

* illustris Rex Hungarie, Cujac.

* Taurinensis, Cujac.

TITULUS XV.
DE JURE JURANDO.

CAPUT I.

Idem nobilibus viris H. L. M. Mantoren.

(1) civibus Vener.

De jure jur. c. 16.

Veniens ad præsentiam nostram dil. fil. A. lator præsentium humili nobis relatione proposuit, quod cum olim fuisset in præsentia dil. fil. nobilis viri Ducis Venet. cum pluribus aliis constitutus pro multarum discussione causarum accidit, ut cum M. Mauricen. alternatim convi-

(1) Mauricen. postea.

cia inferendo certaret, propter quod, cum graves inimicitias incurrisset, & vos, ac alii parentes vestri propter hoc fuissetis vehementius excitati, quidam, qui partis utriusque amatores extiterant, se in medium ingerentes, turbationem illam ad pacem studuerunt, & concordiam revocare, suggerentes, & consulentes prædicto H. ut in satisfactione injuriarum vestro juraret obedire mandato. Cumque idem non credens se tale quid commississe, propter quod ei grave aliquid imponi deberet, juramentum illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi statim sub juramenti debito præcepistis, quod a festo beati Michaelis proximo præterito in antea numquam curiam prædicti Ducis intraret, nisi tunc, cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur, aut nisi per nobilem virum R. Comitem, & M. Mauricen. qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari. Verum quia idem A. qui sicut asserit, dicti Ducis consiliarius juramento, & in jure suo multis ecclesiis, quarum est advocatus, promisso tenetur adesse, nequaquam taliter juravisset, si mandatum illud sibi contrarium præscivisset, præsertim cum animæ suæ timeat obviare salutem, per A. s. m. quat. mandatum ipsum pro vestrarum remedio animarum penitus revocetis. Quod si mandatum ipsum, aut nolueritis, aut nequiveritis revocare, noveritis nos ven. fr. n. Patriarchæ Graden. mandasse, ut si mandatum priori juramento licite facto repugnat, ipsum auctoritate nostra denuntiet non servandum.

CAPUT II.

Idem magistro Apollinari.

Brevi a sede Ap. scisciratus es quæstione, utrum ille, qui jura alicujus ecclesiæ servare ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminente sub debito juramento ad hoc fuerit requisitus, & nolens hoc facere ad sed. Ap. duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Nos autem quæstioni taliter respondemus, quod in hoc articulo appellantem a perjurio talis appellatio non excusat, immo nisi aliqua difficultas obsistat, propter quam non possit requisitus ecclesiæ subvenire, culpa perjurii potius irriteretur.

CAPUT III.

Idem Illustri Regi Navarrae.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum Castell. & Aragonum Reges anno præterito regnum tuum cum suis exercitibus introissent, de illo capiendo, & dividendo adinvicem tractaverunt. Cumque ibidem duobus castris per violentiam occupatis, tam ecclesias, quam privatorum terras multipliciter afflixissent, quod deteriora in posterum facerent, minabantur, si suum possent propositum adimplere. Unde totus populus metuens vehementer, quo se verteret, nesciebat, vel qualiter imminentem posset effugere tempestatem. Interim autem dictus Rex Aragonum suos ad te nuntios destinavit de componendis treugis tecum pariter tractaturos, secreto per eosdem requirens, ut sororem tuam sibi traderes in uxorem. Tu vero attendens, quod vel sic sal-

Non ponitur.

bos. e. q. 22

200

tem eorum posses instantiam evitare, tam de treugis, quam de contrahendo matrimonio respondiisti, quod suam perficeres voluntatem, prius tamen, quam de regno tuo exirent, nihil horum duceres ad effectum. Post hæc autem ad Reges ipsos dicti nuntii redeuntes, responsum, quod eis dederas, retulerunt; præfatus autem Rex Castellæ metuens, ne si a regno exirent, ab iis, quæ præmiseras (1), resilires, respondit se a terra tua nullatenus egressuros, nisi prius jures, quod nuntius promiseras te firmiter servaturum. Cumque hoc per eosdem nuntios tibi intimassent, tu considerans, quod in necem, & exheredationem tuam, si fieri posset, præfati Reges intendere satagebant, jurasti coactus pariter, & invitus, quod a te fuerat de treugis, & matrimonio postulatum, quamvis soror tua præfato Regi Aragonum consanguinitatis gradu tertio jungatur. Nos igitur attendentes, quod juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, & quod in malis promissis fides sit potius rescindenda, serenitati tuæ districtius inhibemus, ne si vera sunt, quæ præmisimus, occasione juramenti præmissi, quod perjurium est verius nominandum, procedas ad incestuosam conjunctionem complendam.

CAPUT IV.

Idem Illustri Regi Aragoniæ.

mp. 13. e.

Quanto personam tuam inter alios Principes Christianos sinceriori charitate diligimus, tanto serenitati Regiæ diligentiori sollicitudine volumus præcavere, nequid ei, quod absit, immineat, quod vel in periculum animæ, aut detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore si quidem litterarum tuarum, & plurium prælatorum, nec non & aliorum multorum in tuo regno consistentium nobis innotuit, quod cum adversus inimicos Christianitatis, qui præ magnitudine suæ potentiæ terram Hispaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo filii nostri Regis Castellæ Regis Illustris cum armatorum multitudine festinares, quidam consiliarii tui, quinimmo potius deceptores tuum animum induxerunt, ut jures irrequisito assensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quæ tamen circa mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem moneta est adeo deminuta, & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc in populo scandalum generatur, tu, quod egeras indiscrete, cupiens revocare, ac necessitati populi satisfacere, ab observatione juramenti prædicti, ex quo tibi, & regno tuo metuis grave periculum imminere, supplicasti humiliter (2) a nobis absolvi, super quo diligens indagator veritate comperita potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quam interpretatio requirenda. Quoniam, cum juramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas; si falsam, quod de Regia serenitate non credimus, juramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi poenitentia injungenda, cum juramentum, ut esset iniquitatis vinculum, non fue-

rit institutum; si vero ipsam legitimam esse credebas, juramentum licitum fuit, & usquequaque servandum, & ut irreprehensibiliter observetur, consulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ a legitimo pondere fuerat deminuta, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas secundum statum, quem tempore patris tui habuerit meliorem, ita quod & antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur, per quod & dispendium vitari poterint, & juramentum servari. Verumtamen si forte monetam ipsam in præstatione juramenti credebas a legitimo pondere deminutam, & tua super hoc conscientia te remorderet, ven. fr. n. Cæsaraugustan. Episcopo, cui super hoc scribimus, tuum humiliter confitere reatum, & satisfactionem, quam indixerit, tibi pro illicito juramento devote suspicias, & studeas adimplere.

CAPUT V.

Idem consulibus, & populo Tudertin.

Venientes nuper ad Ap. sed. dil. f. Consules vestros benigne recepimus, & super iis, quæ ad nos de vobis sæpius referuntur, & commonere paterne curavimus, & aliquantulum asperere convenire. Cum enim app. interpositis ad Ap. sed. teneamini humiliter, & devote deferre, cum & leges etiam sæculares post sententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos id minus, quam vos deceat, attendentes, sententias appellatione suspensas executioni mandatis, & gravatis in contemptum sed. Ap. appellantes. Verum iidem Consules nobis ad excusationem vestram exponere curaverunt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus, firmant proprio juramento, quod super mutuis, & plerariis [3], secundum vestræ consuetudinem civitatis, judicabunt, infra xxix. dies, quod judicaverint, exequantur. Unde salvo hujusmodi juramento vos non posse super his appellationibus deferre dicebant. Quia vero non minus iudices secundum leges, quam Consules vestri secundum consuetudinem civitatis vestræ judicare jurarunt, & ideo sicut iudices contra leges, sic & Consules vestri contra consuetudinem possent subditos aggravare, ne in his etiam videamur deesse gravatis, universi v. per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus cum approbatas consuetudines vestras servari velimus, appellationibus ad nos interpositis deferatis humiliter, & devote, cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris except. Cum ergo, sicut accepimus, postquam dil. f. S. lator præsentium ad sed. Ap. a sententia G. judicis appellavit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessione rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis adversarium inducentes, volumus, & mandamus, ut possessionem eidem S. post interpositam ad nos appellationem ablatam, ei sine difficultate qualibet restituere procuretis; alioquin noveritis nos ven. fr. n. Miten. (4) Episcopo per Ap. sed. mandasse,

c. 19. eod.

(1) Promiseras, forte. (2) Al. postulasti suppliciter. (3) Plegiariis, Gr. IX. (4) Nucernino, Gr. IX.

dasse, ut vos ad id mo. præ. per cens. eccl. app. re. compellat.

CAPUT VI.

Idem Pisano Archiepiscopo.

c. 20. eod.

AD nostram noveris audientiam pervenisse, quod cum I. Pellarum, & G. filius ejus Petro Saccan. usuras non modicas perfolvisent, præstito juramento firmarunt, quod nec per se, nec per alium prædictas usuras repeterent, vel apud ecclesiasticum judicem, seu etiam secularem super eis deponerent quæstionem. Cumque creditor ipse in mortis articulo constitutus condiderit testamentum, suis præcepit heredibus, ut omnibus, qui rationibus possent probare se dedisse usuras eidem, ipsas eidem restituere procurarent, & prædicti I. & G. usuras repeterere non attemptent, propter hujusmodi juramentum; heredes prædicti P. eis negligunt satisfacere de uluris. Ideoque f. t. per A. f. m. quat. sub pœna excommunicationis publice in ecclesia proponere facias, vel proponas, ut qui super hoc noverunt veritatem, procedant ad testimonium proferendum, etsi per dicta testium, vel alia documenta tibi legitime constiterit de præmissis, heredes ejusdem P. ut usuras, quas a prædictis I. & G. pater eorum accepit, restituant univasas, mo. præ. per cens. eccl. app. rem. compellas.

CAPUT VII.

Idem Neapolitano Archiepiscopo.

c. 21. eod.

AD nostram audientiam noveris pervenisse, quod dudum a te quasi per extorsionem tale fuit præstitum juramentum, quod in omni causa deberes ordinem judicarium observare. Verum, quoniam secundum traditiones canonicas, manifesta accusatione non indigent, nec in eis est ordo judicarius observandus, qui debet in aliis observari; neque tu, quando sub præmissis tenore jurasti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non juramentum, sed perjurium potius extitisset, nec aliqua ratione observandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fr. t. auctoritate præ. intimamus, quod in manifestis, & notoriis ratione juramenti præmissi, non credimus te teneri servare sollemnitate ordinis judicarii, quam in his non servari per omnia, ipsa quoque juris ratio postulat, & requirit; unde videbitur nec immerito subtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere, ut in præmissis non per omnia ordo judicarius observetur, quamquam & secundum approbatum intellectum scripturæ divinæ, recte possit intelligi, quod jurasti, ut in omnibus causis ordinem judicarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo judicarius observandus. Sic ergo faciens, & juramenti tenorem servabis, & instituta canonica non omittes.

CAPUT VIII.

Idem Judic. Calaritan.

c. 22. eod.

EA te credimus discretione vigere, ut intelligas per te ipsum, quod onus non remittitur, sed augetur, cum cuiquam improvide solvi-

tur, quod alii ex debito est præstandum. Sane ven. fr. n. Archiepiscopus Turrilitanus per suas nobis litteras intimavit, quod, cum a te non nostro nomine juramentum fidelitatis, sicut a nobis in mandatis acceperat, exegisset, illud exhibere in ejus manibus distulisti, asserens, quod ven. fr. n. Pisano Archiepiscopo, salvo Apostolicæ sedis honore, hujusmodi præstiteras juramentum. Cū igitur nobis, & ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere teneris, sicut tua etiam prudentia recognoscit, si præstitum juramentum ei, quod a te nobis tamquam debitum est præstandum, contrarium reputes, illud illicitum judicabis, & illicito non obstante, quod licite, immo ex debito petitur, exhibebis, vel si præstitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis. Monemus igitur nobilitatem tuam, & exhortamur attentius, & per A. f. m. atque pr. quat. omni excusat. & occasione cessante in manibus ejusdem Archiepiscopi fidelitatis nobis, & ecclesiæ Romanæ exhibeas juramentum.

CAPUT IX.

Idem Alatrino Episcopo.

cap. 23. e.

Quintavallis vicarius nostris auribus intimavit, quod cum olim filia suæ cum Giburga, & Veneta filiabus Joannis Bertii ad verba, & etiam ad verbera devenissent, idem Quintavallis pro offensa, quam filia illius aliis irrogaverunt, satisfacere cupiens, de consilio convicinarum mulieribus illis, & consanguineis suis præstitit juramentum, ut pro ipsa offensa earum mandato pateret, quæ ab ipso juramento recepto tale illi sub debito juramenti dedere mandatum, quod si quâdo filii, vel filia, aut uxor illius aliquid factum, vel verbum contumeliosum mulieribus illis obicerent, idem Quintavallis, & filios suos exheredaret, & filias, & a se propriam removeret uxorem. Quocirca fr. t. per A. f. m. quat. inquiras de præmissis diligentius veritatem, & si rem noveris ita esse, cum licitum fuerit juramentum, sed mandatum illicitum, prædictis filiabus Joannis Bertii, ut revocent mandatum illius injungas, alioquin prædictum Quintav. ad mandati observationem illius, auctoritate nostra suffultus, denunties non teneri.

CAPUT X.

Idem Archiepiscopo Tarraconen.

cap. 24. e.

TUA nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi sit super hoc articulo faciendum, videlicet, quod B. de Belloloco, & Agnes uxor ejus olim ad invicem juraverunt, sed nunquam mutuo petituros: idem vero nunc receperit (1) illam instanter, illa in contrarium affirmante, quod prius se faceret Sarracenam, & perderet animam suam, quam rediret ad eum. Sed adulterum, cui adhæsit, postquam recessit ab eo, libenter dimitteret, & castitatem promitteret, & juraret. Nos igitur fraternitati tuæ super hoc respondentes, tibi per Apostolicam sedem mandamus, quatenus utrumque ad continentiam servandam moneas attentius, & inducas; quam si promittere voluerint, & servare, utrumque dimittas sine alio com-

[1] Repetit, forte.

morari; alioquin, si vir noluerit continere, prædictam uxorem ipsius, ut revertatur ad ipsum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam appel. rem. compellas, cum & temerarium fuerit huiusmodi juramentū, & adulterium sit utrinque commissum.

CAPUT XI.

Idem Januen. Archiepiscopo.

cap. 25. e.

Quemadmodum, si vir mulieri jurasset, quando contraxit cum illa, quod eam semper pro legitima teneret uxore, ipse quidem pro fornicatione, quam mulier antea commisisset, non posset illam dimittere, sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eam dimittere posset non obstante huiusmodi juramento. Quoniam in eo talis erat subintelligenda condicio, si videlicet illa in lege conjugii non peccaret; ita si quis juravit se ducturum aliquam in uxorem, ipse profecto non potest ei fornicationem opponere præcedentem, sed subsequenter ei potest opponere, ut illam non ducat in conjugem, quoniam in illo juramento talis debet condicio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit; alioquin, si post huiusmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem, quod est profus absurdum. Nam si post contractum conjugium vir propter fornicationem licite potest uxorem a sua cohabitatione dimittere, longe fortius ante conjugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in suam cohabitationem non admittere sponsam, quia turpius eiicitur, quam non admittitur hospes, non obstante in alterutro casu vinculo juramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, ut is, qui juravit, ad utrumque sine transgressionem se possit habere. Quod si post huiusmodi juramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, aut nasum amitteret, seu quicquam ei turpius eveniret, numquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non posset dimittere, sed numquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum. Illud autem juramentum est proculdubio temerarium, si vir juret uxori, quod eam super nullo crimine accusabit, quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel, ut illum protraheret ad infidelitatis errorem, vir incunctanter deberet illam impetere apud iudicem suum, ut eam, nisi penitus resipisceret, omnino dimitteret, secundum canonicas sanctiones. Quod si expresse jurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne servandum huiusmodi juramentum? cum scriptura testetur, quod patronus est turpitudinis, qui celat crimen uxoris, secundum regulam evangelii, si primo, & secundo correctæ resipiscere nollet, dicendum esset ecclesie, ut tamquam ethnica, & publicana deinde vitaretur, ne per hoc præberetur ei libera peccandi facultas propter impunitatem peccati: sed numquid vir non potest dimittere ipsi peccanti non solum septies, sed usque septuagies septies secundum evangelicam veritatem? Tutius igitur in hoc casu videtur, ut pro-

Tom. IV.

pter jusjurandi religionem vir accusare desistat uxorem ad divortium celebrandum, quamquam eam denuntiare possit ad pœnitentiam peragendam. Pensato itaque huiusmodi responsionis tenore procedas in causa, super qua nos consulere decrevisi.

CAPUT XII.

Idem universis doctoribus Parisiis commorantibus.

EX litteris vestrae devotionis accepimus, quod cum quidam moderni doctores liberalium artium a majorum suorum vestigiis in tribus præsertim articulis deviant, habitu videlicet inhonesto in lectionum, disputationum ordine non servato, & pio usu in celebrandis exequiis decedentium clericorum jam quasi penitus negligenter omisso. Vos cupientes vestrae consulere honestati, octo ex vobis juratos ad hoc unanimiter elegistis, ut super dictis articulis de prudentium virorum consilio bona fide statuerent, quod foret expediens, & honestum, ad illud in posterum observandum, vos juramento interposito communiter astringendo, excepto dumtaxat magistro G. qui jurare renuens, & formidans fidejussoriam, pro se tamen obtulit cautionem. Fuit insuper ad cautelam a vobis fide præstita protinus constitutum, ut si quisquam magistrorum communitus infra triduum universitati parere contemneret magistrorum, extunc beneficio societatis eorum in magistralibus privaretur, & quidem hoc ultimum quidam ex vobis simpliciter, quidam vero nisi satisfaceret, & nonnulli, nisi per nos se admitti, vel ab aliis obtineret, se intellexisse fatentur. Cum autem supradictus magister G. infra triduum universitati non paruerit requisitus, juxta dictum vestrum, extunc a vobis habitus est exclusus, qui cum satisfactioni condignæ se postmodum obrulisset, in quattuor vestrum juramento interposito compromisit, illorum dictum pro bono pacis se gratum, & ratum pariter habiturum. Illi vero usi consilio sapientum dictum suum communiter promulgarunt, memorato magistro in virtute juramenti prohibentes, ne deinceps in licitis universitati resisteret magistrorum, & injungentes eisdem, ut tamdiu in eo statu persisteret, quo tunc erat, donec per se, vel per procuratorem suum se posse ab aliis magistris admitti per sedem Ap. obtineret, salva in omnibus honestate. Unde nobis humiliter supplicastis, ut eundem magistrum, virum utique providum, & honestum, qui tamquam obedientiæ filius, quid sibi prædicti quattuor injunxerint, suscepit humiliter, & patienter observat, ex benignitate Ap. faceremus communioni restitui magistrorum. Nos igitur ex præmissis intelligentes eidem magistro fuisse mandatum, ut tamdiu in eo statu persisteret, quo tunc erat, donec magistrorum communioni de mandato sedis Ap. redderetur, & paratus sit super præmissis satisfactionem congruam exhibere, licet fuerit constitutum, ut si quis magistrorum adversus alios duceret resistendum, & primo, & secundo communitus infra triduum universitati parere contemneret, ex tunc magistralibus privaretur, & ob hoc ipse fuit eorum communione privatus.

R II

Quia

De constit.
cap. II.

Quia tamen constitutum non fuit, ut in perpetuum hujusmodi privatio perduraret, & tam juris canonici, quam nostri moris existat, ut is, qui propter contumaciam communionem privatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat, v. v. præd. auct. mand. quat. supra dictum magistrum statutis vestris humiliter parere curantem, ad communionem vestram consortium in magistralibus admittatis.

CAPUT XIII.

Idem Abbati, & capitulo Castellionis.

De iure jur.
c. 26.

ET si Christus præceperit secundum evangelicam veritatem, sit sermo vester, *est, est, non, non*; ut affirmatio, vel negatio, *sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde*. Quia tamen hominum excrescente malitia, simplici assertioni, vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit, *quod amplius est, a malo est*: a malo quidem, non tam culpæ, quam pœnæ, nec exhibentium, sed exigentium juramentum; nam incredulitas hujusmodi magis est pœna, quam culpa, unde non dixit *malum* sed dixit *a malo*. Licet enim juramentum prohibuisse dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam jurare prohibuit, ne per hujusmodi juramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare, cum in evangelio præmisisset, *dico vobis non jurare omnino*, statim subiunxit, *neque per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ipsius, neque per Hierosolymam, quia civitas est Regis magni, neque per caput tuum, quia non potes unum capillum album facere, vel nigrum*. Et quamvis non sit per creaturam jurandum, si tamen juret per creaturam, servandum est quidem, dummodo sit licitum, quod juratur, quia teste veritate, qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. Jacobus quoque non simpliciter prohibet juramentum, sed voluntatem jurandi, cum ait: *Ante omnia fratres mei nolite jurare*, quoniam ad jurandum non debet quemquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas importuna, & tunc potest sine culpa jurare, dummodo illos tres comites habeat juramentum, de quibus propheta sic ait: *Et jurabunt, vivit dominus in veritate, & iudicio, & iustitia, & benedicent eum omnes, ipsum quoque laudabunt*. Quod autem Jacobus subdit, neque per cælum, neque per terram, neque per quodcumque aliud juramentum, jurare vetat, per quamlibet creaturam, quodcumque sit illud, alioquin non dixisset Apostolus, *homines per majores sui jurant, & omnis controversiæ eorum ad confirmationem finis est juramentum*: in quo patenter ostendit, per quem sit jurandum, cum ait, homines per majores sui jurant, id est per Deum, & cur sit jurandum, ut videlicet omnis controversiæ finis sit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apocalypsi Joannes stantem supra mare, & super terram, levavit manum suam ad cælum, & juravit per viventem in sæcula sæculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in evangelio, *quam est*

est, non non; cum sæpissime dixerit, *amen dico vobis*, quod ipse secundum Lucam exponens, cum præmisisset, *amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua*, consequenter adiunxit: *in veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Helie in Israel*. Apostolus quoque jurabat, cum diceret, *testis est mihi Deus, & iterum, quotidie morior per gloriam vestram fratres*, quam Græca exemplaria manifestissimam esse jurationem ostendunt: si enim per se malum esset jurare, profecto non jurasset dominus, cum tam in veteri testamento legatur, *Quia juravit dominus, & non pœnitebit eum*. Rursum, *juravit dominus veritatem*, immo, & præcepit in veteri testamento: *Redde domino juramenta*. Quædam etenim prohibentur, quia per se mala sunt, ut furtum, adulterium, & hujusmodi, quæ non sunt aliquatenus facienda. Quædam vero prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter, & multum, ex his mala sequuntur, ut vinum per se malum non est, & tamen prohibet Apostolus dicens, *nolite inebriari vino, in quo est luxuria*, quoniam ex frequenti, & immoderata potatione vini luxuria generatur: sic & juramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti, & incauta juratione perjurium sæpe contingit sicut in ecclesiastico legitur: *Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga*. Quemadmodum ergo Paulus per necessitatem indulget discipulo suo Timotheo, ut utatur modico vino propter stomachum, & frequentes infirmitates, sic profecto cum necessitas exigit, pro re vera, licita, & honesta potest secure jurari, quia cessante causa, cessat effectus. Licet ergo debeatis esse profecti (1), ut quantum potestis, juramenti vinculum evitatis; volentes tamen indemnitati monasterii vestri paterna sollicitudine providere, ne propter defectum testium sui juris sustineat læsionem, ejus auct. qui dicit in evangelio: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum, & si non audierit te, adhibe tecum duos, vel tres testes, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum*, præsentem vobis pagina indulgemus, quatenus vos, & monasterii vestri conversi possitis in causis ejusdem, deficientibus aliis testibus pro ipso perhibere testimonium veritati.

TITULUS XVI.

DE EXCEPTIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Archidiacono Richemundie.

ANobis fuit ex parte tua quæsitum, utrum **De except.**
is, qui excommunicato in locutione, vel **c. 2.**
oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem hujusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuæ t. respondeamus, quod ipse ab accusatione sua poterit removeri, cum primus a communionem fidelium sit ex-
clu-

(1) *Perfecti*, Gregor. IX.

clusus; secundus vero tantum a sacramentorum participatione remotus.

CAPUT II.

Idem Laudun. Episcopo.

cap. 5. cod.

CUM ecclesiastica provisionis officium, & infra. Pro quaestione siquidem, quæ inter dilectos fr. Novarien. capitulum, & Jacobum clericum super præbenda Novarien. ecclesiæ vertebatur, tam nuntii capituli, quam idem Jacobus ad sed. Ap. accesserunt, & dum in nostra, & fratrum nostrorum præsentia foret utraque partium constituta, pro ipso Jacobo fuit taliter in nostro auditorio allegatum, quod cum placuisset bon. mem. C. præd. n. Jacobo præbendam Novarien. ecclesiæ, quæ fuerat magistri B. de Sim. [1] ad preces quorundam Card. conferre, & ipsum de illa manu propria investire, de Ap. sed. mandato fuit postmodum in corporalem ipsius possessionem inductus, quam non permittebant eum canonici possidere, & infra. E contrario vero Novarien. canonici respondententes, exceptiones, quam plurimas allegabant, quibus ipsum Jacobum a perceptione præbendæ repellere omnino intendebant, & infra; mandamus quat. ceteris exceptionibus non obstantibus, ipsum I. faciatis præbendæ illius, de qua per præfatum prædecessorem nostrum noscitur investitus, pacifica possessione gaudere, præsertim cum exceptionem illam, quod præfatus I. in alia ecclesia beneficium possidet, ei non possent opponere, qui varia beneficia in diversis ecclesiis obtinebant.

CAPUT III.

Idem Episcopo Helien.

c. 4. cod. & de iudiciis, c. 14.

Pastoralis officii diligentia, & infra. Quoniam autem per dilatorias exceptiones malitiose nonnumquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni t. respondendo decernimus, ut infra certum tempus a iudice assignandum, omnes dilatoriæ proponantur, ita quod si partes ex tunc aliquas voluerint opponere, quas non fuerint protestatæ, nullatenus audiantur, nisi forte aliqua de novo sibi competens exorta fuerit, vel is, qui eam voluerit opponere, fidem faciat, juramento se postmodum ad illius notitiam pervenisse. Statuimus præterea, ut principales personæ non per advocatos, sed per se ipsos factum proponant, nisi forte adeo fuerint indiscretæ, ut earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur.

TITULUS XVII.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Abbati de Cetreco.

De præscr. c. 11.

Accedentes ad præsentiam nostram dil. fil. Præpositus sancti Nazarii, & A. canonicus sancti Stephani syndici, & procuratores dil. fil. Primicerii, & cleri Mediolan. de ordinariis majoris ecclesiæ nobis graviter sunt conquesti, quod cum ipsi legatos, & nuntios Apostolicæ sed. devote recipiant, & procurent, dicti ordinarii procurare ipsos renuunt, & procurantibus ad expensas subsidium impertiri. Unde clerici Mediol. grave querebantur sibi præiudicium generari.

(1) Al. Sun.

Cum enim per civitatem ipsam sæpe contingat transitum facere nostros nuntios, & legatos, quanto in eorum procuracionibus faciendis pauciores existunt, tanto facientes amplius prægravantur, & quanto per plures onus procuracionis esset divisum, tanto a facientibus facilius portaretur, quod si quidem ordinarii, cum pro eis, & aliis vigilare jugiter non cessemus, & spiritualia, sicut Deus dederit, omnibus ministrare, cur in huiusmodi speciali se iure tueri satagant, non videretur, præsertim, cum & Apostolus dicat, *si vobis spiritualia seminamus, non est magnum, si carnalia vestra metamus: & instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum sollicitudo continua, sicut plenius norunt præsentis pariter, & remoti.* Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omnibus comportetur, dis. t. per Ap. sed. mand. quat. prædictis ordinariis ad tuam præsentiam convocatis, nisi per speciale privilegium sed. Ap. præstandis procuracionibus ostenderint se immunes, etiam si longissimo tempore procuracionis obsequium non impenderint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vindicare, ipsos ad procuracionis sarcinam ordine debito subeundum, ap. rem. teneri decernas.

CAPUT II.

Idem Vimacion. de Costa, & de san. Ro. Tornaco Prioribus.

CUM non liceat a capite membra recedere, c. 12. cod. non sufficimus admirari, quod sicut referente ven. fratre nostro Bracharen. Archiepiscopo nostris est auribus intimatum, licet vestræ ecclesiæ in ipsius sint dioc. constitutæ, vos tamen nullum exemptionis privilegium prætendentes, obedire sibi tamquam Episcopo vestro contumaciter recusatis. Cum igitur crimen ariolandi sit repugnare, & scelus idolatriæ nolle acquiescere; sustinere nolentes, quod subditi prælati suis non obediant, ut tenentur, de communi fr. n. con. per A. v. sed. mand. & in virtute obedientiæ districte præcipimus, quat. præfato Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracharen. obedientiam, & reverentiam debitam, sicut alii clerici suæ dioc. faciunt, decetero sine contradictione qualibet impendatis, præscriptione temporis non obstante: alioquin sententiam, quam idem in vos, vel ecclesias vestras propter hoc rationabiliter tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inviolabiliter observari.

CAPUT III.

Idem nobili viro Matafel.

Audientiam Apostolatus nostri te conquirente pervenit, quod quædam jura de Castro Palatioli, a fel. mem. Alexandro Papa pr. n. tibi concessa, Castellanus ejusdem castri reddere denegabat. Porro te, ac dil. fil. Leonis Consulem ipsius Castri propter hoc in nostra præsentia constitutos audiri fecimus diligenter. Proponebatur quidem ex parte tua præfatum præd. n. Alex. Papa tibi in jamdicto castro concessisse singulis annis XL. sol. denariorum Papiens. quos Rom. ecclesia consueverat ibi recipere annuatim.

R r r 2

In.

Insuper comestiones, placita, banna, foris facta & omnia jura, quæ ibi Ap. sed. habebat, sed ea tibi nulla ratione deberi Castellanus ejusdem castri constantissime asserbat. Ad hoc autem probandum inducebas privilegium prædicti PP. in quo continebatur expressum, prædicta omnia tibi ab eo communi fratrum consilio fuisse cōcessa. Inducebas etiam librum Rom. ecclesiæ censualem, in quo similiter continetur, sicut Consul cum alio concastellano suo in nostra præsentia recognovit, quod omnes de Palatiolo annis singulis tenentur ecclesiæ Rom. persolvere XL. sol. Papiens. monetæ. Hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse præscriptum censum nuntiis Rom. Pontificum a quinquaginta annis infra fuisse solum. Alia insuper capitula per multos testes probare multipliciter nitebaris, sed inter alia fuit ex adverso responsum, quod nec privilegium Alex. PP. nec liber censualium tibi aliquid commodi asserbant, cum privilegio usus non fuisset spatio annorum triginta, & librum censualem dicebant suspectum, quia non fuerat in nostra, sed in magistri G. sancti Hadriani diaconi Card. camera tunc inventus. Dicebant etiam scriniarium alio modo scripsisse dicta fuor. testiū, quam dixissent. Nos ergo attestacionib. allegacionib. rationib. & instrumentis utriusque partis diligenter auditis, & cognitis magis auctoritatem privilegii, quam depositiones testiū attendentes, considerantes etiam librum censualem, quem non suspectum habuimus, licet in prædicti Card. camera sit inventus, quia eum, quando camera rius fuerat, de camera beati Petri suscepit, non credentes ipsam scriniarium cum juratus sit officium suum fideliter exequi, aliud scripsisse, quam a testibus diceretur, respicientes insuper, quod est longe validius, ipsum negotium tangere principaliter Romanam ecclesiam, contra quam non nisi centenaria currit præscriptio, ipsum Consulem nomine Castell. in solutione prædicti census scilicet XL. sol. Papiens. monetæ, & aliorum petitorum, de con. fr. n. condemnavimus, auctoritate Apostolica firmiter injungentes, ut tibi non tamquam tibi, sed tamquam ecclesiæ Rom. cujus auctoritate percipere debes, cujus etiam propter prædicta beneficia vassallus existis, sine difficultate persolvant, quod constat a nobis de communi fr. n. con. judicatum.

CAPUT IV.

Idem de Hel. Quartesuen. & de Hel.

Wertesnen. Abbatibus.

c. 14. eod.

CUM vobis aliis litteris dederimus in mandatis, ut in causa, quæ inter ecclesiam Hildesemen. ex una parte, & ecclesiam de Gandesenen. & ecclesiam Rom. ex altera dignoscitur agitari, testes ad probandam præscriptionem recipere debeatis, insinuatione præsentium vobis duximus declarandum, quod postquam præscriptio contra monasterium sæpeditum, & libertatem ipsius dicitur inchoata, scissura trium schismatum adversus Rom. ecclesiam intervenit. Licet igitur tam legali, quam canonica sit diffinitione statutum, ut contra sacrosanctam Rom. ecclesiam, quæ gaudet privilegio speciali, non nisi C. annorum præ-

scriptio locum sibi valeat vindicare, tempora tamen intercedentium schismatum, quæ secundum juris ordinem cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed diligenti consideratione adhibita, de ipsa supputatione duci.

CAPUT V.

Idem Helienen. & Rosem. Episcopis.

AUDITIS, & intellectis attestacionibus, instrumentis, & allegacionibus in causa, quæ vertitur inter ven. fr. n. Wigornen. Episcopum, & dilectum filium Evashameren. Abbatem super ecclesiis in valle de Vasham constitutis, quas Episcopus asserit ad se dioecesana lege spectare, Abbas autem eas esse ab ejus jurisdictione prorsus exemptas; cognovimus evidenter ecclesias ipsas per privileg. Rom. Pont. non esse ab Episcopali jurisdictione subtractas, nisi forte vallis de Evasham sit ille locus, quem a duobus Regibus Kenredo videlicet, & Offa. libertati donatum bonem. Constantinus PP. libertati donavit, sicut in ipsius privilegiis continetur. Verum tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus Evashamen. pleno jure possessæ, ut videantur in eis jus Episcopale legitime præscripsisse, nisi forte per tantum temporis Wigornien. ecclesia interim vacavisset, ut tempore vacationis subducto præscriptio minime sit completa, & infra. Quocirca dif. v. per A. sed. mand. quat. inspectis privilegiis prædictorum Regum, quæ Abbas super prædicta libertate asserit se habere, si per illa constiterit, quod vallis de Evesham sit ille locus, quem præ libertati donavit, absolvatis Eveshamen. Abbatem ab impetitione Wigornen. Episcopi super ecclesiis mem. & adjudicantes illas Abbati pleno jure subjectas, Episcopo super illis silentium imponatis. Quod si Abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra XL. annos sedes Episcopalis vacavit, & si per tantum temporis vacasse constiterit, ut illo subducto non sit quadragenaria completa præscriptio, vos in illis ecclesiis jus episcopale adjudicetis Episcopo, & super illo perpetuo silentiū imponatis Abbati: si autem exceptionem hujusmodi Episcopus non probaverit, quia tamen interruptionem probavit circa processionem pentecostalem in villa, & in ecclesia de Mortuna, & receptionem, ac procuracionem Archidiaconi, nec non solutionem denariorum sancti Petri in valle de Evesham, circa cognitionem quoque causarum matrimonialium, & * capellam, suspensionem in prædicta villa de Mortun. & inter dictum capellanum, in præfata villa de Evestan. vos super his jus episcopale adjudicetis eidem, si tamen circa suspensionem, & interdictum hujusmodi infra XL. annos interruptio facta fuit, in ceteris ei silentium imponentes, quæ Abbas præscripsisse probatur.

CAPUT VI.

Idem Parisien. Episcopo.

CUM ex officii sui debito Senonen. provinciam visitaret ven. fr. n. Archiepiscopus Senonen. per Parisien. dioc. transitum faciens ad Abbatem sancti Maglorii prioris de Castres, & quorundam aliorum ecclesias necesse habuit declinare,

cap. 15. eod.

c. 15. e.

* capellani.

c. 16. eod. & supra de majorit. & ob. c. 5. hac collectione.

re,

re, a quibus cum procurationem sibi debitam postulare, ipsi eam exactam inhumaniter negaverunt, illam solvere penitus contemnerent, ad suam negationis defensionem hoc solum allegantes, quod non meminerint se procurationem huiusmodi prædecessoribus ejusdem Archiepiscopi exsolvisse, sed nec ab eis aliquando fuisse petitam. Idem vero Archiepiscopus propter procurationem sibi minus rationabiliter denegatam, illos auctoritate rescritti, quod super hoc a sed. Ap. impetravit, ab officiorum executione suspendit, eodem postmodum, quoniam suspensionis sententiam non servabant, vinculo excommunicationis adstringens, quod totum in ipsius Archiepiscopi litteris perspeximus contineri, qui eandem sententiam petebat auctoritate Apostolica confirmari. Nos igitur præmissam allegationem eorum nullam penitus reputantes, cum contra procurationem, quæ ratione visitationis debetur, præscribi nequiverit, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi, & si alius contra eum præscribere posset utramque fr. t. per Ap. s. m. quat. sententiam, quam in contemptores prædictos, tam nostri auctoritate rescritti, quam antiqua metropolis consuetudine tulit Archiepiscopus memoratus, usque ad satisfactionem condignam, per tuam dioc. facias inviolabiliter observari. Quia secundum legem divinam, non est os bovi trituranti claudendum, & secundum Apostolum, qui spiritualia seminat, non est magnum, si metat carnalia, cum nemo cogatur suis stipendiis militare. Si quid enim aliud, quam superius fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiscopi sapienter obijcere voluerint, & probare, nos eis faciemus justitiæ plenitudinem exhiberi.

CAPUT VII.

Idem Archiepiscopo Pisano.

c. 17. eod. **S**I diligenti, & infra. Licet igitur ex his, quæ præmissimus, contemptis monitis nostris, & mandatis, quibus fraternitatem tuam frequenter nisi fuimus inducere, ut dil. fil. G. Marchionem Massæ judicem Calaritan. a juramento fidelitatis absolveres, quod exhiberi tibi, & ecclesiæ Pisanae fecisti, ut eo non obstante nobis, & ecclesiæ Rom. juraret, non solum asperitate verborum, sed executione forsitan in te potuissemus procedere ecclesiasticæ disciplinæ, cum judicatus Calaritanus ad jus, & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota Sardinia nullo pertinet mediante, nec ex parte tua sit quicquam rationabiliter allegatum, quare tibi licuerit pro te, vel ecclesiæ tua a prædicto Marchione fidelitatis exigere juramentum, & infra. Super alio vero articulo taliter respondi, quod ab eo tempore, quo fuisti assumptus ad præfulatus officium, juramentum fidelitatis * per sed. Apost. ab ipsis iudicibus recepisti, sciens Archiepiscopum Villanum pr. tuum virum magnæ auctoritatis, & honestatis, qui longo tempore in curia Romana extitit Card. * ipse plenius novit consuetudines, & statuta, & omnes pr. * tui, qui fuerunt viri magnæ auctoritatis, sic de antiqua consuetudine tenuisse pariter, & fecisse, cum nihil tibi, vel ipsis hætenus ab Ap. sed. fuisset

objectum. Nos igitur his, & aliis, quæ dil. fil. magister Bondinus nuntius tuus proponere voluit, plenius circumspexit, non intelleximus te, vel ecclesiæ tuam aliquo jure subnixam, quo valeas a mandati nostri executione rationabiliter excusari, cum auctoritatem sed. Ap. non ostendas, per quam a prædictis iudicibus tu, & antecessores tui fidelitatis exegeris juramenta, nec præscriptione aliqua muniaris, cum secundum confessionem tuam, non ecclesiæ Pisana, vel tu fueris in quasi possessione juris exigendi huiusmodi juramentum, quod pro sed. Ap. ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris, per quod constat ecclesiæ Rom. semper quasi in possessione fuisse, cum pro ea ministerio tuo, & antecessorum tuorum exactum fuerit, & præstitum juramentum, & is etiam possidere dicatur, cujus nomine possidetur; si vero dicatur, quod nomine tuo, & antecessorum tuorum, & non nomine nostro, & ecclesiæ Rom. sæpe nominatum fuerit juramentum exactum, posset inferri, quod juramentum præstitum de conservando jure, & honore Ap. sed. fuerit violatum. Unde licite retineri non posset, quod contra juramentum huiusmodi fuerit scienter * objectum, cum etiam secundum hoc locum præscriptio habere non posset, cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides, & justus titulus exigatur; cum si etiam locum potuisset habere præscriptio, non credimus centenariam præscriptionem, quæ sola currit adversus Rom. eccles. posse probari.

CAPUT VIII.

Idem Lucan. Episcopo.

c. 18. eod. **C**UM olim, frater Episcopo, cum dil. f. Abbat. & monachis sancti Salvatoris de Fichico super plebe de Salamazan. & adjacentibus capellis ipsius in nostra præsentia litigando, institutionem in eis, & alia ad jus Episcopale spectantia vindicares, ad fundandam intentionem tuam, jus commune principaliter allegabas, cujus auct. dicebas, univ. spiritualia in prædictis locis, quæ sunt in tua dioc. constituta, ad te tamquam ad dicecesanum Episcopum pertinere, arbitrium præterea super hoc promulgatum a bon. mem. Pistorien. Episcopo, & Archipresbytero, ac Primicerio Lucano a partibus electis allegans, quod ab utraque parte fuerat communiter approbatum, & infra. Ad elidendam autem intentionem tuam Abbas prædictus felix rec. Greg. VII. Papæ pr. privilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore processisse, per quod tã Fithenthæ monasterium, quam plebs, & capellæ prædictæ videbantur libertate donatæ, & infra. Aliorum quoque Rom. Pont. Urbani scilicet, Paschalis, Calixti, Eugenii, Anastasii, Hadriani, Alexandri, & Lucii dictus Abbas privilegis utebatur, post arbitrium promulgatum obtentis, quæ libertatis sibi privilegia concedere videbantur, & infra. Nos igitur his, & aliis, quæ coram nobis utrimque fuerunt proposita, perspicaciter intelleximus, quia prædictus Abbas sufficienter ostendit, monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus Plebani, & clericorum baptismo, & poenitentia in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, a divinis officiis

* obtentum.

c. 18. eod.

* pra.

* ipsiusque.

* nos.

ciis

ciis celebrandis tam in plebe, quam in capellis etiam supradictis, in excommunicando, atque interdicens, & etiam absolvendo, legitima præscriptione munitum, Abbatem ipsum ab impetitione tua super jamdictis articulis de consilio fr. n. duximus absolvendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo: super aliis omnibus, quæ ad jus Episcopale spectare noscuntur, juxta tenorem arbitrii eundem Abbatem, quoad plebem, & capellas prædictas sententialiter condemnantes.

TITULUS XVIII.
DE SENTENTIIS, ET RE JUDICATA.
CAPUT I.

* Tornacen. Idem Atrebaten. * Tornacen. Morinen. Episcopis, & electo Cameracen.

Non ponitur,

CUM illius, & infra. Sane licet tempore felic. C. PP. præd. n. quæstio inter dilectam in Christo filiam nobilem uxorem quondam Philippi Comitis Flandriæ, & capitulum Siclinien. ecclesiæ super electione Præpositi fuerit diutius agitata, & super causa ipsa rescripta a sed. Ap. emanassent, novissime tamen utriusque partis nuntii ad sed. Ap. accedentes post ejusdem pr. n. obitum suas proposuerunt in nostro auditorio quæstiones. Et primo quidem dil. f. magister C. præfatæ Comitissæ procurator, & nuntius pro ea taliter allegavit, quod cum obeunte G. quondam Siclimen. Præposito Siclimen. Præpositura vacaret, ipsa, ad quam terra illa jure dotalicii ex dono prædicti Comitis fuerat devoluta, sicut idem Comes a longis retro temporibus cum Siclimen. Præpositura vacaverit, in eadē ecclesia Præpositum dignoscitur elegisse, uti jure suo cupiens, virum idoneum, litteratum, & honestum, qui non habebat alium personatum, magistrum C. in Præpositum Siclinien. elegit, & ad Siclimen. (1) ecclesiam destinavit. Rogans, & postulans a canonicis ecclesiæ mem. ut ei jus suum conservantes illæsum, illum, quem ad eos destinaverat, recipere in Præpositum non differrent. Quem cum in ecclesia canonici residentes admittere penitus recusassent, ipsa Comitissa jus suum, & electionem, quam fecerat, sub Apostolica protectione constituit, & ad Romanam ecclesiam appellavit. Postea vero de communi assensu capituli ecclesiæ mem. fuerit interposita appellatione prohibita, ne quis ab eis nominaretur in Præpositum, nisi communi deliberato consilio, sicut in litteris quorundam canonicorum ejusdem ecclesiæ manifeste conspicitur contineri; quinque tamen canonicorum dil. f. Jo. de Bitunia, qui septem alias habere dignoscitur prælaturas, aliorum assensu minime requisito, qui erant absentes, & qui residentes in eadem ecclesia erant apud Siclinium, non vocatis, nullumque assensum ipsi electioni præbentibus, in Præpositum elegerunt, & installaverunt eundem, contra cujus installationem ex parte Comitissæ iterato fuit ad sed. Ap. appellatum. Verum cum causa eadem tibi frater Atrebaten. Episcopo, & tuis judicibus fuisset ab Apoff. sed. commissa, & ab examine vestro neu-

tra partium appellasset, prædictus Joannes de Betunia ignorante parte altera nuntium suum latenter ad sed. Ap. destinavit, & se simplicem clericum Joannem scilicet de Betunia dolose faciens appellari, & falso significans violentiam per Comitissam Siclinien. Canonicis irrogatam, & de interpositis appellationibus ab eadem Comitissa mentione non habita se asserens electum canonice in præpositum a præfato pr. n. ad ven. fr. n. Episcopum, & dil. fil. Decanum, & Præpositum Sueffion. litteras impetravit, quibus datum est in mandatis, ut eandem Comitissam denunciarent excommunicationis vinculo detineri, & tamdiu ab omnibus evitandam, donec canonicis Siclinien. ecclesiæ passis injuriam de ablatis omnibus, & irrogatis injuriis satisfaceret competenter, & de speciali esset mandato sed. Ap. absoluta. Qui etiam sollicite providerent, ut si electionem Præpositi ad dictos canonicos ex legitimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, sæpe nominatæ nobili, & cuilibet laicæ personæ perpetuum silentium imponerent, & facerent Præpositum ipsum collatæ sibi canonicæ dignitatis app. remota pacifica possessione gaudere. Nos igitur, quibus ex susceptæ incumbit administrationis officio diligere justitiam, & odire iniquitatem, cum fratribus nostris utriusque partis allegationibus (2), & rescripta diligentius intuentes, cognovimus evidentem, commissionem ad Sueffion. judices per precum mendacia impetratam, cum ipsius Joannis suppressum fuit nomen cujuslibet dignitatis, & interpositæ app. a Comitissa, vel ab alio, nulla in eis mentio haberetur, & mendax peccator carere debeat impetratis. Præterea non est aliqua ratio credendum, quod idem prædecessor noster sine causæ cognitione præfatam Comitissam voluit excommunicatione notari, vel ei super jure suo perpetuum silentium imponi, eum merita causarum partium assertionem pandantur. Item ipsi judices Sueffionen. videntur in rescriptis, quæ perspeximus, discordare, cum in litteris, quas posterioribus judicibus direxerint, se asserant utriusque partis receptis testibus ad sententiam processisse, & in rescripto prolata sententiæ se non utrimque, sed ex parte canonicorum recepisse testimonia fateantur. Ex præmissis itaque & aliis rationibus tam priorum, quam posteriorum judicum inordinatas sententias cognoscentes, quidquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum ordinatum dignoscitur, vel statutum, de fr. n. consilio decernimus non tenere, ad illum statum illud negotium reducentes, quem ante commissionem primam dignoscitur habuisse.

CAPUT II.

Idem Archid. & sacrista Magalon.

CUM olim bon. mem. Magalon. Episcopus P. de Castro novo ad vacantem Archidiaconatum ejusdem ecclesiæ nominasset, Præposito, ut nullus ibi, nisi prius duplici sibi voce concessa institueretur, per app. interpositam inhibente, & infra. Episcopus dictum P. de Archid. per suum

De sent. & re jud. c. 12.

(1) Siclinien. (2) Allegationes, malo.

suum

suum anulum investivit in locum Archid. corporaliter illum induens. Unde Præpositus alium ad eundem Archidiaconatum nominare præsumpsit, cujus facti occasione, tam Præpositus, quam idem P. Apostolico se conspectui præsentavit, & infra. Tandem dictus præd. noster, quod ab utraque parte factum fuerat pro sua voluntate cassavit, sententiando pronuntians, quod aliquibus de provincia scriberet, ut tam Episcopum, quam personas ad ordinandum concorditer Archidiaconatum monerent, & eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate Ap. exequi non differrent. Post hæc vero G. qui nondum ad diaconatus erat promotus officium, præter conscientiam præfati P. procuratoris Episcopi apud Ap. sedem tunc morantis ipsum Archidiaconatum contra propriam pronuntiationem contulit, sicut credimus, circumventus. Nos igitur inherentes vestigiis præd. n. dicentium sententiam Rom. sed. posse in melius commutari, cum aliquid fuerit subreptum, quod in prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam a te, frater Episcopo, in elusionem donationis Ap. nuper dicitur recepisse, de communi fr. n. con. in irritum revocamus, & ei licet absenti, cum de subreptione liquido constet, super supradicto Archidiaconatu perpetuum silentium imponentes vobis præsentium auctoritate mandamus, quatenus nullius contrad. vel ap. obs. infra unius mensis spatium post harum susceptionem litterarum sæpeditum Archidiaconatum de persona, cui nihil de canonicis obviet institutis, plena omnium vestrum, qui præsentis fuerint in ecclesia, interveniente concordia ordinare curetis.

CAPUT III.

Idem Abbati, & conventus sancti Zenonis Veronen.

c. 13. eod.

CUM inter vos pro ecclesia vestra, & Musen. Archipresbyterum, & clericos sancti Proculi nomine ecclesie sue super subiectione ecclesie sancti Proculi, & aliis multis articulis quaestio verteretur coram Compostell. Archiepiscopo, & R. subd. & capellano nostro, quos vobis dedimus auditores: ex parte tua fili Abbas fuit propositum, quod dicta ecclesia monasterio sancti Zenonis pleno jure debet esse subiecta, videl. institutione, destitutione, vel investitura Archipresbyteri, & ejusdem fidelitate, ipsius, & fratrum obedientia, correctione, repræsentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrisimatis, litaniis, & aliis similibus, per quæ plena subiectio declaratur. Ad quod probandum instrumentum publicum concessionis bon. mem. Brunon. quondam Veronen. Episc. pars tua in medium producebat, quam concessionem successor ejus Theobaldus ratam habuit, & etiam confirmavit, super his quoque tam Romanorum Pontificum, quam Patriarcharum Aquilegien. privilegia, & confirmationes induxit, quorum unus scilicet Godefridus de subiectione plenaria in privilegio suo evidenter expressit, quod sub testimonio R. quondam Veronen. Episcopi, qui ejusdem ecclesie Archipresbyter extitit, factum fuerat, & completum, & in ea a priore monasterii sancti Zenonis mandavit vice sua

subscribi, sicut in instrumento publico continetur; adjecit etiam pars tua, quod inter dil. f. n. quondam Abbatem ejusdem monasterii, & Sicherum Archipresbyterum, & fratres ipsius procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali controversia fuit exorta. Ad quæ duo dictus Archipresbyter cum fratribus suis dumtaxat teneri negabat, & super his testes producti fuerunt. Tandem præfatus R. Veron. Episcopus, rationibus utriusque partis auditis, & cognitis, quendam Card. sequens, a quo fuerat judicatum, quod vel Archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut Abbati obedientiam repromitteret, credens etiam, quod testes vera depoluerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerant testimonium, idem & ipse sententialiter diffinivit, sicut in instrumento publico perspeximus contineri, cujus sententia cum nulla fuerit app. suspensa in rem transit judicatam, quam asserebant nullo posse juris remedium attemptari, a cujus prolatione, usque ad hæc tempora quinquaginta annorum spatium est transactum, per quod monasterium sancti Zenonis præfaram ecclesiam pleno jure possederit, & quod prædictus Archipresbyter, & fratres ejus præteriti, & præsentis obedientiam Abbatibus sancti Zenonis fecerint, & infra. Cum itaque hæc, quæ præmisimus, & similia multa præfati auditores nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulissent, nos communicato fr. n. conf. quamvis forte dicto instrumento donationis non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus vel privilegiis, quæ de ipso causam, & originem acceperunt, attendentes, quod quantum ad litigantes ipsos jus ex sententia factum fuit, postquam in rem transit judicatam, etiam si contra jus litigatoris lata fuisset, cum contra jus constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus prævalente, quæ præsumuntur rite per omnia celebrata, statuimus, & per sententiam diffinimus, ut Archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem, & obedientiam præstet Abbati sancti Zenonis.

CAPUT IV.

Idem Canonicis Novarien.

c. 14. eod.

CAUSAM, quæ inter vos, & dil. fil. A. Siccum clericum super præbenda Novarien. ecclesie vertebatur, quæ quondam fuerat ven. fratris n. Novarien. Episcopi, de qua se dicebat idem A. per bon. mem. C. PP. præd. nostrum fuisse per anulum investitum, coram nobis diutius ventilatam, ven. tandem fratri nostro Lauden. Episcopo, de consensu partium ap. rem. commisimus terminandam, qui sicut ex litteris ipsius accepimus, utriusque rationibus plenius intellectis, pro vobis contradictum A. diffinitivam sententiam promulgavit, a qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Dicto igitur A. & magistro I. & V. procuratoribus ecclesie vestre in nostra propter hoc præsentia constitutis, idem A. probare multipliciter nitentibus, sententiam ipsam inique latam fuisse, ac propter hoc debere non immerito retractari, dictis procuratoribus vestris defendentibus sententiam, & eam petentibus confirmationis nostræ præsidio communiri. Nos igitur auditis, quæ fuerant

rant

rant hinc inde proposita, & diligentius intellectis, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, licet ex parte ipsius A. fuisset propositum, quod contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgaverat, sicut per attestaciones nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad unam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nil continebat iniquum, & eidem iudici, de communi assensu partium, causa fuerat ap. rem. commissa, qui ut sententiam ferret, post examinationem causæ ab utraque partium fuerat requisitus, sententiam ipsam de fratrum nostrorum con. auctoritate curavimus Apostolica confirmare, ac eam per ven. fr. n. Portuen. Episcopum diffinivimus observandam.

CAPUT V.

Idem Constantien. Episcopo.

cap. 15. e.

QUOD ad consultationem, & infra. Si autem, quod a nobis similiter postulasti, utrum app. sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, puta xx. dies, vel amplius sine contradictione recipiens, & ad diem veniens consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententiæ, a cujus latatione, ac purgatione inuncta ultra * decennium dicitur effluxisse, taliter credimus respondendum, quod cum post x. dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ, qui ad provocationis subsidium infra idem tempus non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit, cum per hoc videatur * interpretationem juris latæ sententiæ paruisse, præsertim ubi causa non redditur appellandi; sed nec executionem ipsius sententiæ ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum, quia id artari potest nonnumquam a sedente in medio, & etiam prorogari, & qui ab initio sponte recepit terminum breviorum, imputare sibi potest, & debet, cum ex hoc videatur amplioris beneficium contempnisse. Unde talis non audietur appellans, nisi forte adversus eum modus executionis canonicus excedatur.

* decennium, Cujac.

* interpretatione, Cujac.

CAPUT VI.

Idem Decano, Cancellario, & C. Ca.

A. n. b. nonico Laudunen.

c. 16. eod.

Sicut nobis vestris litteris intimastis, cum causa, quæ inter H. subd. & Huardum presbyterum sancti Clementis super quinque frumenti modis vertebatur, qui dicebantur ipsi Henrico per annos singulos exsolvendi, ex delegatione nostra vobis commissa fuisset, & partibus in vestra præsentia constitutis, idem Henricus restitutionem sibi fieri postularet, adversarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice super hoc coram iudice conventus fuerat, & sententialiter absolutus, quod ostendere voluit, duorum testimonio sacerdotum, ex quorum depositione vobis constitit, quod magister A. ex parte ven. fr. n. Episcopi Laudun. Huardum presbyterum per

(1) Bertoldus, al.

judicium absolvit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de allegationibus, testibus, & rationibus, quæ iudicem movere solent ad sententiam proferendam, nil se scire dixissent, variatum fuit inter juris peritos, a quibus consilium postulastis; aliis asserentibus tale juramentum, quod valeret. Unde in hac ambiguitate, quid tenendum sit, sedem duxistis Ap. consulendam. Cum autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia, quæ iudicem moverant, non exprimentur in sententiis proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit vobis sententiam a iudice fuisse prolatam, propter auctoritatem iudicariam præsumi debeat omnia legitime processisse.

CAPUT VII.

Idem Astoricen. Episcopo, sancti Isidori Legionen. & de Cantazeto Abbatibus.

CUM super controversia, quæ inter ven. fr. n. Aurien. Episcopum ex una parte, & monasterium Cellæ novæ super statu ipsius ex altera vertebatur, pro ipso Episcopo diversæ sententiæ latæ fuissent, O. Archidiaconus, & nuntius ven. fr. n. Ovetensis Episcopi ad Ap. sed. accedens per eos Oveten. ecclesiam læsam graviter conquerebatur, ad quam illud proponebat monasterium pertinere, & infra. Postquam igitur hæc, & similia nobis, & fratribus nostris præfati Card. fideliter retulerunt, quia constitit nobis per legatorum litteras, a duobus, cum tertius interesse nequiverit, sicut ex ipsius etiam assertionem tenuimus, apud sed. Ap. constituti, fuisse processum, & contra ipsorum sententiam ex parte monasterii nihil rationabile fuit propositum, & ostensum, quare debuerit irritari, eam communicato fratrum nostrorum con. quantum ad monasterium ipsum duximus confirmandam, sibi imponentes silentium perpetuum in hac parte. Ceterum, quia super appellatione ecclesiæ Oveten. non potuimus elicere veritatem, causam ipsam vestro duximus examini committendam, per Ap. sed. mand. quat. si constiterit appellationem pro ecclesiæ Oveten. rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam nuntium ecclesiæ Oveten. infra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem eandem Oveten. ecclesiæ detrimentum incurrat; alioquin ea, sicut jus expostulat, executioni absque ecclesiæ Oveten. præiudicio demandetur, quibus, quæ præmissa sunt, non præiudicant, quominus valeant consequi rationem, cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis, juxta canonicas constitutiones, & civiles.

CAPUT VIII.

Idem.

CUM Beltodus (1) miles curiam suam, sive fundum in Westufen. quondam peregrino militi pignori obligasset, eodem B. sublato de medio Artongus nepos ejus, qui successit eidem, Argentinen. dioc. vacante ecclesiæ ejusdem loci

in

c. 17. eod.

c. 18. eod.

in Vestufen. afferens, quod jus patronatus cum universitate transfisset in eum, Brunum clericum ejusdem dioecesis ad preces bon. mem. C. Argentin. Episcopi ejusdem loci Archidiacono ad supradictam ecclesiam presentavit, qui de consensu, & voluntate Episcopi ipsum instituit in eadem, in possessionem induci eum faciens corporalem. Prædictus vero Bert. dominus fundi afferens, quod sibi retinuerat jus patronatus expresse, cum fundum obligaverat creditori, T. sacerdotem memorato Episcopo presentavit, sed Episcopus ipsum admittere renuit pro suæ arbitrio voluntatis. Cum autem præfatus Episcopus viam fuisset universæ carnis ingressus, dictus T. adversus memoratum B. super prædicta ecclesia coram substituto electo deposuit quæstionem, a cujus examine fuit postmodum ad venerabilem fr. n. Remen. Archiepiscopum sanctæ Rom. ecclesiæ Card. tunc Episcopum Prænestinum Ap. sed. Leg. appellatum, qui dil. f. Abbati novi Castri, & Decano sancti Thomæ Argentin. mandavit, ut audirent hinc inde proposita, & receptis testibus, & redactis in scriptis depositionibus eorundem, eam sub sigillis suis miserunt ad Archiepiscopum memoratum partibus termino peremptorio assignato, ad quem cum sæpeditus B. cum suis attestacionibus accessisset, nec per se, nec per responsalem idoneum dictus T. coram eo comparere curasset, ipse attestacionibus ejusdem B. sicut in ipsius litteris perspeximus contineri, diligenter inspectis, ipsum ab impetitione sæpediti T. sententiando reddidit absolutum, eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Post autem sæpeditus T. ad ejusdem Archiepiscopi presentiam cum attestacionibus suis infra breve tempus accedens, justam causam absentia allegavit; Archiepiscopus vero prædicto Argentino electo, & dilectus filius Altæsilvæ, & Turcelbucen. Abbatibus per suas dedit litteras in mandatis, si præfatus T. justam absentia causam ostenderet coram eis, demum 1) prædictam sententiam nullius decernerent esse valoris, utriusque partis attestacionibus diligenter inspectis, causam ipsam sine debito terminarent, alioquin sententiam, quam ipse tulerat, facerent firmiter observari. Verum cum dictus electus aliis negotiis impeditus interesse non posset, vices suas R. canonico Argentin. commisit, præfatis Abbatibus sententias committentibus majori Præposito, & Scholastico Argentin. qui in negotio procedentes, testes super prædicto articulo receperunt, vel eorum redactis depositionibus in scriptis, prædictus B. afferens se gravari ab eis, vocem ad nos appellationis emisit. Cum igitur utraque pars cum attestacionibus signatis sigillis prædictorum judicum ad nostram presentiam accessissent, licet dictus T. justam causam absentia minus sufficienter probasset, nec tamen præjudicaret opinio veritati, volentes in veritate procedere, cum Christus sit veritas, dil. f. R. Idempnica diaconum Card. eis concessimus auditorem, qui cum ea, quæ coram ipso proposita

Tam. IV.

(1) Eisdem, forte.

fuerant, nobis plene, ac fideliter retulisset, nos utriusque partis attestacionibus, ac sententia præfati Episcopi diligenter inspectis, quia eundem Archiepiscopum ex tenore ipsius sententiæ invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quod per attestaciones ipsius B. fuerat sufficienter probatum, quod præfatus Arthongus in possessione juris patronatus extiterat, cum eundem B. ad prædictam ecclesiam presentavit, cum tamen per attestaciones illas nil aliud super hoc fuerit ostensum, nisi quod pro quodam jure, quod de illa ecclesia consuevit exhiberi patronis, prædicti Peregrinus, & Arthongus annuatim decem solidos acceperunt, quos tamen plebanus ejusdem loci semper contradicebat præbere, tum quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. penitus in probatione defecit, cum per attestaciones suas appareat manifeste, ipsum suam intentionem sufficienter probasse, tum quia etiam causam non receperit sufficienter instructam, cum unius tantum partis attestaciones receperit, quæ parum faciebant ad causam. His, & aliis intellectis sententiam duximus irritandam, memorato T. adjudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestaciones nobis constiterit evidenter, ipsum a vero patrono fuisse ad sæpeditam ecclesiam presentatum, adversario super ea perpetuum silentium imponentes. Quocirca dil. v. per A. L. m. quat. auct. nostra suffulti sententiam nostram faciatis inviolabiliter observari, præfatum T. in corporalem possessionem ejusdem ecclesiæ inducentes, & tuentes inductum.

CAPUT IX.

Idem Prænestino Episcopo Ap. sed. Legato, & de Capenberh. & de Cold. Abbatib. in Colontien. & Monaster. diœc. constitutis.

IN causis, quæ summi Pont. judicio deciduntur, & ordo juris, & vigor æquitatis est subtiliter observandum, cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare, nisi forte, cum aliquid causa necessitatis, & utilitatis inspecta, dispensative duxerint statuendum.

CAPUT X.

Idem conventui monasterii sancti Leufredii de Cruce.

INTER monasterium sancti Aucleoni Rothomagen. & vestrum super modo eligendi Abbatem in dicto monasterio vestro jam dudum fuit quæstio agitata, & infra. His igitur, & similibus, quæ jam dicti Episcopi, & Card. nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulerunt, plenius intellectis, cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per ultimam revocatum, tum quia causæ suspicionis in jure propositæ frivolæ videbantur, quas etiam tamquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem subeundo judicium renuntiasse videntur. Tum etiam, quia de privilegio Ap. sed. & processu negotii usque ad publicationes testium coram primis judicibus nihil in secundis litteris dicebatur, quod si fuisset expressum, obtineri minime potuissent, non

S s s

ob-

102. 11. 12

c. 19. eod.

c. 2. eod.

102. 11. 13

obstante sententia, quæ pro monasterio sancti Audeoni dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit; cum si prædictis iudicibus fuerit ostensa, ea post habita contrarium statuissent. Alioquin est, quod eam obiicientibus imputetur, cum sub prætextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari; com. fr. n. con. factum priorum iudicium ratum, firmum habemus, & eorum sententiam approbantes, ipsam auctoritate Ap. confirmamus, & electo a vobis postmodum nos ipsi munus benedictionis, salvo jure dioc. Episcopi curavimus exhibere.

CAPUT XI.

Idem Episcopo, Decano, & Cancell. Parisien.
c. 21. eod. **S**uborta dudum inter ven. fr. n. Melden. Episcopum, & monasterium Resbacen. super ipsius monasterii subjectione, materia quæstionis, procuratores partium propter hoc ad sed. Ap. accesserunt, quibus aliquandiu litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversæ constiterit eundem Episcopum quasi possessionem obedientiæ in eodem monasterio habuisse, ipsum restituendum decrevimus ad eandem. Verum quia privil. felicitis memoriæ Innocentii PP. præd. n. ex monasterii parte nobis exhibitum libertatem plenariam exprimebat, Decano Succession. Remen. Cantori, & Succentori Silvanecten. dedimus in mandatis, ut Episcopo in possessionem obedientiæ restituto, nisi * prius restitutionem suam infra sex menses contra privilegii libertatem rationabile aliquid obiiceret, & probaret, super subjectione monasterii supradicti perpetuum eidem silentium ap. re. imponere procurarent, & infra. Iudicibus autem nolentibus dirimere quæstionem, causam ipsam instructam cum procuratoribus partium ad nostram præsentiam remiserunt, & infra. Nos vero utriusque partis rationibus diligenter inspectis, quia cognovimus efficaciores Episcopi rationes, subjectionem eidem adjudicavimus monasterii mem. ut ibidem illam habeat tamquam diocesanus Episcopus potestatem; ita tamen, ut per hoc nullum Ap. sedi præjudicium generetur, quo minus legitimo tempore, si voluerit, suam justitiam prosequatur, nimirum si præfato (1) Innocent. privilegium Alex. fuit in iudicio præsentatum & ille tulit sententiam contra illud, vel ipsum intelligitur reprobasse; si vero non fuit exhibitum coram eo prætextu privilegii de novo reperti, prædicta non debet sententia retractari.

CAPUT XII.

Idem Sanctæ Mariæ in Cagia, & Vallis secretæ Abbatibus.

c. 22. eod. **C**UM I. & A. canonici sancti Dionysii, & M. canonicus Remen. ad nostram dudum præsentiam accessissent, ex parte quorundam canonicorum ejusdem ecclesiæ, nostro Apostolatu referarunt, quod Abbas eorum super dilapidatione, perjurio, simonia, & quibusdam aliis erat multipliciter infamatus, & cum super his, & aliis cum procuratore ipsius Abbatis apud sedem Apostolicam aliquandiu litigaf-

sent. Nos postmodum ven. fr. n. Cathalanen. Episcopo, & dil. fr. Decano sancti Quintini Noviom. dioc. & magistro Simoni de Vallibus canonico Laudun. dedimus in mandatis, ut ad ecclesiam ipsam pariter accedentes, tam in capite, quam in membris ap. postposita corrigerent corrigenda, & statuerent, quæ statuenda viderent, & infra. Iudices autem Abbatis, & canonicorum juramenta recipientes, habito virorum prudentum consilio, memoratum Abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam removerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire, a qua sententia tamquam iniqua procurator prædictus ad nostram audientiam appellavit, & infra. Unde procurator canonicorum ipsorum inter alia postmodum in nostra proposuit præsentia constitutus, dictam sententiam merito reprobendam; tum quia iudices litæ non contesta in ipso negotio processerant, tum etiam, quia juramenta conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionibus coram partibus minime publicatis, nec ostensis eidem, ad sententiam procedere præsumperunt, & infra. Quia vero de conspirationis articulo nobis non potuerit fieri plena fides, mandamus, quatenus inquisita plenius veritate, si vobis constiterit, quod illi conspiratores fuerint, quorum constat a iudicibus juramenta recepta, & quod hoc ipsum Abbas probare voluit coram eis, & quod eorum dicta iudices secuti tantummodo, cum per alios eadem probata non essent, sententiam protulerunt, vos ap. rem. irritantes processum eorum, in negotio ipso juxta præscriptam formam in prioribus comprehensam litteris procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse nequiverit comprobari, vel licet de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem fuit Abbas amotus, vel etiam si aliqua deposuerint super his, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa; processum ipsorum iudicium, sublato ap. ob. confirmetis, quia licet adversus Abbatem non debuerant conspiratores admitti, juramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt, ut per ipsorum dicta super aliis fides possit haberi, quæ Abbatem minime contingebant, præsertim cum probatum non esset eos conspiratores fuisse.

CAPUT XIII.

Idem Episcopo Tuscanen.

RAnutius de Clara duas habens filias, Alteroccam videlicet, & Adjectam, matrem in super Cleram, & uxorem nomine Adelasiam (2), in extremis positus condidit testamentum, Alterocæ filiæ puberi ultra dotem, quam ei dederat domum, & quendam hortum in eodem testamento relinquens, Adjectæ vero impuberi reliquit cetera bona sua, adiiciens, ut Alterocca, & soboles quam gestabat in utero, cum eo tempore prægnans esset, eidem Adjectæ (3) succederent, si absque liberis moreretur. Tutoribus in super, quos Adjectæ (4) impuberi filiæ dederat, idem testator injunxit, ut eandem cum omnibus bonis suis

ma-

(1) Præfati, Greg. IX. [2] Adelascian. (3) Abiectæ. [4] Abiectæ.

De test. c. 16.

matrimonio copularent. Mortuo testatore tutores ipsi Adjectam cum omnibus bonis suis eidem relictis a patre jure Lombardo cuidam Petro nomine tradiderunt, quæ cum per quadriennium cohabitasset eidem, & ex eo filium suscepisset, tandem sine liberis est defuncta, cujus bona idem P. maritus ejus superstes aliquanto tempore possedit in pace, qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmodum vero inter Alteroccam & filium ejus Montanellum ex una parte, ac filios ejusdem Petri, & Rainerium tutorem eorum ex altera, super bonis prædictis ejusdem Adjectæ sufficitata materia quæstionis, cœperunt coram Guezo judice Tuscan. adinvicem litigare, coram quo Alterocca, & M. filius ejus bona quondam Rainutii patris ejusdem Alterocce tamquam ex causa fideicommissi, vel substitutionis sibi debita petierunt, Rainerio tutore filiorum prædicti Petri ex adverso dicente, quod obstabat illis annalis præscriptio, usucapio pro dote, a longis retro temporibus silentium diuturnum. Insuper allegabant idem tutores, quod de bonis illis, tam tertia Cleræ prædicti R. testatoris matris, & tertia Adelasiæ uxoris ejusdem, quam etiam quarta per Trebellianum nomine ipsius Adjectæ, erant ante omnia deducendæ. Dicitur vero judex utriusque partis allegationibus, & rationibus diligenter inspectis, supradictum R. nomine pupillorum in restitutione bonorum quondam Rainutii condemnavit, tertia Cleræ primo deducta, quam Adjectæ, ac viro suo donaverat, de qua in * institutione, quam fecit Rainutius, non videtur aliquatenus cogitasse, deducta quoque tertia Adelasiæ, quam * ipsi Rainerio venderat supradicto, præcepit etiam idem judex de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant secundum Tuscan. consuetudinem civitatis, deduci quoque quartam per Trebellianum idem judex injunxit; cum etiam quilibet extraneus restitutione gravatus eam deducere potuisset. Sed utraque pars ab illa sententia provocavit, & infra. Cum autem propter hoc partes ad nostram audientiam accessissent, dil. fr. G. sanctæ M. in porticu Diacon. Card. illis concessimus auditorem, coram quo cū fuisset diutius litigatum, ipse habito consilio peritorum, de mandato nostro sententiam supradicti Guezii judicis in eo quod dixit tertiam Claræ, ac tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, idem Card. pronuntiavit injustam, & ab ipsa legitime provocatum definiens, sic illas tertias deducendas, ut legitima portio jure naturæ debita Alterocce illi salva sit in utraque, ad cujus restitutionem dictum deinde R. condemnavit. In eo vero, quod quartam partem per Trebellianum idem Guezius censuit retinendam, sententiam confirmavit ejusdem, ita videlicet, quod fructus de bonis ipsius a tempore litis contestatæ percepti computentur in ea, qui si suffecerint ad quartam & fructus ejus, eo nomine alia deductio nulla fiat, alioquin juxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pa-

ter Adjectæ ipsam in legitima non potuit aggravare, legitimam ipsam ejus videlicet partis, quæ jamdictæ Adjectæ debebatur, ab intestato deducendam censuit, & etiam retinendam, ita videlicet, quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus secundum Tuscan. consuetudinem civitatis, fieri consuevit. In eo vero, quod idem Guezius condemnavit Rainerium nomine pupillorum suorum ad restitutionem residui Alterocce, ac ejus filio faciendam, ipsius sententiæ confirmavit. Nos igitur ejusdem Card. sententiæ, exigente justitia promulgatam, ratam habentes, ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

TITULUS XIX.

DE APPELLATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Illustri Regi Francorum.

Novit ille, qui nihil ignorat, & infra. Præterea dictam interdicti sententiam ipse Card. non edidit, sed potius publicavit, nec fuit dictator ipsius, sed verus [1] executor. Unde, cum secundum jus canonicum, & legale ab executoribus appellari non possit, nisi forsitan modum excederent exequendo, & nos litteris super hoc directis ad ipsum appellationis curaverimus obflaculum inhibere, appellationi hujusmodi non fuerat deferendum. De suspicionis autem objectu, licet eum tibi merito suspectum non fuisse credamus, non tamen etsi fuisset, propter app. interpositam ab eo desistere debuisset, ad quod non proprio motu, sed nostro potius præcepto processit.

CAPUT II.

Idem.

Sæpe contingit, quod cum ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius, neque per se, neque per responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia responsalis mandatum procuratorium occultantis, lites, quæ de facili poterant terminari, remaneant indecisæ, cum frequenter juris quæstio moveatur, cujus apud nos probationes necessariæ non existunt, & interdum etiam facti quæstio de levi posset partibus presentibus comprobari. Unde licet in Lateranen. concilio fuerit constitutum, ut si in quocumque negotio aliquis appellaret, & eo, qui appellatus fuerat, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore deterritus, in gravamen alterius non facile quis appellet. Quia tamen propter hoc quæstiones nihilominus prorogantur, volentes, ut finis litibus imponatur, & ne fraus, & dolus alicui suffragentur, de con. fr. n. presenti decreto statuimus, ut si hujusmodi appellatio a iudice recepta, vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixum, edicti peremptorii vires obtineat, ita videlicet, ut ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptorie vocatus ad judicium extitisset. Quod si forsitan interposita provocatio malitiose recepta, vel approbata non fuerit, cum constite-

SSS 2

rit

* substituzione, Cuj.

* ipsa, Cuj.

De appell. c. 43.

cap. 44. c.

(1) Verius, Greg. IX. forte, merus.

rit legitime provocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere, salvis constitutionibus de provocantibus post sententiam promulgatis, quibus appellationes suas prosequi non curantibus post terminum appellationi prosequendum præfixum, rata manet sententia, quæ fuerat appellatione suspensa. Quidquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi adversus appellationem hujusmodi valeat allegari. Si quis autem terminum appellationis præveniens, tacita veritate litteras reportarit, & careat impetratis, & pœnam contumaciæ non evadet, hæc autem in litibus, sive judiciis exercendis volumus observari.

CAPUT III.

Idem Lemovicen. & Canturiacen. Episcopis.

c. 45. eod.

Constitutus in præsentia nostra dil. f. G. Archid. Claromonten. ecclesiæ nobis exposuit quod olim Claromonten. Decanatu vacante, Abbas, Cantor, & quidam Claromonten. canonici in ven. fratrem Claromonten. Episcopum transferunt vota sua, & Episcopus cum quibusdam aliis expresse consentientibus in Archid. eidem contulit Decanatum, undecim tantum canonicis prius appellantis, nequis assumeretur, præter assensum omnium in Decanum, cum in electionem ejus xxv. tum pro (1) se, tum Episcopo medio consentirent. Cumque dil. f. P. tt. sancti Marcelli presbyter Card. tunc Ap. sed. Legatus per partes illas transitum faceret, non ut appellationi ad nos interpositæ derogaret, sed ut instruatam transmitteret ad nos causam, dil. f. sancti Illidii, & sancti Andreæ Abbatibus examinationem delegavit ipsius, & mandavit eidem, ut partem contradicentem electioni Decani citarent ad ipsum contradictionis suæ causam in ejus præsentia ostensuram, & infra. Intellecto igitur per assertionem Card. prædicti, quod sub ea forma fuerat app. ne scilicet præter assensum omnium procederetur in electione Decani, atque appellantes appellationem infra annum non fuerant prosecuti, nec erat, propter quod eis esset biennium indulgendum, eum sicut bis infra tempus legitimum simplicem nuntium ad sed. Ap. destinarunt; sic potuissent saltem semel procuratorem idoneum destinasse. Ne tamen peremptorias exceptiones, ex eorum parte propositas videamur sub silentio præterire, fr. v. per Ap. s. mand. quat. inquiratis diligentius veritatem de his, etsi vobis constiterit Archid. factæ Episcopi (2), ex quo nititur sponte renuntiasse, vel prædictum Episcopum ad electionem ipsius prætermittis prædictis, sine quibus illa translatione voluntatum, ex qua Archid. nititur, actum proponitur, ne procederet, processisse, ei super decanatu ipso silentium imponatis; alioquin nominationem, seu electionem taliter factam de alio, & quidquid fuerit secutum ex ipsa, sub. appellationis obstaculo denuntietis auctoritate nostra irritum, & inane.

CAPUT IV.

Idem Cancell. Meren.

c. 46. eod.

Constitutis in præsentia nostra dil. fil. I. De-

cano ecclesiæ sancti Salvatoris Meten. & D. Scholastico ejusdem ecclesiæ tuæ procuratoribus, benignam curavimus audientiam indulgere. Fuit autem ex tua parte propositum sicut etiam ven. fr. n. Meten. Episcopus per suas etiam nobis litteras intimavit, quod sancti Salvatoris præpositura vacante, die electioni præfixo, intelligens prædictus D. Episcopus, in duas partes fratrum vota divisa, & infra. Per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum in virtute obedientiæ, ac sub animæ periculo canonicos adjuravit, ut secundum Deum juxta conscientiam suam tantum unum eligerent de duobus, in quos jam partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesiæ magis idoneum, & utilem reputarent. Decanus vero cum duobus diaconibus, & subdiaconibus tribus E. Cantorem majoris ecclesiæ cognatum suum in Præpositum nominavit. Cantor autem, qui presbyterali officio fungitur, & Custos cum Scholastico, & magistro Bernardo sacerdotibus, levitis duobus, & subdiaconibus quinque te concorditer elegerunt, cujus electionem factam, tamquam a majori, & saniori parte capituli, cum de personæ tuæ idoneitate constaret, prædictus Episcopus confirmavit, & cum tibi vellet domum, & investituram porrigere, ut est moris, Decanus sed. Ap. appellavit contra te, impotentiam dumtaxat allegans. Licet autem Episcopus appellationi hujusmodi non crederet deferendum, cum felicitis recordationis Alex. PP. præd. n. in concilio Later. statuerit, ut nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile objectum fuerit, & ostensum, ap. rem. semper prævaleat, & suum consequatur effectum, quod a majori, & saniori parte capituli fuerit institutum, nobis tamen humiliter deferens, & devote, ab investitura cessavit. Fuit autem propositum ex adverso, quod Decanus, qui majorem locum obtinet in ecclesia memorata, cum duobus antiquioribus diaconibus, & tribus subdiaconibus de antiquis ecclesiæ intelligens, quod Præpositus administrationem temporalium debeat exercere, ideoque ille ad hoc utilior, qui potentior reputatur, bono zelo prædictum E. Præpositum nominavit, scientem ecclesiæ providere, ac potentem jura, & possessiones ipsius, si esset necesse, in forti manu, & brachio extenso tueri. Unde, cum pars altera, licet major numero, auctoritate tamen inferior te in Præpositum nominasset, in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus præposituræ possessiones existunt, tum propter hoc, tum quia Episcopum habebat de jure suspectum, ad sed. Ap. appellavit addens, quod alia tibi obiiceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia judicis suspecti noluit explicare; sed Episcopus appellationi non deferens nominationem de te factam nihilominus confirmavit. Nos igitur auditis his, & aliis, quæ fuerant hinc inde proposita, quia constitit evidenter illam appellationis causam rationabilem non fuisse, quæ fuit exposita, & expressa, aliam autem tunc non opposuit, vel expressit, etsi dixerit idem Decanus, quod alia vel-

[1] Per, Greg. IX. (2) Al. Episcopo.

vellet obicere coram nobis, de consilio fr. n. decernimus tuæ confirmationis effectum non debere propter ea, quæ sunt proposita, impediri, siquid tamen contra te, non in modum exceptionis, ad impediendum electionis, & confirmationis effectum, sed in modum denuntiationis, vel accusationis duxerit proponendum postquam pacificam ipsius præposituræ possessionem fueris affectus, proponendi licentiam non negamus.

CAPUT V.

Idem Wigornien. Episcopo.

c. 47. eod.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, quod cum inter Anglicos, & Wallen. sint inimicitia manifestæ, & ad partes illas Anglicis periculosus sit transitus, pro viarum periculis, & guerra, quæ inter gentes illas frequens esse dignoscitur, vel continua, multi de causæ suæ meritis diffidentes, te aliquando, vel tuos auctoritate litterarum nostrarum trahere satagunt ad iudices in Vallia constitutos, ut sic indefensas causas etiam iustissimas relinquas, vel compositionem subeatis injustam pariter, & damnosam. Cum igitur causas, quas committimus, sic velimus sine debito terminari, quod neutra partium contra iustitiam aggravetur, præsentem paginam respondemus, quod cum talis excusatio sit honesta, cum ad præsentiam delegatorum iudicum non potest secure venire citatus, tu, vel tui, quotiens ad illos iudices vos evocari contigerit, ad quorum præsentiam vobis periculum est ire, libere poteritis sedem Ap. appellare, etiam si in litteris commissionis nostræ appellationis remedium fuerit interclusum, nisi iudices ipsi vobis assignent locum idoneum, & securum.

CAPUT VI.

Idem P. Episcopo, & Decano, & Præcentori Herfordensibus.

c. 48. eod.

Significavit nobis dil. fil. I. magister hospitalis Eboracen. quod cum P. quondam rector hospitalis ipsius diem clausisset extremum, ven. fr. n. Eboracen. Episcopus, ad quem, & prædecessores suos hospitalis ejusdem ordinatio pertinuit ab antiquo, nolens ipsum ex defectu rectoris dispendium sustinere, dictum I. presbyterum ejusdem domus a suis fratribus unanimiter in rectorem electum præfecit ibidem, sperans, quod domus ipsa per eum tam in temporalibus, quam in spiritualibus susciperet incrementum. Procedente vero tempore Decanus, & capitulum Eboracen. ecclesiæ, tamquam ad ipsos hospitalis ejusdem ordinatio pertineret, magistrum ipsum a suæ administrationis officio remove volentes, litteras Apostolicas super hoc ad Decanum Lincolnien. & suos conjudices impetrarunt, quarum auctoritate in jus vocari fecerunt, tam Archiepiscopum, quam rectorem. Partibus igitur die sibi peremptorie assignata, coram ipsis iudicibus constitutis, iudices vices suas aliis commiserunt, sola sibi diffinitiva sententia reservata. Præterea capitulum Eboracen. auct. quarundam litterarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli, ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, per ipsum quendam constituebat actorem; sed licet pars allegasset ad-

versa, quod idem occasione litterarum illarum actor non debebat admitti, & insuper adjunxisset, quod auctoritate litterarum quarundam a nobis super hoc ad ven. fr. n. Elien. Episcopum, & suos conjudices obtentorum prius erat conventa, quare non debuit per litteras posteriores, in quibus nulla fiebat mentio de prioribus, conveniri, iudices tamen exceptiones hujusmodi admittere noluerunt; quapropter pars eadem vocem ad nos appellationis emisit. Quocirca dif. v. per Ap. sed. mand. quat. inquiratis super præmissis diligentius veritatem, & si vobis constiterit ob dictas causas, vel ob earum aliquam ad vestram fuisse audientiam appellatum, in irritum revocato quidquid post ap. ad nos legitime interpositam noveritis attemptatum, partes ad vestram præsentiam convocetis, & audiat diligenter, ap. rem. quæ hinc inde duxerint proponenda.

CAPUT VII.

Idem magistro G. Archidiacono, & Wilro Normando, & G. de Crethes Canonicis Sueffionensibus.

Significantibus T. & R. fratribus nostro fuit ^{cap. 49. e.} Apostolatui declaratum, quod cum inter ipsos ex una parte, & W. Turpem de Anthochi, & sorores ejus diocesis Sueffion. ex altera super quibusdam vineis, terris arabilibus & pratis coram dilecto fil. Abbate, & Priore sancti Bartholomæi Novien. iudicibus a sed. Ap. delegatis quæstio verteretur, ipsi T. & R. cum plures terras haberent, ut terra illa, super qua quæstio vertebatur, eis ostenderetur, a iudicibus postularunt. Quod cum ipsi facere denegarent, nec utrum hoc deberet eis concedi, vellent per sententiam diffinire, idem fratres a manifesto gravamine ad nostram audientiam provocarunt. Quocirca dif. v. per Ap. sed. mand. quat. si verum est, quod asseritur, vos revocato in statum debitum, si quid post ap. ad nos legitime interpositam noveritis attemptatum, audiat causam, & ap. rem. sine debito terminetis.

CAPUT VIII.

Idem Albricen. Episcopo, & de Bajoc. & de Monte Morell. Abbatibus Abricen. dioc.

EX insinuatione dil. fil. Prioris, & canonico- ^{c. 50. eod.} rum sanctæ Barbaræ nobis innotuisse noscatis, quod cum inter ipsos ex una parte, & W. Camerarium de Tankarvill. Rothomagen. dioc. ex altera, super manerio de Monvill. coram iudice ordinario non ex delegatione nostra quæstio verteretur, & idem Camerar. ad nostram audientiam appellaverit ab eodem, suæ appellationi terminum aliquem non præfigens, idem ordinarius, qui causam ejusdem Camerarii fovere videbatur latenter, eo quod quidam clericus commensalis suus jam dicti Camerarii in eadem causa fuerat advocatus, deceptorie, & contra consuetudinem hunc terminum appellationi præfixit, ut ad festum Purificationis sanctæ Mar. utraque pars esset ab appellationis prosecutione reversa, licet nobis non potuerit legem imponere, ut eum teneretur infra dictum terminum expedire, cum & secundum legitimas sanctiones, lis, quæ in consistorium Principis speratur inferri, absque damno

mo-

mora intacta permaneat, donec ipse faciat introduci, & a proceribus dirimi juxta morem. Interim autem nuntius Camerarii supradicti præveniens nuntium eorundem, nec ab ipso usque ad legitimum terminum expectato, impetravit litteras, & recessit. Quia vero fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, d. v. per Ap. sed. mand. quat. si ita est, partibus convocatis, & auditis hinc inde propositis, causam super his ap. rem. me. justitia terminetis.

CAPUT IX.

Idem Rosen. & London. Episcopis.

c. 51. eod.

BON. mem. O. de Camera persona ecclesiæ de Faversham. viam universæ carnis ingresso, dil. fil. Abbas sancti Augustini custodiam ejusdem ecclesiæ, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per se ipsum possessionem ingressus, ad nos pluries vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiæ præsumeret indebite molestare. Cumque aliquamdiu prædictam ecclesiam pacifice possideret, quidam laici Cantuar. dioc. in ipsum Abbatem, & monachos infra eandem ecclesiam, usque ad effusionem sanguinis, manibus injectis temere violentis, eos de possessione ipsius per violentiam ejecerunt, & infra. His igitur, & aliis pluribus ex parte Abbatis, & monachorum propositis, procurator Archidiaconi memorati proposuit ex adverso, quod nec possessionis, nec domini ratione Abbas, & monachi hanc restitutionem poterant postulare, cumque non possederint ecclesiam antedictam, ratione juris custodiæ, quæ defuncta persona ecclesiæ tantum datur, immo Archid. Cant. qui fuerunt pro tempore, tam de jure communi, quam de generali consuetudine Cantuar. provinciæ, tam in illa ecclesia, quam in aliis universis ejusdem dioc. hoc jure fuerat semper usi, sicut fuerat sufficenter probatum, talis restitutio nequaquam monachis competebat, nec ut eodem jure suo, eis injuriam facere videbatur. Præterea, cum præfatus O. de Camera nomine Archidiaconi possideret, utpote, qui unam ei procuracionem, & quinque solidos nomine ipsius ecclesiæ annis singulis exolvebat, eodem O. sublato de medio apud Arch. possessio animi dignoscitur remansisse, quæ non perditur, nisi Archid. se putaret repelli, vel nisi veniens non fuisset admittus, sic ergo monachorum possessio potius detentio clandestina deberet dici quam Archid. qui ipsam possessionem non perdidit, & sic eam monachi non potuerunt habere, cum duo in solidum quidquam possidere non possint. Cum igitur Archidiaconus potuerit jure suo possessionem intrare, ac tenentes de facto eiicere, fortius potuit nullo ibi (1) existente, nec ullatenus resistente, sibi jus proprium reservare, cum juris executio nullam habere injuriam dignoscatur. Ad hæc monachi possessionem Archid. non possunt aliquatenus avocare, etsi eos ipsam habuisse constaret, qui cum eos de possessione nequaquam ejecerit, nec hoc probatum fuerit, nec in jure confessum, non haberetur, quid obiciant extraneo detentori, præ-

(1) *Inibi.* (2) *A. forte.*

sertim, cum & ipsi sua auctoritate possessionem intraverunt, & injuriam aliis facientes, jus aliquod acquirere nequiverunt; appellatio quoque quam monachi se interposuisse proponunt, penitus nulla fuit, cum non, nisi a gravamine præfenti, præterito, vel futuro debeat appellari. Archidiaconus vero nec prius eos gravaverat, nec ipsos post app. gravavit, cum rem vacuam, cujus custodiendi jus habet, immo quam ex officio custodire tenetur, custodiendam suscepisse noscatur. Denique appellationi monachorum non fuit ullatenus deferendum, quoniam, etsi ad eos eadem ecclesia pertineret, non debuerunt auctoritate propria ipsius possessionem intrare, præsertim cum sciverint, vel scire potius debuerint, quod custodia ecclesiarum vacantium ad Archid. pertinebat, & si tunc idem Archidiaconus præfens esset, eam denegasset eisdem, & sibi, prout ad ejus spectabat officium, tenuisset. Cum autem clandestina fuisset eorum possessio, non potuerunt vere possessores haberi, cum super possessione nequeat injuria fieri clandestino possessori. Cum igitur hæc, & alia multa utrinque proposita fuerint coram nobis, visis instrumentis, & attestationibus partium, & allegationibus diligentius intellectis, de communi fr. n. consensu Abbatem, & monachos in eundem statum, in quo tempore appellationis ex verisimilibus, & probabilibus causis ad nos legitime interpositæ fuisset noscuntur, proprietatis utriuslibet salvo jure, decrevimus reducendos, ac fructus medii temporis censuimus pariter assignandos eisdem. Quocirca disp. v. per Ap. s. mand. quat. sub cujusc. contrad. & ap. obs. in eum statum, in quo tempore appellationis fuisset noscuntur, præfatos Abbatem, & monachos reducat, faciatis eisdem pariter resignari fructus medii temporis universos; contradictores si qui apparuerint, vel rebelles, mo. pr. per cens. eccles. ap. postposita compescentes.

CAPUT X.

Idem sancti Augustini, & sancti Gregorii Prioribus Cantuar.

DIL. f. I. & A. Prior, & monachi ecclesiæ Cantuarien. nobis humiliter retulerunt, quod cum pro causa, quæ inter dictos priorem, & monachos, & ven. fr. Cant. Archiepiscopum super capella de Lameche vertebatur, ab ipsis Priore, & monachis mitterentur, sicut eis propositum fuit, idem Archiepiscopus post iter arreptum in eos excommunicationis sententiam promulgavit: cum autem plus sit ad sedem Ap. facto provocare, quam verbo, & ipsis propter prædictam causam ad Rom. ecclesiam venientibus intelligatur ad sed. Ap. provocatum, disp. v. per Ap. s. mand. quat. si verum est, quod asseritur, dictos I. & H. (2) ap. postposita denuntietis excommunicationis vinculo non teneri.

CAPUT XI.

Idem Episcopo Helien.

PAstoralis officii diligentia, & infra. Quævisi-
sti etiam diligenter, utrum, quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum ap-
cap. 53. e.

appellatio inhibita videatur, ut ab omni gravamine liceat appellare, an omnis appellatio videatur exclusa, nisi tantum in casibus expressis a jure. Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, & si non fuisset inhibita, negotium non debeat (1) impediri, diligentiae tuae breviter respondemus, quod quaelibet provocatio intelligitur removeri, quae a jure non indulgetur expresse, sed si appellans fuerit gravatus injuste, gravamen hujusmodi per superiorem poterit emendari. Verum, quia multotiens quis ad tempus per appellationem legitimam a iudicis sui, quoad aliquem certum articulum, eximitur potestate, tuae fraternitatis nos duxit discretio consulendos, utrum si clericus excommunicationis sententia innodatus, ante denuntiationem ipsius ab ea tamquam minus rationabiliter promulgata in eo casu, in quo ante sententiam appellatio vires obtinuisse videtur, curaverit provocare, eo quod per appellationem interpositam excommunicantis videtur iurisdictio dormitasse, ipse denuntiare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficiis spoliare, cum per provocationem taliter factam suo effectu excommunicatio non privetur. Nos itaque inquisitioni tuae taliter duximus respondendum, quod cum executionem excommunicatio secum trahat, & excommunicatus per denuntiationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denuntiare non immerito potest, ut ab aliis evitetur, & illi nimirum proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui ecclesiae communio denegatur.

CAPUT XII.

Idem Episcopo Parisien.

c. 54. eod.

Sollicitudinem pastoralis officii prudenter exequeris, cum super dubitationibus juris responso sed. Apostolicae postulas edoceri. Sane, sicut ex tua insinuatione recepimus, duobus coram suo Episcopo litigantibus, cum alter eorum ad sed. Ap. appellasset, Episcopus interpositae appellationi non deferens, sed appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodavit, qui coram metropolitano suo de Episcopo sibi petiit super hoc iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem ad nos legitime interpositam, ipsum excommunicaverat, & excommunicatum fecerat publice nuntiari, & petens se ad eum statum, quo fuerat appellationis tempore a metropol. reduci, denuntiari videlicet absolutum, adiiciens etiam, quod appellationi non renuntiabat objectae, sed prosequi volebat eandem. Unde tua fraternitas requisivit a nobis, utrum metropolitano de hujusmodi conquisitione cognoscere valeat, & si reperit illum legitime provocasse, an eum denuntiare debeat absolutum, & an si, Episcopus coram Archiepiscopo appellaverit, ne is qui excommunicatus fuerat, absolvatur, appellationi sit hujusmodi deferendum. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod sicut metropol. de appellatione ad nos interposita cognoscere omnino non valet, sic nec de his quae post appellationem ipsam fuerint innovata, dum-

[1] Al. debuerat.

modo de illis cognosci non possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur, vel de iis, quae ad appellationis causam contingere dignoscantur. In quo casu, si metropolitano ad cognoscendum suas partes interponere forte praesumeret, Episcopus utique posset ad appellationis beneficium convolare, nam ad officium eius, qui de appellatione cogniturus est, pertinet prudenter corrigere, quae contra ipsam invenerit attemptata. Si vero notorium forsan existeret, quod mandatum Episcopi indiscretum fuerat, vel injustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liquerat evidenter subditum legitime provocasse, potest Archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem excommunicatus, qui appellaverat, juxta praescriptam formam coram Archiepiscopo deponit contra Episcopum quaestionem, ut videlicet de injuria sibi ab Episcopo irrogata cognoscat, metropol. ipse ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renuntiare tacite videatur; sed si verbo, vel facto, appellationem se velle prosequi protestatur, sicut in proposito casu superius est expressum, non est tamquam adversa petens, & sibi contrarius audiendus.

CAPUT XIII.

Idem Episcopo Cant. & M. Archid. Trecent.

c. 55. eod.

Dilecto fil. Decano Altisiodoren. ecclesiae, ac magistro B. ven. fr. n. Altisiodoren. Episcopi procuratore in nostra praesentia constitutis, idem magister proposuit coram nobis, quod cum dictus Episcopus R. presbyterum domus Dei, in qua provisionem, & dispositionem plenariam obtinere dignoscitur, detineri faceret vinculis mancipatum, pro eo, quod bona quaedam ejusdem, quae furtive subtraxerat, restituere detestabatur, propter quod etiam ab eodem Episcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, & supradictus Decanus Episcopum monuisset, ut eidem restitueret, vel saltem recederet presbyterum memoratum, quem ad iurisditionem suam spectare firmiter assererat. Episcopus metuens, ne Decanus aliquid in suum praesudicium attemptaret, se, ac suos, statum ecclesiae, ac civitatis suae protectioni metropolitani supponens, ad metropolitanam sedis audientiam appellavit, festum sanctae Mar. Magdalenae proximo praeteritum terminum appellationi praefigens. Verum Decanus post modicum canonicis Altisiodoren. convocatis interdictum hujusmodi eis contradicentibus promulgavit, ut Episcopo in civitate praesente a divinis in Altisiodoren. ecclesia cessaretur. Postmodum vero cum die appellationi praefixo comparuissent partes coram officiali curiae Senon. Decanus allegans, quod appellationi ab Episc. interpositae ideo non duxerat deferendum, quoniae presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, vocem ad nos appellationis emisit; officialis autem irritum iudicavit interdictum a Decano post appellationem Episcopi ad sedem metropol. interpositam pro-

promulgatum, & infra. His igitur, & aliis, quæ utrimque fuere proposita coram nobis, intelleximus evidenter, quod etsi Episcopus prudenter, & utiliter providisset, ut recredidisset Decano presbyterum sæpeditum ad omnem prorsus scandali materiam amputandam; quia tamen idem Episcopus, sicut præmissum est, diversos modos expressit, secundum quos Decano paratus fuit super captione presbyteri justitiæ plenitudinem exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, Decanus post hoc non potuit ferre sententiam interdicti, & ideo de communi fr. n. consilio sententiam ipsam ab eo post ap. legitime promulgatam irritam decernimus, & inanem, illo nequaquam obstante, quod Decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit coram nobis, quod priusquam Episcopus appellasset, ipse sententiam tulerat, cujus tamen effectum ad tempus duxerat suspendendum, cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendam. Officialis tamen processum, qui post ap. ad sed. Ap. interpositam, hujusmodi sententiam interdicti decrevit irritam, & inanem, & mandavit penitus non servari, temerarium judicantes, cum ap. ad nos interposita nihil debuit innovari. Præterea licet excommunicationis sententia per Episcopum promulgata, rite lata prima facie videretur, quoniam cum per jam dictum officialem mandatum esset, ne servaretur in ecclesia interdictum, & idem Decanus, ne celebraretur in ecclesia, prohibendo divinum videretur officium perturbare; quia tamen per ap. ad nos interpositam ex parte Decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, Apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen, sententiam utpote post ap. ad nos legitime interpositam decernimus viribus caruisse, ac ipsum Decanum ea non fuisse ligatum. Verum licet Archiepiscopus quorundam consilio circumventus post ap. ad nos emissam, de qua sibi per officialis sui litteras innotuerat, Decanum denuntiaverat evitandum, Senon. canonicos, qui faniori ducti consilio communicarunt eidem, ut appellationi ad nos interpositæ, magis quam denuntiationi ab Archiepiscopo factæ deferrent, inculpabiles judicamus.

TITULUS XX.

DE CONFIRMATIONE UTILI, VEL INUTILI.

CAPUT I.

Idem Decano Padeburgen.

De confirm.
c. 4.
* Gandasen.

CUM dil. in Christo fil. Abbatissa, & sorores ecclesiæ de * Gandasen. sua cuperent privilegia renovari, nobis humiliter supplicarunt, quæ aliquibus personis scriberemus, ut privilegia ipsius ecclesiæ, quæ propter viarum discrimina ad nostram præsentiam tute destinari non poterant, inspicerent diligenter, tenorem ipsorum fideliter conscribentes, sigillis eorum signatum, nostro conspectui præsentandum. Verum nos eorum postulationibus concurrentes, quattuor Episcopis, & Abbatibus totidem hoc injunximus exequendum, qui Apostolico mandato parentes privilegia felicis record. Agapeti, & Joannis præ-

nostrorum sibi præsentata subtiliter conspexerunt, tenorem eorum sub sigillis suis nobis fideliter transmittentes, ven. fr. n. G. Remen. Archiepiscopus, tunc Episcopus Prænestinus in partibus illis officium legationis exercens tenorem privilegiorum ipsorum suo sigillo proprio nostro fecit conspectui præsentari. Nos autem tam Legato, quam inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem privilegia innovari, quia tamen C. majoris ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis canonici proposuerunt Hildesemen. ecclesiam in possessione subjectionis ipsius monasterii per C. annos, & amplius extitisse, privilegia ipsa tunc non duximus innovanda. Verum, ut tam monasterio, quam ipsi ecclesiæ suam justitiam servaremus, dil. fil. Pigaven. Corbien. & de Lapide sancti Michaelis Abbatibus dedimus in mandatis, ut ad locum idoneum pariter accedentes, citatis, qui fuerant evocandi, inquirerent super omnibus diligentius veritatem, & usque ad diffinitivam sententiam procedentes, gesta omnia sub suarum testimonio litterarum conscripta fideliter ad sed. Ap. destina- rent, præfigentes partibus terminum competentem, quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Ipsi vero mandatum Apostolicum exequi cupientes, partes ad suam præsentiam citaverunt, & cum vellent in causa procedere, occasione cujusdam interlocutoria, quam tulerunt, pars Hildesemen. ecclesiæ ad sed. Ap. appellavit, propter quod iudices ipsi in causa procedere nequiverunt. Nuper autem partibus in nostra præsentia constitutis, prædicta petiit Abbatissa, quatenus deberemus privilegia suæ ecclesiæ innovare, præsertim, cum in præsentia delegatorum iudicum pars Hildesemen. ecclesiæ nihil ostendere studuerit, vel probare, quod monasterio, vel privilegiis ejusdem in aliquo derogaret. Ex adverso vero fuit sollicitè postulatum, ut causam ipsam discretis viris committere dignemur, qui testes reciperent, quos contra privilegia monasterii, & probandum præscriptionem legitimam inducere proponebant. Nos siquidem diligentius attendentes, quod jure civili provida sit deliberatione statutum, ut quando periculum testium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, & lite non contestata testes valetudinarii, & alii, de quibus ex alia rationabili causa timeretur, ad testimonium admittantur ejusdem æquitatis similitudine provocata, prædicta privilegia, quasi jam nimia vetustate consumpta fuerint, non in pergamento, sed in papiro conscripta, duximus innovanda. Nolentes, quod in novatione hujusmodi novum jus monasterio acquiratur, sed ut antiquum jus, si quod habet, per innovatum privilegium conservetur. Quia vero præfatum monasterium ad jus, & proprietatem Apostolicæ sedis per privilegia præd. n. pertinere monstratur, ne jus ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandem Abbatissam procuratricem ipsius duximus statuendam, ut cum adversus ecclesiam Rom. possessiones, & jura non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc, & aliis vice nostra procuret, quæ coram nobis fue-
rant

rant in iudicio procuranda. Nolentes igitur, quod de statu ejusdem monasterii diutius dubitetur, per quod causa ipsa remaneat ulterius indecisa, d. v. per Ap. sed. mand. quat. locum tutum, & commodum eligentes, infra sex mensium spatium post susceptionem litterarum nostrarum presentium, recipiatis testes, quos ad prescriptionem probandam Hildesemen. ecclesia, vel ad interruptionem ostendendam Guanden. 1) coenobium dixerit producendos, etsi legitimam prescriptionem probaverit, ut intendit, nisi probata fuerit interruptio ex adverso, subjectionem ipsius monasterii adjudicetis eidem, cum constet ipsum in sua dioc. constitutum, privilegium, quod ipsi monasterio innovari fecimus, corrumpentes. Alioquin eidem super hoc perpetuum silentium imponentes, monasterium ipsum pronuntietis perpetua libertate gaudere, nostro sibi privilegio resignato.

CAPUT II.

Idem Episcopo, & Præposito Uricen.

cap. 5. eod.
* Nemausen.

AD audientiam nostram dil. f. Præposito * Nemausien. [2] significante pervenit, quod quidam canonici Nemausen. ecclesie super dilapidatione, vel aliis criminibus infamati, a nobis litteras confirmationis super administrationibus suis obrinere laborant, religionis, ac professionis suæ conditione suppressa. Cum igitur regularibus personis non consueverit Apostolica sedes aliqua personaliter confirmare, disp. v. per

A. f. m. quat. confirmationes ipsas, quas ab ipsis canonicis, cum regulares existunt, noveritis taliter impetratas, auctoritate nostra suffulti denuntietis irritas, & inanes.

CAPUT III.

Idem nobili viro Matthæo de Romana.

EXaminata causa, quæ vertitur inter te, ac milites Campanicos super ecclesia S. Angeli de Romana Casaparata, actis confessionibus, & attestationibus intellectis, inspectis instrumentis, & allegationibus indagatis, perpendimus evidenter arbitrium, * quod T. vicedominus Sabinen. dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam juris, & compromissi fuisse dictatum. Unde non obstante confirmatione felicitis memorie C. prædecessoris nostri, qui confirmaverat illud, sicut provide latum fuerat, & ab utraque parte receptum, decernimus ipsum irritum, & inane. Actionem autem, quam super jure patronatus ejusdem ecclesie contra præfatos milites intendebas, incongruentem cognovimus, & ineptam. Quia cum testes induxeris ad probandum, quod quando præfatus vicedominus ecclesiam eandem tanquam sequester accepit, tu ipsam ecclesiam possidebas, profecto nec rei vindicationem intendere, nec ipsius restitutionem poteras postulare. Unde intentionem tuam in hac parte pronuntiavimus non tenere, absolventes eisdem milites ab eadem, ita tamen, quod si congruentem, & aptam intendere volueris actionem, respondere tibi nihilominus teneantur,

c. 7. eod. & de judiciis, c. 15.

* quod contra se.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.
DE VITA, ET HONESTATE
CLERICORUM.

CAPUT I.

Idem Prælati, & Clericis Lombardia.

De vita & honest. cler. cap. 10.

CUM ab omni specie mala præcipiat Apostolus abstinere, nos, qui licet indigni constituti sumus a Deo super gentes, & regna, ut juxta verbum profeticum evellamus, & destruamus, & ædificemus etiam, & plantemus, summopere debemus satagere, quatenus evellamus vitia, plantemus virtutes, destruamus iniqua, & ædificemus honesta, sicque nostra sollicitudine mediante prava transeant indirecta, & aspera convertantur in plana. Licet autem hujus nostre sollicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia sapientibus sumus, & insipientibus debitores, specialiter tamen ad clericos, qui dormire debent a vitiis, ut sint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid appareat in illis, quod obfuscet candorem ecclesiasticæ puritatis. Sane ad audientiam Apostolatus nostri multorum assertione pervenit, quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis, pertractandas more sæcularium, super decima litris, vel parte alia, pro diversa terrarum consuetudine, præter expensas vi-

Tom. IV.

(1) Gandesen. supra. (2) Nemausen. scribo.

Etualium, cum litigantibus receptis pignoribus pro salario convenitis, quod postmodum usque ad solutionem pecuniæ, nolentibus etiam partibus, contenditis detinere, non attendentes, quod ad hoc vobis, & aliis clericis sunt ecclesiastici redditus deputati, ut ex ipsis honeste vivere debeatis, ne vos oporteat ad turpia lucra manus extendere, vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cum igitur opera vestra lucere debeant laicis in exemplum, nec vos deceat ad instar sæcularium ad turpe compendium juris occasionem arripere, univ. v. per A. f. m. atque præcipimus, quat. ab hujusmodi exactionibus de cetero abstinentes, vigorem judicarium gratis studeatis litigantibus impertiri, non obstante, quod in fraudem a quibusdam proponitur, quod idem exigatur nomine assessorum, cum nec justum iudicium judici vendere liceat, & venales sententiæ ipsis etiam sæcularibus legibus reprobandur.

CAPUT II.

Idem Livon. Episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.

DEus, qui ecclesiam suam nova semper prole fecundat, volens moderna tempora conformare prioribus, & fidem catholicam propagare, prædecessoribus vestris, & vobis post eos

c. 12. eod.

T t t.

pium

Amiq[ue] (1)

pium inspiravit affectum, ut Livon. ingressi provinciam, pagani evangelizaretis nomen domini Jesu Christi, eorum sequentes exemplum, quibus in evangelio legimus esse dictum: *Euntes docete omnes gentes, bapt. eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; de quibus evangelicus sermo subjungit: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Attendes etenim evangelicus ille paterfamilias, quod *messis est multa, operarii autem pauci*, adhuc mittit operarios in messem suam, & in hac quasi undecima hora vineæ suæ novos deputat vinitores, quorum laborem pariter cum primis denario recompenset. Unde, cum evangelizandi officium eo assumpseritis inspirante, qui facit utraque unum, oportet vos in unitatis & charitatis spiritu ambulare, illorum sequentes exemplum, de quibus legitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una*. Ne igitur, si dispar in vobis observantia fuerit, & dissimiliter habitus apud eos, quibus unum evangelium prædicatis, scandalum suscitetur, priusque dividatur populus ille novus in partes, quam in unam eccles. congregetur, cum paratus sit adhuc inimicus homo messi dominicæ superfeminare zizania, disp. v. mon. & exhort. in domino, per Ap. vobis sed. mandantes, quaten. eo non obstante, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alii etiam regularem vitam sub alia distinctione profecti, pariter in unum regulare propositum, & honestum habitum quantum ad hoc spectat officium conformetis, ne nova ecclesie Livon. plantatio piæ mem. pr. tui, frater Episcopo, sanguine rubricata, vel leve in vobis scandalum patiat, per quos radicanda est in fide catholica, & fovenda.

CAPUT III.

Idem London. Archiepiscopo.

De pœnis,
c. 1.

TUÆ discretionis prudentiam, & infra. Ad illud præterea, quod a nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debeant, resp. quod a suis ordinibus degradati, detrudi debeant in artis monasteriis ad pœnitentiam peragendam.

CAPUT IV.

Idem.

De vita, &
hon. c. 12.
& de fil. pref.
c. 15. & de
cler. conjug.
c. 8.

CUM decorem domus Domini, & infra. Interdum ludi fiunt in eisdem ecclesiis theatrales, & non solum ludibriorum spectacula, introducuntur in eas monstra larvarum: verum etiam in tribus anni festivitatis, quæ continue natalem Christi sequuntur, diaconi, presbyteri, ac subdiaconi vicissim insaniam suam ludibria exercentes, per gesticulationum suarum debacchationes obscenas in conspectu populi, decus faciunt clericale vilescere, quem potius illo tempore deberent prædicatione mulcere. Quia igitur ex officio nobis inuncto domus Dei nos zelus comedit, & opprobria exprobandum ei super nos cadere dignoscantur, fr. v. per A.s. mand. quat. ne per hujusmodi turpitudinem ecclesie inquinetur honestas, eos, qui sunt publice uxorati, non admitta-

(1) *Al. suspicari.*

tis decetero ad ecclesiasticas dignitates, dimissis ab eis, quas non possunt sine pravo exemplo, & gravi scandalo retinere. Filiis quoque canonicorum præbendas in eisdem ecclesiis conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum, cum indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Filius Aeterno Patri pro salute humani generis victimatur. Prælibatam vero ludibriorum consuetudinem, vel potius corruptelam curetis ab ecclesiis vestris taliter extirpare, quod vos divini cultus, & sacri comprobetis ordinis zelatores.

TITULUS II.

DE COHABITATIONE CLERICORUM ET MULIERUM.

CAPUT I.

*Idem * Exoniensis Episcopo.*

TUA nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publice concubinam habentibus, qui, quando conveniuntur a te, se esse concubenarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur consult. tuæ taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est, ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec testes, nec accusator est necessarius, cum hujusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si vero publicum est, non ex evidenti causa, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cum non sit testimoniis, sed testibus judicandum; sed si de clericis illis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, tu tamen eis canonicam potes indicere purgationem, quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstando, eos canonica poteris animadversione punire.

CAPUT II.

Idem Pistorien. Episcopo.

ANobis tua fraternitas requisivit, & infra. c. 9. eod. Cum clericis quoque non permittas habitare mulierculas, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale foedus nihil permittat sævi criminis existimari (1).

TITULUS III.

DE CLERICIS CONJUGATIS.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo Norwicensi.

Diversis fallaciis homines circumventi, Deo & mammonæ famulari conantur, cum tamen secundum evangelicam veritatem, *nemo potest duobus dominis servire, quoniam si unum dilexerit, alium habebit exosum, aut uno contempto, alium sustinebit*. Accepimus etiam, quod quidam clerici tuæ diocesis, qui sollempniter in conspectu ecclesie matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt, in quorum conversatione cithara cum psalterio male concordat. Cum igitur vir cogitet, quomodo placere possit uxori, & ideo minus, quæ Dei sunt, valeat cogitare, cum quasi divisus in duo

* Exoniensis.
De cohab.
cler. c. 8.

c. 9. eod.

De clericis
conjug. c. 5.

ple-

plenam sui non habeat potestatem, ut ei, a quo stipendium recepit, plenius famuletur, fr. tuæ præ auctoritate mand. quat. hujusmodi clericos beneficiis ecclesiasticis, quæ in tua dioc. sunt adepti, auctoritate nostra suffultus valeas ap. rem. private, præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia soleat deperire per tales, nisi forte talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia, quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus spoliandos.

CAPUT II.

Idem Acheruntino Archiepiscopo.

c. 6. eod. **C**UM olim ad nostram audientiam pervenisset, quod canonici Angloven. dil. fil. Cantorem Tricaricen. sibi elegerant in pastorem, tibi dedimus in mandatis, ut examinata electione diligentius, & persona, si electionem canonicam & personam idoneam invenires, electionem ipsam auctoritate Apostolica confirmares, sicut metropolitanus in ceteris processurus. Licet autem tibi de forma electionis canonica, ac idoneitate personæ in aliis constitisset, movit te tamen, & ad nos consulendos induxit, quod cum pater ejusdem Cantoris Græcus fuerit, & juxta ritum Græcorum uxorem duxerit in minoribus ordinibus constitutus, Cantorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quod orientalis ecclesia votum continentiae non admittit, quin orientales in minoribus ordinibus contrahant, & in superioribus utantur matrimonio jam contracto, fr. tuæ per A. f. mand. quat. nisi pro eo, quod inter Latinos Græci hujusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet, si aliud non obstat, ad confirmationem, & consecrationem ejusdem Cantoris sine dubitatione procedas.

TITULUS IV.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS PRÆBENDATIS IN ECCLESIA.

CAPUT I.

Idem capitulo Ragusen.

De cler. non resid. c. 9. **Q**ualiter Archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesia Ragusina. nec jam ultra quadriennium expectatus redierit, & per litteras nostras etiam revocatus, vestra universitas plene novit; cum sapius apud nos deposueritis super hoc querelam, & vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutius duximus expectandum, si forte reverteretur ad cor, & ad ecclesiam suam, quam taliter reliquerat, remearet. Nolentes igitur, quod diutius ecclesia ipsa pastoris maneat solatio destituta, disp. v. per A. f. mand. atque præcipimus, quat. nisi forsitan jam redierit, vos post mensem a receptione præsentium personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis, & electionem vestram nobis curetis quam citius præsentare.

CAPUT II.

Idem Constantinop. Patriarchæ.

c. 10. eod. **I**nter quattuor animalia, & infra. De clericis autem, qui ecclesias, vel præbendas sibi concessas sine justa, & necessaria causa, tuo præser-

tim non accedente consensu, in hac deserunt novitate, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis juste privari, dummodo non sint justo impedimento detenti.

CAPUT III.

Idem Archiepiscopo Parracen.

c. 11. eod. **E**X tuæ devotionis insinuatione recepimus, & infra. In ecclesiis autem eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari, & si non sic curaverint obedire, si ultra sex menses suas deseruerint ecclesias, ut juxta canonicas sanctiones eis debeant merito spoliari, contra eos quoque, sicut supradictum est, etiam procedatur; scilicet ut ipsos post suspensionis, & excommunicationis sententias ad tuam obedientiam venire cõpellas. Quod si nec sic illorum malitia poterit emolli, eos dil. f. B. et. S. Susannæ presbyter Card. Ap. sed. L. ab spiritualium administratione removeat, & quibus possit ecclesiis, de personis idoneis faciat provideri, & in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer, si expediat, facilius agi possit.

CAPUT IV.

Idem Alvisiodoren. Episcopo.

cap. 12. e. **T**UÆ fraternitatis discretio postulavit, & infra. Quæsvisti præterea, ut cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, accepta licentia, se ad villas transferant vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens exercitium studiorum, utrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi. Ad quod breviter respondemus, eis, qui hujusmodi fraudem committunt, cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinari impertiri (1), præfatam indulgentiam competere non debere.

TITULUS V.

DE PRÆBENDIS, ET DIGNITATIBUS CLERICORUM.

CAPUT I.

Idem Zamoren. Episcopo.

De præb. c. 16. **C**UM secundum Apostolum, qui altario fervit, de altari vivere debeat, & qui ad onus eligitur, repellere non debeat a mercede, patet a simili, ut clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur, ut ipsa nominis ratio persuadet. Cum igitur a clericis, quod est fors, vel hereditas, clerici appellentur, quia in sui ordinatione, vel assumuntur in hereditatem domini, vel assequuntur hereditatem in ipso, ut vere possint psallere cum Propheta: *Dominus pars hereditatis meæ*, dignum est, ut ecclesiæ stipendiis sustententur, in qua, & per quam divinis obsequiis ascribuntur. Licet autem prædec. nostri ordinationes eorum, qui sine certo titulo promovetur, in injuriam ordinatorum irritas esse voluerint, & inanes; nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatorum, vel successorum eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur, ne forte cla-

(1) Patrocinium impertiri, Greg. IX.

mores clericorum pauperum, quos in aures domini Sabaoth credimus introire, indurata facie negligere videamur. Inde est, quod cum dil. f. G. lator præsentium a G. bon. mem. præd. tuo, sicut asserit, in officio fuerit subdiaconatus nullo præsentante promotus, fr. tuæ mand. quat. si eum dil. f. quibus examinationem ipsius duximus committendam, te citato legitime, ut per te ipsum, vel idoneum responsalem interlis, & tam super idoneitate personæ, quam etiam super quantitate, ac qualitate beneficii proponere tibi liceat, quidquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum esse repperint, & ecclesiastico beneficio non indignum, tamdiu ei vitæ necessaria congrue subministres, donec per te in Zamoren, ecclesia, vel alia fuerit beneficium ecclesiasticum affectus, sciturus pro certo, quod si per examinationem illorum fuerit repertus idoneus, & tu ei juxta mandatum nostrorum neglexeris providere, cum hoc nobis per litteras eorum innotuerit, ad id exequendum te per districtiorem ecclesiasticam compellemus, quia, sicut nolumus injusta præcipere, sic volumus, cum iusta præcipimus, efficaciter exaudiri.

CAPUT II.

*Idem Archiepiscopo, Præposito sancti Andreae,
& Scholastico sancti Petri Colonien.*

De rerum
perm. c. 8.

CUM universorum fidelium ab ipso domino Jesu Christo pastoralis nobis sit cura commissa, sollicitudini nostræ dignoscitur expedire ut sic debeamus quoslibet in suis rationibus confortare, quod aliquorum jura in conspectu ecclesiæ dispendium non sustineant, sed firma, & illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem dil. fil. G. canonico sancti Joannis in Leodio referente, quod cum ipse, & L. clericus ducti quadam levitate animi de permutatione præbendarum suarum inter se tractare cœpissent, quia utilitatem utriusque imminere credebant, tandem idem L. clericus occasione dictæ permutationis, præbenda ejusdem G. quam in ecclesia sanctæ Mariæ Namuren. habebat, cuidam consanguineo assignata, præbendam sancti Bartholomæi, quam sæpedito G. repromiserat, nequaquam voluit resignare, & sic idem G. ut asserit, sua spe remansit omnino frustratus. Cumque super hoc in præsentia ven. fr. n. Leodon. (1) Episcopi fuisset diutius litigatum, tandem idem L. sed. Ap. appellavit, & cum dictus G. non sine magno labore, & periculo accessisset, idem L. nec venit, nec per se curavit mittere responsalem. Cum igitur deceptis, & non decipientibus jura subveniant, fraus etiam, & dolus nemini debeat patrociniū impertiri, licet ipsi per se de jure non possent ecclesiastica beneficia permutare, ut tamen simplicitati venia tribuatur, disp. vestræ per Ap. sed. mand. quat. si vobis constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, ab ipsa Namurcen. præbenda, quam diu dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eandem submoto app. obstaculo G. faciatis restitui memo-

rato, & eundem ipsius pacifica possessione gaudere.

CAPUT III.

Idem Archiepiscopo Senon.

Inter cetera, & infra. Tibi siquidem fatis credimus esse notum, qualiter facta resignatione a W. quondam canonico Laudun. de præbenda ejusdem ecclesiæ, quæ per commutationem præbendarum H. tunc Siclinien. canonico a bonæ memor. Decan. Rem. auctoritate Apostolica assignari debeat, magister P. de Constanent. per Laudun. Episcopum de præbenda fuerit investitus eadem, & tam in choro, quam capitulo per Decan. & canonicos Laudun. adhibitis sollempnitatibus debitis juxta Laudun. ecclesiæ consuetudinem investitus, super quo cum inter magistrum ipsum, & dictum H. controversia suborta fuisset, & infra. Per bonæ memor. C. Papam prædecess. nostrum omnia retractata fuerint, sicque magistro ipso spe sua omnino frustrato, & infra. Supradicto Episcopo districtè dedimus in præceptis, ut donec idem magister in eadem ecclesia fuerit præbendale beneficium affectus, nulli alii præbendam modo quolibet assignare præsumat. Quod si forte præsumperit, id irritum decernimus, & inane. Decet enim ut, quia præbendam ei, quam de jure non potuit, assignavit, eam, quam de jure potest, assignet, ne præbendam illi fraudulentè visus sit assignare.

De præb.
c. 17.

CAPUT IV.

Idem Archiepiscopo, & capitulo Lundenen.

CUM secundum doctrinam Apostoli non * *non sit conveniens.* conveniens, ut unus sit ebrius, & alter debeat esurire, ne juxta instituta canonica tantum uni personæ de redditibus ecclesiasticis debeat assignari, unde scrupuloso corde alii moveantur, qui ad dispensationem Pontificis sunt pro personarum meritis dividendi. Non sufficimus admirari, quod sicut auribus nostris est relatum, in ecclesiæ tibi commissæ stipendiis, quod iniquum est, & absurdum, imperiti magistris, non antiquis) rudes emeritis præferuntur; unde I. quondam (2) filius Avernen. Comitissæ ecclesiæ tuæ clericus plus potentia patris sui, quam prædecessoris tui spontanea voluntate, ultra xx. ecclesias in civitate Neapolitana, & in majori ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere. Cum autem nullius persona prætermittendum sit, quod in statutis generalibus continetur, f. t. auct. præsentium indulgemus, ut non ob. ap. diffugio, superfluitatem ad moderamen reducas, non plus de rebus ecclesiasticis clerico præfato dimitteres (3), quam apud unum de plus habentibus noscitur residere, aliis omnibus beneficiis personis idoneis conferendis, quæ cum divinis officiis interserviant, nondum adeptæ sunt stipendia clericorum.

CAPUT V.

*Idem Episcopo, Archidiacono, &
Cantori Tornacen.*

CUM jam dudum, & infra. Verum, quoniam c. 18. eod. a jamdicto R. Orviocen. canonico præfato I. quæ-

(1) *Leodien. forte.* (2) *Quidam, forte.* (3) *Dimittens, malo.*

I. quædam objecta fuere, quæ non decuit sub silentio præteriri, multitudo videlicet tam dignitatum, quam etiam præbendarum, ambitionis, & avaritiæ vitium, cui nondum finem imponens contra diffinitionis nostræ tenorem, & Lateranen. statuta concilii ad obtinendum præposituram Siclinien. se ingerit, & ingessit, & quod die intrusionis suæ ante confirmationem suam præsumpserit ministrare, sicut & post confirmationem cassatam, quam a Suesionen. iudicibus impetravit, per Ap. vobis sed. mand. quat. si inveneritis prædictum I. habentem plures alias dignitates, atque præbendas, aut aliquod aliud præmissorum inveneritis esse verum, quod ad cassationem ejus sufficiat, ei super jamdicta præpositurâ sublato app. obstaculo silentium imponatis, ab impetitione ipsius Siclinien. ecclesias absolventes, cum multa per patientiam tolerantur, quæ, si deducta fuerint in iudicium, exigente justitia non debeant tolerari.

CAPUT VI.

Idem Archiepiscopo, & Archidiacono Senon.

c. 19. eod.

Dilectus filius T. Lingon. canonicus in nostra proposuit præsentia constitutus, quod, cum de mandato bon. mem. G. Pap. præd. nostri G. quondam Lingon. Episcopus quandam præbendam assignaret eidem in ecclesia Lingon. & eadem sibi per prædictum præd. nostrum fuerit confirmata, quia capitulum Lingon. ipsum ad eandem præbendam recipere contemnebat, dilecti fil. Clarevall. & Longivadi Abbates auctoritate prædes. nostri, cum nollet aliquatenus a contradictione cessare, ipsum supposuerint ecclesiastico interdicto. Postmodum autem ad præsentiam nostram accedens, ad dil. fil. Medulenen. & Guincian. Abbates obtinuit scripta nostra, sed cum per eos justitiam suam non posset obtinere, nos ven. Remen. Archiepiscopo sanctæ Rom. ecclesiæ Card. tunc Episcopo Prænestino Ap. sed. Legato, sicut asserit, dedimus in mandatis, ut prædictam interdicti sententiam, sicut fuerat rationabiliter promulgata, faceret appellatione postposita firmiter observari. Unde, cum idem Archiepiscopus negotium prorogaret, & idem post labores multiplices fere de promovendo ipso negotio desperasset, deficiens in expensis ad instantiam Archiepiscopi memorati, & auctoritate ipsius talis inter eundem T. ex una parte, & ven. frat. nostrum R. Epif. opum, & dilect. fil. Canonicos Lingon. ex altera, compositio intercessit, quod ipso ab eodem capitulo per manus prædicti Archiepiscopi recepto in canonicum, & in fratrem, & concessio sibi stalli in choro, & participatione qualibet divinarum, idem fructus præbendæ alicujus ejusdem ecclesiæ percipere non deberet, nisi loco proximo vacaturæ. Licet autem præfatum Archiepiscopum sincera diligamus in domino charitate, ipsiusque velimus honori deferre, quia tamen in his, quæ contra canonicas sanctiones attemperari noscuntur, ei deferre nec volumus, nec debemus, quod ab eo illicite factum est in hac parte, duximus irritan-

dum, quod licite factum est, approbantes. Cum ergo dictum T. in canonicum recipi, & fratrem canonicis non obviet institutis, & vacaturam expectare præbendam, Lateranen. concilio non sit dubium obviare: nos illicito reprobato, quod est licitum approbantes, quia videtur indignum, ut is, qui receptus est in canonicum, præbendæ beneficio defraudetur, disp. vestræ per Ap. sed. mand. quat. dictos Episcopum, & canonicos Lingon. si verum est, quod asseritur, ut eidem præbendam, cum se facultas obtulerit, non differant assignare, vos eos mod. præmissa per cens. ec. sublato cujus. contrad. & appel. obstaculo compellentes, faciatis eidem portiones cotidianas, quæ fuerint in ecclesia memorata, sine deminutione qualibet assignare, contradictores per censur. eandem appel. postposita compescendo.

CAPUT VII.

Idem Episcopo Brixien.

TUÆ fraternitatis devotio, & infra. Præter. c. 20. eod. ea consulisti, cum sæpe contingat, quod ad unam præbendam duo clerici propter nimiam importunitatem petentium eliguntur, utrum confirmanda sit talis electio, vel potius irritanda. Nos igitur attendentes, quod si duo clerici unam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turon. quod præbendarum inhibet sectionem, & si unus illorum ipsam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra Lateran. statuta concilii remaneret. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris penitus est cassanda.

CAPUT VIII.

Idem.

Nisi essent viri providi, & honesti tam ii, qui cap. 21. e. ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra, super prioratus negotio, ordinationem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa unum de duobus electis, ut ipse habeat prioratum, hoc ex jurisdictione delegata, secundum justitiam, videtur [1] esse statutum. Quod autem ordinatum est circa reliquum, ut ipse xx. lib. de redditibus capituli, & xl. libras de proventibus Prioratus percipiat annuatim, hoc secundum providentiam intelligitur esse præceptum, ex arbitraria potestate, cum in delegatis fuerit compromissum, qui auctoritatem sibi retinendo commissam, se pro bono pacis, & utilitatis, hoc (2) ordinasse fatentur. Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus est recepta, possintque licite Prior, & capitulum de proventibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicum provisionem hujusmodi exhibere, nos eam hoc habito moderamine toleramus, ut ad præstationem xl. librarum non dignitas prioratus, sed persona Prioris maneat onerata, ne forte vel circa proventus aliqua videatur facta sectio prioratus, ita quod ipso Priore defuncto successor ipsius ad præstationem xl. librarum minime teneatur.

CA-

(1) Al. videatur. [2] Al. hæc.

CAPUT IX.

Idem Xanden. (1) Episcopo, & Abbati Baccian.
 cap. 22. c. **P**RO illorum provisione, & infra. Pro dil. fil. Magistro P. Audoen. qui apud sedem Apostolicam moram fecit dignoscitur longiorem, nec adhuc erat competens beneficium ecclesiasticum affectus, licet ad ipsum esset idoneus obtinendum, ven. fr. n. Burdegal, Archiepiscopo litteris nostris precipiendo mandavimus, ut ei in aliqua ecclesiarum suarum, ubi ei expedire cognosceret, omni dilatione, & excusatione postpositis, sub. cujus. contr. & ap. ob. competens ei faceret beneficium assignari, presumptionem eorum ecclesiastica dil. compescens, qui se ei duceret super hoc temere opponendos, ipse autem Archiepiscopus, sicut suis nobis litteris intimavit, attendens præfati magistri scientiam, & probitatem, illum cognoscens idoneum ad tale beneficium obtinendum, & post susceptionem mandati nostri, Decano, & capitulo Xanton. auctoritate nostra mandavit, ut ipsum pro reverentia sed. Ap. in fratrem admitterent, & canonicum, & fraterna charitate tractarent. Cumque precibus ejus, & mandatis nostris reluctarentur canonici, ac indulgentia de quadragesimo canonicorum numero obtineretur, quam a sed. Apostolica jactitant se habere, quia idem Archiepiscopus manifeste cognovit illos in elusionem mandati nostri, & sua indulgentia concessa eis irreverenter abuti, & non tantum XL. tunc esse canonicos in eadem ecclesia, sed plures constiterit illi evidenter, magistrum prædictum de præbenda, & canonica Xanton. cum consensu, & voluntate tua frater Episcopi, & prudentium virorum consilio investivit; contraditores vinculo excommunicationis astringens, & infra. Quia vero, quod per prædictum Archiepiscopum de memorato magistro auctoritate nostra provide factum est, firmitatem debitam volumus obtinere, dil. v. per Ap. sed. m. & dil. præ. qua. si vobis constiterit prædictos canonicos indulgentiam prædictam, quam habent, de certo canonicorum numero, non servasse, & aliquem ultra constitutum numerum in canonicum auctoritate propria recepisse, cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt observare, latam in ipsos excommunicationis sententiam a prædicto Archiepiscopo tamdiu nuntietis auctoritate nostra sub. cujus. contradict. & appel. obstac. observandam, donec sæpeditum recipiant in canonicum, & in fratrem, & ea, quæ ad canonicum pertinent, cum stallis chori, & loco capituli ei studeant assignare.

CAPUT X.

*Idem Alimbrando subdiacono nostro
 Mediolanen.*

Constituitis in præsentia nostra dilectis filiis T. clerico, & magistro Azone O. S. G. procuratore, & R. dil. fil. subdiaconi nostri procuratore, dil. fil. G. sanctæ Mariæ in porticu diaconum Card. concessimus auditorem, in cujus præsentia idem T. proposuit, quod cum in ecclesia Mediolan. quædam præbenda vacaret, & ipse in

eadem ecclesia non solum intitulatus, verum etiam receptus in canonicum, & fratrem fuisset, eadem præbenda erat ei merito conferenda. E contra prædictus magister jam dictorum clericorum O. & S. & G. procurator proposuit, quod cum ipsi tres a fratribus supradictæ ecclesiæ recepti fuerunt in canonicos, & in fratres, uni eorum debebat prænominata præbenda conferri, alterius (2) autem petiit ab eisdem ex adverso, ut sibi ejusdem ecclesiæ titulato præbenda ipsa de gratia conferretur, præsertim cum aliorum receptio, si qua fuit, contra canones fuerit attemptata. Unde ipse, qui fuerat similiter intitulatus, ad obtinendam ipsam præbendam erat aliis merito præferendus, quia nobis meruerat in subdiaconum ordinari. Nos autem his, & aliis quæ coram Card. * prædicto fuere, plenius intellectis, nolentes, * præfato. quod in jure suo prædictorum clericorum aliquis læderetur, venerabili f. n. Papien. Episcopo dedimus in mandatis, ut vocatis, quos viderit esse vocandos, inquireret plenius veritatem, & si receptionem eorum, qui se proponebant esse receptos, inveniret talem, per quam eis ad obtinendam prædictam præbendam esset jus aliquod acquisitum, ipsam uni eorum, qui potius juvaretur meritis, assignaret. Quod si nulli eorum de prædicta receptione inveniret jus aliquod acquisitum, præfato subdiacono nostro præbendam concederet memoratam. Qui postmodum partibus convocatis ante suam præsentiam, & auditis quæ coram eo fuere proposita, talem sententiam promulgavit, quod ad supradictam præbendam nulli jus prædictorum fuerat acquisitum, & sic eandem præbendam supradicto subdiacono Apostolica auctoritate concessit. Postmodum autem iterato ad nostram præsentiam accedentes super sententiam jam dicti Episcopi coram nobis aliquamdiu litigarunt. Nos autem auditis diligenter, quæ fuere proposita, [ven. fr. n.] pronuntiamus sententiam ipsam rationabiliter latam esse, eamque ratam habentes auctorit. Ap. confirmamus.

CAPUT XI.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Tuis quæstionibus respondemus, quod clericos in majoribus ordinibus constitutos de patrimonialibus bonis habentes, unde possint congrue sustentari, & si nondum fuerint ecclesiasticum beneficium affecti, aliud (3) canonicum non obsistat, ad superiores poteris ordines promovere.

TITULUS VI.
DE CLERICO EGROTANTE,
ET DEBILITATO.

CAPUT I.

Idem Arclaten. Archiepiscopo.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, De clerico egrot. c. 5. quod cum ven. fr. n. Arausicen. Episcopus gravi, & incurabili morbo fere jam per quadriennium laboraret, ita quod pastorale officium non potuit, nec potest ullatenus exercere, nobilis de Bautio Princeps terræ illius, Consules, ac cives

(1) Xanton. forte. (2) Alter, forte. (3) Si aliud, forte.

civitatis ejusdem a te postularunt incessanter, ut tam ipsis, quam Arausicen. ecclesie, cum sis metropolitanus eorum, studeas providere. Verumtamen, cum predictum Episcopum ad cessionem compellere nec possis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio sit addenda, immo potius sit ipsius miserie miserandum, eo quod ipse vir bonus extiterit, & honestus, & ecclesiam sibi commissam salubriter gubernarit, quid super his agere debeas, sed. Apostolicam duxisti consulendam. Nos igitur volentes tam prefato Episcopo, quam ecclesie sue salubriter provideri, fr. t. t. respond. & per A. sed. mandamus, quat. illi coadjutorem affocias virum providum, & honestum, per quem tam Episcopo, quam populo sibi commissio salubriter consulatur.

TITULUS VII.

DE INSTITUTIONIBUS.

CAPUT I.

*Idem P. tt. sancti Marcelli, & B. tt. sancte Susannae presbyteris Cardinalibus
Apostol. sed. Leg.*

De institut.
c. 5.

AD decorem, & commodum tam ecclesie sancte Sophie, quam aliarum ecclesiarum, que sunt in urbe Constantinopolit. constructe, noscitur pertinere, ut litterati viri, & morum honestate conspicui, de quibuslibet mundi partibus venientes institui debeant in eisdem. Verum sicut nostris auribus est suggestum, ven. fr. n. Constantinopol. Patriarcha immemor eorum, que sibi suggestimus viva voce, ac postmodum per Ap. sed. mand. si tamen ad ipsum nostrae litterae pervenerint, aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in ipsis ecclesiis, & praecipue in ecclesia sancte Sophie satagit collocare, non attendens, quod in omni gente, qui facit justitiam, acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei jure convenit hereditario possideri. Quocirca disp. v. per A. s. m. quat. eundem Patriarcham monere, ac inducere studeatis, ut viros religiosos, honestos, & litteratos undecumque originem duxerint, in predictis ecclesiis instituire non postponat, & maxime in majori, proponentes eidem, quod si montis nostris acquiescere forte non curaverit, indignum se redder, ut vos aliarum nationum clericos ad ejus obedientiam compellatis, praesertim cum ipsi propter hoc ad nostram duxerint audientiam appellandum. Neque dissimulare potestis, quin hoc auribus nostris intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit quod Venetis dicitur promississe, conicere valeamus. Si qui vero clerici per vos, vel per alterum vestrum sunt in predictis ecclesiis instituti, ap. postposita faciatis eos pacifica possessione gaudere, amotos sicut justum fuerit, per cens. eccles. app. rem. facientes restitui ad eandem.

CAPUT II.

Idem Archidiacono Exon.

Non ponitur.

TUA nuper devotio requisivit, utrum fundatoribus ecclesiarum tibi clericos praesentantibus qui duas, tres, quattuor, aut etiam plures habent parochias, qui etiam in conventualibus ecclesiis dignitates, vel canonicas sunt fortiti, annuere debeas, cum conscientiam laedas hujus-

modi concedendo, cum sponsa Christi, cujus una sufficeret, quartam, quintam, aut etiam sextam indigne nimis, atque impudenter avarus usurpet, & infra. Sane circa quaestiones praemissas ambiguitatis vestigium non relinquitur, si & statuta canonica, tam nova, quam vetera, diligentius attendantur. In Lateran. namque concilio sic inter alia novimus institutum, quod nonnulli modum avaritiae non ponentes, & diversas ecclesiasticas dignitates, & plures ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta nituntur adquirere, ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum, ne id de cetero fiat, districtius inhibemus. Cum ergo vel ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, & curam ejus per se ipsam valeat exercere; quod si aliter factum fuerit, & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate privetur. Volens igitur se. re. Alexand. Pap. praed. n. vestigiis inherere, super quaestione praemissa nihil aliud, quam ipse statuerit, tibi duximus respondendum.

CAPUT III.

*Idem Helien. Episcopo, & Archid. Norantoniae,
& Magistro H. de Gerst.*

CUM venissent ad Apostolicam sed. dilect. fil. magister Honorius Archidiaconus Richemundiae, & magister Columbus subdiaconus noster, I. de Eboraco, & R. Avelnel procuratores ven. fr. n. Eboracen. Archiepiscopi, eos in confessorio nostro duximus audiendos. Fuit autem ex parte Archiepiscopi memorati propositum, quod institutio, personarum, & custodia ecclesiarum vacantium ad eum in diocesi sua spectat, tam de jure communi, quam consuetudine generali. Verum quidam praedeces. ipsius quibusdam Archidiacon. Richemundiae tam institutionem, quam custodiam personaliter commiserunt, eas sibi aliorum tempore retinentes, & libere, sicut spectabat ad eos, utentes eidem, ita quod Archiepiscopus, qui Eboracen. ecclesiae modo praest, W. de Chimili quondam Archidiac. Richemundiae, illas ad preces inclitae recordationis R. Regis Anglorum de gratia speciali concessit, & eo in Episcopum post electo, sibi retinuit, tamquam suas, & infra. Ad haec Archidiaconus ipse respondit, quod cum inclitae recordationis primus H. Rex Angliae apud Karleolum sedem Episcopalem vellet de novo creari, quia ex hoc Arch. Richemundiae laedebatur, Rex ipse a bon. mem. F. Archiepiscopo Eboracen. humiliter postulavit, ut in recompensatione cujusdam partis, quae subtrahebatur Archidiaconatui mem. ei praedictas concederet dignitates; Archiepiscopus autem annuit precibus postulantis, & tam institutiones, quam custodias non personaliter Archidiac. qui tunc erat, sed perpetuo, de consensu Eboracen. capituli Archidiaconatui reali, & liberali concessione donavit. Cum autem Archidiaconatus ipse in continua possessione tam istarum, quam aliarum etiam libertatum multorum Archiepiscoporum, Regum, & Archidiaconorum temporibus extit-

De cler. non
resid. c. 3.

De institut.
c. 6.

tisset, & sæpeditus Archiepiscopus sine contradictione qualibet concessisset ipsum eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum cum omnibus libertatibus suis illi concesserat, institutionibus, & custodiis vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse vero timens, ne si negaret expresse, cum nondum Archid. esset possessionem adeptus, vel impediretur penitus factum ejus, vel diutius differretur, respondit, quod non solum de illo, sed de omnibus redditibus suis faceret, quod Archiepiscopo complaceret, & infra. Super hoc pars replicavit adversa, quod si renunciatio, vel abjuratio Archidiaconatui non noceret, super hoc tamen esset Archid. repetendi facultas adempta. Sed Archid. libertates illas se non repetere respondebat, cum eis libere, sicut prius, quando iter arripuit veniendi ad sedem Ap. uteretur, & earum possessione gauderet. Sed contra hoc iterum replicabant, quod idem Archidiaconus in quadam ecclesia sui Archidiaconatus non per Archiepiscopum postulasset institui, si talis institutio pertinebat ad ipsum, & ipse tunc ipsarum libertatum possessione gauderet. Ad quod Archidiaconus ipse respondit, quod per Archiepiscopum non institui, sed confirmari potius postulavit, licet quod se ipsum institueret, incongruum videretur. Nos igitur auditis, quæ fuerint hinc inde proposita, & plenius intellectis, interlocuti fuimus, Archid. esse in plena libertatum ejus Archidiaconatus possessione tuend. donec probatum legitime fuerit ex adverso, libertates ipsas Archid. ab Archiepiscopis personaliter fuisse concessas, cum in hoc casu tam ante, quam post, in ipsa etiam concessionem Archiepiscopus eas retinere sic potuerit licite tamquam suas, vel donec legitime probatum fuerit, easdem libertates Archid. abjurasse; sed in hoc casu, si concessio fuit illa realis, Archiepiscopo nihil juris, vel utilitatis accedat, quia nos, vel ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, vel per nos ipsos super hoc Archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime comprobatum, Archid. super libertatibus ipsis, si neutrum, Archiepiscopo silentium imponatur.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Trecent. & Archidiacono Perasiens.

CUM ad nostram, & infra. Illud autem vos nolumus ignorare, quod postquam idem M. Abbas fuit effectus, prædictam custodiam de jure non potuit obtinere, quia, cum ratione Abbatia ad ipsum pertineat donatio tam custodiæ, quam aliarum dignitatum, ac etiam præbendarum, in ecclesia Peronen. custodiam ipsam nequaquam recipere potuit a se ipso, cum inter dantem & accipientem debeat esse distinctio personalis, sed nec ab alio, cum jus conferendi alius non haberet.

TITULUS VIII.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET DIGNITATIS, VEL ECCLESIE NON VACANTIS.

(1) Al. ET,

CAPUT I.

Idem Præposito, & Decano, & capitulo Cameracen.

Proposuit nobis dil. f. T. presbyter, quod, cū bonæ mem. C. PP. pr. n. post preces, quas vobis pro receptione ipsius in fratrem, & assignatione præbendæ ad donationem vestram spectantis in ecclesia vestra proximo vacaturæ eidem faciendæ porrexerat, mandatū vobis Apostolicum destinasset, & bon. mem. Decanum Remen. executorem concessisset, eidem, Decanus ipse vos in executione mandati Apostolici contumaces inveniens, & rebelles, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, quæ ad donationem capituli pertinet, auctoritate Apostolica investivit, & infra. Sed cum ipse Decanus morte præventus in negotio ipso ulterius non potuisset procedere, & præbenda, quæ ad donationem vestram spectabat, in ecclesia Cameracen. vacasset, eam alii assignastis, & infra. Cum autem propter hoc idem presbyter ad ejusdem prædec. nostri præsentiam accessisset, sicut ex litteris ejus nobis innotuit, ipse, quod ab eodem Decano factum fuerat, ratum nolens haberi, collationem præbendæ factam a vobis penitus irritavit, & eundem de ipsa per anulum investivit. Licet autem intentionis nostræ non sit investituras de vacaturis factas contra canonum instituta, ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus super his dispensare; attendentes tamen, quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per prædec. nostrū fuerat investitus, utpote quæ post cassationem concessionis a vobis factæ intelligitur vacare, disp. v. per A. f. m. atque præc. quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipsi T. omni dilatione, & excusatione & appellatione postpositis conferatis, & permittatis ab eo pacifice possideri, ei stallum in choro, & locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignantes.

CAPUT II.

Idem P. tr. sanctæ M. in via Lata diacono Cardinali Ap. sed. Legato.

Quia diversitatem corporum diversitas sæpe sequitur animorum; ne plenitudo ecclesiasticæ jurisdictionis in plures dispensata vilesceret, sed in uno potius collocata vigeret, Ap. sed. dominus in beato Petro univrsarum ecclesiarum, & cunctorum Christi fidelium magisterium contulit, & primatum, quæ retenta sit plenitudine potestatis, ad implendum laudabilius officium pastorale, quod omnibus constituit eam debitricem multos in partem sollicitudinis evocavit, sic, ut suum dispensans onus, & honorem in alios, ut nihil suo juri subtraheret, nec jurisdictionis sua in aliquo minoraretur. Cum autem ex susceptæ auctoritatis officio, singulis tamquam singulorum mater juxta petentibus justitiam nec possit, nec debeat denegare, cum *justitia, & iudicium sit præparatio sedis ejus*: nos, qui ad ejus regimen sumus, licet insufficientes assumpti, fratribus, & coepiscopis nostris ad nos clamantibus, non possumus

De concess. præb. c. 4.

cap. 5. e.

sumus in iustitia non adesse, aut quod iuste postu-
laverint, non audire, ne si forte circa exhibendam
eis iustitiam fuerimus inventi remissi, ipsi quo-
que negligentes inveniantur in reddendis juribus
subditorum, & commissam nostræ sollicitudinis
partem minus laudabiliter exequantur, si, quod
absit, nos viderint declinare a jure, vel non audire
iustitiam postulantes. Hac autē ratione diligenter
inducti, venientem ad Apostolicam sedem ven.
fr. n. Eboracen. Archiepiscopum benigne recepimus,
& multiplices ejus curavimus querelas audire.
Conquerebatur inter cetera, quod cum ad eum
in Eboracen. ecclesia, & in aliis ecclesiis suis col-
latio pertineat præbendarum, tempore suspensio-
nis ipsius, & postmodum etiam quidam præter
ejus auctoritatem se in ipsas intruserant, & in hoc
& in aliis juri ejus non modicum derogant. Qui-
dam etiam in quasdam Abbatis diec. Eboracen.
post interpositam ad nos appellationem irrepse-
rant, qui ab eo nec confirmationis munus, nec be-
nedictionis gratiam postularunt. Volentes igitur
eidem Archiepiscopo per tuæ sollicitudinis indu-
striam provideri, de fr. n. consilio disp. t. per Ap.
s. m. quat. eos, qui præbendas, vel dignitates Ebo-
racen. ecclesiæ, vel aliarum ecclesiarum ad dona-
tionem ejus spectantes, præter auctoritatem ac-
ceperint ipsius, ad eas resignandas diligentius mo-
neas, & inducas, cum eas non possint sana con-
scientia detinere. Quod si monitis tuis acquiescere
forte noluerint, eos ad id per excommunicationis sen-
tentiam, & subtractionem aliorum beneficiorum
suorum, non obstante confirmat. a sed. Apostoli-
ca obtenta, sub forma communi, quæ confirmat
beneficia, & præbendas, sicut iuste, & pacifice
possidentur, appel. rem. compellas, nisi forsan a-
liqui præbendas ipsas, vel ex speciali mandato se-
dis Apostolicæ, vel auctoritate Lateranen. concilii
ab Eboracen. capitulo sunt adepti. Sic tamen,
ut tempus suspensionis in sex mensibus nullatenus
computetur, cum in Lateranen. concilio consti-
tutio contra negligentes tantum, & desides fuerit
promulgata; & tunc, si noluerit, non tamen va-
luerit Archiepiscopus ipse in conferendis præben-
dis uti potestate propria, a qua etsi fuerit sua cul-
pa suspensus, non tamen ad ipsum capitulum ex
illa culpa præbendarum erat donatio devoluta,
sed ad illum tempore suspensionis ipsius præben-
darum donatio pertinebat, qui propter ejus desi-
diam, & negligentiam poterat præbendas donare;
tempus etiam, quo ad Apostolicam sedē accessit,
apud illam permansit, vel recessit ab illa, infra
sex menses nullatenus computetur. Semestre quo-
que tempus non a tempore vacationis præbenda-
rum, sed notitiæ potius ipsius Archiepiscopi, &
cōmonitionis ad præsentiam ejus a capitulo forte,
cum in privilegio, quod a prædecessore nostro idē
capitulum dicitur impetrasse, fiat mentio de com-
monitione canonica præmittenda, volumus com-
putari. Illud autē omnino frivolum reputamus, si
qui forte se dicant ex donatione regia quasdam ex
illis obtinuisse præbendas, quasi regalis sublimitas
tempore suspensionis Archiepiscopi præbendas i-

Tom. IV.

(1) Sedun. postea.

psas sua potuit auctoritate conferre. Abbates au-
tem prædictos, si post appellationem legitimam
interpositam confirmationis, & benedictionis be-
neficium susceperunt, canonice punias, ne alii
exemplo eorum contra prælatos suos supercilium
elationis assumant.

CAPUT III.

Idem Basilien. & Bellicen. Episcopis, &
Abbati sanctæ Mariæ.

CUM nostris olim fuit auribus intinatum, c. 6. eod.
quod præpositura ecclesiæ Lausan. tempore
tanto vacasset, ut secundum statuta Lateran.
concilii ad nos esset ejus donatio devoluta; nos vo-
lentes, ven. fr. n. Episcopo, & dil. fil. canonicis
Lausanen. specialem gratiam exhibere, atque de
nostro eis meritum comparere, ipsis per scripta
mandavimus, ut præposituram ipsam dil. f. B.
sub nostro Thesaurario Lausan. conferre sine qua-
libet difficultate curarent, & cum in Præpositum
assumptus esset ab eis, Thesaurariam ipsius eccle-
siæ, cujus ad eisdem Episcopum, & canonicos
assignatio proponebatur de jure spectare, personæ
idoneæ assignarent. Ne autem beneficium Apo-
stolica provisionis remaneret aliquatenus imper-
fectum, dilectum fil. Altæripæ, & fontis Andreæ
Abbatibus, & Priori Vallis transversæ dedimus in
mandatis, ut si præfati Episcopus, & canonici
mandatum nostrum negligenter adimplere, ipsi
submoto cujus, contradict. & ap. ob. si niterentur
veritate præmissa, illud exequi non tardarent, eos
app. rem. per dil. eccles. cohibentes, qui se man-
dato nostro temere ducerent opponendos. Verum
præfati Episcopus, & canonici litteris nostris re-
ceptis prædictam præposituram non vacare dixe-
runt, quia licet ille, qui Præpositus fuerat, in
Episcopum fuisset assumptus, ad ipsam tamen
præposituram post consecrationē denuo fuerat ab
ipsis electus, & eam, sicut antea, possidebat, quod
jamdicti Abbates, & Prior dixerunt contrarium
esse juri, nisi hoc eis specialiter ab Apostolica sed.
fuisset indultum, quia ipsam præposituram de ju-
re vacantem auctoritate Apostolica, qua vide-
bantur esse sulti, præfato subdiacono nostro assi-
gnarunt corporaliter possidendam, ipsis canonicis,
nisi infra octo dies eidem sicut suo Præposito hu-
militer obedirent, ecclesiæ interdicentes ingres-
sum, & infra. In cujus præsentia cum prædicta,
& alia fuissent per nuntium dicti subdiaconi no-
stri relata, nuntius partis adversæ proposuit, quod,
postquam dominus suus Sessuen. (1) Episcopus,
qui Præpositus fuerat Lausanen. fuit in Episco-
pum consecratus, Lausan. capitulum ei præposi-
turam illam iterato contulit, & concessit haben-
dam. In hoc utilitatem ecclesiæ suæ, necessitatem
nec non & antiquam consuetudinem attendentes,
Episcopus Lausan. videns cum plurimum utilem
& necessarium ecclesiæ suæ, quod a canonicis suis
super hoc factum fuerat, approbavit, cui tam-
quam Præposito a canonicis, & etiam ab ipso
Thesaurario est honor impensus. Memoratus ve-
ro Thesaurarius postmodum ad ecclesiam Rom.
accedens, & supprimens omnia, quæ fuerant tam
ab

V v v

ab

(1) Sessuen. postea.

Ab Episcopo, quam a canonicis dictis acta, nobis præposituram illam vacare suggestit. Quare super assignanda sibi præpositura litteras impetravit a nobis, quas multis ex causis proponebat esse per veri suppressionem, & falsi suggestionem obtentas, pro parte domini sui Sedun. utilitatem, consuetudinem, & necessitatem allegans, quæ Thesaurarius suppresserat memoratus, & infra. E contra I. partis adversæ nuntius proponebat, & rationibus multis præposituram illam vacare monstrabat, & vacantem Thesaurario Lausan. auctoritate superioris, ad quem fuerat, secundum statuta Lateran. concilii, donatio devoluta, concessam; ratione etiam insuper monstrare multipliciter conabatur, quod dictus Sedun. Episcopus ad præposituram Lausan. a qua fuerat ad regimen Episcopatus assumptus, post consecrationem suam eligi minime potuisset, cum ei super hoc sacrorum canonum instituta repugnent. Dicebat etenim præposituram illam aliâ ratione vacare, eo quod illi, quorum erat donatio, assumpto eo in Episcopum, concedere præsumperunt, cum secundum statuta concilii prædicti, qui receperit, debeat, quod contra sacros canones accepit, amittere, & qui dedit, largiendi potestate privari debeat; ostendebat etiam assertionibus multis, quod pro ipso Sedun. Episcopo utilitas, consuetudo, & necessitas, quas nuntius ejus in causæ suæ subsidium allegarat, minime faciebant, cum hæc potius mendicata suffragia, quam suæ causæ vera subsidia viderentur: unde nuntius ipse petebat, ut quod a supradictis iudicibus factum fuerat, dignamur auctoritate Apostolica confirmare, & ab ipsa Præpositura Sedun. Episcopum amovere. Cum igitur hæc, & multa alia ab utraque parte in ejusdem Cardinalis essent præsentia recitata, idem Cardinalis allegationibus auditis utrimque, & munimentis eorum diligenter inspectis, & eis nobis intimatis fideliter, postmodum per sententiam de mandato nostro decrevit, ut quod a memoratis iudicibus factum fuerat obtentu litterarum nostrarum, eo videlicet, quod per falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerant impetratæ, cum præpositura illa non vacaret de facto, quia talis possessio plus habet facti, quam juris, haberetur irritum, & inane. Nos vero sententiam Cardinalis ejusdem ratam habentes, per Ap. sed. v. mand. quat. nisi prædictus Sedun. Episcopus sufficienter ostenderit, quod vel ex indulgentia sed. Apostolicæ * spirituali, vel ex alia justa causa, & necessaria ei post consecrationem suam præpositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius, si sponte noluerit, per cens. ec. ap. rem. compellatis, & deinde Lausan. capitulum ad conferendam eam Thesaurario supradicto ex parte nostra movere diligentius, & inducere procuretis.

CAPUT IV.

Idem magistro Honorio Archidiacono Richemundie.

• 7. eod. **P**ost electionem, & confirmationem ven. fr. n. Episcopi Elien. vacante Archid. Riche-

(1) *Liberalitate*, forte. (2) *Forte*, ne.

mundiæ, quem tenuerat, cum id ad ven. fr. n. Eboracen. Archiepiscopi notitiam pervenisset, agentis tunc in partibus cismarinis, eum tibi propria libertate r concessit, dans capitulo suis litteris in mandatis, ut te in Archid. sicut mos est, recipere procurarent, cujus noluerunt mandato parere propter hujusmodi rationes, quia videlicet bon. mem. C. PP. præd. n. inter alia, quæ Decano, & Capitulo Eboracen. suo privilegio noscitur indulgisse, ordinationem quoque canonicorum, seu personarum, sicut ab ipsa fundatione loci erat hætenus observatum, liberam esse decrevit, ut videlicet idonea, & honesta personæ, cui Archiepiscopus vacantem in ecclesia Eboracen. præbendam, vel dignitatem duceret conferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiæ consuetudinem, præsentaretur capitulo, & Decano, & infra. Et si quis contra consuetudinem ipsam antiquam, & approbatam, in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quod si Episcopus vacantem in ecclesia ipsa præbendam, vel personatum infra terminum Lateranen. concilii, secundum formam canonicam præscriptam, canonica admonitione præmissa, personæ idoneæ non conferret, liceret Decano, & Capitulo auctoritate Apostolica nullius contradictionis, vel appellationis ob. illud juxta ejusdem concilii statuta conferre. Cum igitur in litteris Archiepiscopi directis capitulo Decani mentio nullatenus haberetur, per cujus manum debebas in capitulo investiri, ejus mandato fuit merito contradicendum, & infra. Ipsi igitur institutione propter præmissas rationes, & alia a capitulo reprobata, ipsi, ne juris sui dispendium sustinerent, intelligentes etiam Archidiaconatus ipsius donationem ad eos, tam auctoritate Lateranen. concilii, quam indulti sibi privilegii devolutam, habito * prudenti consilio, illum dil. fil. R. de sancto Eadmundo unanimiter contulerunt, investientes eundem de ipso, prout mos est, & sollempniter installantes. Processu vero temporis præfatus Archiepiscopus ab Ap. sed. rediens in Normandiam post resignationem, & abjurationem a te factam, & receptam ab ipso, eidem R. Archid. contulit antedictum. Petebat igitur ab impetitione penitus absolvi, & Archidiaconatum ipsum, tam ratione primæ, quam secundæ concessionis sibi rationabiliter assignatum, per sed. Ap. confirmari. Ad cujus objectiones ex ordine taliter respondebas, quod licet Decani mentio in litteris Archiepiscopi directis capitulo expresse facta non fuerit, non tamen ob hoc exclusus videri poterat, vel debebat, sicut pars proponebat adversa, immo continebatur in capitulo, sicut pars continetur in toto, cujus Decanus pars est honorabilis. Archiepiscopus vero caput extitit, nec (2) in uno contingat corpore, sine monstruoso prodigio, duo capita inveniri, & infra. Adjecisti præterea, quod si etiam ea fecisses, per adversarium tamen tuum tibi non poterat obici cum effectu, cui potius super ipso Archidiaconatu esset silentium imponen-

• speciali,
Cuj.

• prudenti
sum,

endum, & approbata institutione tua tibi restitutio facienda, ex confessione partis adversæ in iudicio facta, & sæpius repetita, ostendere nitentibus. Ipse namque Rogerius a nobis interrogatus in iure, ex quo tempore Archidiaconatus Richemundæ sibi per capitulum fuit assignatus, respondit, quod circa festum Ascensionis proximum triennium completeretur. Cum igitur ex data litterarum nostrarum constaret, tempore illo Archiepiscopum apud sed. Ap. constitutum, & in eis per nos antiquum fuerit jus declaratum, ut tempus, quo ad Ap. sed. accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab ipsa, non esset infra tempus sex mensium computandum, liquido constare dicebat, tempus illud Archiepiscopo minime concurrisset. Sed si etiam quadriennium effluxisset, sicut prioris responsi pœnitens, ultimo proposuit pars adversa, quod ex parte tua de iure non posse fieri dicebatur, cum & tunc arripuisset iter ad sedem Ap. veniendi, licet illud non sit continue prosecutus, impedimentis multiplicibus retardatus, interpretatio rescripti nostri ad tempus etiam huiusmodi pertinebat, cui præterea præscriptio nocere non poterat in exilio constituto. Factum autem capituli eundem R. non poterat excusare, qui cum institutio facta per Archiepiscopum præcessisset, & quod superior ordinaverat, capitulum tamquam inferius non poterat reprobare, cum etsi contra statutum privilegii fuisset admissus, ipsi tamen, quia non fuerant executores privilegii constituti, nec poterant simul esse iudices, & actores, contra te præsertim absentem, & non contumacem procedere non valebant. Si quid ergo per ipsos erat contra factum Archiepiscopi proponendum, huiusmodi quæstio ad tribunal erat superius deferenda, ut auctoritate finiretur ipsius, pendente perinde institutione tua, facta per illum, ad quem tam iure communi, quam auctoritate privilegii antedicti, propter quod collatio personatum, & præbendarum Archiepiscopo reservatur, idem R. non debuit locum viventis arripere. Nos igitur auditis his, & aliis, quæ partes in præsentia nostra proponere voluerunt, & plenius intellectis, quoniam constitit nobis Archidiaconatum prædictum tibi per Eboracen. Archiepiscopum primitus fuisse concessum, & quod institutione facta per ipsum, secundum juris ordinem minime reprobata, Archidiaconatus non vacans nec potuit, nec debuit in alium rite transferri, memorato R. quod contra iustitiæ regulam in Archidiaconatum alterius provehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum, sententialiter decernentes, ut institutio facta per Eboracen. Archiepiscopum de te sortiratur effectum. Exinde vero si super renuntiatione, vel abjurazione, vel aliquo præmissorum quis quidem velit, vel valeat, adversus te duxerit proponendum, ordine poterit iudiciario experiri.

CAPUT V.

Idem Claremonti Canonico Terden.

cap. 8. e. **C**UM pro quæstione Terdonen. præbendæ, quæ vertebatur inter te ex una parte, &

ven. fr. n. Episcopum, dil. filios canonicos Terdon. ex alia, tu & procuratores partis alterius in nostra essetis præsentia constituti, vobis dil. f. Hug. tt. sancti Martini presbyterum Card. concessimus auditorem, coram quo pro te fuit taliter allegatum, quod cum bon. mem. O. Terdon. Episcopus patruus tuus ab Ap. sed. reversus Terdon. canonicos attentius rogavisset, ut te reciperent in fratrem, & canonicum, ipsi ejus precibus * minime annuentes, te hilariter receperunt, nulla primæ, vel secundæ habita mentione, qui ab illo tempore usque nunc locum in choro, & in capitulo, sicut alii canonici habuisti, lectiones legisti in ecclesia, & responsoria cantasti, ac per prædictum Episcopum tibi fuerant domus in ipsa canonica assignatæ, quas tu possedisti, ac possides in quiete. Et cum in eadem ecclesia Terdon. ex illis canonicis, qui præbendam in ea non possident, tu primo institutus fueris, & receptus, & nunc vacet beneficium in eadem, humiliter postulabas a nobis, ut Terdon. canonicis dare dignaremur districtius in mandatis, quod vacans beneficium tibi, omni dilatione postposita, assignarent & facerent pacifica possessione gaudere. Procuratores vero partis alterius e contrario respondebant, quod cum in Terdon. ecclesia certus sit numerus canonicorum institutus, & scriptis Romanorum Pontificum confirmatus, ac canonicam constitutionem ipsam observare teneantur præstito juramento, nos eis nostris litteris dedimus in mandatis, ut dil. fil. B. subd. & capellanum nostrum in canonicum reciperent, & in fratrem, ac ei præbendam, sicut uni ex aliis canonicis, assignarent. Verum, quia statutus numerus canonicorum tunc in eadem ecclesia erat plenus (1), mandatum nostrum non poterant executioni mandare. Post non modicum vero temporis prædictus O. quondam Episcopus minis, ac terroribus institit apud canonicos Terdon. ut te reciperent in canonicum ad præbendam proximo vacaturam, eis constanter promittens, quod eos tam a petitione civium Terdon. quam executione mandati Apostolici, quod ipsi pro ejusdem subd. nostri receptione receperant, liberaret, ac sic eos circumveniens fraudulenter, te recipi fecit ad præbendam proximo vacaturam. Nos igitur ex iis, quæ fuerunt hinc inde proposita, certiores effecti per Card. prædictum, concessionem præfato subdiacono nostro a prædictis canonicis factam de præbenda prædicta, de fratrum nostrorum consilio, ratam habentes, eam ei auctoritate Ap. duximus confirmandam. Verum, cum tam assertionem tuam, quam confessionem constet parti alterius, te in fratrem, & canonicum Terdon. ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranen. concilium pars adversa proponat, quia probatum non extitit per te alterius (2) penitus hoc negante, nec ipsi canonici videbantur tibi opponere posse de iure, qui se fatentur contra statuta præfati concilii recepisse, sententiando decernimus, ut tibi quamcito se facultas obrulerit, præbendale beneficium

* minime, omit. Paris.

[1] Plenius, Gr. IX. [2] Al. parte altera.

in Terdon. ecclesia conferatur. Cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.

CAPUT VI.

Idem Episcopo, & magistro H. canonico Hildesemen.

c. 9. eod.

Litteras vestras accepimus, per quas nobis significare curastis, quod cum pro dil. fil. Daniele clerico vobis scriberemus, ut eum de præbenda sancti Willealdi Bremen, quam dicebat ad donationem nostram fuisse juxta Lateran. statuta concilii devolutam, curaretis auctoritate Ap. investire, si canonici, quibus super hoc scribebamus, id exequi non curarent, Herberto Præposito, & quibusdam canonicis ejusdem ecclesiæ cum ipso Daniele, & magistro B. Canonico ipsius ecclesiæ in vestra propter hoc præsentia constitutis, sic fuit de facto propositum coram vobis, quod idem Herbertus Præpositus quondam ejusdem ecclesiæ simplex canonicus de ipsa ecclesia in majoris ecclesiæ * Præpositum canonicè est electus, & postmodum unius anni, vel anni & dimidii spatium evoluto, in ipsa ecclesia sancti Willealdi in Præpositum est assumptus, priorem præbendam nihilominus detinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat, & super hoc partes consentiebant ad invicem, hoc ita fuisse dicentes, fuit etiam ab una parte propositum, quod ipse Præpositus præter præbendam illam aliam præbendam habebat præposituræ annexam, quam idem Præpositus, & fautores ipsius infitiati sunt esse præbendam. Præterea fuit allegatum de jure, quod ex quo idem Præpositus de minori ecclesia vocatus fuerat ad majorem, prima præbenda inceperat de jure vacare, juxta canon. instituta. Deinde fuit ex parte clerici allegatum, primam fuisse ordinationem ejusdem ecclesiæ, ut in ea essent XIII. personæ; Præpositus scilicet cum XII. fratribus, quæ nullatenus servaretur, nisi diceretur illa præbenda vacare. Sed Præpositus allegabat e contra, quod erat fere ex consuetudine generali, quod unus in eadem ecclesia plures præbendas haberet. Adjectum est præbendam illam ratione alia non vacare, quia, cum Archiepiscopus Bremen, Præpositum ipsum de præpositura in plena synodo investiret, tam præposituram, quam præbendam eidem de canonicorum confirmavit assensu, eos, qui super hoc inquietarent eundem, vinculo excommunicationis astringens. Unde obiiciebatur clerico memorato, quod propter hoc excommunicationis sententiam incurrisset, sed ipse talem confirmationem intervenisse negabat, quæ si etiam * intervenit, asserbat eam non tenere de jure, quoniam nemini res illa rationabiliter poterat confirmari, quæ de jure obtineri non potest; dicebat enim se propter hoc excommunicationis sententia non fuisse ligatum, cum super his experiretur auctoritate majoris. Unde cum vobis dubium videretur, utrum cum aliquis de una præbenda eligatur ad aliam, statim prior vacare incipiebat, aut per sententiam debeat judicari eidem, an propter confirmationem hujusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare, nos consulere voluisti, prius quam velletis super hoc aliquid dif-

* Canonici cum, Cuj.

* interveniat.

finire. Cum igitur si est ita, præbenda illa, etsi non de facto, de jure tamen vacare noscatur, dif. v. per Ap. sed. mand. quat. jamdictum Præpositum, ut præbendam illam sine difficultate resignet, mod. præd. per. cens. eccl. ap. rem. cogatis, quam cum de facto vacaverit, clerico mem. auctoritate nostra suffulti sub. ap. ob. conferre curetis, eum in corporalem possessionem inducentes ipsius, & defendentes inductum; eos autem, qui se temere duxerint opponendos, per district. ap. re. ec. compescatis.

CAPUT VII.

Idem Episcopo, & Archiepiscopo Papien.

EX parte Asten. ecclesiæ nostris est auribus intinatum, quod, cum quædam præbendæ in ipsa per quattuor annos, & amplius vacavissent, ven. fr. n. Asten. Episcopus canonicos ipsos monuit diligenter, ut ecclesiam ordinarent. Quibus non admittentibus monitionem ipsius, Episcopus quosdam in ecclesia instituit, credens hoc sibi ex concilio Lateran. licere. Instituti autem sentientes non esse firmam institutionem hujusmodi, ad ven. fr. n. Mediol. Archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Asten. ecclesiæ ordinavit, & in corporalem præbendarum possessionem induxit, capitulo ejusdem ecclesiæ præbente assensum, tribus tantum exceptis, quibus contra institutionem illam proponere in præsentia nostra volentibus, & ecclesiam ipsam defendere paratis, dil. fil. n. G. sancti Vitalis presbyterum Card. dedimus auditore. In cujus præsentia tres illi dicebant electionem debere cassari, quia nec Episcopus, nec Archiepiscopus supradictus de concessione Lateranen. concilii tunc in ordinatione illa potuerant præfatam ecclesiam ordinare, cum uterque circa tempus eis indultum a canone, in ordinatione illa negligens fuerit, & remissus. Pars vero altera dicebat e contra, quod licet institutio Episcopi non valeret, Archiepiscopi tamen ordinatio de jure valebat, quia tempus indultum a canone, nisi a tempore, quo illi declaratum fuerat, non correbat, ad quod probandum, multas induxit rationes. His autem utrimque propositis, tandem utraque pars concorditer est confessa, quod in prædicta ecclesia non erant distinctæ præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus. Nos igitur his, & aliis, quæ fuerant utrinque proposita, diligenter auditis, intelleximus evidenter, statuta Lateran. concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuisse; cum & forsan Asten. ecclesia canonicorum pateretur defectum, nullæ tamen in ea præbendæ vacabant, cum in illa nec sint distinctæ præbendæ, nec canonicorum numerus definitus; unde institutio per Episcopum, vel per Archiepiscopum facta occasione concilii memorati, carere debet robore firmitatis. Quia vero totum capitulum, tribus tamen exceptis, prædictorum receptionem approbat, & affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos objectum est, & ostensum, dif. v. per Ap. sed. mand. quat. inquisita diligentius veritate, si Asten. ecclesiæ suppetunt facultates, secundum consuetudinem hætenus observatam, prædictos clericos sub.

c. 10. eod.

s. 8. 140

sub. cujus. contrad. & ap. obft. pro canonicis faciatis haberi.

CAPUT VIII.

Idem Episcopo, & Capitulo Lauden.

c. 11. eod.

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius H. subdiac. noster, ecclesiæ vestræ canonicus nobis humiliter intimavit, quod tu frater Episcope potestatem ipsi dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ primo esset in vestra ecclesia vacatura, & bon. mem. W. Archiepiscopus Remen. tunc Ap. sed. Leg. vobis filii capitulum auctoritate nostra districtè præcepit, sicut per litteras suas ad nos directas apparet, quæ coram nobis lectæ fuerunt, ut cum sacerdotalis præbenda in ecclesia vestra vacaret, personam illam, cui præfatus subdiaconus vellet eam conferre, reciperetis ad eam sine interpositione alterius personæ, & eandem personam curaretis de illa sine difficultate qualibet investire. Afferuit etiam idem subdiaconus, quod cum esset ad sedem Ap. accessurus, ipse præcautus appellavit, ne tu frater Episcope, si forte interim aliquem sacerdotalem contigerit vacare præbendam, eam ulli conferres, nec vos filii capitulum reciperetis aliquem præsentatum ad illam, nisi quem duxerit præfatus subd. præsentandum. Quocirca disp. v. per Ap. f. mand. quat. personam illam, cui mem. subdiac. sacerdotalem præbendam, cum contigerit illam vacare, duxerit conferendam, canonicè sine contradictione qualibet admittatis, tibi fr. Episcope firmiter inhibentes, ne interim aliquam sacerdotalem præbendam alicui contra formam concessionis tuæ conferre præsumas; alioquin noveritis nos dil. fil. Cancellario, & Helim. & A. canonicis Parisiens. in mandatis dedisse, ut vos ad hoc per cens. eccles. app. rem. compellant, in irritum reducentes, si quid post ap. a præfato subdiacono ad nos legitime interpositam contra concessionem sibi factam de sacerdotali præbenda noverint attemptatum. Quia vero concessionem hujusmodi, si trahantur ad consequentiam, fieri possent in fraudem canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, siue promitti, antequam vacent, nolumus, quod hujus occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus licentia concedatur.

CAPUT IX.

Idem Gerantin. capitulo.

cap. 12. e.

Dilectus fil. magister W. canonicus vester olim Apostolatui nostro suggestit, quod bon. mem. Episcopo vestro viam universæ carnis ingresso, major, & sanior pars vestri convenerat in eundem, & ipsum eligere in Episcopum proponebat, sed impediante viro nobili Comite Cutronæ non fuit electio celebrata; postmodum autem idem Comes de ipso Episcopatu Madium capellanium suum investiens, vobis injunxit, ut vel a terra recederetis ipsius, vel eligeretis eundem M. in pastorem, quod cum ven. fr. n. Archiepiscopus sanctæ Severinæ tunc electus audisset, prædictum W. ad suam præsentiam accersivit, & asserens, quod propter negligentiam vestram ad ipsum erat

eligendi auctoritas devoluta, ipsum induxit, ut electioni de se faciendæ præberet assensum, qui suis monitis acquiescens electus extitit ab eodem, suffraganeorum interveniente conniventia, & consensu, & infra. Nos igitur attendentes, quod canon Lateranen. concilii contra negligentes editus ad Archiepiscopatus, vel Episcopatus non solet extendi, sed ad personatus alios, & majora ecclesiastica beneficia coartari, electionem ejusdem W. qui ab Archiepiscopo, & suffraganeis ejus fuit, ad quos electio non spectabat, electus, justitia cavimus exigente.

CAPUT X.

Idem Priori Osen. & subpriori sanctæ Fredesundæ.

c. 13. eod.

Ex tenore vestrarum litterarum intelleximus evidenter, quod, cum causa, quæ inter I. clericum ex parte una, & Abbatem, & conventum de Bello ex altera super reditu x. marcharum, vel xv. quas idem exigebat ab ipsis, eo videlicet, qui eidem, quam cito se facultas offerret, interim se promiserant provisos, nec promissionem suam curaverant adimplere, noscitur agitari, vobis duximus committendam. Dicitur clericus post litem contestatam chartam quandam monachorum ipsorum continentem expresse, quod ei primam ecclesiam ad donationem suam spectantem, valentem x. marchas, vel xv. assignare promiserant, exhibuit coram nobis; nihilominus per idoneos testes probavit, ipsos post promissionem hujusmodi, licet potuerint, nolle sibi, quamquam super hoc admoniti fuerunt, providisse, quare dictum Abbatem, & monachos ad assignandum sibi redditum x. marcharum ad minus cogi cum instantia postulabat. Ad hæc autem fuit ex adverso responsum, quod ratione promissionis, utpote factæ contra Lateranen. statuta concilii, quæ probari per chartam exhibitam videbatur, eos non poterat convenire, præsertim cum non de aliqua ecclesia, sed de promissione tantum in litteris vestris mentio haberetur. Cum igitur aliis ipsos posse conveniri asserentibus, aliis vero in contrarium sentientibus super hoc fuisset hinc inde coram vobis diutius disputatum, vos, quid juris sit in hoc articulo dubitantes, in negotio ipso ulterius procedere noluitis, donec super hoc reciperetis nostræ beneplacitum voluntatis, nobis humiliter supplicantes, ut quid sit in hac parte agendum, vos dignaremur per nostras litteras reddere certiores. Nos igitur attendentes, quod promissio prædicta non tenet, utpote contra statuta præfati concilii attemptata, disp. v. per A. f. mand. quat. memorato clerico super hoc silentium imponentes ab impetitione ipsius dictos Abbatem, & monachos absolvatis.

TITULUS IX.

NE VACANTE SEDE ALIQUID INNOVETUR.

CAPUT I.

Idem Priori, & conventui Castomen. (1)

Novit ille, qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum, quod licet bon. mem. Ne vacante sed. c. 1.

C. Pa-

(1) *Glastomen.*

** suamque.* C. Papa prædecessor noster ecclesiam vestram erexit cathedralem, ipsam Bartholomen. ecclesiæ uniendo, ut idem esset Episcopus utriusque * suâ constitutionem, & non solum per privilegium, verum etiam per alia scripta multa curaverit confirmare. Quia tamen hæc unio a vobis asserbatur esse confusio, conquerentibus eam in grave præjudicium Glastomen. (1) ecclesiæ redundare, cum per ipsam dissolveretur religio, eleemosyna fraudaretur, & hospitalitas, nos vestris supplicationibus inclinati, ad relevandum ecclesiæ vestræ statum intendere cœpimus, quantum decuit diligenter. Et quoniam absolum videbatur, ut subito prædecessoris nostri evacuaremus in hac parte statutum, cum ei, quantum cum Deo possumus, deferre velimus, sicut & volumus, quod quantum cum Deo potuerint, nostri nobis deferant successores, unione manente, sic de ceteris disposuimus, quantumcumque bon. men. Saverico Bartholomen. Episcopo displiceret, frequenter ob hoc ad sed. Ap. laboranti, quod status ecclesiæ vestræ videbatur in melius relevatus. Unde post diversos tractatus, & deliberationes multiplices, quod per viros providos, & honestos, auctoritate mandati nostri super hoc extitit ordinatum, ad petitionem ejusdem Episcopi, postquam aliud a nobis non potuit obtinere, a apostolico tandem curavimus munimine roborare. Vos autem post obitum præfati Bartholomen. Episcopi, ad nostram præsentiam recurrentes, humiliter postulastis, quia tempus advenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat in statum pristinum relevari, cum & Bartholomen. ecclesia, & Wellen. ipsum pariter postularet, Rex quoque cum regni magnatibus, & quidam Episcopi cum multis Abbatibus deposcerent illud idem; unione penitus dissoluta monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum sub Abbatibus regimine gubernandum. Nos vero diligentius attendentes, quod Episcopali sede vacante non decet super hoc aliquid innovari, cum non sit, qui jus Episcopale tueatur, præsertim, ne plus cavisse personæ, quam ecclesiæ videremur, si quod eo vivente concessimus, post obitum ejus subito mutarem, petitionem vestram ex toto absque damno conscientie, ac periculo famæ nequivimus exaudire. Ut autem solito more, quem & vobis utilem, & nobis honorabilem estis experti, gradatim ab imo procedatur ad summum, auct. vobis præsentium indulgemus, ut cum Batonien. ecclesia de præfule fuerit ordinata, si ostendere volueritis, quod ecclesiæ vestræ nondum sit ad detrimentum, vel præjudicium evitandum plene provisum, jus vestrum apud sed. Ap. prosequendi liberam facultatem habeatis. Interim autem sub cura Prioris idem monasterium gubernetur.

TITULUS X.

UT ECCLESIASTICA BENEFICIA
SINE DEMINUTIONE
CONFERANTUR.

(1) *Castomen.* (2) *Ad.* (3) *Præstitisti mandato, Gregor. IX.*

CAPUT I.

Idem Mediolanen. Archiepiscopo.

UT nostrum prodeat de Dei vultu iudicium & oculi nostri videant æquitatem, via regia debemus incedere, nec ad sinistram omnino, neque ad dexteram declinare, ita magnum iudicantes, ut parvum, quia *non est personarum acceptio apud Deum*, & infra. Quia post interdictum nostrum eis præsumpsisti tradere bullam, cum traditionem saltem debuisses differre, donec nostrum consuleres beneplacitum, dil. f. I. Archid. & O. Lento canonico Mediolan. dedimus in mandatis, ut si etiam post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negotii ad nostrum iudicium revocavimus, id (2) ipsum cognoscerent attemptatum, traditionem sigilli decernerent irritam, & inanem, inhibentes H. ne quomodolibet eo uti præsumeret, cum plus sit Romanum Pontificem ad se aliquod evocare negotium, quã quemquam ad eum super aliquo negotio provocare, & infra. Præterea * proponebat, quod cum nullus debeat sine accusatione damnari, * ne aliquid circa negotium illud actum sit in forma iudicii, depositiones testium non poterant sibi præiudicium generare. Quia vero per hanc ultimam allegationem personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissæ inquisitionis, & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet suspicetur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus, præsertim, cum ratio assignanda debeat esse posteris profutura. Cum enim juris sit explorati, quod actore non probante is qui convenitur, et si nihil præstiterit, debet absolvi, videri poterat, quod nos tibi, qui a nobis conveniebaris, malitiose vel indiscrete onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet, ut ostenderes, quod prædictâ cancellariam personæ idoneæ modo canonico, & tempore sibi competente, donasses. Porro, cum donatio fuisset occulta, & ideo suspicione non careret, & elapso jam anno, nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito credebamus, quod secundum Lateran. statuta concilii ad nos esset ipsius cancellariæ donatio devoluta, & ideo sine culpa potuissimus ipsam conferre, quoniam et si locum Dei tenemus in terris, non tamen de occultis possumus divinare. Quod ergo contra illud prima facie iuste præsumebatur pro nobis, præsertim cum respondens prima vice, quod cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit gravamen, sed gratia, nec ex malitia, sed ex benignitate processit, quia etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandavimus, tu causam præstiti mandati [3], quod sæpe nobis per litteras intimasti, & tandem probasti per testes, quod retentis tibi proventibus officium concesseras memoratum, ex quo non immerito contra talem concessionem fuimus suspicati, cum & proponeretur a parte altera, quod illud ei personæ commiseras, cui secundum consuetudinem Mediolan. ecclesiæ non debuerat aliquo modo committi: quia, cum nos non tam ex pleni-

De eccles.
ben. c. 1. &
de ap. c. 56.

* propone-
bas.
* nec.

nitudine potestatis, quam ex officii debito, quod (1) possumus, & debemus, de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime causam, & occasionem præstante, inquisitionem commissimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, quæcumque fuerint in nostro auditorio proponenda, deliberavimus cum fratribus nostris, & ipsa deliberatione te in tribus præcipue comperimus fuisse culpabilem; circa contrarietatem responsi, quia non solum nobis, qui licet immeriti locum Jesu Christi tenemus, sed nec cuiquam debuisses ex certa conscientia contraria respondere, circa carnalitatem animi, quia non affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium & beneficiū in persona magis idonea dispensare, & circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, vel ex conventionem quacumque sub modo, vel tenore præscripto concedere nudum officium & tibi retinere proventus, cum & in Lateranen. concilio sit prohibitum, ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium partem proventuum suis usibus retinere præsumat, & alibi cautum reperiatur in canone, quod ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. Unde credimus distinguendum, utrum, qui dat spirituale beneficium, proventus ipsius ante donationem percipiat, nam si proventus ante donationem non percepit ipse, sed alius, & ex donatione consequitur, ut ipse proventus percipiat, non est dubium intercedere simoniacam pravitatem. Si vero ante donationem perceperit ipse proventus, credimus etiam distinguendum, utrum, ante donationem constituat, ut ipsis proventus retineantur ad tempus pro causa justa, & necessaria, an conveniat cum eo, qui accepit beneficium, seu cum mediatore quocumque ut officio illo concesso retineat ipse sibi proventus; primum enim membrum credimus esse licitum, secundum autem dicimus non licere ne viam aperiamus iis, qui pravitatem suam satagunt palliare.

TITULUS XI.
DE HIS, QUÆ CONCEDUNTUR
AB EPISCOPO SINE CONSENSU
CAPITULI.

CAPUT I.

*Idem Archipresbytero, Magistro scholarum, & P. de Vico * sancti Ave. Regis Ali Bituric.*

CUM Apostolica sedes, cui licet immeriti præsidemus, universis per orbem ecclesiis non humana, sed divina sit institutione prælata, justum est, & conveniens, ut ad eam, tamquam ad magistram, & matrem super diversis juris articulis referantur dubiæ quæstiones, quatenus quæ jura constituit, eadem quoque jura distinguat, ne quæ diversa cernuntur, videantur adversa. Sane, sicut ex litteris vestris accepimus, cum ex una parte capitulum sancti Stephani, & capitulum de Sal. & ex altera monachi de Pratea super decima quadam, quam a monachis ipsis petebant, in vestrum compromississent arbitrium, & vos partibus convocatis cognosceretis de causa,

monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi a quodam milite factam, & a ven. fr. n. Bituricen. Archiepiscopo dicecesani ejus accedente consensu confirmatam fuisse, seque auctoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: *Si aliquando fuerint a laicis male detenta, quæ divini juris esse noscuntur, & in usum transferint monachorum, Episcopo tamen loci illius præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixæ.* E contrario pars allegabat adversa consensum Episcopi sine consensu cleri non sufficere, auctoritate Leonis Papæ dicentis: *Ne quis Episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquod horum faciat, ut vel meliora prospiciat, & cum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum.* Quia vero super his auctoritatibus dubitantes sedem Ap. consulere voluistis, humiliter inquirentes, utrum, quando decima possidetur a laico, si conferatur ecclesiæ ad confirmandam donationem consensus Episcopi sine cleri consensu sufficiat. Nos devotioni vestræ taliter respondemus, quod monendus est laicus, qui decimam detinet, ut eam restituat ecclesiæ, ad quam spectat. Quod si forte induci nequiverit, & eam dicecesani consensu alteri ecclesiæ assignaverit, præsertim religioso conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixæ auctoritates præmissæ, licet diversæ, non sint tamen adversæ, cum aliud sit alienare, quod ab ecclesia possidetur, & aliud, quod detinetur a laico, ad usum ecclesiasticum revocare. In alienatione vero juxta Leonis Papæ decretum, consensus Episcopi sine clericorum consensu non sufficit; in revocatione autem, juxta rescriptum Hieronymi, sufficit consensus Episcopi, cum per utrumque utilitati ecclesiæ consulatur. Nam in Lateran. conc. est inhibitum, ne quælibet religiosa persona ecclesias, & decimas de manibus laicorum sine consensu Episcoporum recipiat, per quod directe datur intelligi, quod sufficit consensus Episcopi, ut licitum sit ecclesiæ decimam de manu recipere laicorum. Hæc autem de iis decimis intelligimus, quæ perpetuo sunt in feudum concessæ.

CAPUT II.

Idem Meten. Archidiacono.

TUA nuper a nobis, & infra. Adjecisti etiam c. 8. eod.
utrum Episcopo, vel electo cum solo Archid. præter assensum majoris ecclesiæ, cum & ab ipsa eligatur Episcopus, & Archid. assumatur de ipsis cœnobiis, vel ecclesiis conventualibus, ad quas pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesias baptismales, & infra. Etiam alterius quæstionis solutio ad exemplar Leonis PP. colligitur evidenter, in qua legitur constitutum, *ne quis Episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquod horum faciat, ut meliora prospiciat, & totius cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ pro-*

[1] Al. qua.

* Canonico S. Austregili Biturigen. Cuiac. De iis, quæ sunt a præl. c. 7.

profuturum. Irrita enim Episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniventia & subscriptione clericorum. Per hoc enim noveris solutam secundo loco propositam quæstionem, cum concessiones ecclesiarum perpetuas ad alienationem non sit dubium pertinere.

CAPUT III.

Idem Episcopo Helien.

cap. 9. eod.

Pastoralis officii diligentia, & infra. Sollicite præterea quævisisti, cum auctoritate Dionysii fuerint parochiæ limitatæ, quatenus singularum parochiarum proventus in usus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorum, si Episcopo liceat sine auctoritate summi Pont. vel saltem absque capituli sui voluntate, viris religiosis conferre obventiones alicujus parochialis ecclesiæ sustentatione vicarii reservata. Et cum Lateranensis concilii statuta prohibeant ecclesiis novam imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an Episcopus valeat locis religiosis consentiente patrono totam ecclesiam, vel de novo conferre aliquam portionem. Ad quod breviter respondemus, quod salva constitutione canonica de concedenda piis locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum facere potest Episcopus, nisi de licentia Rom. Pont. præter sui capituli voluntatem.

TITULUS XII.

DE HIS, QUÆ FIUNT A MAJORI PARTE CAPITULI.

CAPUT I.

Idem Augusten. Præposito.

De iis, quæ sunt a maj. par. ca. c. 5.

EX ore sedentis, & infra. Inde siquidem fuit, quod accedentibus ad præsentiam nostram te, ac dil. fil. nostro B. Augusten. canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositura Augusten. ecclesiæ vertebatur, nos ven. fr. nostrum Ostien. Episcopum, & dil. f. G. sanctorum Cosmæ & Damiani diac. Cardinalem vobis concessimus auditores, in quorum præsentia fuit ex prædicti B. parte propositum, quod cum dil. fil. E. Augusten. Præpositus fuisset in Episcopum Brixienf. electus, rogavit capitulum Augusten. ne aliquem sibi prius eligerent in Præpositum, antequam ejus esset electio confirmata; cumque ipsi ejus precibus annuissent, & idem electus electionis suæ confirmatione per suum metropolitanum obtenta veniens Tibur, fuisset de regalibus investitus, B. miles pater ipsius B. ad Ap. sed. accedens, bon. mem. C. PP. præd. n. ad dil. fil. Decanum, & capitulum Augusten. litteras obtinuit destinari, ut dictum B. filium ejus infra spatium mensis unius, sub. ap. ob. eligerent, & assumerent in Præpositum Augusten. in signum investituræ anulo ei aureo destinato, ven. fr. nostris Frigingen. & Cisten. Episcopis, & dil. f. majori Spirenen. Præposito mandati Apostolici executoribus constitutis. Decanus autem, & capitulum memoratum, cum audissent, quod dictus electus fuisset in Episcopum confirmatus, licet dictas litteras suscepissent, in contemptum tamen earum assignato prius termino, infra quem ipsi deberent super mandato Ap.

(1) IX. forte.

respondere, tunc Augusten. Decanum in Præpositum elegerunt, & infra. Cum ergo Episcopus, & Card. prædicti hæc, & alia, quæ fuerant hinc inde proposita, nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, attestationibus, allegationibus, & rationibus utriusque partis plenius auditis, & cognitis, quia nobis legitime constitit, quod præfatus B. de præpositura ipsa non fuit aliquatenus investitus, etsi mandatū fuit, ut de ea investiretur, de qua etiam si investitus fuisset, investitura ejus per prædecessorē nostrū semel, & secundo certa fuerit ratione cassata; quæ si nec etiā cassata fuisset, per hoc, quod sæpedito H. reverentiā exhibuit, quæ debetur Præposito, juri suo renuntiasse videtur. Nos attendentes, sibi non potuisse de jure competere, ut per appellationē ob id interpositā, communē ecclesiæ ordinem impediret, intelligentes etiam te a majori parte tam dignitate, quam numero eorum, quos eligendi potestatem contabat habere, electum fuisse canonice in præpositum, de communi fr. n. con. electionem ipsam auctoritate Ap. confirmamus, præfato B. super ipsa Præpositura silentium imponentes.

TITULUS XIII.

DE REBUS ECCLESIE ALIENANDIS, VEL NON.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo Montisregalis.

Possessiones ad mensam tuam, vel capituli pertinentes alienare non debes, aut ecclesias, in quibus consueverunt monachi ministrare, clericis, & laicis assignare personis.

De reb. eccl. c. 10.

CAPUT II.

Idem Episcopo Maurien. Præposito Urtien. & Decano Hectorien. Turonen. & Maurien. dioc.

AD nostram noveritis audientiam pervenisse, quod, cum Tusien. monasterium depressum esset onere maximo debitorum, dil. fil. Abbas, & conventus ejusdem, villam, quæ Januen. appellatur vulgariter, necessitate coacti Bonevardo laico concesserunt in feudum, tali conditione apposta, quod idem laicus octoginta libras persolveret, pro quibus eadem villa extiterat obligata, quod idem non distulit effectu mancipare. Verum quia præfatum monasterium est, sicut dicunt, enormiter in hoc læsum, eo quod de redditibus villæ præfatæ conventus singulis diebus unum ferculum, & in festis XII. 1) lectionum pisces, vel aliud æquipollens percipere consuevit, nobis humiliter supplicaverint, ut feudum prædictum faceremus ad utilitatem monasterii revocare, præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius proventibus ultra summam perceperit prætaxatam, & per multos postmodum annos suppressit ejus fructus. Nos ergo sic nolentes gravaminibus præfati monasterii providere, quod alii videamur injuriam irrogare, dif. v. per Ap. sed. mand. quat. inquisita plenius veritate, si prædictum monasterium propter hoc inveneritis enorme dispendium incurrisse, sæpeditum laicum, ut pecunia, quam pro exoneratione prædicti feudi,

c. 11. eod.

seu

seu etiam pro utilitate ipsius monasterii noscitur expendisse, ab eodem Abbate, & conventu recepta, cum sibi fructus percepti haecenus sufficere debeant pro labore, praefatum feudum eidem monasterio dimittat liberum, & quietum, mo. (1) per cens. ec. ap. rem. compellatis.

TITULUS XIV.

DE EMPTORE.

CAPUT I.

Idem Episcopo Pollion.

De empt.
& vend. c. 5.

AD nostram noveris audientiam pervenisse, quod, cum R. laicus ab M. mutuum recipere voluisset, creditor Ternens. (2) dicitur. ne per canonem contra usurarios editum posset impofterum conveniri, domos, & olivas ipsius recepit ab eodem titulo emptionis, cum revera contractus usurarius ageretur, quod patet ex eo, quod creditor, sicut publicum continet instrumentum, debitori promisit, quod quodcumque a septennio (3) usque ad novennium (4) daret sexaginta uncias tarenorum, qui vix dimidiam iusti pretii contingebant, domos ei restitueret, & olivas. Quia igitur fraus, & dolus cuiquam patrocinari non debent, f. t. per Ap. sed. mand. quat. si res ita se habet, instrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, praedictum M. ad restituendas domos, & olivas praedictas ei, ad quem debent hereditario jure devolvi, cum debitor viam sit universae carnis ingressus, per poenam in Lat. conc. contra usurarios promulgatam, ap. rem. compellas.

CAPUT II.

Idem Episcopo, & Archidiacono Urbiveter.

c. 6. e. &
c. 42. de te-
rib.

CUM causa, quae inter oconomum monasterii sancti M. de monte Viterbien. ex parte una, ac F. & R. cives Viterbien. ex altera super accasamentis quondam Tornampartis, & terris Denfiare, ac salicis, & molendino, ubi facta est Galcheria, vertebatur coram nobis, fuisset aliquamdiu ventilata, nos intellectis rationibus utriusque partis, attestationibus diligenter inspectis, cum constitisset nobis monasterium ipsum in praedictarum rerum venditione ultra dimidiam iusti pretii fuisse deceptum, sententiando decrevimus, ut praefati cives, aut recepto pretio restituerent possessiones memoratas, aut supplerent, quantum constaret legitime venditionis tempore iusto pretio defuisse. Cum igitur Abbas, & fratres ejusdem loci probare per testes intendant, quanti pretii venditionis tempore possessiones fuere praedictae, praesentium vobis auctoritate mand. quat. infra trium mensium spatium recipientes ap. rem. testes, quos alterutra partium duxerit producendos, audiatis causam, & eandem remittentes ad nos sufficienter instructam, praefigatis partibus terminum competentem, in quo nostro se conspectui representent sententiam recepturam. Si vero pars monasterii ad hunc probandum articulum eosdem testes produxerit, quos

Tom. IV.

(1) mo. pr. forte. (2) Al. *Tranen.* (3) *Septembrio, forte.* [4] *Novembrem, forte.* (5) Al. *deest.*

ad alium probandum produxit, vos nihilominus, eos recipere procuretis, quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

TITULUS XV.
DE RERUM PERMUTATIONE.

CAPUT I.

Idem Senon. Archiepiscopo.

CUM olim ad nostram audientiam pervenisset, quod dilectus fil. magister S. & B. Archidiaconatum, & praeposituram adinvicem permutassent, magistri ejusdem obtentu causam super hoc bon. mem. Malcen. Episcopo duximus delegandam. Cumque idem B. ad nostram postmodum praesentiam accessisset, ut negotium sine suspitione procederet, obtentu ipsius dil. fil. Abbatem Cluniacen. eidem Episcopo duximus adjungendum. Verum, cum propter Abbatis absentiam non fuisset a delegatis ipsis pariter in causa processum, utraque partium nostro se conspectui praesentavit, & audientiam obtinuit coram nobis, quod licet praedictus magister ab initio sponte fuit de permutatione confessus, idem tamen B. eam infitiabatur omnino, assertive proponens, quod & ipse praeposituram sine contradictione qualibet resignarat, & post liberam resignationem praedicti magistri Archidiaconatum fuerat assecutus, licet magister ipse proponeret ex adverso, ipsum secum diutius de permutatione tractasse, & complevisse eandem (5) in manibus ven. fr. n. E. duen. Episcopi, quod tractarant. Verum se praedictus B. delegatis nostris non deferens, immo verius deleganti, sigilla violavit illorum, & scripta, quae nobis fuerant praesentanda, non erubuit aperire. Ceterum constitutus in praesentia nostra, adversario suo praesente, in excusationem propriam proposuit coram nobis, quod iudices perperam procefferant contra ipsum, cum acta in scriptis minus fideliter redegissent, unde timens, ne litteras portaret Uriæ, scripta illorum aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinvenit. Sane si quid expediret, melius notasset, vel non recepisset scripta suscepta, vel recepta nobis fideliter praesentasset, & ostendisset causam suspicionis propositae coram nobis. Praeterea cum non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu concessimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum, & iudices sui nobis per eum litteras destinassent, de ipso conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam, sed, ut in eo saltem puniretur, in quo peccarat, contra acta iudicum, quae temere violaverat, ipsum sicut nec debuimus, sic nolimus exaudire, ne videretur dolus suus ei patrociniū attulisse. Cum ergo nobis tum per publicam famam, tum per validam praesumptionem, & probationem etiam manifestam constaret, quod suum praestiterit permutationi consensum, praedictus autem magister suum publice fateretur errorem, & hunc praepositura, & illum Archidiaconatu curavimus spoliare, super hoc diffinitivam contra eos sententiam proferentes.

De rer.
perm. c. 7.
& de off.
del. c. 33.

X x x

TI.

TITULUS XVI.
DE FEUDIS.
CAPUT I.

Idem Maurien. Episcopo.

De feud. c. 1. recepit.
Insinuatione præsentium declaramus, quod Gageria, quam tu apud Argentinam a Nantelino dignosceris * reperisse, Gaudefredi fratris ejus accedente consensu, a te potest libere retineri, fructibus non computatis in sortem, ita videlicet, ut quandiu fructus illos perceperis, in sorte minime computandos, idem Nantelinus a servitio, in quo tibi, & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo Mediol. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali.

cap. 2. eod.
EX parte tua nostro est Apostolatui referatum, quod sapius dubitasti, utrum, cum contingit vassallum tuum decedere, & ad te feudum ipsius redire, feudum ejus alii liceat tibi dare, quamvis juramento tenearis adstrictus, non infeudare de novo Rom. Pont. inconsulto. Adhuc si vassallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium, vel consanguineum consortem ejusdem feudi de ipso valeas investire. Alia quoque tua dubitatio continebat, ut cum feudum alienatum repereris, quod per te facile recuperare non potes, utrum possis alicui laico in feudum illud concedere, quod & illud recuperet, & in feudum ecclesiam recognoscat. Nos igitur super his de mente tua scrupulum volentes dubitationis auferre, præ. tibi mand. quat. si quando præfati casus emerferint, in primo feudum decedentis libere, si videris expedire, concedas, ac in secundo filium, vel consanguineum alienantis investiens, in tertio feudum alienatum ei poteris licenter concedere, per quem ipsum ecclesia valeat rehabere.

TITULUS XVII.
DE PIGNORIBUS.
CAPUT I.

Idem Gallando subdiacono nostro, & B. Vitali Canonicis Pisanis.

De pign. c. 4. committ. vendam.
Illo vos credimus scientiæ dono vigere, quod super eo, de quo nos consulere voluistis, quid juris sit, liquido cognoscatis. Quia tamen nostro postulastis edoceri responso, ne sub ipsius expectatione responsi, decisio negotii prorogetur, præsentibus vobis litteris duximus respondendum. Sane per vestras nobis litteras intimastis, quod, cum causa, quæ vertitur inter H. & dil. f. Guido, de Cosa, G. filiam Teberti, & heredes ipsius super quibusdam vineis præfatis personis pro xxvi. libris pignori obligatis, vobis duximus * committendas, dantes vobis per nostras litteras in mandatis, ut ipsam G. & heredes ipsius ad restituendas vineas, & quidquid ultra sortem perceperant, eidem restituerent conquerentibus per pœnam in Lateranen. concilio contra usurarios promulgatam, cogere curaretis. Vos, ut juxta mandatum nostrum procederetis in negotio, memoratas partes citare curastis; cumque in vestra

essent præsentia constituta, ex parte prædictæ G. & heredum ipsius fuit propositum coram vobis, terras, vineas, quas idem H. & B. repetebant ab eis, non esse pignori obligatas, sed pure venditas, sicut in instrumento confecto exinde plenius continetur. Præfatus vero H. pro se, ac fratre suo firmiter assererat, terras non esse pure venditas, sed pignori obligatas, cum venditionis prædictæ talis fuit adjecta condicio, ut si a tempore contractus usque ad duos proximos annos præfato T. emptio displiceret, G. pater H. ab inde usque ad annum xxvi. libras, perceptis fructibus computatis in ipsis, dare debuerit, sicut in eodem instrumento assererat firmiter contineri. Verum, quia sicut in eisdem litteris continetur, ambigitis, utrum pura sit, & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus debeat judicari, per nostras postulasti litteras edoceri. Nos autem consultationi vestræ taliter respondemus, quod qualicumque fuerit intentio contrahentium, ex forma contractus venditio non apparet condicionalis, sed pura, quamvis possit per condicionem resolvi. Ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet quod fructus percepti debent in solvenda pecunia numerari, & quod ultra summam receptam xl. solidi debent persolvi, contra ipsum emptorem præsumitur vehementer, præsertim cum usuras consueverit exercere.

CAPUT II.

Idem Episcopo Aquinati.

cap. 5. e.
EX litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod cum causa, quæ vertitur inter R. sancti Georgii, & R. mulierem sancti Germani, tibi duximus committendam, cum fere per biennium studeisses, ut eadem causa concordia finiretur, partibus non acquiescentibus, ascitis viris prudentibus, prædictæ causæ meritis diligentius examinatis, idem negotium, de prudentum consilio, ad nostram duxisti præsentiam remittendum, ea maxime ratione, quia videbatur hoc ad regium iudicium specialiter pertinere. Si quidem probatum est evidenter, quod facinore a marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater mariti, præfatus videlicet R. quam ipsa mulier, licet minus juste ab R. Comite Caserton. tunc regio judiciario (1) capti fuerint, & de ipsius mandato omnium bonorum delinquentis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, qui a marito dictæ mulieris vulneratus fuerat, & rebus propriis spoliatus, per prædictum autem R. illorum bonorum venditio facta fuit de mandato justitarii antedicti; sed quædam possessiones penes eundem R. * mulieris sororium remanserunt, quas idem R. de mandato curiæ retinuit, soluta pro eis pecunia mercatori, quia emptor alius, sicut dicit, propter possessionum minutias non extabat. Pars vero mulieris firmiter allegabat, quod cum dos omnibus creditoribus præferatur, & omnia bona mariti eidem mulieri propter dotem fuerint obligata, cum mulier in hoc non fuisset culpabilis, dotem suam amittere non debebat, propter quod æstimationem ejus instantius petebat sibi

* sororius, imo levir, Cujac.

(1) Al. justitiaro.

sibi confirmari, vel in possessiones, quæ mariti fuerant, ex officio delegationis induci, asserens culpam viri sui nequaquam ei de jure debere nocere. Pars autem viri e contrario respondebat se non debere super his aliquo modo respondere, quia nihil voluntate, vel auctoritate sua distractum fuerat de bonis mariti mulieris ipsius, sed fiscus ea capi fecerat, & mandaverat distrahenda, quod & testium assertione probavit. Sane cum pars mulieris diceret de possessionibus viri sui aliqua remansisse, quæ distracta non fuerant, & ex eis sibi satisfieri postulabat, ab ea studiosius inquisisti, quanta fuisset pecunia, quæ soluta fuerat mercatori, & ex confessione tibi constitit utriusque, quod de immobilibus usque ad xxiv. uncias auri alienatum extiterat, sed præscriptus R. se xviii. vel xxiv. dicebat addidisse, & quadraginta duarum unciarum auri complevisse numerum mercatori. Allegabat quoque prædictus R. quod cum quinque filii essent unius patris, & omnes in bonis paternis succederent, facta æstimatione totius hereditatis, non perveniebat ad maritum mulieris ipsius de hereditate paterna, quod ultra xxiv. uncias valeret. Quia vero ad nos eadem causa remissa, non fuit sufficienter instructa, nec nobis constitit, utrum x. libras tarenorum, quas petebat mulier, dedisset in dotem, aut quod R. aliquid possidebat de bonis pertinentibus ad fratrem suum virum mulieris prædictæ, nec potuissimus examinationi causæ insistere, tum quia in præsentia tua renuntiatum fuerit allegationibus, & probationibus, sicut dicis, tum quia idonei, & sufficientes ad nostram præsentiam non venerant responsales, eandem causam tuo duximus examini remittendam, per Ap. sed. præ. mandantes, quatenus si tibi constitit ex iis, quæ in præsentia tua fuere proposita, & probata, quod mulier dicit viro dedisse in dotem, & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere, cum mulieribus favor multus in recuperandis dotibus debeat, & cautum sit etiam in jure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debeat indotata, cum, & bona viri mulieri pro dote tacite obligata cum suo onere transierunt ad quemlibet possidentem, prædictum R. eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus ap. rem. condemnes, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

CAPUT III.

Idem L. de Monte Fortino.

c. 6. eod.

CUM contra nobilem virum G. Deenten civem Anagninum super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus Laudun. de Salis pro certa pecuniæ quantitate obligarat, & creditoris heredes prædicto G. pignorarant, movisses in nostra præsentia quæstionem, tibi, & ei dil. fil. P. de Saxon. subd. & capellanum nostrum concessimus auditorem. Constitutus igitur in nostra præsentia legitime probavisti, quod possessiones ipsæ pignoris titulo fuerunt obligatæ, ac ex earum proventibus tantum fuerat tunc ab eodem G. & ab aliis, qui eas tenuerant, a tempore, quo fuerant obligatæ, perceptum, quod fructus forti poterant adæquari. Nos igitur attendentes, quod in talibus perceptio fructuum in so-

lutione fortis accedat, cum secundum canonicas sanctiones fructus restitui, & in fortem debeant computari, considerantes etiam, quod possessiones ipsæ jam extenuassent penitus tuum onus, & debitum annullassent, de con. fr. n. ipsas tibi restituendas esse decernimus, & per nuntium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

TITULUS XVIII.

DE DONATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo Glamonen. & Episcopo Migdon. & Abbati Renan.

Dilecti filii canonici sanctæ M. de Lino gravem proposuerunt in nostro auditorio quæstionem, quod cum terra Ballimedogfortan. ex donatione quondam Olievar. Regis de Heriel adepti fuissent, & eam tam ante, quam postquam Anglici venerunt in partes illas, longo tempore possiderent in pace, H. de Sai miles Armacan. dicoc. eandem terram ex donatione H. de Laci contra justiciam occupavit, & licet dil. fil. n. I. tr. sancti Stephani in Cælio monte presbyter Card. sed. Ap. Leg. eidem H. ne terram illam reciperet, vel teneret, sub interminatione anathematis inhibuerit, eam nihilominus detinet, & reddere contradicit, allegans legem ab Anglicis introductam, quod videlicet donatio per quemquam Hibernicum religiosæ domui facta non valeat, postquam rem, quæ donatur, alicui Anglico Rex Anglorum concedit, etiam si tempore, quo per Hibernicum donatio ipsa domui religiosæ confertur, & is, qui facit donationem, in plena rei donatæ possessione fuisse noscatur, & eam possideret ab antiquo. Cum igitur talis lex, nec naturalis, nec scripti juris contineat æquitatem, d. v. per Ap. sed. mand. quatenus inquisita super his diligentius veritate, non obstante prædicta lege, ap. rem. quod justum fuerit, statuatis.

CAPUT II.

Idem Episcopo Florentino.

PER tuas nobis litteras proponere curasti, De donat. c. 5. quod cum Floren. nobiles, & potentes prompti ad servitium, & devoti tempore schismatis bon. mem. I. Florent. Episcopi in domo sua renuerint contra Imperatorem, suorumque fautorum insultus, idem Episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato fel. rec. Alexandri PP. præd. n. quatuor modios terræ in feudum concessit eidem, & eo postmodum viam universæ carnis ingresso, bon. mem. B. successor ipsius, prout moris est, de recto feudo præfatos nobiles investivit. Verum, cum ipsi assignatam terram sibi assignari fecissent, non nisi duos modios invenerunt, unde ab antecessore tuo, ut ipsis feudum integraret, cum instantia postularunt, qui licet hoc aliquando se facturum promiserit, effectui tamen minime mancipavit. Ipsi autem, ut tu præfatum feudum ipsis adimpleas, assidue postulant, & instant: at tu aliquantulum dubitas, eo quod non sunt in possessione ipsius, ne de novo illud videaris conferre, licet tibi fidelitatem curaverint exhibere, & de quatuor modis fuerint investiti, antequam eorum petitioni duceres annuendum, sed. duxisti Ap. consulendam. Nos

igitur attendentes, quod ecclesiam in actibus suis fraudem, vel dolum non decet aliquem adhibere fr. t. r. respondemus, quod feudum ipsum secure pores eisdem nobilibus integrare, cum terra illa quattuor modiorum ipsis fuerat assignata, & jam dictus Episcop. quattuor promiserit se daturum.

CAPUT III.

Idem R. Cedeburgen. & G. Briburgen. Abbatib.

* Bilchale.
c. 6. eod.

* nobilis
vir.

CUM dilect. fil. Abbas, & monachi de Melros proposuerunt coram nobis, quod * vir Alanus quædam terras ab W. quondam patre ipsius eorum ecclesie de Machelim in elemosynâ assignatas, violenter redigere cupiens in forestam, eos super his indebite molestaret, vobis dedisse recolimus in mandatis, ut ipsum ab ipsorum super illis terris indebita molestatione desistere per cens. eccles. ap. post. cogeretis. Verum cum super ipsa causa mandatum Apostolicum impleretis, diligentius procedentes in causa partibus in præsentia vestra constitutis, testes recepistis hinc inde, & super attestationem illorum, & instrumentis diu disputantibus, ac disceptationibus habitis in causa ipsa, usque ad sententiæ calculum processistis, causam ipsam sufficienter instructam ad nostram audientiam remittentes. Ut autem per diligentiam vestram finis causæ imponatur eidem, instrumentorum tenorem, depositiones testium, allegationes etiam, prout ea receperamus, sigillorum vestrorum munimine consignata, vobis sub sigillo nostro remittimus interclusa. Per A. v. f. m. præ. qua. auctoritate nostra suffulti, ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, non obstante contrad. vel ap. cujuslibet, procedatis, contradictores per cens. eccles. cogentes, & facientes, quod judicaveritis auctoritate nostra firmiter observari, cum ex tenore instrumenti evidenter appareat, quod hæc fuit mens, & intentio donatoris, ut clausulam de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem donationem, quæ tam libera, & pura fuit, ut immunis esset a vexatione, & consuetudine sæculari, sed hoc ad inferiorē concessionem, quæ pensionem, & determinationem habet insertam, juxta sanum referri debeat intellectum, quia in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Elien.

c. 7. eod.

PASTORALIS officii diligentia, & infra. Tua nos insuper duxit discretio consulendos, si Episcopus consentiente patrono viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, hac utatur simplicitate verborum; *concedimus vobis illam ecclesiam*, utrum eo ipso videatur ecclesia illa in eorum usus fuisse concessa, vel jus tantummodo patronatus. Nos autem inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod si Episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profecto patronus, quod suum est, conferre videtur, jus videlicet patronatus, & Episcopus confert illud, quod ipse obtinet temporaliter in eadem, ut si fructuum ejusdem ecclesie aliquam percipiat portionem, in eorum usus illa portio convertatur. Quod si ex ipsius pro-

ventibus nullam debet Episcopus portionem habere, omnes proventus, præter cathedraticum, in eorum usus credimus convertendos; sed ut Episcopi donatio sit legitima, consensus est sui capituli requirendus.

CAPUT V.

Idem Floren. & Fesulan. Episcopis, & Archipresbytero Pistorien.

INTER dil. f. hospitalarios sancti Sepulchri de Pisis hospitalis Hierosolymitani ex una parte, ac fratres hospitalis sancti Allucii Lucanæ dioc. ex altera super eodem hospitali sancti Allucii quæstione suborta, cum idem hospitalarii super possessorio, quod semel, & iterum ex causis tamen dissimilibus intenterunt, contrariam reportassent sententiam, deinde ad petitorium recurrentes, per procuratorem suum coram dil. f. subd. H. & capellano nostro, quem sibi, & procuratori partis alterius auditorem concessimus, proponere curaverunt, quod cum B. quondam rector, & fratres, ac patroni ejusdem hospital. sancti Allucii habito communi tractatu deliberassent hospitale ipsum hospitalariis supponere supradictis, compromiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas communiter statuentes, ut quod per ipsos super hoc fieret, acceptarent. Qui postmodum ad prædictos hospitalarios accedentes, cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine reciperent assignationem ipsius. Cum autem fratres M. & B. illuc propter hoc transmisissent, in camera prædicti rectoris donationem, & assignationem hospitalis prædicti, tam a præfato magistro, quam supradictis procuratoribus, & aliis ejusdem domus fratribus receperunt, & infra. Procurator autem partis alterius ex adverso respondit, quod prædicta donatio debeat non immerito retractari, quoniam multis ex fratribus inconsultis, a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis, nihilominus ac perjuris de re litigiosa, & in fraudem Plebani de Piscia, qui super eodem hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata, & hæc omnia proponebat sufficienter esse probata per depositiones testium productorum. Ad hæc vero parte altera multipliciter respondente, hinc inde fuit aliquamdiu disputatum. Nos igitur his, & aliis intellectis, quæ coram capellano prædicto partes proponere curaverunt, & ipsarum attestationibus diligenter inspectis, attendentes, quod fratres, & patroni sancti Allucii pro se, immo potius contra se suam turpitudinem allegabant, videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem, non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam, & intelligentes donationem ab eis præfatis hospitalariis factam, puram, ac simplicem extitisse, quia non deceptoribus, sed deceptis jura subveniunt. Unde per ea, quæ superius sunt proposita, se contra factum proprium legitime defendere non valebant, cum & quædam ex ipsis non fuerunt comprobata, de con. fr. n. hospitale prædictum sancti Allucii cum pertinentiis suis hospitalariis sancti Sepulchri adjudicare curavimus, ita quod per hanc nostræ diffinitionis sententiam dioecesano Episcopo, & Plebano de Piscia nullum præjudicium generetur; cum

c. 8. eod.

cum res inter alios acta, non debeat aliis præjudicium generare.

CAPUT VI.

Idem Episcopo sancti Andreae.

c. 9. eod.

Apostolicæ sedis oraculo, & infra. Cum plerumque contingat, quod Episcopi successive locis religiosis de redditibus, qui pertinent ad eisdem, ultra quinquagesimam conferant portionem, ita quod interdum usque ad tertiam partem, vel quartam, interdum vero plus, minusve hujusmodi redditus minuuntur, tua fraternitas nos consuluit, utrum successoribus eorundem ea, quæ taliter fuerint ultra quinquagesimam portionem concessa, liceat aliquatenus revocare. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet sit in canone diffinitum, ut si quis Episcoporum in parochia sua monasterium forte construere voluerit, & hoc de rebus ecclesiæ, cui præsidet, ipse ditare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam; ecclesiæ vero, quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adjungitur ut hæc temperamenti æquitas observetur, quod, cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, gravia damna non infligat, ea quidem cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus, remunerationem assumat, hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius non solum debet amplius, sed nec tantum nec minus cum gravi ecclesiæ suæ detrimento conferre, sive simul, & semel id facere velit, sive pluries successive eidem, vel diversis ecclesiis conferendo. Unde cum grave detrimentum, sive de possessionibus, sive de proventibus, vel ad Episcopalem mensam, vel cathedralem ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione constituerit esse collatum, poterit legitime revocari, nisi præscriptione, vel alia exceptione legitima hujusmodi actio excludatur. Nam etiam prima facie præsumatur, quod collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis grave non inferat detrimentum, quia tamen, si non solum sæpe, sed etiam semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum esse valde damnosum, quod quidem magis potest ex ostensione ipsius facti, quam expressione alicujus statuti cognosci, nec quinquagesima, vel centesima semel, ac successive debet cum gravi damno conferri. Si vero in tantum hoc undet [1] Episcopus, ut sine damno ecclesiæ suæ possit amplius, quam in quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere a canone præfinitam, perquam incaute largiri volentibus est occursum, de superioris tamen auctoritate potest etiam in majori summa inopia alterius provideri.

TITULUS XIX.

DE TESTAMENTIS.

(1) *Abundet, Greg. IX.*

CAPUT I.

Idem Altrifiodoren. Episcopo.

CUM tibi de benignitate, & infra. In secunda vero dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispensatione committit, non videtur decedere intestatus. De testam. c. 13.

CAPUT II.

Idem C. II. sancti Laurentii in Lucina presbytero Card. Ap. sed. Legaro.

Officium, & infra. Secundo quæstisti, cum quis in testamento relinquit Episcopo propriam portionem, & alia multa monasteriis, vel ecclesiis, aliisque dimittit, utrum Episcopus ex illis legitimam petere possit portionem, adiciens autem, cum quis ex testamento in fraudem modicum constituerit mortuarium, & alia dimiserit pro anima sua plura, nihilominus possit Episcopus exigere portionem de aliis a canone constitutam. Nos autem super his consult. tuæ t. respondemus, quod si portionem illam cum conditione legavit Episcopo, ut esset ea sola contentus, & eam Episcopus acceptavit, quia per hoc aliis renuntiasse videtur, de ceteris non poterit exigere portionem, quod si eam ipsi absolute relinquit portionem sibi debitam poterit nihilominus de ceteris vindicare. Si vero constituerit, quod in fraudem modicum constituit mortuarium, ut in ceteris Episcopus portione debita fraudaretur, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, Episcopus portionem ex illis poterit exigere a canone constitutam, salvis indulgentiis Pontificum Rom. quibusdam regularibus sunt concessæ. c. 14. eod.

CAPUT III.

Idem.

Requisisti de iis, quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter Episcopum, & ecclesias dividenda: & quidem regulariter verum est, quod Episcopus debet de his secundum diversas consuetudines tertiam, vel quartam portionem habere. Sed considerandum est diligenter, utrum testatus leget hoc modo, *relinquo*, inquit, *istud Episcopo*, aut *relinquo istud ecclesiæ*, vel *relinquo istud Episcopo, & ecclesiæ*, aut *relinquo istud Episcopo, & relinquo istud ecclesiæ*. In primo casu distinguendum est utrum relinquatur illud Episcopo ab extraneo an a propinquo, si ab extraneo, generaliter verum est, quod præsumitur esse relictum intuitu ecclesiæ, non personæ; unde cathedral. ecclesia canonicam de illo potest petere portionem, quemadmodum Episcopo competit sua portio, si aliquid ipse ecclesiæ relinquatur, & hoc utique verum est, nisi testator exprimat, quod velit illud esse tantum Episcopi, non ecclesiæ, in quo casu servanda dispositio testatoris. Secus autem, si exprimat, quod velit illud esse tantum ecclesiæ, non Episcopi, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare, nec est contrarium, quod in canone legitur videlicet, *quod Pontifices, quibus ab extraneis aliquid, aut cum ecclesiæ, aut sequestrarum dimittitur, aut donatur, quia hoc, ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo* c. 15. eod.

aug. ut in Ia. sa.

Sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ, inter facultates ecclesiæ computabunt, quoniam hoc est verum, cum testator ita sequestratum legat illud Episcopo, quod non exprimit, utrum velit ad Episcopum tantum, & non ad ecclesiam pertinere. Si vero relinquatur illud Episcopo a propinquo, præsumitur esse relictum non intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi forte contrarium probaretur, & de isto nihil potest ecclesia petere in vita ejus. Quod si relinquatur Episcopo, & ecclesiæ, de illo canonica inter ipsos est divisio facienda. Si vero istud Episcopo, & istud ecclesiæ relinquatur, si ve æqualia, si ve inæqualia sint relictæ, reducenda sunt ad divisionem canonicam faciendam inter Episcopum, & ecclesiam cathedralem, nisi ambo velint esse testatoris dispositione contenti, quam propter ultimæ voluntatis favorem, satis decens est observare, ubi neque fraus intervenit, neque dolus, nec quisquam nimium defraudatur debita portione. Secus est autem, si aliquid legetur Episcopo, & aliquid capellæ vel monasteriis, aut aliis piis locis; nam in hoc casu, quod legatur Episcopo, ejus est præcipuum cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cuilibet alii legaretur, & de illis, quæ his (1) legantur, portionem canonicam nihilominus obtinebit; quoniam non est tanta communio inter Episcopum, & capellas, vel monasteria, seu alia pia loca, quantæ est inter ipsum & ecclesiam cathedralem, cui est spiritali conjugio copulatus. Unde, quæ acquirit Episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit. Illud autem est generaliter observandum circa eum, qui potest propriam possidere prælationem, vel administrationem ecclesiæ non habentem, quod si ei aliquid specialiter relinquatur, non solum a propinquo, verum etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum non intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi probatio in contrarium appareret, & idcirco de illo non Episcopus, nec ecclesia potest in vita ejus sibi aliquid vindicare, & hoc intelligitur esse verum, cum fraus minime procuratur, quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

TITULUS XX.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATIS.

CAPUT I.

*Idem Nivern. Episcopo.*De success.
ab int. c. 3.

CUM dil. f. Abbas de Bruxeria ad nostram præsentiam accessisset, & pro causa, quam adversus ven. fr. n. Episcopum Edun. habebat, ibidem diutius expectasset, tandem nuntius ejusdem Episcopi supervenit, quibus volentibus adinvicem litigare, ven. fr. n. I. Viterbien. Episcopum sancti Clementis Card. concessimus auditorẽ. Ipsis igitur in ejus præsentia constitutis, Abbas proposuit antedictus, quod cum Archipresbyter de Alerio se, & sua ad participationem orationum, monasterio de Bruxeria pietatis intuitu obtulisset quibusdam rebus suis usui suo simplici reservatis, de manu cujusdam fratris ejusdem cœnobii augmentationem coronæ in signum oblationis illius

accepit, & quod hanc concessionem hoc modo fecisse, & non suo nomine, sed monasterii possideret, & monasterio, quidquid acquirebat, acquireret, sæpe fuit in communi capitulo protestatus. In hoc etiam publice per xx. annos fere idem Archipresbyter nullo contradicente, vel reclamante permansit, ita quod per publicam famam id omnibus notum erat, nam Abbas de Bruxeria, qui pro tempore fuerat, & ipsi monachi rebus illius non secus, quam aliis rebus proprii monasterii sciente Episcopo Edun. qui pro tempore erat, & in nullo penitus reclamante, publice utebatur. Id autem, quod mente compoti dictus Archipresbyter fecerat inter vivos, in ultima voluntate mente sanus, licet æger corpore confirmavit. Cumque idem Abbas, & monachi res sic legitime datas, & alias quas ipsi Archipresbytero concesserat ad utendum, ad suum monasterium reducere vellent, prædictus Episcopus eis violentiam inferens, non solum res Archipresbyteri, sed etiam res ipsius monasterii occupavit, quas cum in bona pace repeterent, ipse, ut rebus illis ei posset grassandi materia plenius indulgeri, sed. Apost. appellavit, in octavis beati Martini proximo præteriti suæ terminum appellationi præfigens. E contra prædictus nuntius Episcopi allegavit, quod antequam donatio illa facta fuit, Archipresbyter erat positus extra mentem, ita quod, cum interrogatus fuisset a monachis, *vis tu habitum suscipere monachalem?* & respondisset *volo*, statim interrogatus ab alio, *vis tu esse asinus?* respondit similiter *volo*; sicque prædicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt, quod idẽ nuntius se obtulit probaturum, & infra. Quibus auditis, & cognitis sufficienter intelleximus esse probatum, quod dictus Archipresbyter agens in extremis, velut ultimam exprimens voluntatem asseruit, se, & sua monasterio de Bruxeria contulisse. Unde, cum requisitus esset, ut conderet testamentum, respondit se non posse testari, quia se, & sua contulerat monasterio sæpedito: & licet unus solus testis dixerit, se audisse quando præfatus Archipresbyter se, & sua obtulit monasterio quia tamen alii testes dixerint se audisse ipsum Archipresbyterum in Abbatis præsentia consentem, & quod prædictum est attestantem, non tamquam sufficienter probantes, sed tamquam vehementer adminiculantes assertionem Abbatis plurimum adjuvabant. Quia vero pars Episcopi assererat se velle probare, quod dictus Archipresbyter in extremis laborans, tamquam phreneticus, alienatus erat a mente, unde non valuit, quod expressit; nos tamen super his, & aliis, quæ fuerunt hinc inde proposita, cum fratribus nostris habita diligenti deliberatione, causam ipsam vobis sub hac forma duximus committendam, quod nisi præfatus Episcopus legitime probaverit, sæpeditum Archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum ultimam voluntatem expressit, super impetitione monasterii perpetuum silentiũ imponatur, & compellatur restituere monasterio quæcumque de bonis ipsius Archipresbyteri, vel

et-

[1] Al. iis, quæ

etiam monasterii occupavit. Si vero legitime comprobaverit prædictum Archipresbyterum, quæ super ultima voluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse, ad faciendam ei nomine parochialis ecclesiæ, cujus administrationem gesserat, dum vixisset, restitutionem honorum, quæ ipsius Archipresbyteri fuerant, monasterium condemnatur, cum idem Archipresbyter ab intestato decesserit, ipsique monasterio super impetitione Episcopi silentium imponatur.

TITULUS XXI.
DE SEPULTURIS.

CAPUT I.

Idem Episcopo Claremont. & Abbati Maurien.

De sepult.
c. 10.

IN nostra præsentia constitutis dil. fil. Priore ecclesiæ montis Ferrandi, B. procuratore hospitaliariorum Claremont. dioc. ven. fr. n. Sabinen. Episcopum concessimus auditorem, coram quo idem Prior proposuit, quod prædicti hospitalarii parochianos suos admittunt ad ecclesiastica sacramenta, & tam excommunicatos, quam interdictos, & quosdam alios, videl. W. de Maceriis, & filium I. de Ventador. infra annos legitimos constitutos receperunt ad ecclesiasticam sepulturam, propterea ecclesia eadem damnum sustinuit plusquam v. millium solidorum. Quare idem Prior humiliter supplicavit, ut ipsis hospitalariis interdiceremus, ne decetero talia in ejus præjudicium attemptarent, & ad refarcienda damna, quæ exinde sustinuit, eos compellere dignaremur. E contra prædictus proposuit procurator, quod tam ex privilegio, quam ex indulgentia speciali, licet hospitalariis omnes passim, præter excommunicatos, & interdictos ad ecclesiasticam recipere sepulturam, qui apud illos elegerint sepeliri, fidei quoque commissa ultima voluntate relicta possunt licenter accipere. Soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cujus parochia mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis, & armis, quæ indulta sunt ipsis in subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur. Cum igitur hæc, & alia, quæ coram ipso fuere proposita, idem nobis fideliter retulisset, auditis, & intellectis attestationibus, & allegationibus universis, de consilio fratrum nostrorum talem duximus sententiam proferendam, quod prædicti hospitalarii decetero non recipiant parochianos ecclesiæ supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri, & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima sua in ultima dispositione reliquit, præterquam de equis, & armis recipiat quartam partem, hospitalarii residuum habeant, nisi dolo, vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionem hujusmodi faciendam. Nihilominus ipsis hospitalariis injungentes, ut de quarta parte quinque millium solidorum Priori satisfaciant memorato, cum constet a parochianis Prioris illos solidos recepisse, nec si sufficienter ostensum, quod eorum oblatis, vel commissis fuissent eidem. Præterea duximus injungendum, quod nisi probaverint, quod W. Gauflafall, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, universa,

quæ ipsius intuitu receperunt, Priori restituant memorato; alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur, pro filio W. de Maceriis, & filio W. de Ventador, quos constat infra annos legitimos decessisse, eidem injunximus, ut quæ sepulturæ eorum gratia receperunt, restituant universa.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo Turen.

EX parte parentum Nuethæ quondam juvenculæ nostris est auribus intimatum, quod cum in crepusculo noctis nobilis vir N. dominus de insula Bucardi Turon. dioc. eidem juvenculæ posuisset insidias, volens eam opprimere, quam sollicitaverat sæpe de stupro, & ipsa Gartionibus, qui eam rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret, tandem ipsa fugiens manus illorum, in anem de ponte cecidit, & fuit casu submersa. Ipsa vero extracta de amne, dubitaverunt capellani ejusdem loci corpus tradere sepulturæ, & tu etiam requisitus duxisti super hoc responsum Apostolicum requirendum. Quocirca fraternitati tuæ per Ap. sed. mand. quat. cum illa juvencula non sponte præcipitaverit se de ponte, sed fugiens manus illorum, qui eam, sicut superius est expressum, rapere nitebantur, casu cecidit, corpus ejus tradi facias ecclesiasticæ sepulturæ, præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur, & cui communicabatur viventi, communicandum sit jam defunctæ.

CAPUT III.

Idem Indrosien. Archiepiscopo.

SACRIS est canonibus institutum, & utentium consuetudine approbatum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant ecclesiastica sepultura, qui prius ab ecclesiastica unitate præcisi, nec articulo mortis ecclesiæ reconciliati fuerint. Unde si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora, vel per violentiam aliquorum vel alio casu in cœmeterio ecclesiastico tumultentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & procul ab ecclesiastica sepultura jactari. Quod si discerni non poterunt, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum ossibus corpora extumuleantur fidelium, cum licet non obsit justis sepultura nulla, vel vilis, non proficit tamen impiis speciosa, vel celebris.

TITULUS XXII.

DE PAROCHIIS, ET ALIIS
PAROCHIANIS.

CAPUT I.

Idem Alberto Capellano sanctæ Mariæ de porta Ravennate Bonon.

Coram dil. fil. n. M. sancti Theodori diac. Card. quem tibi, & dil. fil. Hug. nuntio, & clerico S. Agathæ adversario tuo, qui cum instrumentis ejusdem ecclesiæ, sed absque litteris de rati habitatione ad Ap. sed. accesserat, sed de rato caverat fidejussoria cautione, auditorem concessimus, in cujus præsentia constitutus proponere curavisti, quod cum olim quidam in parochia sanctæ Mariæ post ap. interpositam ad Ap. sed. in honore beatæ Agathæ domum, & ecclesiam con-

c. 11. eod.

cap. 12. e.

De offic. &
pot. judic.
del. c. 34.

con-

construxisset, bon. mem. Alexander Papa prædec. noster causam super hoc T. Abbati S. Stephani, & T. Priori S. Victoris commisit sine debito terminandam. Qui auditis, quæ fuerint hinc inde proposita, & rationibus partium diligenter inspectis, pro ecclesia sanctæ Mariæ diffinitivam sententiam protulerunt, quæ per f. re. Lucium, Gregorium, & Clementem prædecessores nostros fuit postmodum confirmata. Verum capellanus S. Agathæ sententiæ parere contemnens, & parochianos S. Mariæ ad ecclesiastica sacramenta recepit, & suspensus divina præsumpsit officia celebrare. Cumque super eadem causa coram ven. fr. n. H. Ferran. Episcopo fere per annum fuisset a partibus disceptatum, productis testibus coram eo, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritate suppressa, dil. fil. magistrum Lanfrancum Bononien. canonicum obtinuit eidem Episcopo in causæ decisione adungi. Sed cum idem magister causæ interesse non posset, prædictus Episcopus, cui per sequentes litteras impetratas tertio mandabatur, ut si ambo interesse non possent mandatis Ap. exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, attestacionibus publicatis, & rationibus plenius intellectis, prædictam sententiam confirmavit, capellano sanctæ Agathæ sub pœna excommunicationis injungens, ut nullum parochianorum tuorum infra certos terminos commorantium, ad officia divina, vel ecclesiastica reciperet sacramenta. Ad hoc dictus Hugolinus ex adverso respondit, quod cum olim Archipresbyter de Passino a prædicto Alexand. præd. n. indulgentiam impetravit, ut in vico Castellionis, in quo superexcreverat populi multitudo, ecclesiam de novo fundaret. Unde tunc Bononien. Episcopus de mandato ejusdem prædecessoris nostri, & locum signavit, & primarium lapidem benedixit, & in fundamento secundum consuetudinem collocavit, & sic capellam in eodem loco constructam cum tota parochia, quam usque hodie habet ecclesia de Passino, per xx. annos iuste possedit, quam fel. re. C. PP. præd. n. eis suis litteris confirmavit, & nos sub nostra protectione recepimus, constitutam nobis ab eodem Archipresbytero censualem. Unde olim quidam canonicus regularis ab Archipresbytero de Passino, ut divina in eadem celebraret officia, deputatus, præter auctoritatem Archipresbyteri, & capituli de Passino, coram prædicto Abbate sancti Stephani, & Priore sancti Victoris, ab illis citatus apparuit, sed coram eis iudicium non subivit, immo ab ipsis tamquam de ratione suspectis, quia prædictam sibi volebant parochiam vindicare, ad nostram duxit audientiam appellandum. Idem autem iudices non dubitantes mandati fines excedere, tam super novo, quam veteri populo sententiam protulerunt, cum secundum tenorem litterarum directarum ad eos, non potuissent, nisi de veteri iudicare. Postmodum vero memoratus canonicus contra voluntatem, immo prohibitionem Archipresbyteri sui, coram Ferrarien. comparens, sub eo aliquantulum litigavit. Sed tandem comperto, quod universi familiares ejus ei essent adversi, prædictum magistrum ei fecit adungi, qui cum vices

suas alii delegasset, Episcopus admittere noluit delegatum, sed post app. ad nos legitime interpositam, solus in causæ cognitione processit. Unde contra primam sententiam allegabat, quod de commissione ad primos iudices impetrata ad Archipresbyteri notitiam nil pervenit, quod iudices post appellationem legitime interpositam processerunt, & quia fines mandati fuerint in processu transgressi; contra secundam vero similiter proponebant, quod canonicus regularis, qui coram Ferrarien. Episcopo litigavit, non solum fuerat procurator datus ad causam, sed etiam contra prohibitionem Archipresbyteri liti se præsumpserat immiscere, & quod Ferrarien. solus processerat, cum non ei soli causa fuerat delegata & collega ejus, etsi causæ nequiverat interesse, alii tamen commiserit vices suas, & quod post ap. etiam ad nos interpositam, idem Ferrarien. pro ecclesia Sanctæ Mariæ sententiam promulgavit. Ad hæc autem pars altera replicabat, quod prædicta stare non poterant, cum credi non debeat, quod a iudicibus illis pars appellaverit adversa, ad quos nec sciverat, nec audiverat commissionis litteras emanasse. Præterea cum in literis commissionis appellationis fuisset obstaculum partibus interclusum, appellationi postmodum interpositæ non fuerat deferendum: Insuper, cum, sicut adversarius fuit in iure confessus, & si pars ejus, quasi ut prosequeretur appellationem, litteras impetraret, nec tamen illis fuerat usa, pro eodem haberi debebat, ac si non fuerit prosecuta. Unde sententia jam transierat in rei iudicatæ auctoritatem, etiam si contra jus litigantis prolata fuisset. Cum autem nec litteræ commissionis ad iudices primos obtentæ præsententur in iure, nec aliter legitime demonstratur, formam mandati iudices excessisse, pro sententia est potius præsumendum. Quod dicitur ex adverso, quod canonicus ille non fuit procurator, non nocet, cum ipse litem coram Ferrarien. Episcopo contestando, factus fuerat dominus litis, qui generalis ab ipsius foundatione ecclesiæ procurator fuerat, & sic agebat, & contrahebat, ac si vere capellæ dominus extitisset, præsertim, cum in causam non tam ecclesiæ nomine, quam proprio traheretur, utpote qui parochianos adjudicatos ecclesiæ sanctæ Mariæ ad divina recipiebat officia, & exhibebat eis ecclesiastica sacramenta. Præterea cum ad Archipresbyteri notitiam pervenisset, causam ipsam fuisse Ferrarien. Episcopo delegatam, si per canonicum illum volebat subire iudicium, ad agendam causam debuerat alium destinare; quod cum non fecerit, ejus est negligentia imputandum immo malitiæ potius, qui sic commissionem nostram nifus fuerit enervare. Item Ferrarien. solus procedere potuit, cum primo coram eo lis fuerit contestata, & testes ad causam producti, & in ultimæ commissionis litteris fuisset insertum, quod si non ambo interesse possent exequendis mandatis Apostolicis, prædictus Episcop. ea nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur, ut si per se, vel per alios interesse non posset, quia id raro, vel numquam contingeret, sed si non posset personaliter interesse. Appellationi ergo interpositæ ob causas prædictas

cum

cum causa sufficientes non erant, aliquatenus non erat deferendum. Idem igitur Card. auditis his, & aliis, quae fuerant hinc inde proposita, latam ab eodem Ferrarier. Episcopo sententiam, de mandato Ap. confirmavit, & adversae parti super hoc perpetuum dedit silentium imponendum. Nos ergo quod ab eo factum est, auct. Apost. confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus.

TITULUS XXIII.

DE DECIMIS.

CAPUT I.

Idem Pistorien. Episcopo.

De decim. c. 24.

A Nobis tua fraternitas requisivit, utrum ab illis decimas exigere debeas, qui possessiones dant, vel recipiunt ad affectum, cum alii se contentur per alios excusare, quominus cogantur ad decimas persolvendas. Cum igitur quilibet decimas solvere teneatur, nisi a praestatione ipsarum specialiter sit exemptus, fr. tuae duximus respondendum, quod a dantibus possessiones, & recipientibus ad affectum de fructibus, quos percipiunt, decimae sunt solvendae, nisi ab eis aliquid ostendatur, quare ab huiusmodi sunt immunes.

CAPUT II.

Idem Vercellen. Episcopo.

c. 26. eod.

TUA nobis fr. intimavit, quod quidam laici tuae dioec. & alii plures Episcopatum adjacentium decimas ecclesiis, & clericis tuis perverfis machinationibus subtrahere moliantur, & conceptae perversitatis audaciam non curant satisfactione debita emendare. Quidam enim ex eis feminae, & sumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam esse decimam alleverant. Alii vero de portione fructuum, quam a colonis recipiunt, partem decimae separantes, eam capellis suis, aut aliis clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in usus alios pro sua voluntate convertunt. Nonnulli clericorum vitam, tamquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur, quidam insuper asferentes, se possessiones, & omnia jura sua cum omni onere, & districtu per imperialem concessionem adeptos, decimas sub huiusmodi generalitate detinere praesumunt. Occasione praeterea veteris decimationis, quam asserunt sibi concessam, aliqui decimas novalium sibi non metuunt usurpare. Verum si ad eum, a quo bona cuncta procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, jus ecclesiasticum deminuere non contenderent, nec decimas, quae tributa sunt egentium animarum, praesumerent detinere. Cum enim Deus, cujus est terra, & plenitudo ejus orbis terrarum, & universi, qui habitant in ea, deterioris conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cujus statutum debitum de terris, quas exhibet aliis excolendis, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessarium esse dignoscitur cum integritate persolvi, minus profecto videtur iniquum, si decimae, quas Deus in signum universalis domini sibi reddi praecipit, suas esse deci-

Tom. IV.

(1) Belvacen. forte.

mas, & primitias asseverans, occasione praemissa vel excogitata magis fraude deminui forte valeat. Cumque Deo debita sit solutio decimarum, in tantum, ut ad eas decimas exhibendas clericis, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici, si moniti forte noluerint, ecclesiastica sunt districtione cogendi, praetextu nequitiae clericorum nequeunt eas, nisi quibus ex mandato divino debentur, pro sua voluntatis arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuicumque concedere praeter domini voluntatem, quamquam per sollicitudinem pastoralis officii sint a sua nequitia coercendi, & cum de cunctis omnino proventibus decimae sint reddendae, sicut colonis de parte fructuum, quae sibi remanet de ratione culturae, sic etiam dominus de portione, quam percipit ratione terrae decimam reddere sine diminutione tenetur, & infra. Quoniam igitur pati nolumus, nec debemus, ut ecclesiarum, & clericorum jura praesumptione qualibet minuantur, fr. tuae auctoritate pr. indulgemus, quatenus omnes qui ratione personarum, aut etiam praediorum decimas ecclesiis, & clericis tuae dioec. exhibere teneantur, ad eas cum integritate reddendas sub. ap. ob. auctoritate Ap. per excommunicationis, aut interdicti sententiam compellendi liberam habeas facultatem. Praeterea, ut clericos tuae dioec. de quibus fuerit in auditorio tuo querela proposita, de decimis antedictis, & fructibus perceptis ex eis, ad plenam sub tuo examine justitiam faciendam compellere valeas, non obstante appellationis objectione interposita, in elusionem ecclesiasticae disciplinae, devotioni tuae praesentis scripti pagina duximus indulgendum.

CAPUT III.

Idem Abbati Sanctae Columbae Senon.

c. 27. eod.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, quod, cum tibi de laboribus terrae parochiarum tuarum, sicut asseris, sit indultum, decimas cum integritate percipere, tibi dignaremur misericorditer indulgere, ut de terris, quae infra parochias tuas rediguntur, noviter ad culturam, de indulgentia nostra exigendi decimas facultatem haberes. Cum igitur tibi, quod majus est, sit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terrae parochiarum tuarum percipias, de novalibus eas exigere satis potes, quia ubi majus tibi conceditur, minus etiam in hoc casu concessum esse videtur.

CAPUT IV.

Idem Biduacen. (1) Episcopo.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, quod quamplures laici tuae dioec. decimas agrorum, lanarum, fructuum, & feni ecclesiis & personis, quibus debent, solvere contradicunt, ad sui excusationem illud solummodo allegantes, quod nec in Belvacen. dioec. fuerint huiusmodi decimae hactenus requisitae, nec in vicinis dare requiruntur. Cum igitur talis exceptio, immo potius excusatio in praedictis eos non debeat a decimarum praestatione tueri, ut ipsos ad praefatas decimas ecclesiis, & personis, quibus debent,

Y y y

bent, sine contradictione solvendas, possis per cent. eccl. app. rem. compellere, auctoritate Ap. indulgemus.

CAPUT V.

Idem Helien. Episcopo.

cap. 28. c. **P**astoralis officii diligentia, & infra. Explicari præterea postulasti, utrum quis possit de molendinis, & piscariis necessarias expensas deducere, priusquam solvat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum. Ad quod sine præiudicio melioris sententiæ respondemus, quod licet circa res acquisitas, vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas expensas, & de residuo, quasi de lucro, decimas persolvendas, ut si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces; expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis ex illis, de quibus fructus proveniunt, non credimus deducendas, etiam si fuerint decimata, quoniam salva decima efficiuntur eorum fructus, qui faciunt ipsas expensas. Fructus autem ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum, nec pro restaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persolvuntur, credimus deducendas expensas de proventibus decimandis, quia penes dominum res permanent restaurata, ut si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis deperat, vel totus clibanus destruat.

TITULUS XXIV.

DE REGULARIBUS, TRANSEUNTIB.
AD RELIGIONEM.

CAPUT I.

Idem Episcopo, & Capitulo Targulen.

De regular. cap. 15. **S**icut tenor litterarum vestrarum nobis aperuit cum P. lator præsentium in sacerdotali officio constitutus tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus propriis posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus, & maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore, & acquisitione honesta, suam, & suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hæc, quod ipse longe a civitate consistens, tam gravi cœpit ægitudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita præsentis, & dum in tali esset articulo constitutus, a quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali, & in monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum jam esset in principio suæ convalescentiæ, deposuit habitum, & de licentia ejusdem loci Abbaris monasterium dereliquit, & cupiens progenitorum suorum indigentiam providere, a vobis suppliciter postulavit, ut possit, sicut prius, in sacerdotali officio ministrare, & vobiscum pariter conversari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum, sacro Ap. sed. oraculo petis humiliter edoceri. Nos igitur vestræ consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut quisquam scilicet sit extra se positus, & de præsentis vita desperet, si tamen eo tempore, quo positus extra mentem asserit, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non consentiat, ac per hoc non valeat consen-

tire, præfatum presbyterum denuntiatis ab observatione monasterii ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalem.

CAPUT II.

Idem Pisano Archiepiscopo.

AD Ap. sed. quæ disponente domino cunctorum fidelium mater est, & magistra, super diversis articulis quæstiones dubiæ referuntur, ut quod ab ea fuerit super earum solutione responsum, indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte siquidem tua tales nuper suscepimus quæstiones, quod cum monachum fieri ante unius anni probationem regularis institutio interdicit, monachi, & moniales in tua dioc. constituti, tam clericos, quam laicos utriusque sexus sanos pariter, & infirmos religionis habitum voleantes assumere, nutu etiam aliquo profitentes, interdum, absque omni professione recipiunt, quandoque professionem illico facientes. Unde multa mala noscuntur sæpius provenire, cum infirmi ad monasterium jam translati, & emissa professione, postquam de infirmitatibus convaluerint, habitum religionis abiiciant, & ad propria revertantur. Contingit etiam tales in propriis domibus remanere, cum monachi per eos, dum vivunt, nolunt sua monasteria prægravare, sani etiam sic absque probatione recepti, retro aspicientes matrimonia contrahunt rejecto habitu regulari, de quibus si habitum religionis assumunt, ante unius anni probationem, vel temporis competentis, utrum facta professione a talibus vel omissa, monachi debeant reputari, & si conjugatus converti desiderans sit recipiendus in monachum, nisi uxor perpetuam continentiam repromittat, certificari a sed. Ap. postulasti. Nos igitur quæstionibus tuis taliter ex ordine respondemus, quod licet tempus professionis a sanctis patribus sit indultum non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut & ille asperitates istius, & illud mores illius valeat experiri, quod utrumque diligenter est observandum, præsertim cum ab utroque de reliquo certa notitia non habetur, quia tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum is, qui converti desiderat, habitum recipiat, & professionem emittit Abbate per se, vel per alium professionem recipientem monasticam, & monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei, quod pro se noscitur introductum; ideoque obligatur quidem per professionem emissam, pariter & acceptam, ad observantiam regularem, & vere monachus est censendus, quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitatem. Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contra formam præscriptam quoslibet indiscrete receperint, animadversione sunt debita corrigendi, cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Cum autem vir, & uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti possit ad dominum, & altera in sæculo remanere, profecto non est alter conjugum recipiendus ad observantiam regularem, nisi

c. 16. eod. t.
cap. 13. de
conv. conj.

reliquus perpetuam continentiam repromittat, neque vitam quoque debet mutare, nisi forte sit ejus ætatis, ut sine suspicione incontinentiæ valeat remanere.

CAPUT III.

Idem Canon. Episcopo.

c. 17. eod.

Sicut nobis ex parte tua fuit propositum, quod quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorum regularium periiit, & accepit, & ea in susceptione habitus exprimens, & promittens, quæ solent in hujusmodi repromitti, sed nec ad ecclesiam transiit, utpote infirmitate gravatus, nec bonis suis uti cessavit. Postmodum vero sospitate suscepta post xx. annos, & ultra videntibus & scientibus ven. fr. n. Archiepiscopo, & dil. fil. Priore, & canonicis ecclesiæ Nazarenæ a quibus habitum susceperat regularem, tu, licet eo tempore, quo habitum susceperat in ecclesia Nazarenæ, Prioris sollicitudinem exerceret, immemor eorum, quæ facta fuerant circa ipsum, Magonen. (1) eum canonicum suscepisti. Quia vero quid super hoc facere debeas, per nostras postulabas litteras edoceri, fr. tuæ duximus respondendum, quod si regularem habitum se postulante suscepit, & ad observationem religionis canonicæ suæ se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogendus, cumque tanto tempore extra canonicam mansit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari.

CAPUT IV.

Idem Priori, & conventui Divi olmenem.

c. 18. eod.

Licet quibusdam monachis, & canonicis, nec non & hospitalariis, & templariis a sed. Ap. sit indultum, ne postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis invitis, artioris etiam (2) religionis obtentu, transire, ut unusquisque secundum Apostolum in ea vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus. Quia tamen, ubi spiritus Dei est, ibi libertas, & qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita iusto, ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate, vel levitate in jacturam, & ruinam sui ordinis, sub prætextu majoris religionis, ad aliam transvolaret, sicut frequenter a multis constat esse præsumptum, non quidem, ut ei transeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate, ac puritate duxerit postulandam, quat. non fictæ, sed vere, ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare. Facilis ergo postquam a prælato suo transeundi licentiam postulaverit, ex lege privata, quæ publicæ legi præjudicat, absolutus, libere potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterva indiscreti contradictione prælati, quia privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate, cum & Rom. Pont. qui supremam obtinet in ecclesia potestatem, Archiepiscopis, & Episcopis cedendi licentiam ex justa causa petentibus sine difficultate concedat. Quo-

circa noverint universi, quibus hujusmodi privilegium est concessum, se ad concedendum transeundi licentiam taliter postulantes de jure teneri, quia, sicut subditus a prælato cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, sic profecto prælatus subdito sine difficultate, & pravitate qualibet debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire divinitus inspiratum. Si vero probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad ordinem artiorum, an laxiorem ex charitate, an temeritate transire, superioris judicium est requirendum, ne forte angelus Sathanæ in lucis angelum se transformet, illa semper regula inviolabiliter observata, ut nullus absque licentia Roman. Pont. præsumat occasione quacumque deserere præsulatum, quoniam sicut majus bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur, & in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, & labor quieti, ad quod utique designandum unigenitus Dei filius Jesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est, sed de Lia, nec legitur eum in domum suam Mariam excepisse, sed Martham; unde quando potest Episcopus præesse pariter, & prodesse, non debet cedendi postulare licentiam, aut etiam obtinere. Cum ergo dil. fil. R. monachus vester ad fratres Cisterciens. ordinis transmigravit, non ut ordini vestro aliquatenus derogaret, sed ut apud eos vitam duceret artiorum, dil. v. per Ap. sed. mand. quat. super eo, quod de corde bono & conscientia pura, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molesteris, quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.

CAPUT V.

Idem Præposito, & conventui Sereni montis.

Exposuisti nobis fili Præposite in nostra præsentia constitutus, quod cum ecclesia vestra sit in excelsi montis cacumine constituta, & distet non modicum a locis illis, in quibus piscium consuevit abundantia inveniri, non potest vobis congrue in esu piscium provideri, propter quod humiliter postulabas a nobis, ut vobis infra septa ecclesiæ vestræ vescendi carnibus licentiam præberemus, cum & necessitas postulet, & utilitas hoc requirat, quia sufficientiam piscium absque magnis expensis habere nequitis, & abstinere tam a piscibus quam a carnibus gravissimum reputatis. Nos ergo ex hoc devotionem vestram in domino commendantes, quod sine speciali licentia nostra consuetudinem ecclesiæ vestræ infringere nolueritis, præsentem vobis pagina taliter respondemus, quod cum regula beati Augustini, quam estis professi, vobis esum carniū non inibeat, sed concedat, secundum tenorem regulæ, nisi voto vos astrinxeritis speciali, ab esu carniū penitus abstinere, carnes certis, & statutis diebus dummodo sine scandalo fiat, de nostra licentia commendatis. Sic autem id fieri moderate cōcedimus, quod & regularis ordo servetur illæsus, & vos hoc

Non ponitur.

(1) In Aconem. [2] Al. deest.

videamini, non ad saturitatem, sed necessitatem potius postulasse.

CAPUT VI.

Idem Præposito, & Decano, & scholastico de Miren. Colocen. diæc.

c. 19. eod.

Veniens ad Ap. sed. G. mulieratrix præsentium simplici nobis insinuatione monstravit, quod cum matrimonium cum E. de Herd. Colonien. diæc. in facie ecclesiæ contraxisset, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, & sic suadente humani generis inimico, quod deinceps alter non requireret reliquum, uterque corporaliter præstitit juramentum. Hanc tamen vir ipse causam divortii assignabat, quod quandã ipsius mulieris amitam cognovisset, antequam eã duceret in uxorem, sed licet hoc assererent quamplurimi, non tamen fuit super hoc ecclesiæ facta fides. Cum autem postmodum ad secunda vota convolasset uterque, secundo viro viam universæ carnis ingresso, adhuc priore superstite viro, dicta mulier se fecit in arto loco ad poenitentiam agendam includi. Ubi sex annis in devotione peractis, audiens a quibusdam discretis, & religiosis personis, quod sic salvari non posset, ad Ap. sed. accessit, humiliter postulans, & devote, ut ei dignemur impendere consilium salutare. Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum juramentum, disp. v. per A. sed. m. quat. præfatum virum monere attentius, & inducere procuretis, cum si necesse fuerit, per cens. eccles. ap. rem. cogentes, ut ea, quam superduxit, exclusa, præfatam recipiat mulierem, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis, & illud debito sine app. rem. decisuri. Si vero contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir sæculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuat, ut & illa sic possit in suo, sicut desiderat, proposito remanere.

CAPUT VII.

Idem Abbati de Affligerin, & magistro R. a persona ecclesiæ Ceteren. & G. Canonico Timacen.

cap. 20. e.

Consulti sumus frequenter a multis, utrum is, qui monasterium est ingressus, habitum sumendo novicii, si ante professionem emissam intra tempus probationis voluerit exire, licite possit absque apostasiæ nota, vel noxa, præsertim cum debita morum correctione, ad sæculum remeare. Licet autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum; utrum is proposuerit absolute vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cetero famuletur: an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum, si sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam, aut si forsitan non placuerit, moribus emendatus ad statum pristinum revertatur. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem regulam pertransire; in secundo potest ad sæculum, non tamen ut vivat sæculariter, remeare, ut quæ sit ejus intentio penitus agnoscat, propositum suum in principio protestetur. Hac ergo distinctione diligenti meditatione pensata, circa dil. f. Trajecten. Decanum inquiratis sollicitè, quæ

videritis requirenda, & statuatis canonice, quæ videritis statuenda.

TITULUS XXV.

DE CONVERSIONE CONJUGATORUM.

CAPUT I.

Idem Lugdunen. Archiepiscopo.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, quod, cum quædam mulier diocesana tua velum viduitatis coram duobus Abbatibus assumpsisset benedictione sollempni, cum celebratione missæ ac litania, sicut debuit, accedente: postmodum quidam nobilis, qui sex mensibus ante proponebat, se mulierem ipsam mediantibus internuntiis per verba de præsentia, arra etiam interposita, desponsasse, audito quod mulier ipsa velum assumpsisset, nisi ad eam, ut desponsationem factam carnalis copula sequeretur. Tu vero postquam fuit ad tuam audientiam res perlata, inhibere curasti, ne ante discussionem negotii se carnaliter commiscerent, postmodum muliere ipsa tua præsentia constituta, quæstisti, utrum consensisset in illum, & quare ab illo quæreret separari; at illa se in illum consensisse confessæ, dixit, quod audierat eum esse lepra percussum, & ob hoc ejus fuerat abominata complexus. Cum autem postmodum per testes idoneos tibi fuerat plenior facta fides, quod ante susceptionem veli mutuus intervenerat inter ipsos per verba de præsentia consensus, sed. duxisti Ap. consulendam, utrum veli susceptio impediat matrimonium inter ipsos. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respond. quod, etsi possit non inconsulte videri, quod ex quo matrimonium inter personas legitimas per verba de præsentia contrahitur, illis viventibus in nullo possit casu dissolvi, ut vivente reliquo, ad secunda vota transmigret, etiam si unus fidelium, inter quos est natum conjugium, fieret hæreticus & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris, nisi forte secus fieret ex revelatione divina, quæ superat omnem legem, sicut a quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos autem a prædec. nostrorum vestigiis in hoc articulo subito declinare nolentes, qui respondere consulti, quod antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licet alteri conjugum, reliquo etiam inconsulto, ad religionem transire, ita quod reliquus extunc legitime poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulumus observandum in articulo prænotato, quamvis falsa sit causa, propter quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro licet prædicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria permanere, quasi propositum castitatis in sæculo servatura, nihilominus consummandum est matrimonium jam contractum, nisi se voto adstrinxerit ad observantiam regularem, in quo casu compelli potest, ut relicto sæculo religionis propositum exequatur.

CAPUT II.

*Idem * Niclinen. Episcopo.*

Constitutus in præsentia nostra Hug. Vitalis

De convers. conj. c. 14.

* Niclinen. c. 5. eod.

lis lator presentium humili nobis confessione monstravit, quod, cum esset in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesie duxit in uxorem. Cumque aliquamdiu cohabitassent insimul, & ipse eam carnaliter cognovisset, orta discordia inter eum, & amicos puellae coram te, habito diligenti tractatu, praedicta puella fuit cuidam alii Vitali nomine copulata, & tu memoratum H. usque ad gradum sacerdotii ordinasti, & eidem ecclesiam concessisti. Cum autem eum sua conscientia remorderet, & de consilio quorundam religiosorum habitum Cisterciens. ordinis assumpsisset, tandem Abbati suo omnia revelavit, qui eum commonuit diligenter, ut super hoc salutem suam animae provideret: ideoque fr. tuae per Ap. sed. m. quat. si res ita se habet, praedictam R. ut recedat a praefato Vitali, cui per adulterium est conjuncta, nec praedictum monachum imperat, quominus regulare votum valeat adimplere, per cens. eccles. sub. ap. ob. cogere non omittas.

CAPUT III.

Idem Episcopo Patavien. & Abbati de Borum. Bardenbergen. Patavien. dioc.

c. 6. eod.

Veniens ad praesentiam nostram dil. f. L. lator presentium nobis humiliter intimavit, quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus militibus, & aliis viris praesentibus, apud uxorem suam precibus institit, ut super hoc suum impertiretur assensum, eisdem presbyteris primitus exoratis, ne praefatae mulieri exponeretur, quod & ipsam oporteret derelinquere saeculum, si viro suo daret licentiam ad monasterium convolandum. Cumque ipsum mulier, ne ab ea discederet, vice mutua precaretur, ipse asserens, quod nisi ab ea posset super hoc obtinere licentiam, non solum ei se inutilem redderet, sed etiam toti mundo. Ipsa demum tam ipsius, quam multorum adstantium precibus, fletibusque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua, qui ea praesente tonsuratus ibidem monasterium adiit, & finito probationis tempore professionem fecit sollemniter monachalem. Illa vero in saeculo remanens inhonestos amatores admisit, unde idem L. metuens, ne suae continentiae illius incontinentia imputetur, an in monasterio perseverare debeat, a nobis consilium postulavit. Quocirca mandamus, quat. si est ita, praedictum L. in monasterio, quod intravit, absque inquietatione cujusquam perseverare libere permittatis. Licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quod caute (1) asseruit, quia nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi, quam toti mundo se inutilem redderet, & cum presbyteros exoravit, ne praedictae mulieri exponerent, quod eandem relinquere saeculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamen eadem mulier caput viri altari sponte supposuit, & postmodum, sicut asseritur, vixit incontinenter, super revocatione ipsius non esset aliquatenus audienda, cum ipsius intentio, si eundem forte reverteret, exceptione posset commissae fornicationis

(1) Al. cautiose.

elidi, maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

TITULUS XXVI.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

CAPUT I.

Idem Strigonien. Archiepiscopo.

NON est voti dicendus transgressor, qui, quod vovit, de auctoritate sed. Ap. distulit adimplere. Sane significavit nobis charissimus in Christo filius noster H. Ungariae Rex Illustr. quod cum in regni turbatione consilium, & auxilium tuum sibi senserit haecenus profuisse, utilitati ejus non modicum derogaret, si Hierosolymam, sicut ex voto teneris, regno pergeris impacato. Cum igitur nobis immineat, de honore ipsius Regis, & statu regni Ungariae sollicitate cogitare, fr. tuae per Ap. sed. m. quaten. non prius iter arripas Hierosolymam adeundi, quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinae, faciente domino restitutum, vel super hoc receperis ab Ap. sed. mandatum.

De voto, c. 5.

CAPUT II.

Idem Andreae Duci.

Licet universis liberum sit arbitrium in voto, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas; usque adeo tamen solutio necessaria est post votum, ut sine propriae salutis dispendio, alicui resilire non liceat ab his, quae sponte, ac sollemniter repromisit. Accepimus siquidem, quod, cum inclitae recordationis B. quondam Rex Ungariae pater tuus ageret in extremis, & de sua penitus convalescentia desperaret, votum, quod voverat domino, Hierosolymitanam provinciam in forti manu, & brachio extento, corde tamen humili, & humiliato spiritu visitare, sub interminatione maledictionis paternae commisit tuae fidei exequendum, & tu intellecta pia voluntate parentis, assumpto crucis signaculo, te adimpleturum sine dilatione qualibet promissisti. Verum eodem patre tuo sublato de medio, cum Hierosolymitanum iter te arripere simulasses, assumptae peregrinationis oblitus, quam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum, & Regnum Ungariae convertisti aciem bellatorum, & multa contra serenitatem Regiam malignorum usus consilio commissisti. Nos autem, quos diebus istis ad Pontificatus officium, licet immeritos dominus evocavit, tam paci Regni Ungariae, quam tuae volentes salutem consulere, nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in domino, ac per A. tibi f. m. quat. postpositis ceteris sollicitudinibus usque ad festum exaltationis sanctae crucis proximo venturum, debitum acceptae crucis exolvens propositum iter arripas, & humiliter prosequaris, ne si onus tibi a patre injectum, & a te sponte susceptum, occasione qualibet detractans, paternam te reddas successione indignum, & hereditatis emolumento priveris, cujus recusaveris onera supportare. Sciturus extunc anathematis te vinculo subjacere, & jure, quod tibi, si dictus Rex sine prole decederet, in regno Ungariae compete-
bat ordine geniturae, privandum, & regnum ipsum

cap. 6. eod.

plum ad minorem fratrem tuum app. postposita devolvendum.

CAPUT III.

Idem Trecent. Episcopo.

6. 7. eod.

Magnæ devotionis, & infra. Cum enim Trecent. ecclesia, sicut ex tua relatione didicimus, contra ecclesiasticam libertatem indebitis gravaretur angustiis, & pressuris, nec per alium, quam per H. quondam Campaniæ Comitem, tunc in ultramarinis partibus constitutum afflictionibus ejusdem ecclesiæ posse crederes de facili subveniri, confusus de liberalitate ipsius, quem si ad eum accederes, tibi super necessitatibus ecclesiæ tuæ credebatur humiliter provisurum, præter consilium carorum tuorum ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis, & devotionem terræ orientalis, crucem dominicam assumpsisti, & infra. Quamvis autem audita morte ipsius Comitis, immensam tristitiam concepisses, & præcipuam intentionem tuam esse conspiciens jam frustratam, noluisti tamen sine consilio Ap. sed. quæ disponente domino cunctorum fidelium mater est, & magistra, ad propria remeare. Ingressus igitur postmodum urbem, & in nostra præsentia constitutus, intentionis tuæ propositum, ac statum Trecent. ecclesiæ nobis humiliter expressisti, nostrum, & fratrum nostrorum consilium cum devotione requires. ven. f. n. Senon. Archiepiscopus metropolitanus tuus statum Trecent. ecclesiæ, ac dispendium, quod ex absentia tua incurrere poterat, semel, & iterum nobis per suas litteras intimavit, propter quod disposuimus deliberare cum fratribus nostris, an cum eadem Trecent. ecclesia misericordiam faceremus, te ad agendam ipsius sollicitudinem remittentes, an sicut tenebaris ex voto, te iter arreptum perficere pateremur, & utrum horum tam salutem tuam, quam terræ orientali potius expediret. Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Quid liceat, secundum æquitatem, quid deceat, secundum honestatem, quid expediat, secundum utilitatem. Sane non videbatur contra votum & tam laudabile propositum licitum, ut venires, cum vox clamer prophetica: *vovete, & reddite domino Deo vestro*, ut primum ad consilium, secundum vero ad imperium referatur: & in evangelio, *reddite, quæ sunt Dei, Deo*. Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obligaveras in vovendo. Sed nec decere quomodolibet videbatur, cum sit scriptum in evangelio: *nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*: & in Genesi uxor Loth, quæ retro respexit, in falsis statuam legatur fuisse conversa; & in actibus Apostolorum Anania, & Saphira, qui abiierunt retrorsum, sancto spiritui mentientes, a conspectu Apostolorum Principis mortui scribantur successive delati. Præterea non videbatur aliquatenus expedire, cum ex solutione tua, si fieri posset, scandalum laicorum mentibus generari dicentium: *ubi est Deus clericorum?* & hoc exemplo credentium, se ad voti obsequiantiam non teneri, quod viderent per ecclesiarum rectores

Ap. sed. auct. deponi, per quod grave dispendium terræ orientali contingeret provenire. Quod enim agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in exemplum, juxta quod Dominus inquit ad Moysen in Levitico: *si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet delinquere populum*. Verum ætatis jam in te senescentis defectus, atque canities, quæ vix labores, & dolores suos tolerare poterit, etiam inquirere in contrarium allegabatur, & ecclesiæ Trecent. suspiria, cui vinculo pastoralis sollicitudinis es alligatus, sine ipsius assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras, & dicti metropolitani tui, qui nos, ut Trecent. ecclesiæ misereremur, sollicitè invitabat, instantia nos in partem contrariam non modicam inducebant, ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum, & honestum erat, ex persona voventis minus licitum videbatur, quod licet pennas habeat, quibus satagat avolare, ita tamen adstrictè sunt nexibus præsentis, ut liberum non habeant absque ipsius permissione volatum. Cum enim juxta sacrorum canonum instituta, clericus absque sui Episcopi licentia peregrinari non debeat, & Episcopus non minus, immo potius sed. Ap. sit adstrictus, videri poterat, quod absque ejus generali, vel speciali licentia votum peregrinationis, qua te tam diu absentares, emittere non deberes, minus etiam votum ipsum terræ orientali videbatur expediens, quæ plus pugnatorum subsidium, quam clericorum, quos & officium, & disuetudo reddit imbelles, ministerium instantis articuli necessitate requirit. Quamvis enim orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat, quia tamen jam impletum est verbum Dei dicentis, *Venit hora, & nunc est, quando nec in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem*, & infra. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare. Videri poterat, quod non minus in ecclesia tua, quam in terra orientali proficeres piis orationibus apud Deum, in iis, quæ liberatione ipsius juste, ac humiliter postulans, & utinam cum Moysese posses montem ascendere, ut re manibus extensis orante, Josue pugnans Amalechitas in ore gladii superaret. Credebatur etiam, quod terræ orientali magis accederet, si quod in tuis, & tuorum clericorum procuracionibus fueras impensurus, secundum alicujus religiosi arbitrium, transferretur in subsidium bellatorum. Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum domini obligabat, quam votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ domino mandabantur offerri, quædam domino redderentur, ut primogenita Levitarum, quædam redimerentur, ut aliarum tribuum, quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, qui ove commutabatur, ex hoc attendentes, quod votum etiam commutari possit in opus aliud pietatis, præsertim cum bon. mem. Alexand. PP. præd. n. votum peregrinationis etiam redimi posse, vel in aliud commutari respond. requisitus, non curantes, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis, cum secundum Apostolum, *Gloria nostra sit testimonium conscientie*

scien-

scientia nostra; & scandalum non curantes, præferrim quia non in tenebris, sed in luce procedimus, de illius auctoritate securi, qui cum audisset a discipulis, nonne seis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt, respondit, sine illis, cæci sunt, & duces cæcorum; & juxta Apostolum, si hominibus placere, Christi servus non essem: tibi pro te, & famulis tuis, de communi fratrum nostrorum tam Archiepiscoporum, quam Episcoporum, & aliorum prudentum consilio, quos per Dei misericordiam multos nobis cum habuimus præsentibus, licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut omnes expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo factururus, alicui religio committas, in necessarios usus terræ illius, sine deminutione qualibet transferendas. Sic enim & orientali provinciæ, quæ plus tuis, quam te in articulo necessitatis instantis indiget, tua subventionem proficies, & Trecent. ecclesiæ tua præsentia, & regimine utilius providebis, ac per hoc animæ tuæ salubrius consulatur, laborem etiam laboribus recompenles, sollicitius instando vigiliis, devotius vacans orationibus, & jejniis fortius te exerceas, ac super grege tuo vigilans sollicitudine pastorali. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate sed. Ap. faciendam, id etiam specialiter nos induxit, quod iter tuum jam non videbatur ultra marinæ provinciæ fructuosum, a qua fere omnes Gallici remearant, & cum pro salute animæ tuæ, ac libertate Trecent. ecclesiæ per dictam Comitum assequendam, præcipue votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessavere causæ, facilius cessare potuit & effectus.

CAPUT IV.

Idem. Cantuarien. Archiepiscopo.

cap. 8. eod.

Quod super his sed. Ap. consulere decrevisti, quorum executio spectat ad officium pastorale, &c. in domino commendamus, sperantes, quod per repositionem nostram instructus, diligentius exequaris. Quæstisti sane de his, qui in succursum terræ sanctæ signo crucis assumpto propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam justam causam, votum peregrinationis non possunt utiliter adimplere, quid tibi sit faciendum, cum per Ap. sed. sine distinctione recepisti in mandatis, ut eos, qui signum crucis assumptum abjecerunt, ad resumptionem ipsius, & executionem voti per cens. eccles. app. rempelleres, non obstante aliqua indulgentia, si qua forte per surreptionem a prædec. nostro fuerat impetrata. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod debiles, & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectum accedunt. Cum isti pugnare non possint, & illi mendicare cogantur, nisi forte sint nobiles, & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducunt, vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possunt adquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare, quamvis non multi talium propter brevitatem possessionum, & paucitatem inhabitantium sint opportuni. Verum credimus distinguendum inter illos, qui temporalem, & eos qui perpetuam impe-

dimenti causam creduntur habere, quod primis est indulgentia dilatio, secundis autem est redemptio injungenda, ac rerum facultate pensata, ad quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea recompenfato labore, in subsidium terræ sanctæ transmittant exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere. Rursus inter illos, qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittunt, & eos, quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinationis injungitur, credimus distinguendum: quod circa primos plus terræ sanctæ succursus, & circa secundos plus labor itineris, secundum intentionem voventis, vel poenitentis debet attendi. Unde si quis hoc modo voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis habilis ad eundum, melius est redimere votum, quam expensas consumere, quod & de poenitente, qui propter debilitatem non potest iter injunctæ peregrinationis implere, sane valet intelligi, non autem de illo, qui quamvis sit impotens ad bellandum, potens tamen est ad eundum. Super his autem diligens discretio est adhibenda, ne quid prece, vel pretio, amore, vel odio, sive occasione quacumque contra salutem animæ, vel utilitatem terræ, quomodolibet attemptetur. Unde per viros religiosos, & providos dispensationem hujusmodi volumus providere. De mulieribus autem hoc credimus observandum ut quæ remanere noluerint, viros suos sequantur euntes. Ceteræ forte, nisi sint divites, quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt, aliis ad terræ sanctæ subsidium singulis secundum proprias facultates diligenter inductis.

CAPUT V.

Idem. Cantuar. Archiepiscopo.

Ex multa tuæ sollicitudinis providentia credimus provenire, quod cum ad consultationes tuas multiples, & frequentes responderimus, quod sentimus, ex responsione nostra novas elicias quæstiones. Ex consultatione siquidem, quam ad inquisitionem tuam super negotio signatorum cruce olim edidimus, viam invenisti ad alias quæstiones, & utrum, quod in ea dicitur, jus constituat generale, ut passim prælatis quibuslibet illos secundum formam expressam absolvere liceat, qui eorum sunt jurisdictioni commissi, sollicitè requisisti. Ad hoc igitur inquisitioni tuæ breviter respondemus, quod in consultatione nostra jus commune editur, & licet ad quales, & ad quos tamen specialiter ejus spectet executio, nullatenus explicatur, illis autem solummodo jus hoc exequendum incumbit, qui super hoc mandatum nostrum receperint a sed. Ap. speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, quod consequenter tua requisivit, de quibus religiosis intelligendum esset, quod continebatur circa consultationis nostræ medium, in hæc verba: *per viros religiosos, & providos dispensationem hujusmodi volumus provideri, utrum scilicet ibi religiosi vocentur ii tantum, qui religionis habitum susceperunt quorum plures idiotæ sunt, & juris ignari, cum tamen in consultatione vestra dicatur per religiosos,*

cap. 9. e.

jos,

fos, & providos, an Episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic religione debent aliis præminere, nam ad neutros illius executio juris spectat, nisi per sedem eis Ap. specialiter delegetur. Secundo quæstisti, quod dicitur, si quis voventium est inutilis ad pugnandum, quamvis sit habilis ad eundem, melius est, ut redimat votum, quam consumat expensas, generaliter accipi debeat, ut nobiles etiam, & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum comprehendat huiusmodi generale. Verum si ad superiora oculū tuæ considerationis paulisper extendas, quæstionem istam invenies in serie consultationis nostræ solutam, ubi dicitur, quod debiles, & inopes magis in defectum terræ sanctæ, quam ad ejus profectum accedunt, cum hi pugnare nequeunt, & illi necesse habeant mendicare, nisi forte sint nobiles, & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducunt, & cetera, quæ sequuntur. Qui enim debiles hic dicuntur, appellantur inferius inutilis ad pugnandum. Unde par exceptio debet intelligi utrobique quamvis possit aliter responderi, quod non sunt inutilis ad pugnandum, qui etsi pugnare non possunt, maturitate tamen consilii adesse valent pugnantibus, & personæ defectum per alios relevare. Tertio quoque loco tua fraternitas requisivit, qualiter intelligi debeat, quod de mulieribus subinfertur, ut quæ remanere noluerint, viros suos sequantur euntes, cetera vero nisi sint divites, quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores, votum redimant, quod voverunt. Hoc enim, quod ultimo dicitur, videtur tantum de voventibus esse dictum, sed quod superius ponitur, quæ remanere noluerint, de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum nullius voti vinculo astrinxerunt, quod sic esse, dubium non exitit. Ex eodem quoque verbo dicis videri quibusdam, quod viris liceat in hoc articulo sine uxorum suarum assensu vovere posse, ac perficere, quod voverunt. Ad quod dicimus, quod in tanta necessitate populi Christiani, ne terræ sanctæ subsidium impediatur penitus, vel diutius differatur, viri præter uxorum assensum, ut militent Regi Regum, huiusmodi peregrinationis propositum vovere libere valeant, & quod voverunt, libere adimplere; ut autem consentiant, sunt attentius commendanda. De clericis vero inquisitioni tuæ taliter diximus respondendum, quod cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, nisi vel consilio strenui, vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, aut usque adeo divites fuerint, & potentes, ut in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere profectum, si necessitas exigit, vel utilitas persuadet. Hoc autem de voventibus dicimus, non de his quibus labor peregrinationis in poenitentia est inunctus.

TITULUS XXVII.

DE STATU MONACHORUM, ET
CANONICORUM REGULARIUM.

CAPUT I.

Idem Ubaldo Plebano Sancti Gavini.

QUOD Dei timorem præ oculis habeas, ex fratribus tuis colligitur evidenter, cum opera, quæ facis, testimonium perhibeant veritati, unde tuum in domino propositum commendamus. Sane, sicut jam dudum auribus nostris insonuit, quondam ad frugem melioris vitæ transire desiderans, officium Plebani resignasti, coram fratribus sancti Victoris Bononiens. promissionem de tuâ conversione fecisti, neque professionem sollemnem emittens, neque habitum religionis assumens. Sed nobilis vir Comes Albertus, & parochiani plebis ejusdem attendentes, te laudabiliter præfuisse, ac de recessu tuo eodem loco iacturam non modicam imminere, desiderium tuum hæcenus retardarunt, a ven. fr. n. Florentino Episcopo impetrantes, ut ministrares ibidem. Hoc etiam dil. fr. n. P. Basilicæ duodecim Apostolorum presbyter Card. tunc Ap. sed. legatus pensata utilitate plebis proponitur annuissè, quod jam dicti Comes, & populus a nobis ratum haberi suppliciter postularunt, præsertim cum de licentia Prioris sancti Victoris Bononiens. dinoscaris hæcenus id fecisse. Licet autem in Lateranen. concilio de monachis caveatur, ne singuli per villas, & oppida, seu per quascumque parochiales ponantur ecclesias, sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, ne soli inter sæculares homines spiritualium hostium conflictum expectent, Salomone dicente, *via soli, quia, si ceciderit, non est, qui sublevet eum.* Quia tamen istud de canonicis regularibus specialiter non cavetur, qui, etsi a sanctorum monachorum consortio non putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt laxiori, & per antiquos canones monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimen in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium, quod privilegiatum est, exercere. Sic annuendum duximus postulatis, ut exercens Plebani officium si commode fieri poterit, unum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam, cujus in his, quæ Dei sunt, & regularis observantiæ, tam consortio, quam solatio perfruaris.

CAPUT II.

Idem Abbati, & conventui Sublacen.

CUM ad monasterium Sublacen. personaliter venissemus, & infra. Firmiter inhibuimus ne quis de cetero monachorum lineis camisis uteretur. Ad effectum autem hospitalitatis supplementum, mixturam unius molendini concessit, ampliora pro tempore concessurus, ita tamen, quod ad necessitatem pauperum sublevandam, elemosyna de callario conferatur. Nos autem præfatas ecclesias, quæ clericis sæcularibus in beneficium fuerat assignatæ, ad usum revocavimus infirmorum, concessionem hospitalis, quæ facta fuerat Episcopo Anagnino, irritam decernentes, & statuentes, ne cuiquam ulterius in beneficium concedantur; sed infirmarius disponat de illis ecclesiis, prout ad necessitates infirmorum magis noverit expedire. Prohibemus ergo districte in virtute obedientiæ sub obtestatione divini iudicii, ne quis decetero monachorum pro-

De statu
mon. c. 5.

c. 6. eod.

pru-

prium aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habet proprii, totum incontinenti resignet. Si vero post hæc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admonitione præmissa, de monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietates apud quemquam inventa fuerint in morte ipsa, cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilino subterretur, secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Abbas tamen, & Prior frequenter inquirant, & diligenter exploreant, ne quis fratrum proprietatem possit habere, unde si quicumque alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel priori, aut callario assignetur. In oratorio vero, refectorio, & dormitorio continuum semper silentium observetur; in claustris quoque certis horis, & locis, secundum antiquam consuetudinem monasterii laudabiliter observatam, sed a modo laudabilius observandam. In refectorio, vero nullus omnino carne vescatur, nec in quibusdam sollempnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes, cum in illis diebus præcipue regularis disciplinæ sit studiosius observanda, sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio esum carniū credant sibi licere, quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsosque secum in camera sua melius, & plenius exhibere. Porro debiles, & infirmi, qui munitione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint, sibi tam in carnibus, quam in aliis recipiant competenter. Quod si quisquis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, ut non possit communibus cibis esse contentus, sic ei provideatur sine scandalo aliorum, ut si Abbas, vel prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem, non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse faciat illi pitantiam pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui fideles sint, & discreti, nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tamquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur. Prior autem præ ceteris post Abbatem potens sit in opere, & sermone, ut exemplo vitæ, verboque doctrinæ fratres suos & instituere possit in bono, & a malo revocare, zelum religionis habens secundum scientiam, ut delinquentes corripiat, & castiget, obediētes vero foveat, & confortet. Abbas vero, cui omnes in omnibus reverenter obediant, quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conventu vigilem curam, & diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si prævaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens, aut remissus pro certo

Tom. IV.

(1) Dominicus, Gregor. IX.

se noverit non solum ab officio deponendum, sed etiam alio modo secundum regulam castigandum, cum offensa non solum propria, verum etiam aliena de suis manibus requiratur, nec extimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

TITULUS XXVIII.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPIS SINT SUBJECTÆ.

CAPUT I.

Idem Constantinopolitano Patriarchæ.

Inter quattuor, & infra. De monasteriis quæque Græcorum in sæculares canonicos convertendis, fr. t. respondemus, quod, quamdiu per regulares viros, sive Græcos, sive Latinos remanere potuerint ordinata, non sunt ad sæculares clericos transferenda; sed si regulares defuerint, propter eorum defectum in eis sæculares clerici poterunt ordinari.

De religiof. dom. c. 5.

CAPUT II.

Idem Abbati, & fratribus criptæ ferratæ.

Constitutus in præsentia nostra ven. fr. n. Episcopus Albanen. in ecclesia castri, quod Pauli dicitur, in qua jus patronatus monasterio vestro recognoscebat, & a vobis jus Episcopale duplici ratione petebat. Primo quoniam sita erat in dioc. Albanen. & ideo jure communi ei tenebatur in Episcopalibus respondere. Secundo quoniam in multis privilegiis Rom. Pont. distinguētibz fines dioc. Alban. inter alias ecclesias, in quibus jurisdictionem exercet, hæc Alban. ecclesia auctoritate Ap. confirmatur. Verum cœconomus vester proposuit ex adverso, quod etsi ecclesia sita esset in dioc. Alban. & in privil. ipsius Episcopi non sine subreptionis vitio ejus esset nomen inscriptum, ei tamen non tenebatur in aliquo respondere, cum Albericus quondam fundator de assensu felicitis rec. B. PP. præd. n. monasterio criptæ ferratæ sæpèdictam ecclesiam contulisset. Præterea bon. mem. dominus [1] Lavican. Episcopus, de quo non erat contentio inter partes, quin idem fuit Episcopus Alban. universas ecclesias ad vestrum monasterium pertinentes in dioc. eadem sitas, & quidquid juris tam in monasterio vestro criptæ ferratæ, quam in eis habebat, in emphyteusim, sub annua octo denariorum usualium pensione, quos quot annis dantes in capite publicum (miat) instrumentum monasterio vestro concessit, ita videlicet, ut liceret Abbati, & fratribus ejusdem monasterii a quocumque vellent Episcopo, tam ordinationem clericorum, quam consecrationem altarium in ipso monasterio prædictis ecclesiis obtinere, in quibus vobis tertiam mortuorum indulgit. Item se. re. Be. PP. præd. n. quod ab eo factum fuerat, suo privilegio confirmavit, & ex certa scientia statuit in perpetuum observandum. Verum etsi ecclesia ipsa fuisset * aliquando ecclesie Alban. subjecta, monasterium tamen vestrum ni-

e. 6. e. & de par. c. 7.

* aliquando.

Z z z

hilo.

hilominus legitima se poterat præscriptione tueri, cum per XL. annos lapsam pacifice possedisset, quod per testes idem nifus est œconomus comprobare. Ceterum œconomus Episcopi memorati ad objecta respondit, quod concessio fundatoris Alban. ecclesiæ non nocebat, cum fundator solum jus patronatus monasterio concessit memorato, & ipse super jure patronatus vobis controversiam non moveret. Concessionem autem Episcopi Lavican. non tenere dicebat, utpote continentem simoniacam pravitatem. Cum enim tertiam mortuorum monasterio concessisset eidem, & tam in ordinationibus clericorum, quam altarium consecrationibus indulgisset ei plenariam libertatem, sic videlicet, ut ea possent a quocumque mallent Episcopo, sine contradictione cujuslibet obtinere, non est dubium, quin, cum spiritualia hæc existant, quoniam eo ipso, quod super his recompensationem certæ pensionis accepit, commisit vitium simoniæ. Unde contractus hujusmodi, velut simoniacus nullam obrinet firmitatem. Confirmatio autem Ap. sed. fuerat super hoc per subreptionem obtenta, cum in eadem de pensione nulla mentio habeatur, & infra. Præterea, nec insolitum est, nec novum, ut cum Episcopi ecclesias aliquas tam in spiritualibus, quam in temporalibus concesserint piis locis, aliquid sibi servetur in eis nomine pensionis. Nos quoque, cum vel libertatis privilegium, vel protectionis præsidium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis accipimus censum gratis oblatum, & in litteris nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimimus, & etiam quantitatem, & infra. Nos igitur auditis his, & aliis hinc inde propositis, œconomum monasterii vestri œconomus ejusdem Episcopi ecclesiæ Lavican. nomine in solutionem pensionis prædictæ, juxta ratam, quæ contingit prædictam ecclesiam, & restitutionem subtractæ a XL. annis, secundum ratam eandem, per diffinitivam sententiam condemnamus, & eundem œconomum vestrum ab impetitione œconomii ejusdem Episcopi super aliis reddimus absolutum, perpetuum illi silentium imponentes. Licet autem in instrumento concessionis prædicti Episcopi Lavican. expressa fuerit certa poena, quam pars contractum non servans solveret observanti, cum tamen utraque pars pervenisse contra illum ex confessione propria vincatur, cum & pars vestra sub Episcopo traxerit pensionem, & Episcopus procuracionem exegerit ab eadem ecclesia, sicut œconomus proposuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus absolutam.

TITULUS XXIX.

DE CAPELLIS CLERICORUM,
ET MONACHORUM.

CAPUT I.

Idem Archipresbytero, & clericis S. Cæciliæ.
Dilectus filius M. syndicus ecclesiæ vestræ in nostra præsentia constitutus, ab œconomus sancti Laurentii de Piscinula in scrutiniis, baptisate, processionibus, capitulis, & similibus subjectionem postulans, possessorium, & petitorium imtemptabat. Cum enim ecclesia sancti

Laurentii sit in parochia vestra sita, debet de jure communi, sicut idem syndicus proponebat, ecclesiæ vestræ in prædictis omnibus subiacere, nisi se posset, vel speciali privilegio, vel legitima præscriptione tueri. Verum nec privilegium exemptionis habet, nec præscriptionem pro se poterat allegare, cum ecclesiæ S. Cæciliæ illam præscripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatum. Præterea cum olim coram bonæ mem. C. Papa prædecessore nostro super prædictis, inter vestram, & prædictam ecclesiam quæstio verteretur, Martinus ejusdem ecclesiæ presbyter fuit sponte confessus, quod ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrinium, & baptisma debeat, sicque ad proprietatem vestram justitiam recognovit. Cumque pars vestra testes sufficientes, & idoneos qui se illum diversis temporibus ad capitulum vocasse, ipsumque venisse firmiter assererent, in medium produxisset, eis jurare paratis, prædictus presbyter vocatum ivisse ad capitulum est confessus. Unde prædictus prædec. n. ecclesiam vestram capitulo, quo se conquesta fuerat spoliata, salvo jure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentii revestire curavit, sicut in ejus litteris continetur. Per hoc ergo & proprietatem, quo ad scrinium, & baptisma, & possessionem, quo ad capitulum vestrum voluit syndicus comprobare. Ad hoc autem œconomus sancti Laurentii ex adverso respondit, quod ecclesia ipsa nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, sicut ex multis scriptis authenticis edocetur, & generaliter servetur in urbe, ut nullum monasterium sit subjectum, incongruum videatur, ut regulares sæcularibus supponantur, patet ecclesiam ipsam liberam extitisse. Præterea usque hodie nos in ea institutionem, & destitutionem liberam exercemus, cum & bon. mem. C. PP. pr. n. dil. fil. M. scriptorem nostrum Archipresbyterum in ea sine contradictione cujuslibet statuisset. Sic ergo ecclesiam ipsam liberam, & in possessionem libertatis existere, dictus voluerit œconomus comprobare. Cum ergo pro eo habeat jus commune, in eo videlicet, quod universa monasteria urbis ad Romanam ecclesiam nullo pertinent mediante, affirmanti contrarium fides non est aliquatenus adhibenda, nisi super hoc privilegium induxerit speciale. Quod autem dicitur in parochia vestra sita, idem œconomus penitus denegavit, sed etsi verum hoc esset, sufficienter tamen se poterat prædicta ratione tueri. Confessio autem M. presbyteri super scrutinio, & baptismo, eidem ecclesiæ præjudicare non poterat, cum super his lis cont. in ejusdem prædecess. nostri præsentia non fuisset, sicut ex forma petitionis, & conclusionis apparet, hac etiam sententia non fuerat hæctenus ecclesia vestra usa, sed eam duxerit usque ad hæc tempora supprimendam, & infra. Nos igitur auditis his, & aliis, quæ fuerant hinc inde proposita, rationibus & allegationibus instrumentis & attestacionibus plenius intellectis, & cum fratribus nostris deliberato consilio, œconomum ejusdem ecclesiæ sancti Laurentii syndico vestro in baptismo, scrutinio, & processionibus condemnamus, ita tamen, ut per hoc ecclesiæ Ro-

ma-

De capellis
mon. c. 2.

manæ nullum præjudicium generetur, si quando forte jus suum duxerit prosequendum, in institutione, aut destitutione, & capitulo, œconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absolvimus, syndico vestro super hoc silentium perpetuum imponentes.

TITULUS XXX.
DE JURE PATRONATUS.
CAPUT I.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo.

De jure patron. c. 26.

PER vestras postulastis litteras edoceri, utrum clericus aliquis ad vacantem ecclesiam, in qua jus obtinet patronatus, se ipsum, si idoneus est, valeat præsentare. Cum igitur nullus seingere debet ecclesiasticæ prælationis officii, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nullus se potest ad personatum alicujus ecclesiæ præsentare, quantumcumque idoneus sit, & quibuscumque studiis, & meritis adjuvetur.

CAPUT II.

Idem Conventren. Episcopo.

cap. 27. e.

CUM propter discordias laicorum non debeat ecclesiis præjudicium generari, grave gerimus, & indignum, quod sicut nostro est Apostolatu referatum, occasione dissensionis, quæ de jure patronatus vertitur inter eos, ecclesiæ plus debito remanent rectoribus viduatæ, quod in ipsarum grave dispendium noscitur redundare. Verum, quoniam secundum Apostolum instantia nostra cotidiana est omnium ecclesiarum sollicitudo continua, volentes his, quæ præmissimus, ex debito Pontificalis officii obviare, fr. tuæ per A. sed. mand. quat. si de jure patronatus quæstio emerferit inter aliquos, & cui competit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam app. rem. de persona non differas idonea ordinare. Ita quod illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari, qui jus evicerit patronatus.

CAPUT III.

Idem Archid. Cancell. & Decano Altiisiodoren. Parisien.

c. 28. eod.

CUM dilectus f. magister W. de Picerel pro se ipso, & magister H. de Fernemaco pro Decano de Ameli pro ecclesia de Bardevill. invicem litigarent, illis dil. G. sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Card. concessimus auditorem, in cujus præsentia idem magister proponendo monstravit, quod cum olim ven. fr. n. Ofsien. Episcopus legationis officio fungeretur in partibus Gallicanis, & W. de Montibus insignisset caractere clericali, dil. f. Archid. Carnoten. mandavit, ut ecclesiam, quam in Archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suæ reservare curaret, inhibens, ne alicui conferret eandem, in qua disposuerat eidem W. non habenti beneficium providere. Processu denique temporis, cum in morte O. quondam Decani Alneoli ecclesia de Borovilla vacasset, idem Archidiaconus contra mandatum ejusdem Legati, tam ipsam, quam ipsum decanatum G. fr. n. concessit, qui aliam ecclesiam in eadem dicecesi noscitur habere. Quod cum ad

prædicti Legati notitiam pervenisset, eos ad suam præsentiam convocavit, & de prudenti consilio Archidiaconi facto cassato, antedictam ecclesiam sic vacantem præfato W. concessit, & infra. Vacante vero quadam præbenda in ecclesia sancti Marci Carnoten. quæ ipsum magistrum G. contingebat de jure patronatus, Episcopus pia providentia, seu provida pietate, considerans, quod præbenda ipsa, cui cura non erat animarum annexa, magis sæpedito W. congrueret, quam eadem ecclesia de Brachavilla, quæ pastore assiduo indigebat, ecclesiam ipsam vacantem, eidem magistro (1) ad præsentationem dicti Archidiaconi nullo contradicente concessit, & præbendam illam præfato (2) clerico assignavit. Unde ipse magister supplicabat eandem sibi ecclesiam confirmari, utpote quam canonice, ac etiam ad præsentationem veri patroni, se dicebat adeptum. E contra procurator Decani respondit, quod etsi dictus Legatus donationi suæ reservari mandaverit primo in Archidiaconatu Carnoten. ecclesiam vacaturam, circa tamen prædictam ecclesiam hoc facere de jure non potuit, quia talis potestas sibi minimè competeat. Cum præsentatio clerici ad illam ecclesiam non tamquam clerico, sed quasi laico ratione patronatus, non jure Archid. pertineret. Unde cum inhibitionem ipsius hoc idem Archidiaconus custodire minime teneretur, alium ad eandem ecclesiam de jure potuit præsentare, ac præsentatio ejus debet, ex quo idonea facta est, firma censi. Nos igitur his, & aliis, quæ coram eodem auditore fuerit proposita, nobisque relata fideliter per eundem, diligentius intellectis, attendentes, quod etsi præfatus Archidiaconus memoratum Decanum, tamquam laicus ad illam præsentasset, quia tamen ipse Decanus per dicecesanum Episcopum admissus non fuit, sed alius ab eodem Archidiacono præsentatus a dicecesano fuit Episcopo institutus, juxta statutum bon. m. Alex. PP. prædecessoris nostri non primus, sed secundus jus est in eadem ecclesia assecutus, etsi memoratus archidiaconus præfatum præsentavit Decanum, quoniam in eo, qui tamquam clericus faciebat, idem erat jurisdictionis Legati. Unde postquam idem Legatus donationem ipsius ecclesiæ sibi decreverat reservandam, ad eam tamquam clericus non potuit quempiam præsentare, præsentationem minus canonice factam fuisse decrevimus, & ea penitus non obstante, concessionem ejusdem ecclesiæ factam magistro Waltero pronuntiavimus. canonicam extitisse, cassantes nihilominus, quod per delegatos a suprascripto Archiepiscopo Senon. post ap. ad nos legitime interpositam extitit attemptatum, & adjudicantes eidem magistro præfatum ecclesiam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea, plene, ac pacifice possidendam, prædicto Decano super hoc perpetuum silentium imponendo.

CAPUT IV.

Idem Helien. Episcopo.

Pastoralis officii, & infra. Cum autem sæpe contingat patronos ecclesiarum laicos nunc unum,

Z z z 2

(1) Walterio Gl. (2) Wilhelmo de Montib. Gl.

c. 29. eod.

(1) Forc. C...

unum, nunc alium ad vacantes ecclesias præsentare, sollicite postulasti per sed. Ap. edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam a patrono laico præsentatus, si dioecesanus Episcopus ipsum non duxerit admittendum, ex huiusmodi præsentatione aliquid juris assequatur in illa, etsi forte idem ad sed. Ap. appellaverit, & post app. ab ipso interpositam, idem patronus alium curaverit præsentare, ac Episcopus secundo instituerit præsentatum, idem ab ipso merito debeat amoveri. Nos igitur bon. mem. Alex. PP. prædec. n. pro sua reverentia vestigiis inhærentes, qui inter præsentatos a laico condicionem possidentis censuit meliorem, dicimus, quod institutio præsentati secundo loco a laico patrono robur obtinet firmitatis. Verumtamen constituimus, ut Episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur, quat. puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse.

CAPUT V.

Idem Aurien. Episcopo.

c. 30. eod.

Postulasti per sed. Ap. edoceri, ut cum rectores parochialium ecclesiarum quandoque quosdam præsentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos, & si in his patronorum non est requirendus assensus, utrum jus illis salvum remaneat eligendi, ut cum ipsas ecclesias vacare contigerit, titulati huiusmodi non sunt aliis præferendi, ad quod f. r. b. respondemus, quod per intitulationem huiusmodi nullum patronis præiudicium generetur, quin possint alios ad ipsas ecclesias, cum vacaverint, præsentare, nisi de patroni processisset assensu.

TITULUS XXXI.

DE DEDICATIONE ECCLESiarUM, VEL ALTARIUM.

CAPUT I.

Idem Tornacen.

De consecr. eccl. c. 2.

Tua fraternitas requisivit a nobis, utrum tibi dedicationes ecclesiarum, tam diebus dominicis, quam privatis liceat celebrare: super quo tibi duximus breviter respondendum, quod in dicecesi tua, tam dominicis diebus, quam privatis tibi ecclesiis dedicationes impendere licet.

CAPUT II.

Idem Nidrosien. Episcopo.

c. 3. eod.

Quod in dubiis, & infra. Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota fuerit, vel enormiter fracta, debet non immerito consecrari; nec negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.

CAPUT III.

Idem Compostellano Archiepiscopo.

c. 4. eod.

Proposuisti nobis in nostra præsentia constitutus, quod venientibus ad ecclesiam beati Jacobi ex diversis regionibus peregrinis, & volentibus aliis ab alteris per contentiones, & rixas altaris de nocte custodiam vindicare, homicidia

contingunt interdum, & aliquando vulnera inferuntur; propter quod humiliter postulasti, ut alio modo, quam per reconsecrationis beneficium dignaremur ipsi ecclesiæ providere: manente igitur ecclesia, & altari f. t. insinuatione præsentium innotescat, quod ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino, & cinere benedictam.

TITULUS XXXII.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM.

CAPUT I.

Idem Illustr. Regi Conarie (1).

Inter alia, quæ nobis regalis prudentia suis literis intimavit, quid de illis fieri debeat, qui maleficia perpetrantes, confugiunt ad ecclesias, ut pro reverentia sacri loci, debitas pœnas valeant evitare, sollicite requisivit. Nos igitur tuis quæstionibus respondentes, juxta sacrorum canonum instituta, & traditiones legum civilium ita duximus in huiusmodi distinguendum, quod confugiens ad ecclesiam vel liber, vel servus existit; si liber, quantumcumque gravia maleficia perpetrarit, non est violenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam; sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent, & membra, & vitam. Super eo tamen, quod inique fecit, est legitime puniendus, & hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus populator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas stratas obsidet, ob transgressionis insidias, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundum canonicas sanctiones. Si vero servus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus ejus clericis juramentum præstiterit, ad servitium domini sui redire compellatur, & invitus, alioquin a domino poterit occupari. Tu ergo fili charissime, cum in regno tuo aliquid horum contigerit, juxta præmissam distinctionem sic procedere studeas, quod ecclesiarum honor, & immunitas servetur illæsa, & malignandi facultas pravæ voluntatis hominibus auferatur.

De immunit. eccl. c. 7.

TITULUS XXXIII.

DE CELEBRATIONE MISSÆ, ET SACRAMENTO EUCHARISTIÆ, ET AQUA, QUÆ EXIVIT DE LATERE CHRISTI.

CAPUT I.

Idem Wigornien. Episcopo.

Consuluisti nos, utrum presbyter duas missas in eadem die valeat celebrare; super quo tibi duximus respondendum, quod excepto die nativitatis dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare.

De celebr. miss. c. 3.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo Bracharen.

Consilium nostrum, & infra. Insuper requisisti, utrum in diebus profestis, in quibus ad honorem sancti Spiritus, beatæ Virginis, & sanctæ Crucis celebrare contingit, hymnus angelicus, symbolum, ac præfactio propria debeant decantari, præsertim cum in partibus tuis in ho-

c. 4. eod.

no-

(1) Forte, Croatia.

quis meus novi testamenti, & æterni, novæ, ac æternæ promissionis scilicet confirmator, sicut dominus repromittit: *Qui manducat, inquit, carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.* Ex eo autem verbo, de quo movit tua fr. quæstionem, videl. ministerium (1) fidei, munimentum erroris quidam trahere putaverunt dicentes, in sacramento altaris non esse corpus Christi, & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum, & speciem, & figuram, pro eo, quod scriptura interdum commemorat id, quod in altari suscipitur, esse sacramentum, & mysterium, & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritatem scripturæ convenienter intelligunt, nec sacramentum suscipiunt reverenter, scripturas & virtutem Dei pariter nescientes. Si enim ideo, quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors, nec resurrectio Christi, cum figura sit, veritas est credenda, siquidem mortem, & resurrectionem Christi, similitudinem, & imaginem esse Apostolus manifestat: *Christus inquit mortuus pro delictis est, & resurrexit propter justificationem nostram.* Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.* Sic ergo tam mors Christi, quam ejus resurrectio est exemplum, ut nos peccato mortui, justitiæ vivamus; quare, si non fuerit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuerit Christus, nec vere a mortuis resurrexit. Sed absit a fidelium cordibus error ipse (2), cum ipse Propheta de Christo testetur, *quod vere languores ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit:* dicitur tamen *mysterium fidei*, quoniam & aliud cernitur, quam credatur. Cernitur enim species panis, & vini, & creditur veritas carnis, & sanguinis, ac virtus unitatis, & charitatis. Quoniam autem *mysterium fidei* dicitur in hoc loco, alibi secundum Joannem spiritus & vita narratur. Nam spiritus est *mysterium*, juxta illud, *littera occidit, spiritus autem vivificat;* fides autem est vita, secundum quod legitur, *justus [meus] ex fide vivit;* propter quod dominus ipse dicit: *Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.* Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis, & vini, veritas carnis, & sanguinis, virtus unitatis, & charitatis: primum est sacramentum, & non res, secundum est sacramentum, & res, tertium est res, & non sacramentum; sed primum est sacramentum geminæ rei; secundum unius; tertium est gemini sacramenti, & alterius res existit. Credimus ergo, quod forma verborum, sicut in canone reperitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores. Nam, sicut superius est expressum, multa de verbis, & factis dominicis ab evangelistis omissa, & sermonibus suppleverunt Apostoli, & operibus expresserunt. Quæstisti etiam, utrum aqua cum vino in sangui-

nem convertatur. Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur; aliquibus enim videtur, quod, cum de latere Christi præcipue duo fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in alia duo vinum, & aqua, quæ commiscuntur in calice, divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plene sint veritas, & figura. Alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet physici contrarium asseverent, qui aquam a vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporem assumit, quod inde convincitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfufum, ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur efficere, quia si aqua supra fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia permutare subjectum, sicut & subjectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur, sed nec inconveniens creditur, aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur de ipsius latere processisse. Illud autem est nefarium opinari, quod quidam dicere præsumperunt, aquam videlicet in flegma converti: nam & a latere Christi non aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse, non attendentes, quod de latere Christi duo sacramenta fluxerunt, & quod non baptizantur in flegmate, sed in aqua, juxta quod dominus protestatur: *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei.* Verum inter opiniones prædictas, illa probabilior judicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius luceat proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur; *beati, qui seminant super aquas;* ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur. Per hoc enim quod & suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu conjungimur, ut quod est unum cum patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem; ac per hoc ipso communiter mediante cum patre unum efficiamur: *Pater, inquit, sancte serva eos, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos: non pro his autem rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut etiam ipsi in nobis unum sint, & mundus credat, quia tu me misisti.* Tertio vero loco tua fraternitas requisivit, quis mutaverit, vel quando fuit mutatum, aut quare, quod in secreto beati Leonis, secundum quod antiquiores codices continent, videl. *Anne nobis domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proficit oblatio;* cum in modernioribus sacramentariis habeatur: *Anne nobis domine quæsumus,*

[1] *Mysterium*, forte. (2) *Iste*, Greg. IX.

mus, ut intercessione beati Leonis hæc nobis proficit oblatio. Super quo tibi taliter respondemus; quod quis illud mutaverit, aut quando mutatum fuerit, ignoramus; scimus tamen, qua fuerit occasione mutatum, quia cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre, idem est ratione consimili de sanctis aliis sciendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod, cum sint perfecte beati, omnia eis ad vota succedunt, sed nos potius eorum orationibus indigemus, quos, cum miseri simus, undique mala nostra perturbant: unde, quod in plerisque orationibus continetur, *profiti vid. vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio, ad gloriam, vel honorem*, ita sane debet intelligi, ut ad hoc proficit, quod magis, ac magis a fidelibus glorificetur in terris, aut etiam honoretur, licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari; & ideo ecclesiam interim sane posse augmentum glorificationis eorum optare. Utrum tamen in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quod defunctorum alii sunt valde boni, alii valde mali, alii mediocriter boni, alii mediocriter mali, unde suffragia, quæ fiunt a fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum, pro valde malis consolationes vivorum; expiationes vero pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio investiget. Decetero tuis orationibus adjuvari petimus apud Deum.

CAPUT VI.

Idem rectoribus Rom. fraternitatis.

cap. 7. e. **D**E homine, & infra. Quævisistis a nobis, quid de incauto presbytero videatur, qui se sciens in mortali crimine constitutum, missarum sollempnia, quæ non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, pro sui facinoris conscientia dubitat celebrare, artatusque graviter e duobus, dum divinum exequi mysterium metuit, ne populum illum expectantem offendat, & corpus Christi perficere perhorrescit; ne sumens ipsum indigne iudicium sibi manducet, & bibat; peractis ceteris circumstantiis missam celebrare se fingit, & suppressis verbis, quibus conficitur corpus Christi, panem, & vinum tantummodo purum sumit; ita credens per id, quod protendit, populo satisfacere, ut per id, quod intendit, Deum non debeat provocare. Cum ergo falsa sint abiicienda remedia, quæ sunt veris periculis graviora; licet is, qui pro sui criminis conscientia, reputat se indignum, ab huiusmodi sacramento reverenter debeat abstinere, ac ideo peccet graviter, si se ingerit irreverenter ad illud, tamen gravius proculdubio videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare; cum ille culpam vitando, dum facit, in solius misericordis domini manum incidat, iste vero culpam faciendo, dum vitat, non solum Deo, cui non veretur illudere, sed in (1) populo, quem decepit, se astringat.

CAPUT VII.

Idem Ferrarien. Episcopo.

cap. 8. e. **I**N quadam nostra epistola decretali asseris, te

legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in flegma converti. Nã & de latere Christi non aquam, sed umorem aquaticum mentiuntur exiisse. Licet autem hæc magnos, & authenticos viros sensisse recenseas, quorum opinionem dictis, & scriptis hæctenus es secutus, ex quo tamen in contrarium nos sentimus, nostræ compelleris sententiæ consentire. Sed verbum Joannis Apostoli te multum movere fateris, dicentis: *tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt*; quamvis hic ultimum in plerisque codicibus minime habeatur. Quod dicis sic exponi ab omnibus illos vid. esse unum, idest de una, & eadem re, scilicet de humanitate Christi testari. Porro si vera fuit aqua, quæ fluxit de latere Christi, & non humani corporis humor, qualiter per illam probetur, quod Christus sit homo verus, non vides. Glossa namque super illum locum sic se habet: *spiritus idest humana anima, quam emisit in passione, aqua, & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi, quod fieri non posset, si non haberet veram carnis naturam*; sic ergo tam ex textu, quam ex glossa proponis per illam aquam probari, quod Christus sit verus homo, & ideo si dicatur, quod illa non extitit vera aqua, sed aquaticus humani corporis humor, tam expositoris, quam Apostoli verba intelligibilia tibi esse videntur, sed dicto, quod fuerit vera aqua, sicut nos credimus, & fatemur, nec ista, nec illa sufficienter intelligis. Unde nobis humiliter supplicasti, quat. ad generalem utilitatem legentium, & nebulam de tuo corde tollendam, sufficienter, & evidenter exponere dignaremur. Nos igitur ad tuæ supp. instantiam respondemus quod quidam dixerunt, sed erraverunt, (quoniam) Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut miseri Adriani (2). Alii Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, ut impii Manichæi. Adversus has hæreses Joannes Apostolus in epistola sua loquitur dicens; *tres sunt, qui testimonium dant in celo Pater, verbum, & Spiritus, & hi tres unum sunt*. Per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus Deus, vel tres, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus homo, nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum conjunctione verus homo subsistit. Per hoc autem, quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamaverat: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum, manifeste probatur, quod ipse spiritum habebat, non solum vitalem flatum, sed animam quoque rationalem, de qua prædixerat, tristis est anima mea usque ad mortem, & potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam*. Per hoc autem, quod unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua, probatur aperte, quod Christus verum

cor-

(1) *Idem*. (2) *Aviani*, Greg. IX.

corpus habebat: nam de phantastico corpore, nec sanguis, nec aqua potuisset exire; unde ille, qui vidit, testimonium quidem perhibuit, & testimonium ejus est verum. Quod tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens, quod probatur ex eo quod spiritum vitalem emisit ex vero corpore, quod inde probatur, quoniam ex eo sanguis exivit, & aqua. Rationalis quippe anima non posset vivificare nisi corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Ceterum, sicut verus fuit spiritus, & verus sanguis, ita proculdubio vera aqua, cum Christus sit veritas, & a veritate omnis fallacia sit penitus aliena: nam si non fuisset aqua sed flegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit, & testimonium perhibuit veritati, profecto non aquam, sed flegma dixisset, nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in flegmate sed in aqua, neque per hoc posset probari argumento, quod in sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed flegma cum sanguine profuisset; sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re processit in veteri testamento, quando videlicet Moyses virga percussit siliem, & ex ea quidem non flegma, sed aqua manavit. Restat igitur ut qualicumque fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit, cum naturaliter possit & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolvi: quemadmodum verus extitit fudor ipsius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. Cum ante compositionem humani corporis quattuor elementa concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis, & ad vegetationem ejusdem corporis quattuor consimiles illis conveniant, videlicet, sanguis, & cholera, flegma, & melancholia, ut veritatem humani corporis expressus demonstraret, ubi i ex illis, & unum ex istis, Joannes expressit, illaque potius ex illis, & istis, quæ magis ministerio congruebant, ex elementis aquam & ex humoribus sanguinem, in quibus duobus duo maxime sacramenta redemptionis videlicet & regenerationis elucere.

TITULUS XXXIV.

DE BAPTISMO, ET EJUS EFFECTU.

CAPUT I.

Idem.

De bapt.
c. 3.

MAjores ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas, intelligit, qui eum quærenti domino, quem discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notavit: *Tu es filius Dei vivi*; & pro eo dominum exorasse ne deficiat fides ejus. Hæc igitur te notasse sollicitè, coniecimus evidenter, qui, ut hereticos ecclesiam impugnantes melius nostra munitus auctoritate repellas, quibusdam quæstionibus, quas contra catholicos moverant, nos postulas respondere. Afferunt enim parvulis inutiliter

baptisma conferri, quod nituntur tam ratione, quam auctoritate probare, illud primo, & præcipue inducentes, quod est secundum verbum Jacobi Apostoli dicentis in epistola sua, *caritas operit multitudinem peccatorum*, & juxta testimonium veritatis in evangelio de peccatrice, quæ ipsius pedes laverat, perhibentis, *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, non nisi per caritatem, & in caritate crimina dimittantur: parvulis, qui nec sentiunt, nec consentiunt, & caritatem non habent, quæ sentientibus & consentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in baptismo, & sic eis baptisma non confertur, quia non est talibus conferendum. In evangelio quoque legitur, *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur*. Unde parvuli, sive fuerint, sive non fuerint baptizati, condemnantur, utpote non credentes. Ad id autem taliter respondemus, quod baptisma circumcissioni successit. Absit enim ut in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat, legem cum Evangelio, circumcissionem cum baptismo servandam, quoniam secundum Apostolum dicentem ad Galatas, *si circumcidimini, Christus vobis nihil prodest*. Cum ergo circumcisio tam adultis, quam parvulis ex præcepto domini conferretur, ne baptismus, qui successit in loco ipsius, & generalior tamen existit, non tam viri, quam feminae baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis est, quam parvulis conferendus. Nam sicut olim sine distinctione qualibet Mosaica lex clamabat, *anima cujus preputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo*, ita nunc indistincte vox intonat evangelica, *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei*, ab hac generalitate, nec sexum, nec ætatem excludens. Unde, sicut anima circumcisi de populo suo non peribat, sic qui ex aqua fuerit, & spiritu sancto renatus, regni cælorum introitum obtinebit. Cautè tamen adnotandum, quantum plus baptismus hodie conferat Christianis, quam quondam Judæis circumcisio contulisset, dictum est in fine prædictæ auctoritatis inductæ de veteri lege; *peribit de populo suo*: in evangelica vero veritate subjunctum est; *non introibit in regnum Dei*: quoniam et si originalis culpa remittebatur per circumcissionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum cælorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus oblatum, sed per sacramentum baptismi Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum etiam pervenitur, cujus januam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reseravit. Absit enim ut universi parvuli pereant, quorum cotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem. Ceterum ex vi litteræ satis patet, prædictas auctoritates intelligendas esse tantummodo de adultis, qui habent multitudi-

nem

[1] Unum, Greg. IX.

nem peccatorum, cum de parvulis non possent intelligi, qui prædicto tantum originali tenentur. Similiter etiam illa alia auctoritas solvenda est, *qui crediderit, & baptizatus fuerit* &c. cum non possint credere parvuli, sed adulti, & ob hoc tota auctoritas hæc intelligenda est tantummodo de adultis, nec ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur: quamvis nonnulli concedant, quod parvuli credunt, non per usum, sed per habitum fidei, quam suscipiunt in baptismo, sicut & alia multa verba, secundum communem usum loquendi, non ad actum, sed ad aptitudinem referuntur. Illud ergo quod opposites inducunt, fidem, aut charitatem, aliasque virtutes parvulis utpote non consentientibus non infundi a plerisque non conceditur absolute; cum propter hoc inter doctores theologos quæstio referatur, aliis afferentibus per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; nonnullis vero dicentibus & dimitti peccatum, & virtutes infundi habentibus illas quoad habitum, non quoad usum, donec pervenerint ad adultam ætatem. Verum quidam ex hac solutione invenisse se credunt viam ad alias quæstiones argumentantes ex eo, quod dicimus parvulis in baptismo peccatum originale dimitti, quod in adultis dormientibus vel amentibus peccatum, si baptizantur, ratione simili dimittatur. Cum enim neutri sentiant tunc, vel consentiant, dicunt idem in similibus judicandum. Hic vero dicimus distinguendum, quod peccatum est duplex, originale scilicet, & actuale. Originale, quod absque consensu contrahitur; & actuale, quod committitur cum consensu. Originale igitur, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti; actuale vero quod cum consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur. Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus & dormientibus in baptismo, sicut parvulis, dimittatur. Ad hoc est taliter respondendum: quod dominus, qui totum hominem sanum fecit in sabato, opus imperfectionis non novit, & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis divinæ: actualis vero pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus. Unde si primum dimitteretur alicui altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuo propter reatum criminis actualis. Sed hæc tamquam impossibilia sese minime patiuntur, immo sibi mutuo adversantur. Interim vero quæritur, utrum huiusmodi dormientibus, & amentibus sacramenti saltem character in baptismo imprimatur, ut excitati a somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod sacramenta, quæ per se sortiuntur effectum, ut baptismus, & ordo, ceteraque similia non solum dormientibus, & amentibus, sed invitis etiam, & contradicentibus, etsi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur, cum non solum parvuli, qui non consentiunt, sed ficti, qui quamvis non ore,

Tom. IV.

corde tamen dissentiunt, recipiunt sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inviti, & reluctantes immerfi, saltem ratione sacramenti ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinerent. Unde ad servandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verum id est religioni Christianæ contrarium, ut semper invitus, & penitus contradicens, ad recipiendam, & servandam Christianitatem aliquis compellatur, propter quod inter invitum, & invitum, coactum, & coactum alii non absurde distinguunt, quod is, qui terroribus absque suppliciis violenter attrahitur, ut ne detrimentum incurrat, baptismi suscipiat sacramentum; talis quidem, sicut & is, qui fide ad baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est tamen ad observationem fidei Christianæ. In quo casu debet intelligi decretum illud concilii Toletani, ubi dicitur, *quod, qui jam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, quia jam constat eos sacramentis divinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & christumate unctos esse, & corporis domini extitisse participes, oportet, ut fidem etiam, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur. Ille vero, qui numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti, quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire; sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus, & reclamans thurificare idolis cogitur violenter, dormientes autem, & amentes, si priusquam amentiam incurverent, aut dormirent, in contradictione perseverant, quia eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, si fuerint sic immerfi, characterem nec suscipiunt sacramenti: secus autem, si prius catechumini extitissent, & habuissent propositum baptizandi.* Unde tales in necessitatis articulo confuevit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem non invenit obstantem.

CAPUT II.

Idem Meten. Episcopo.

Debitum officii pastoralis exsolvis, cum duobus juris articulis responso sedis Apostolicæ postulas edoceri. Sane per tuas nobis litteras intimasti, quod quidam Judæus in mortis articulo constitutus, cum inter Judæos tantum existeret, in aquam seipsum immerfit dicendo, *Ego baptizo me in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*: nunc autem quæris, utrum ille Judæus in devotione Christianæ fidei perseverans debeat baptizari. Nos autem fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum inter baptizantem, & baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur dicentis Apostolis, *baptizate omnes gentes in nomine patris & filii & spiritus sancti* memoratus Judæus est ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est, qui baptizatur,

A a a a

tur,

c. 4. eod.

tur, & alius, qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus, non a se ipso, sed a Joanne baptizari voluit; quamvis si talis continuo decessisset, ad patriam protinus evolasset per sacramenti fidem; quippe, & si non propter fidei sacramentum in baptismo, illa quippe spiritualis generatio celebratur, de qua veritas ait, *oportet vos nasci denuo; quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non introibit in regnum caelorum*: sicut in carnali generatione, qua proles ex viro, & femina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur; sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & Spiritu Sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius, qui spiritualiter generetur. Sane cum corpus exterius, sive cor interius baptizatur, oportet, ut utrobique paternitas, & filiatio valeant inveniri, quibus baptizatus, & baptizans adinvicem referantur.

CAPUT III.

Idem Nidrosien. Archiepiscopo.

cap. 5. eod.

NON ut apponeres tibi scientiam, sicut credimus, sed ut per oraculum verbi nostri tuorum ignorantiam subditorum melius erudires, Apostolicum tibi responsum fieri postulasti; utrum parvuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquae penuriam, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas in caput, ac pectus, ac inter scapulas pro baptismo salivae conspersione linivit. Cum igitur in baptismo duo semper, videlicet verbum, & elementum, necessarii requiruntur, juxta quod veritas de verbo ait: *euntes in mundum universum, baptizate omnes gentes in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti eademque dicat de elemento, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non introibit in regnum caelorum*, dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus non solum utrumque praedictorum, sed eorum alterum est omissum.

TITULUS XXXV.

DE OBSERVANTIA JEJUNIORUM.

CAPUT I.

Idem clericis sancti Petri, & Magdalon.

De observ. jejun. c. 1.

EX parte vestra fuit quaesitum a nobis utrum si nativitatem Domini, vel assumptionem beatae Mariae, vel festivitatem alicujus Apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die sabbati praecedenti vigilia debeat jejunari; & utrum beati Mathiae Apostoli vigilia sit jejunium injungendum. Ad quod breviter duximus respondendum; quod die sabbati festivitates praelibatas secundae feriae praecedenti, & beatae Mathiae Apostoli debet vigilia jejunari.

CAPUT II.

Idem Braccaren. Episcopo.

cap. 2. eod.

Consilium nostrum super quibusdam articulis requisisti, utrum in omnibus sit Apostolorum vigiliis jejunandum, cum quidam asserant non esse jejunandum in omnibus, sed sex tantum; utrum etiam jejunandum sit in adventu domini, cum tamen sentiant diversi diversa, quibusdam dicentibus, sed paucioribus jejunandum esse tunc temporis, pluribus vero se asserentibus ad haec

non teneri: utrum insuper si festum illorum, quorum vigiliis jejunamus, secunda contingat feria celebrari, in praecedenti sabbato sint vigiliae jejunandae. Nos autem super hoc taliter respondemus quod apud nos omnium Apostolorum vigiliae in observatione jejunii celebrantur, praeter vigiliae Apostolorum Philippi, & Jacobi, & beati Joannis evangelistae: quoniam illorum festivitas infra sollemnitatem paschalem, istius autem infra natalem Domini celebratur. Jejunium etiam apud nos in adventu domini agitur, & sanctorum vigiliae, quorum festivitates oportet secunda feria celebrari, jejunamus in sabbato praecedenti. De festivitate vero beati Bartholomaei Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quosdam, tibi petenti consilium respondemus, quod in hoc tuae regionis consuetudinem serves, & infra. Cum autem, quae sit illis poenitentia injungenda quaesieris, qui diebus quadragesimalibus, tempore illo, quo tantae famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonae periret, carnes comedere sunt coacti, tibi breviter respondemus, quod in articulo tali illos non credimus puniendos, quos tam urgens necessitas excusavit; preces tamen Domino pro illis, & cum illis, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur, effundas. Item de illis, qui in sabbato juxta terrarum consuetudinem aliarum, propter debilitatem, quam in se sentiunt, carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab aliis moleste feratur, & oriatur in illis occasio detrahendi, tale tibi damus responsum, quod super hoc tuae consuetudinem regionis facias observari, sic tamen, quod debilibus, & infirmis propter hoc periculum non emergat. Praeterea postulasti responsum habere de illis, qui in quadragesima, vel in aliis jejuniiis sollemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carniarum indulgeri, quorum quidam promittunt propter hoc eleemosinam se facturos, quidam vero propter necessitatem infirmitatis urgentis hoc a te sibi, quasi ex debito concedendi requirunt. Super quo tibi duximus respondendum, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus in eis periculum evitetur.

TITULUS XXXVI.

DE PURIFICATIONE POST PARTUM.

CAPUT I.

Idem Armacanen. Episcopo.

Volens, fraternitas tua per responsum Ap. edoceri, humiliter a nobis expetit, utrum mulieres post partum statim debeant ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere. Licet autem secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu; quia tamen *lex per Moysen data est; gratia, & veritas per Jesum Christum facta est*: nos sanctorum patrum vestigiis inhaerentes, taliter duximus respondendum, quod postquam umbra legis evanuit, & illuxit veritas evangelii, si mulieres post prolem enixam acturae gratias ecclesiam intra-

De purif. post part. c. 1.

tra-

trare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec ecclesiarum aditus est eis aliquatenus denegandus, ne pœnam illis in culpam convertere videamur; si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.

TITULUS XXXVII.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS,
ET PROCURATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Abbati, & conventui Bellaville.

De censib.
c. 16.

Quanto creatori nostro sub religionis habitu restricti estis devotius famulari, tanto sollicitius vos convenit providere, ne per moderationis gravitatem aliquatenus possit in vobis monastici profectus ordinis impediri. Accepimus autem vobis significantibus, quod ab ipso domus foundationis vestræ primordio de fundatoris voluntate processit, ut fratribus sancti Irenæi procurationem unam annis singulis liberaliter exhiberet, cum terras, vel redditus non teneatis, ab eis, propter quod huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum, & scribentium paucitatem, domum vestram exhibita procuratio non gravabat, cum fines levium non excederet expensarum; sed nunc, cum ibi excrevit numerus servitorum, & fratrum, quod ad faciendam procurationem vix modo quattuor marchæ sufficerent, quæ pro una sufficienter fieri consuevit. Ut igitur per Apostolicæ sollicitudinis curam vestris possit in parte ista gravaminibus provideri, auctoritate præsentium vobis indulgemus, ne ultra primam mensuram in procuratione ipsa sitis ulterius prædictis fratribus obligati, sed expensis illis, quæ sufficere consueverant, sint contenti, nisi forte facultates ecclesiæ in tantum excreverint, quod sine gravamine, ampliato fratrum numero, ad solvendum debitum procurandi, extendi possit quantitas expensarum.

CAPUT II.

Idem Primicerio, & Clero Mediol.

c. 17. eod.

CUM instantia nostra cotidiana sit, secundum debitum Apostolicæ servitutis, omnium ecclesiarum sollicitudo continua; quotiens ipsarum negotiis promovendis non possumus personaliter imminere, per fratres nostros eas expedire compellimur, quos a nostro latere destinamus illius exemplum in hac parte secuti, qui discipulis suis in mundum universum transmissis, ipse in medio terræ salutem personaliter operatus est. Hinc est, quod cum nuper dil. fil. B. tt. sancti Petri ad vincula Card. Ap. sed. Leg. pro negotiis ecclesiæ in Lombardiam duximus destinandum, & is vestram civitatem ingressus procurationes exigeret, quæ consueverant Ap. sed. legatis, & nuntiis exhiberi; vos non attendentes, quod dicitur ab Apostolo; *si vobis spiritualia seminavimus, non est magnum, si carnalia vestra metamus*, ne vos ad onus procurationis artaret, nisi a canonicis majoris ecclesiæ, se faceret antea procurari, sed. Ap. appellastis, & sicut idem Card.

per suas nobis litteras intimavit, in aliis etiam non modicum injuriosi fuistis, propter quod dil. fil. Præpositus S. Nazarii, & A. canonicus S. Stephani syndici, & procuratores vestri, cum Abbate S. Vincentii ad sed. Ap. venientes, ut super his statueremus ordinem, & mensuram ex parte vestra suppliciter postulabant. Licet autem pro eo, quod prædicto Card. vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes, juxta verbum dominicum, *qui vos recipit, me recipit, & qui vos spernit, me spernit*, necessaria denegastis, non pro nobis, sed contra nos potius meruerint exaudiri; quia tamen paternam affectionem, qua nobis est perpetuum de Rom. sed. clementia misereri semper, & parcere offensis, etiam deponere non valeamus: de con. fr. n. t. in huiusmodi duximus respondendum; quod cum omnes ecclesiæ legatis, & nuntiis Ap. sed. teneantur impendere procurationes, ab earum præstatione, nullum prorsus habere volumus excusatum, nisi forte per speciale privilegium sed. Ap. quod non credimus, sit exemptus, etsi longissimo tempore procurationis obsequium non impenderit, cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vindicare, cum nos a provisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessemus. Sano in his exigendis eum modum, & ordinem volumus observari, ut nulla ecclesia, vel prælatus, se indebite prægravari rationabiliter conqueratur. Si vero de communi collecta legatorum, & nuntiorum nostrorum expensas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhibendum, ex hoc nobis, & nostris nullum præjudicium volumus generari, quominus possint a quocumque maluerint procurationes sibi debitas postulare; ita quod si exactus ultra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab aliis restitueretur, nuntiis tamen nostris in necessariis exhibendis pareat, quicumque fuerit humiliter requisitus, & honeste; ita tamen, quod in fraudem nihil penitus, nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerit resistendum, prorsus ap. rem. per distributionem ecclesiasticam compellantur.

CAPUT III.

Idem Zamorinen. (1) & Salamantin. Episcopis.

EX parte ven. f. n. Compostell. Archiepiscopi fuit propositum coram nobis, quod cum ii, qui vota beati Jacobi continue persolverunt, ad communem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt, & vendunt, ipsa persolverint hætenus, & persolvant; quidam, qui a longis retro temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc per vos Ap. sed. auctoritate ad solutionem eorundem coacti, quandam mensuram parvissimam, & ignotam, nec etiam communibus usibus deputatam exhibent, & ad eandem vota prædicta solvere moliantur. Unde postulastis a nobis, ut super hoc vos certos reddere dignemur; utrum ii, qui mensuram ignotam exhibent, ad solvendum vota prædicta sint ad communem suæ terræ

c. 18. eod.

A a a a 2

men-

(1) Zamoren. scribo.

mensuram, secundum quod illi, qui ea persolverunt continue, sint cogendi. Cum ergo non constet, ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota solverunt, credimus distinguendum, utrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam, & eandem mensuram huiusmodi vota persolvant, an ad varias, & diversas. Si enim communiter omnes una, & eadem mensura in solutione votorum utuntur, ad eandem, & illi solvere sunt cogendi. Quod si solutio per mensuras distinguitur varias, & diversas, & illi volunt solvere ad minorem, non sunt utique compellendi, ut ad maiorem persolvant, quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores nimium videantur lucris temporalibus inhiare.

CAPUT IV.

Idem Casaraugustin. Episcopo.

c. 19. eod.

CUM olim ad aures nostras tuam querimoniam destinasses, quod te dil. fil. Abbas sancti Joannis Præjacen. (1) quartis decimarum, quas in ecclesiis de Luna (2) ; & de Taust debes percipere, multipliciter defraudaret, & infra. His, & aliis, quæ coram prædictis iudicibus, & coram nobis fuerent proposita, plenius intellectis, cum nobis plena fides facta fuerit, quod ecclesiæ sæpeditæ in tua sint diocesi constitutæ, non solum per alia, verum etiam per hoc ipsum, quod instrumenti compositionum continetur expresse, ut Abbatibus tam de quarta decimarum, quam de ceteris Episcopalibus rationibus debeat respondere, de con. fr. n. Abbatem Præmaten. (3) ad integram solutionem, quam te omnium decimarum in illis factis deductionibus, & ad præstationem procurationum, & aliorum Episcopalium iurium in prædictis ecclesiis condemnamus. Licet enim ex forma secundæ compositionis deductiones essent aliqua faciendæ; quia tamen compositionem idem Abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium consequi, cui renuntiasse tacite videbatur. Absolum erat præterea, ut negaret illam ecclesiam in tua diocesi constitutam, super qua instrumenta prædecessoris tui ostendebat in iure monasterio fuisse concessa, per quæ jus Episcopale petebat expresse.

CAPUT V.

Idem Spoletano Episcopo.

c. 20. eod.

Olim causam, quam adversus clericos plebis Rupinæ super synodatico proponebas ven. fr. n. Tudertino Episcopo, & dil. fil. Abbati S. Petri montis Martan. commisimus terminandam, coram quibus fuit ex parte tua propositum, quod cum idem clerici olim præd. tuis tres in festo nativitatis, & tres in festo resurrectionis dominicæ pro synodatico solverint denarios Papien. nunc tantum tres Luc. pro singulis denariis Papien. persolvebant, cum duo Papien. valeant sex Lucen. Unde petebas eos ad Papiensium solutionem nostram pro eo vid. auctoritate compelli; cum etsi tu Lucen. ipsos primo anno receperis, semper

tamen postmodum jus tuum fueris protestatus. Verum pars clericorum proposuit ex adverso; quod etsi aliquando prædecessoribus tuis denarii Papien. pro synodatico fuerint persoluti, tamen a XLV. annis, & infra. Nos igitur Jacobo tuo, & Joanni presbytero adversæ partis procuratoribus dilect. fil. n. P. basilicæ XI I. A postolorum presbyterum Cardinal. concessimus auditorem, quibus coram eo nil volentibus, aut valentibus de novo proponere, quoniam fuerat renunciatum utrumque cum ipse gesta omnia in nostra, & fratrum nostrorum præsentia retulisset, intelleximus per testes tuos fuisse probatum, quod tempore bon. mem. Lotarii prædecessoris tui, & etiam post decessum ipsius denarii Papien. fuerant pro synodatico persoluti, & exinde tres Lucen. quorum duo valebant v. de iis, qui hoc tempore sunt in usu, aliquamdiu fuissent exhibiti, & quia a tempore Lotarii XXXIII. vel XXXIV. aut XXXV. annorum spatium est elapsum; dicta etiam testium partis adversæ inspicimus, per quos voluit comprobare, quod a XL. annis, & infra tres Luc. vel tres medallæ in synodaticum solutæ fuerint pro singulis Papien. cum Papien. fuissent antea persoluti. Confessus quoque fuerat advocatus ipsius partis in iure, ac ejus confessio in scriptis redacta, nec correctæ, vel revocata per clericos supradictos, quod iidem clerici Henrici, & Lotarii prædec. tuorum temporibus, tres Papien. pro synodatico solverent bis in anno, & exinde pro singulis Papien. tres Luc. Cum igitur constet nobis ad plenum per testes utriusque partis, quod Papien. olim pro synodatico solvebantur, quod ex eo etiam sequeretur, quod Luc. soluti sunt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testium tuorum, & confessione advocati alterius partis non revocata, postmodum appareat evidenter, quod tempore Lotarii pro synodatico Papien. fuit moneta soluta; cum ex utriusque partis attestationibus habeatur, quod a tempore Lotarii non nisi XXXVI. annorum ad plus tempus effluerit, & per testes tuos sit legitime comprobatum, quod tres Lucen. qui pro uno Papien. post mortem Lotarii solvebantur, v. vel sex valebant ex illis, qui hodie sunt in usu. Intelligentes ex hoc, quod per monetæ declinationem acciderit, ut usque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in usu, de consilio fratrum nostrorum procuratorem adversæ partis nomine clericorum plebis prædictæ tibi ad solutionem denariorum Papien. vel æstimationis eorundem pro synodatico per definitivam sententiam condemnamus.

CAPUT VI.

Idem Priori sancti Stephani.

CUM ven. fr. n. Phanen. Episcopus, & tu in c. 21. eod. nostra essetis præsentia constituti, & de questione, quæ inter vos super ecclesia sancti Stephani Phanen. vertebatur, velletis adinvicem litigare, dil. fil. I. tt. sanctæ Priscæ presbyterum Card. & I. sanctæ Mariæ in Cosmedin. diaconum Card. vobis concessimus auditores. Coram quibus allegando opponere curavistis, quod cum præ-

(1) *Pinnaten. forte.* (2) *Al. Lima.* (3) *Pinnaten. forte.*

prædicta ecclesia sancti Stephani quarundam monialium, quæ in ea videbantur sub religionis habitu conversari, malitia faciente, fuerit fere ad desolationem redacta, illas bon. mem. Cato Phanen. Episcopus auctoritate fe. re. Eugenii Papæ præd. n. ab ecclesia memorata removit, & canonicos in ipsa instituit regulares, statuens, ut ordo canonicus perpetuis in ea temporibus debeat observari, & eam ab omni exactione tam sua, quam successorum suorum, & Phanen. ecclesiæ prorsus absolvit, retento sibi, & ecclesiæ suæ uno cereo trium librarum ab ea annis singulis exfolvendo, & infra. Nos autem, cum dicti Card. ea, quæ audierant, nobis fideliter retulissent, dicto instrumento diligenter inspecto revera cognovimus, quod præfatus Episcopus spallas, quas ab eadem ecclesia tam ipse, quam prædecessores sui recipere consueverant, ecclesiæ præfatæ remisit; & statuit, quod aliud servitium ei non imponeret sibi, & ecclesiæ suæ annuatim, trium librarum cereo pensionis nomine reservato. Quia vero visitationi annexa est procuratio; cum nemo suis stipendiis debeat militare, nec os bovi alligandum sit trituranti, & Episcopus ratione spiritualis jurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis præfatam ecclesiam visitare, nec intelligatur quasi novum imponi, quod ab ipsa fundatione de communi fuerat jure impositum, de con. fr. n. decernimus, quod idem Episcopus, cum ad ipsam ecclesiam causa correctionis accesserit, moderatam ab eo procuracionem accipiat bis in anno; sed nihil aliud, præter pensionem, & procuraciones præscriptas idem Episcopus ab eadem ecclesia exigere, vel extorquere præsumat.

CAPUT VII.

Idem.

c. 22. eod. **S**uper eo, quod fr. t. nos consulere voluit, ut quia tota fere provincia Compostell. de novo est ad jurisdictionem ecclesiæ tuæ conversa, qualiter tibi provinciam, vel partem provincie visitanti obsequi debeat, & servire, nec non & in procuracionibus providere, te instruere dignaremur, fr. t. duximus respondendum, quod illud observare tenetur, quod in vicinis provinciis observatur.

TITULUS XXXVIII.
NE CLERICI, VEL MONACHI
SÆCULARIBUS NEGOTIIS
SE IMMISCEANT.

CAPUT I.

Idem magistro, & fratribus militiae
templi in Italia constitutis.

De jud. c. 16. **C**UM deputati sitis obsequio Jesu Christi, qui cum justus sit justitiam diligit, & æquitatem conspicit vultus ejus, indemnitatibus vestris paterna tenemur sollicitudine providere, ne pro eo, quod operibus pietatis, iuranditis, læsionem in vestra justitia subeatis. Accepimus siquidem, quod quidam tam sæculares, quam eccle-

siastici judices in Italia illos, quos habetis in vestris domibus præceptores, in causis ad prosequendam suam justitiam non admittant, tamquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam gerere, qui pacificis decreverunt studiis inhærere, illud allegantes in repulsionem ipsorum, quod eorum ipsis generatio non est nota, qui undecumque locorum venerint, gratia divina vocati, dum laudabiliter exequentur officium sui ordinis, ex superhabundanti requiritur suæ notationis. Ea propter dil. fil. in Christo vestris postulationibus annuentes, ne quis in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo, & respondendo super hujusmodi occasione repellat, auctoritate præsentium inhibemus.

CAPUT II.

Idem Spoletan. Episcopo.

SUam ad nos G. & A. Rectores clericorum De poenis c. 9. plebanatus sancti Fortunati querimoniam transmiserunt; quod cum tibi essent in XL. libris per quoddam arbitrium condemnati, essetque ipsis poena xxx. librarum apposita, nisi prætaxatas libras XL. tibi solverent in termino constituto; tandem xxxiii. in ipso termino persolutis, occasione septem residuarum librarum a nobis quasdam litteras veritate tacita impetrasti, quibus obtinuisti eos in præfatis xxx. lib. tibi per dil. fil. Paulum subd. nostrum delegatum judicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum pontificalis modestiæ oblivisci, ut inhonestis quæstibus anhelando, desideres cum aliena jactura ditari: fr. t. per Ap. sed. mand. quatenus prædictarum librarum solutione contentus, super poena xxx. lib. memoratos rectores decetero non præsumas molestare, sicut per dil. fil. n. G. sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum Card. fuit sententialiter diffinitum.

CAPUT III.

Idem Compostell. Archiepiscopo.

EX parte tua fuit propositum coram nobis, De possu- land. c. 2. quod quidam canonici regulares, ut se forte in jure peritos valeant demonstrare, ac extra claustrum materiam habeant evagandi, non solum in ecclesiasticis, verum etiam in forensibus causis præsumunt advocati officium exercere; cumque obiiciatur eisdem, quod juxta canonicas sanctiones non debent esse forensis, vel ecclesiastici negotii susceptores, vel executores etiam, nisi forte id monasterii exposcat utilitas, Abbate nihilominus imperante, ipsi ad suam proponunt insolentiam excusandam, quod capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis, non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Unde nos consulere voluisti, utrum tales sint ad patrociniæ admittendi. Ad quod dil. t. t. respondemus; quod idem iudicium de canonicis regularibus, quod de monachis, quantum ad supradicta credimus observandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

LI-

LIBER QUARTUS.

TITULUS I.
DE SPONSALIB. ET MATRIMONIIS.
CAPUT I.*Idem Ferent. Episcopo.*De sponsal.
c. 22.

Sicut ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem se in conjugem ducturum, in manus patris ejusdem P. jurantis quod eam ipsi traderet in uxorem proprio juramento firmarit, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quominus inter eos matrimonialis sollemnitas sit secuta: quattuor postmodum, vel quinque annis elapsis, idem L. E. per verba de præsentibus, ut ejus consanguinei asserunt, desponsavit, propter quod frater prædictæ P. suam deposuit in tua præsentibus quæstionem. Quia vero quid super his agendum sit, nostro responso postulas edoceri; fraternitati tuæ respondemus, quod si tibi confiterit, quod idem L. P. mulierem per verba de futuro, E. vero per verba desponsaverat de præsentibus, imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit, nisi forsan in juramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in uxorem, præfixit, nec per eum steterit, quin ad statutum terminum matrimonium consumaverit, secundum contractum legitimum judices, & ad illud servandum eum, si opus fuerit, per cens. eccles. ecclesiastica districtione compellas, nisi forsan aliud quid obstitit, quod ipsum debeat impedire. Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum utraque contraxit, juramentum primum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas, & de secundo ei poenitentia injungatur. Quod si de his tibi non constet ad plenum, tamdiu adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficientius instruaris. Quod enim in attestacionibus, quas ad sed. Ap. destinasti, de compaternitate habetur, non facit ad causam, cum neutra contrahentium sit illa persona, qua mediante inter parentes eorum compaternitas est contracta.

CAPUT II.

Idem Marsicano Episcopo.

Non pontur.

Significasti nobis per litteras tuas, quod, cum B. vir O. mulierem prius carnaliter cognitam desponsasset, & eam postmodum non cognovit, immo ipsa ad partes alias transeunte, sibi aliam copulavit, ex qua filios, & filias jam suscepit. Unde quia eadem O. ad te reversa, vel virum ipsum sibi restitui postulat, vel alii dari licentiam contrahendi, & tu quid super his fieri debeat, nostris quæris litteris edoceri. Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si dictus vir eam per verba de præsentibus desponsavit, ad eam cogendus est de jure redire. Quod si forsan in desponsatione ipsius verbis usus est de futuro, imposita utique poenitentia de fide mentita, mulieri eidem nubendi, cui voluerit in domino, tribuas liberam facultatem.

CAPUT III.

Idem Arclaten. Archiepiscopo.

c. 23. eod.

CUM apud sedem Apost. cui licet immeriti

præsidemus, totius ecclesiasticæ disciplinæ resideat magistratus, dignum, & consonum est rationi, ut quotiens circa negotia varia & diversa, quidquid dubitationis emerferit, ad ipsius judicium recurratur, quæ disponente domino inter omnes ecclesias obtinere meruit principatum. Sane consulisti per nuntios, & litteras tuas, utrum mutus, & surdus alicui possit matrimonialiter copulari. Ad quod fr. tuæ t. respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus eorum, de quorum quarumcumque (1) conjunctionibus agitur, videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari; quod cum verbis non potest, signis valeat declarare.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Vercellen.

Dilectus fil. R. miles Alexandrinus proposuit coram nobis, quod Opizoni Lancanvenda Rufinam filiam suam matrimonialiter copulavit ignorans, quod Opizo esset furiosus. Unde humiliter postulavit a nobis, ut tam eidem, quam ipsius filia consulere dignaremur, cum eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus non potuit intervenire consensus. Quocirca fr. t. per Ap. sed. mand. quat. inquisita plenius veritate, si rem noveris ita esse, præfatas personas cures sublata appell. diffugio ab invicem separare.

CAPUT V.

Idem Episcopo Bricien.

TUÆ fraternitatis, & infra. Postulasti insuper edoceri, utrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur, cum ab aliquibus dubitetur spirituale contrahi solis verbis. Nos igitur inquisitioni tuæ t. respondemus, quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum, sed necessaria sunt, quantum ad ecclesiam, verba consensus exprimentia de præsentibus. Nam & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuū sine verbis, & pueri, & ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minime consentire.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAPUT I.

Idem Corrado, & Petro quondam filiis Malebrance.

AD dissolvendum, quod factum fuerat inter I. filium nobilis viri L. & S. filiam quondam M. super matrimonio contrahendo in nostra & fr. n. præsentibus, fuit ex parte vestra propositum; quod cum dicta puella nondum ad septennium, pervenisset, cum ipsa nec matrimonium contrahi nec sponsalia potuerunt, defuit etiam consanguineorum assensus, qui præcipue sunt in talibus requi-

[1] Quarumque, forte.

quirendi. Quod si & ætas sufficiens extitisset, & consanguineorum extitisset assensus, personæ tamen non sunt legitimæ ad matrimonium contrahendum, linea consanguinitatis obstante. Accusatione vero super consanguinitate proposita, & tam ex parte invenis, quam ex parte puellæ consanguinitatis gradibus computatis, cum eam vellet idoneis testibus comprobare, præfatus L. multas exceptiones proposuit, per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter removere. Cumque super exceptionibus ipsis fuisset utrimque diutius disputatum, auditis, & intellectis quæcumque fuerint hinc inde proposita, de con. fratrum n. interloquendo pronuntiavimus inter dictos juvenem, & puellam, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta, cum constet puellam nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset, quod legitime posset accusari; denuntiari tamen poterat consanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denuntiationem ergo legitime probandam festum omnium sanctorum proximo vereturum pro termino assignamus, salvo exceptionibus non solum propositis, sed etiam proponendis. Ne vero quidquam interim in puellam attemptetur, auctoritate Ap. interdiximus firmiter, ut in ipso negotio de novo non procedatur ulterius donec, vel a denuntiatione cessetur, vel denuntiatione probata ordine judiciario procedatur, quod si contra interdictum nostrum in præjudicium ipsius aliquid fuerit attemptatum, illud irritum esse decernimus, & inane, & viribus omnino carere.

CAPUT II.

Idem Episcopo Albertaden.

c. ult. eod. **T**UÆ nobis exhibitæ litteræ continebant, quod quidam vir nobilis suam filiam circiter XII. annos habentem cuidam viro nobili desponsavit, qui subarravit eandem consensu mutuo accedente, sed nuptiis aliquantulum prorogatis, pater puellæ viam universæ carnis est ingressus. Eo autem rebus humanis exempto, puellæ avunculus supradictæ ipsam alteri matrimonio copulavit, & ille, qui prius desponsaverat eandem, cum ipsius matre contraxit. Tuus autem prædecessor attendens, quod cum ea non poterat permanere, cujus filiam legitime desponsarat, inter eos sententiam divortii promulgavit. Postmodum vero mortuo viro secundo, qui supradictam puellam duxerat in uxorem, ipsa se tertio copulavit illo vivente, qui prius desponsaverat eandem. Ceterum tam ipsa, quam vir idem te duxerunt humiliter consulendum, utrum licite valeant commorari. Tu vero deliberatione habita respondisti, quod sponso primo vivente alteri non potuit legitime copulari: sed quia tua ecclesia postulavit, uti super hoc Apost. sed. consilio (1) procedere distulisti, nobis humiliter supplicans, ut super hoc tibi rescribere dignaremur. Quia vero super ea, quæ superius sunt expressa, nobis non potuit pro certo constare cujus ætatis esset puella, cum primo viro extitit desponsata, cum dicatur, quod circiter XII. annos habebat, utrum ne prudentia

tunc in illa suppleret ætatem: scilicet t. r. respondemus, quod si puella tunc nubilis erat ætatis, & inter eam, & primum virum legitimus intervenit de præsentis consensus, absque dubio inter eos erat legitimum matrimonium contractum, etsi carnalis commixtio non fuerit subsecuta. Si vero puella nubilis non erat ætatis, cum sæpefatus vir desponsavit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta sunt, quamvis ab ipso viro eadem puella fuerit subarrata. Quocirca si juxta primum modum matrimonium cum illo contraxit, eo vivente non potuit rite cum alio fœdus contrahere conjugale. Quod si juxta modum secundum sponsalia solummodo contracta fuerunt, conjugium, quod inter illam, & alium extitit celebratum, debet reputari legitimum, dummodo aliud canonicum non obstet.

TITULUS III.
DE SPONSA DUORUM.

CAPUT I.

Idem Mutin. Episcopo.

TUas dudum, &c. De consuetudine, quæ diu in Mutin. obtinuit civitate, ut si quis juret aliquam, & citra carnis copula desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiam cognovisset, primo cognita adjudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata, & infra. Ne vero turpis sit pars, quæ suo non congruit universo, & ecclesia Mutin. teneat humiliter, & observet, quod beati Petri sedem, & suam metropolim sequi viderit, & docere, in matrimoniis decetero contrahendis, illud te volumus observare, ut postquam inter legitimas personas consensus legitimus intervenit de præsentis, qui sufficit in talibus juxta canonicas sanctiones, etsi solus defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, etsi personæ junctæ legitime cum aliis postea de facto contrahant, quod prius de jure factum fuerit, non poterit irritari.

De spons.
duor. c. ult.

TITULUS IV.
DE CONDICIONIBUS APPOSITIS IN
DESPONSATIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Marsicano Episcopo.

PER tuas nobis litteras intimasti, quod cum in præsentia tua quædam mulier Pacifica nomine quendam nomine Nicolaum postularet in virum, asserens inter se mutuum de præsentis consensum, & carnalem copulam accessisse, vir ipse, quamvis contracta sponsalia, & carnis copulam non negaret, assererat se tamen illam in uxorem ducere non teneri, quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerant conditione contracta, si videl. pater ejus, & patruus sponsalibus consentirent, sed ipsi quam cito noverint, & sponso contradixerint, & sponsæ, quod idem vir idoneis nitebatur testibus comprobare. Verum mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab utroque sub conditione præscripta, non tamen sibi fuerat a patre viri, vel patruo aliquando contradictum, & ante tempus contradictionis expressum

De cond.
appos. c. 6.

(1) *Consuleres, scribo.*

a testibus & post illud dicebat inter se carnalem copulam accessisse. Addebat præterea, quod licet a principio condicionaliter contraxissent, temporis tamen processu sine conditionis adjectione pure in matrimonium consenserunt, & hoc assererat se testibus probaturam. Receptis itaque testibus partis utriusque cum attestations mulieris coram te, præsentibus duobus examinadoribus faceres publicari, testes ipsi dixerunt, quod dicta, quæ legebantur, non dixerant, & quæ deposuerant, scripta non erant, sed ab uno examinadorum tunc contra eos fuit fortiter obviatum, & ob hoc mulier postulabat, ut iidem testes, vel alii super eisdem capitulis iterum audirentur. Tu autem hac novitate commotus sequentem diem partibus præfixisti, quibus in tua præsentia constitutis, omnes examinadores convocati iussisti, sub interminatione anathematis illos obtestans, ut dicerent, si essent illæ veræ attestations, quibus obviaverant testes. Qui continuo alias attestations in medium produxerunt, quibus cum per advocatum viri fuisset objectum, sicut prioribus fuerat attestationsibus obviatum, post allegationes multiplices, secundæ attestations a partibus admittæ fuerunt, & cum attestationsibus viri postea publicatæ. Porro mulier illi præcipue articulo insistebat, quod ante renuntiationem sponsalium, & post idem vir carnaliter eam cognoverat, & ex ea filiam procrearat, quod proprio nitentur ostendere juramento. Quia vero super his opiniones non solum varias, sed contrarias accepisti, ad magistratum sedis Apostolicæ recurrens humiliter postulasti, quid sentiendum sit in talibus edoceri. Nos autem inspectis attestationsibus admittis a partibus, quas nobis tuis misisti litteris introclusas, consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum liquido constet per confessionem tam viri, quam mulieris, * quod post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio, quod præsumendum est vehementer, quia videtur a conditione interposita recessisse. Nam etsi probatum sit utrimque per testes, quod postquam pater, & patruus viri contradixere sponsalibus, idem mulierem illam carnali commixtione cognovit, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognovisset eandem, pater ejus, & patruus contradicere curavissent.

TITULUS V.
QUI VOVENTES MATRIMONIUM
CONTRAHERE POSSUNT.

CAPUT I.

Idem Ulysbulen. (1) Colimbrien. Episcopis.
In sinuante I. nobili muliere nostro est Apostolati referatum, quod dudum puella in annis teneris constituta, M. Sancii accepit in virum, qui ab inimicis crucis Christi fuit paulo post tempore interfectus, post cujus obitum a quibusdam curialibus fuit Regi Legion. pro relicta copula supplicatum. Quod cum ad sanguineorum ejus notitiam pervenisset, ut maritum acciperet, ei sub attestations Regia suggererunt. Ipsa vero

(1) *Ulysbonen. scribo.*

quod tunc nollet nubere protestante, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis, hoc autem in manibus cujusdam de fratribus sancti Augustini eo fecit adjecto tenore, ut in domo propria cum omni sua substantia remaneret. Sane in ejusdem ordinis habitum biennio post remansit, licet id se invitam fecisse asserat, & coactam, tam metu Regio, quam parentum. Post hæc eidem Regi, quod fecerat, indicavit, quod approbans vetuit, ne quis ea nolente domum intraret ipsius, vel exinde aliquid asportaret. Interim vero tempore modico elabente, P. curialis Regias litteras secum portans, & F. Fernandi dictæ mulieris domum intrantes, ut ipse P. vi saltem eam duceret in uxorem, acceperunt ab ipsa, quod si eam idem P. duceret in uxorem, ipsius manibus interiret. Post hæc vero dimissis domo, & omnibus, quæ habebat in domo cujusdam Judæi per tres, in ecclesia vero sanctæ Mariæ de * Vuciga per sex latuit septimanas, ita quod exinde propter necessitates humanas etiam egredi non audieret. Tandem se coactam videns, & omnibus desitutam, & attendens nihilominus, quod invita votum emisit, eo dimisso, de parentum consilio P. Michaelis publice fuerit matrimonialiter copulata, de qua quattuor sustulit filios tempore procedente. Verum quia salutem animæ desiderat omnibus anteferre, ac metuens, quod hujusmodi conjunctio licita non existat, quid super his teneri debeat, edoceri responso nostro suppliciter postulavit. Nos ergo attendentes, quod in emissionem voti, quæ præcessit, nulla, vel modica coactio adfuisset, quam patientia, & perseverantia sequentis temporis penitus profugavit, & quod sequens conjunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta, f. v. per Ap. sed. mand. quat. inquit diligentius veritate, si præmissis veritas suffragatur, præfatam feminam ad male dimissum religionis habitum resumendum, & * reservandum, quod vovit, monere, ac inducere procuretis, etsi opus fuerit, per cens. ec. coercere.

TITULUS VI.
DE EO, QUI DUXIT IN MATRIMONIUM
EAM, QUAM PRIUS POLLUIT PER ADULTERIUM.

CAPUT I.

Idem Capitulo Spoletano.

Significastis nobis per litteras vestras, quod cum P. civis Spoletanus quandam mulierem duxisset legitime in uxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæsit, & cum ab ejus contubernio ad torum non posset legitimum revocari, vos in eum excommunicationis sententiam protulistis. Verum, cum medio tempore uxor ipsius esset viam universæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsavit, propter quod a nobis requiritis, quid sit vobis in hoc articulo faciendum. Nos igitur inquisitioni vestræ secundum formam canonicam respondentes, dis. v. per Ap. sed. mand. quat. nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris fuerit machinatus, vel ea vivente sibi fidem de-

* *Veiga.*

* *servandum.*

De eo, qui duxit. c. 6.

Qui cler. vel vov. c. ult.

dederint de matrimonio contrahendo, matrimonium illud legitimum iudices, excommunicato munus absolutionis, si petierit, juxta formam ecclesie impensurus.

CAPUT II.

Idem Messan. capitulo.

cap. 7. e.

Veniens ad presentiam nostram G. laicus lator presentium humili nobis insinuatione monstravit, quod cum olim in civitate Lemovicen. quandam sibi matrimonialiter copulasset, & per biennium cohabitasset eidem, ab ea demum animi levitate recessit; cumque per saculum evagando, Messanam advenerit, ibidem M. mulierem inciam penitus, quod idem G. aliam haberet uxorem, sibi sollempniter copulavit, ex qua duos filios dinoscitur suscepisse. Verum, cum eidem in poenitentia fuisset injunctum, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipse propter hoc in suam patriam rediisset, uxorem suam inveniens carnis debita perfolvitse, ad Messanam rediit civitatem, & supradictae M. tamquam legitimae cohabitavit uxori. Nunc autem impositam sibi pro priori excessu poenitentiam agens, humiliter, & devote cohabitandi eidem M. a nobis licentiam postulavit. Licet autem praefatus G. vivente legitima conjugee praedictae M. sibi copulare nequiverit in uxorem, quia tamen uxore defuncta, utpote, a lege ipsius solutus, in eandem M. de novo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non praestiterit fidem adulterae, vel machinatus fuerit in mortem uxoris: mandamus quat. si praemissis veritas suffragatur, eundem G. ut supradictae M. affectu adhaereat conjugali, sub. cujusc. contradict. & ap. ob. licentiam concedatis, non permittentes eundem super hoc ab aliquibus indebite molestari.

TITULUS VII.

DE CONJUGIO SERVORUM, ET IMPARI CONDICIONE.

CAPUT I.

Idem Rateburgen. Episcopo.

De conjug. serv. c. ult.

AD nostram noveris audientiam pervenisse, quod dil. f. n. G. tt. sanctae Mariae trans Tiberim presbyter Card. Ap. sed. Legatus dil. filium nobilem virum R. militem a muliere quadam propter condicionis separavit errorem. Ideoque fr. t. per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquiras super his diligentius veritatem, & si tibi constiterit, quod miles ipse ignoranter contraxerit cum ancilla, ita quod postquam intellexerit condicionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem, propter quod a Card. eodem ab ejus fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam concedas auctoritate Ap. facultatem.

TITULUS VIII.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

CAPUT I.

Idem Episcopo Linconien. & Decano de Huntredune.

De cogn. spir. c. 6.

Veniens ad Ap. sed. E. Anglicus natione, nobis exposuit, quod cum olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhaesisset, quam

Tom. IV.

(1) Hereforden. forte. (2) Al. illum.

quidam alius ante cognoverat, de consilio matris suae factum est, ut eadem mulier filium, quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte levaret ad suspicionem, & infamiam utriusque delendam. Deinde vero cum * in ejus amorem vehementius * *ejus in.* exarderet, absque consilio amicorum eam clanculo desponsavit. Cumque prolem ex ea procreare non posset, & increpationes a patre suo gravissimas sustineret, quod eam desponsando deliquerat revolvens in animo, ipsa dimissa causa orationis Hierosolymam est profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis prolem eam suscepisse de alio invenisset, ei noluit adherere, sed propter adulterium, quod commississe taliter videbatur, ea omnino dimissa, ad longinquam se transferens regionem, & ad Egubin. tandem veniens civitatem, quandam ibidem cum terra competentem, & dote decenti sibi matrimonialiter copulavit, de qua prolem se confessus est suscepisse. Eapropter fr. v. per A. sed. mand. quat. super his diligentius inquiratis veritatem, & si primam mulierem praedicti viri filium de sacro fonte levasse constiterit, antequam eam desponsasset in uxorem, inter eos divortium app. postposita celebrantes, rei processum nobis per litteras vestras fideliter exponatis, ut an cum secunda legitime valeat commorari, veritate cognita discernere valeamus.

CAPUT II.

Idem magistro S. de Melun. canonico Hereforden. (1)

TUA nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem filiam compatris sui, vel commatris procedente tempore sibi possit matrimonialiter copulare: & si cum ea contraxerit, & pluribus annis simul permanerint, an postea debeant separari. Quasivisti etiam, an conscii talis matrimonii teneantur illud (2. in publico accusare. Super quo disp. t. duximus respondendum quod hujusmodi personae matrimonium non possunt contrahere, & si contraxerint, de juris rigore possunt adinvicem separari, & qui contractum sciverunt, debent illud ecclesiae nuntiare.

e. 7. eod.

TITULUS IX.

DE EO, QUI COGNOVIT CONSANGUINEAM UXORIS SUAE, VEL SPONSAE.

CAPUT I.

Idem Praeposito S. Mariae Madeburgen.

Discretionem tuam in Domino commendamus, quod in iis, quae dubia reputas, vel obicura, sed. consulis Ap. ut in eis procedas auctoritate ipsius decetero. Sane in audientia nostra fuit ex parte tua propositum, quod quidam cum muliere quadam legitime per verba de presenti contraxit, quam postmodum a se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit in quantum potuit renitentem. Ille vero cum ipsa licet invita matrimonialia sollempnia celebravit, sed mulier quam citius fuit reddita libertati, a fugit ab eo, & se priori viro restitui cum instantia postulavit. Nos igitur inquisitioni tuae respondemus, quod & viro pro tam turpi facinore quamvis gravis est poenitent-

De eo, qui cogn. c. 6.

B b b b

ten-

tentia injungenda, & mulier ipsa propter publicam honestatem est commonenda sollicitè, ut nec primum repetat, cujus consanguineus eam licet invitam cognovit, nec redeat ad secundam, cui non potest propter reatum adulterii commisceri, sed in continentia maneat, donec prior fuerit viâ universæ carnis ingressus. Quod si forsitan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipsam & maritali eam affectione tractare, cum adulterium ei non possit obiicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam. Nam etsi secundum evangelicam veritatem nunquam, nisi propter fornicationis causam, aut vir uxorem, aut uxor possit dimittere virum, non tamen semper propter causam eandem, vel uxor virum, vel vir dimittere potest uxorem, cum possit exceptione, vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, quæ post contractum legitime matrimonium inter virum, & uxorem inique contrahitur, ei debet obiici, quæ hujus iniquitatis particeps non existit, cum suo jure non debeat sine culpa sua privari. Quamquam a quodam prædecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, utrum videlicet adulterium, vel incestus, manifestum fuerit, an occultum; aliis asserentibus inter gradum proximum, vel remotum esse potius distinguendum.

CAPUT II.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

c. 7. eod.

Fraternitati tuæ super tribus capitulis sedem Apost. consulenti, ad cujus consilium est in rebus dubiis a cunctis fidelibus recurendum, scriptis præsentibus respondemus: in primo divortii sententiam approbantes, quam in eum canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cujus antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinaria libidine nocetur polluisse.

CAPUT III.

Idem Episcopo Graden.

c. 8. eod.

EX litteris tuæ fraternitatis accepimus, & G. lator earundem nobis aperta confessione monstravit, quod matrem cujusdam puellæ, quæ infra nubiles annos desponsaverat in uxorem, carnaliter cognovit, & postmodum carnali commixtione puellam tractavit adulteram. Unde ipsius viri animæ provideri humiliter postulasti: utrum mulieri ad secundas nuptias ipsa vivente liceat convolare, cum hoc factum publicum, & notorium habeatur. Nos autem eidem viro pœnitentiam injungi fecimus pro peccato, consultationi tuæ taliter respondentēs quod si ita res se habet, eis adinvicem separatis, mulier alteri viro non nubat, si postquam novit viri, & matris delictum ei non erubuit commisceri; vir etiam, & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias convolare, sed semper continentiam fervare tenentur, & enorme deflere delictum, quod ex tam nefanda libidine contraxerunt, præsertim, si circa personas hujusmodi de lapsu carnis minime timeatur.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Galburgen.

c. 9. eod.

Veniens ad Ap. sed. C. laicus lator præsentii

(1) Tyren, forte.

humili nobis confessione monstravit, quod cum olim tempore infantia suæ, de consilio amicorum, quandam puellam se ducturum juraverit in uxorem, quam cito ad legitimam pervenisset ætatem, pater puellæ * consideratione hujusmodi fidejussorem obligatione hinc inde firmata, eum in propria domo recepit, eum simul nutriens cum puella. Deinde vero ex conversatione diutina, totius domus familiaritatem adeptus, sorori puellæ, cui se juraverat fore maritum, instinctu generis seductoris humani, carnaliter se conjunxit. Adveniente autem ætate, quia, quod juraverat, poterat adimplere, amici sui ejus excelsus ignari, pro adimplendo matrimonio institerunt, qui confcius eorum, quæ fecerat, quibusdam ex ipsis quod cum sorore puellæ commiserat, enarravit, sed illis nequaquam credentibus verbis ejus, & graviter increpantibus eum, ille illorum victus consilio, quam juraverat, in uxorem accepit, & nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat utramque. Verum, licet ipse in præsentia tua super hoc fuerit accusatus, convinci tamen non potuit, nec voluit suum confiteri delictum; nunc autem reversus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi, ne tamquam equus, & mulus, quibus non est intellectus, errare in animæ suæ periculum videatur. Cum igitur non tantum a malo, sed etiam ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, fr. t. per Ap. sed. mand. quat. prædicto C. pro hujusmodi enormitatis excessu, injuncta ei pœnitentia competenti, consulas ei, monens illum salubriter, & inducens, ut decetero abstineat ab utraque.

* confederazione.

TITULUS X.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE, ET PUBLICÆ HONESTATIS JUSTITIA.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo, & Capitulo Titiven. [1]

DE infidelibus ad fidem conversis nos consulere voluisti, utrum si ante conversionem suam, secundum legis veteris instituta, vel traditiones suas circa gradus consanguinitatis a canone denotatos conjuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur devotioni vestræ duximus respondendum, quod matrimonium sic ante conversionem contractum, non est post baptismi lavacrum separandum, cum a Judæis dominus requisitus, si licet uxorem ex qualicumque causa dimittere, ipsis respondit, quos Deus conjunxit, homo non separet, per hoc innuens matrimonium esse inter eos.

De conf. & aff. c. 4.

CAPUT II.

Idem Rosanen. Archiepiscopo.

Quod super iis articulis, qui tibi aliquam dubitationem inducunt, nostrum ducis consilium requirendum, & ad ea exequenda, quæ officium postulant pastorale, Ap. sed. procuras auxilium invocare, sollicitudinem tuam dignis in domino laudibus commendamus, & postulationibus tuis grato animo respondemus. Significasti siquidem

cap. 5. eod.

dem

dem nobis, quod in dicecesi tua pater, & filius matrem, & filiam, duo cognati duas cognatas, avunculus, & nepos duas sorores ducunt in conjuges, maritus, & uxor simul baptizant puerum alienum. Quidam præterea tuæ dicec. infra tertium, & septimum gradum consanguinitatis se contingentes adinvicem, matrimonium contrahunt, hoc sibi licere de antiqua consuetudine asserentes. Super eo igitur, quod pater, & filius cum matre, & filia, duo cognati cum duabus cognatis, avunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen viri, & consanguineos uxoris, ex eorundem scilicet viri, & uxoris conjugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri, & infra. Item cum in sacris canonibus gradus sint consanguinitatis distincti, & per eosdem inhibitus, ut nullus infra septimum gradum se consanguinitatis linea contingentem sibi audeat matrimonium copulare, ne infra gradus eosdem contrahant, debes publice inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela.

CAPUT III.

Idem Episcopo Brien. †

De eo, qui cog. c. 10.

TUÆ fraternitatis devotio postulavit per se. Ap. edoceri, utrum is, qui cum sorore legitime conjugis fornicatur, cum uxore possit postmodum commorari, & exigere debitum, ac solvere requisitus, vel propter hoc debeat matrimonium separari. Nos igitur inquisitioni tuæ breviter duximus respondendum, quod, ut a commixtione viri ablineat propter publicam honestatem, & in continentia maneat, donec vir viam universæ carnis ingressus fuerit, uxor diligentius est commonenda. Quod si forte commonitioni parere recusans, talis fuerit, ut de lapsu timeatur ipsius, vir ejus poterit, & debet, tamen cum Dei timore, debitum ei solvere conjugale, cum affinitas post matrimonium inique contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit. Unde jure suo non debet sine culpa privari.

CAPUT IV.

Idem Lundenen. Archiepiscopo.

Non ponitur.

TUÆ discretionis prudentiam, & infra. Ceterum in quarta, quam nobis consultationem fecisti, quid tibi faciendum existat, de iis, qui matrimonio jam contracto, soboleque suscepta in VI. consanguinitatis gradu inveniri fuerint se adinvicem attinere, taliter respondemus, quod cum * Judæis expedire, & dissimulare poteris taliter copulatos, maxime qui diu pacifice commanserunt.

* videris, Cujac.

TITULUS XI.

DE IMPOTENTIA COEUNDI.

CAPUT I.

Idem Episcopo Alisiodoren.

De frigid. c. 6.

Fraternitatis tuæ litteras recepimus continentem, quod Odeardis mulier cuidam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos an-

nos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci, licet autem per Archipresbyterum tuum super hoc fuisset edoctus; volens tamen super hoc habere certitudinem plenior, quasdam matronas suæ parochiæ providas, & honestas ad tuam præsentiam evocasti, districtè illis injungens sub periculo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea esset ad viriles amplexus, quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem mulier numquam poterat esse mater, aut conjux, tamquam cui naturale deerat instrumentum. Unde inter ipsam, & virum illum divortium celebrasti, mulierem ipsam inducens, ut ad aliquam religionem se transferret perpetuam continentiam servatura; viro autem licentiam tribuisti, ut uxorem duceret in nomine domini, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier eadem invenit, qui seras hujusmodi referavit, abiiciens continentiam, quam promisit, & quæ alium virum habuerat, W. latori præsentium supernupsit, pro quibus humiliter supplicasti, ut cum eis misericorditer ageremus. Quamvis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam servaturam, utrum vid. simplici verbo, an voto sollemni, utrumve ad religionem transierit, ut promisit, an contra promissionem in domo remanserit, & qualiter seras illas fecerit referari, utrum videl. artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo. Nos vero perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri, sententiam divortii per errorem, licet probabilem novimus esse prolatam, cum pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur, & ideo inter primam mulierem, & primum virum dicimus matrimonium extitisse; quare inter ipsam, & præfatum W. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus ab invicem separari, & si prædicta mulier ad religionem transiit, sicut asseritur promississe, primus vir, qui non cognovit eandem, cum ea remaneat, cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit: alioquin idem vir, dimissa ea, quam postea superduxit, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit, nisi se voto mulier illa constrinxerit ad continentiam observandam; ut intelligantur per hoc cum præfato W. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario modo alii viro immiscuerit, ut primus idem vir prætextu fornicationis, quam commiserat, ejus consortium declinaret. Nam si tantum simplici verbo promisit se continentiam servaturam, & postea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato W. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fornicaretur cum illo, sed a modo non debet cum illo aliquatenus remanere. Per hoc autem, quæstionem illam noveris esse solutam, qua quæritur, utrum ea, quæ adeo arta est, ut nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solum modo levis, sed forte tam gravis, ut ex ea mortis periculum timeatur, ad

matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Similiter illa, quæ viro, cui nupserat, adeo arcta est, ut nunquam ab eo valeat deflorari, si ab eo per iudicium ecclesiæ separata nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem usum secundi reddatur etiam apta primo, utrum debeat ad eum redire, cum quo prius tædus iniverat conjugale. De talibus autem non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Tu ergo secundum quod superius est distinctum, facias, quod decrevimus, per cens. eccl. app. rem. firmiter observari.

TITULUS XII.
QUI FILII SUNT LEGITIMI.
CAPUT I.

Idem Hydruntinen. Archiepiscopo.

Qui fil. sint legit. c. 17.

PER tuas nobis litteras intimasti, quod R. ex muliere quadam, quam secundum opinionem majoris partis vicinæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post etiam aliam ea defuncta duxit in uxorem; & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulavit; processu vero temporis idem R. in præsentia multorum firmavit proprio juramento, quod eam, quæ habere usus fuerat concubinam, prius afflaverat in uxorem, quam ex ea filium genuisset, & P. cum post juramentum illud per vi. annos, & ultra vixisset, dum ageret in extremis, cum quem ex ea susceperat, filium legitimum appellavit, & heredem instituit in testamento. Cum autem tuæ fuisset inquisitioni, & decisioni commissum, an filius sic susceptus legitimus esset, heres ipsius R. & ad ejus patrimonium admittendus, tu propter id, quod ex quadam decretali bonæ mem. Alex. PP. prædecessoris nostri statutum esse super hoc verbo viri, & mulieris, credebas, testes a filio ejusdem R. productos provide suscepisti, quibus legitime comprobavit prædictum R. matrem suam in capella sancti Sergii affidasse, propter quod eum ipsius R. heredem esse legitimum judicasti. Nos igitur attendentes, quod plus est, quod agitur in veritate, quam quod simulate concipitur, licet dictus R. cum ea dimissa, quæ ut concubinam habuerat, ad alia vota transiit, videatur ex ipso facto, quod matrimonium inter eos celebratum fuerit, denegasse, quia tamen desponsatio per testes legitimos approbata, eos matrimonialiter fuisse conjunctos ostendit; siue desponsatio ipsa fuit de præsentis, ut per consensum legitimum, & verbis de præsentis expressum copula matrimonii inter eos fuit celebrata, non tam decretali prædecess. nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, & sententiam tuam auctoritate ap. confirmamus, & præsentis conscripti patrocinio communitus; auctoritate tibi præsentiam injungentes, ut sententiam ipsam facias mod. præmissa per cens. eccles. inviolabiliter observari.

CAPUT II.

Idem nobili viro W. montis Pefulani.

e. 13. eod.

PER venerabilem fratrem nostrum Arelaten. Archiepiscopum ad sed. Ap. accedentem no-

(1) Magalon. supra.

bis tua humilitas supplicavit, ut filios tuos titulo legitimationis decorare dignaremur, quatenus eis quominus tibi succederent, natalium objectio non noceret. Quod autem super hoc Ap. sed. plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod cum diversis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensavit, sic ad actus spirituales illos legitimans, ut possint in Episcopos promoveri, similis creditur, & probabilis reputatur, ut eos ad actus legitime valeat sæculares præsertim, si præter Rom. Pont. inter homines superiorem alium non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem, quia cum major in spiritualibus tam providentia, quam auctoritas, & idoneitas requiratur, quod in majori conceditur, licitum esse videtur etiam in minori: per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, quod aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a paterna potestate. Præterea si etiam simplex Episcopus sciens servum alterius in Episcopum ordinaret, licet ordinator satisfacere domino juxta formam canonicam teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet servitutis. Videtur siquidem monstruosum, ut qui legitimus ad spirituales fieret adiones, circa sæculares actus illegitimus remaneret. Unde cum quo in spiritualibus dispensatur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum, id autem in patrimonio beati Petri libere potest Ap. sed. in quo & summi Principis exequitur potestatem. Cum ergo videatur ex his legitimandi auctoritas non tantum in temporalibus, sed in spiritualibus, & penes Rom. ecclesiam residere, ut super hoc filiis tuis gratiam faceremus ob tua, & progenitorum tuorum merita, qui semper in protectione sed. Ap. persististi, humiliter ex parte tua idem Archiepiscopus requirebat. Videbatur autem eo trahere majorem audaciam postulandi, quod non longe petere cogebatur exemplum. Sed in favorem petitionis hujusmodi quod nos ipsos in causa simili fecisse dicebat, poterat allegare. Cum enim Karissimus in Christo filius noster Ph. Rex Francorum Illustris Karissimam in Christo filiam nostram I. Francorum Reginam Illustram dimiserit, & ex alia postmodum superducta pueram suscepit, & puellam & tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti, sicut cum filiis Regis ejusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate sed. Ap. dispensandum, præsertim, cum major id necessitas suaderet, & tu nobis specialius sis subjectus. Siquidem Rex Francorum, ex inclitæ recordationis Regina Francorum olim legitimum suscepit heredem, qui ei optatur, & creditur in Regni folio successurus, tu vero ex legitima conjugate masculinum non habens heredem, qui tibi in devotione nostra, & propria hereditate succedat. Insuper cum Rex ipse in spiritualibus nobis subiaceat, tu nobis & in spiritualibus, & temporalibus es subjectus, cum partem terræ tuæ ab ecclesia Magalon. possideas, quam ipsa per sed. Ap. temporaliter recognoscit, quia Magdalon. (1) ecclesia mediante nobis idem Archiepiscopus asserbat

te

te temporaliter subjacere. Verum, si veritas diligenter inspicitur, non similis res, sed valde dissimilis invenitur. Nam Rex ipse, a prædicta Regina per bon. mem. Remen. Archiepiscopum Ap. sed. Leg. fuit per sententiam separatus: tu vero uxorem tuam a te, sicut dicitur, temeritate propria separasti: ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera pervenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminam nascitur suscepisse, sed tu in contemptum ecclesiæ aliam superinducere attemptasti, propter quod ipsa in te gladium exercuit ecclesiasticæ ultionis. Præterea Rex ipse prædictæ Regine contra matrimonium impedimentum affinitatis objecit, & coram præfato Archiepiscopo testes induxit, cujus sententia, quia cassata fuit, solum modo propter judicarium ordinem non servatum, nos ei post restitutionem Regine super hoc ven. fr. n. Hostien. Episcopum, & dil. filium: I. tt. sanctæ Priscæ presbyterum Card. cognitores duximus deputandos. Tu vero uxori tuæ nihil, quod divortium induceret, sicut asseritur, objecisti, cum etsi fides tori sit unum de tribus bonis conjugii, non tamen ipsius violatio conjugale vinculum violasset. De filiis ergo Regis ejusdem, utrum legitimi, vel illegitimi fuerint, quamdiu pendet quæstio affinitatis objectæ, potest non immerito dubitari. Nam si affinitas fuerit comprobata, prædictam Reginam non esse Regis conjugem apparebit, & per consequens alia videtur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. De tuis vero quod sint legitimi nati, nec tu ipse proponis, nec ulla præsumitur ratione. Insuper cum Rex ipse superiorem in temporalibus minime recognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subiicere potuit, & subjecit. In quo forsitan videretur aliquibus, quod per se ipsum, non tamquam pater cum filiis, sed tamquam Princeps cum subditis potuit dispensare. Tu autem aliis nosceris subjacere, unde sine ipsorum forsitan injuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses, nec ejus auctoritatis existis, ut dispensandi super his liberam habeas facultatem. Rationibus his industi Regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri, quæ ex novo testamento trahentes, quod non solum in ecclesiæ patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verum etiam in aliis regionibus certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem carnaliter exercemus: non quod alieno juri præjudicare velimus, vel potestatem nobis indebitam usurpare, cum non ignoremus Christum in evangelio respondisse: *reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, propter quod postulatus, ut hereditatem divideret inter duos, *quis*, inquit, *constituit me super vos judicem?* sed quia sic in Deuteronomio continetur, *si difficile, & ambiguum apud te judicium esse prospexeris, inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & non lepram, & judicium inter portas tuas videris variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, veniensque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuit*

illo tempore, quærensque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quacumque dixerint, qui præsumunt loco, quem elegerint, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque eorum sententiam, nec declinabis ad dexteram, vel sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur, & auferes malum de Israel. Sane cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur in hoc, quod ibi decernitur, ut in novo testamento debeat observari. Locus enim quem elegit dominus, Ap. sed. esse cognoscitur sic, quod eam dominus in se ipso lapide angulari fundavit. Cum enim Petrus urbem fugiens exisset, volens eum dominus ad locum, quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo, *domine quo vadis?* respondit, *venio Romam iterum crucifigi*; quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reversus. Sunt autem sacerdotes levitici generis, fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores existunt. Is vero super eos sacerdos, sive judex existit, cui dominus inquit in Petro: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis*, ejus vicarius, qui est sacerdos in æternum, secundum ordine in Melchisedech constitutus a Deo judex vivorum, & mortuorum. Tria quippe distinguunt judicia, primum inter sanguinem, & sanguinem, per quod criminale intelligitur, & civile. Ultimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale notatur. Medium inter causam, & causam, quod ad utrumque refertur, tam ecclesiasticum quam civile, in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad judicium est sed. Ap. recurrendum, cujus sententiam qui superbiens contemplerit observare, mori præcipitur, & auferri malum de Israel, per excommunicationis sententiam, velut mortuus a communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait: *Nescitis, quoniam Angelos judicabimus, quanto magis secularia.* Porro secularis officium potestatis interdum, & in quibusdam per se, nonnumquam autem, & in nonnullis per alios exequi consuevit, licet igitur cum filiis sæpediti Regis Francorum, de quibus an fuerint legitimi, ab initio dubitatur, duximus dispensandum. Quia tamen tam lex Mosaica, quam canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante domino, Mancus, & spurius usque in decimam generationem in ecclesia non intrabunt; canone vero vetante tales ad sacros ordines promoveri, secularibus quoque legibus non solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, super sedendum adhuc duximus petitioni prædictæ, nec ad præsens super hoc tuis præcibus annuendum, donec si fieri poterit, & culpa levior, & jurisdictio liberior ostendatur; licet personam tuam specialis dilectionis brachio amplexemur, & in quibus cum Deo, & honestate possumus, specialem tibi velimus gratiam exhiberi.

CAPUT III.

Idem Henrico, & Virali Canonico Benevent.

cap. 14. e. t.

EX tenore litter. vestrarū nobis innotuisse no-
scatis, quod cum G. vidua hereditatē Rober-
ti quondam mariti sui a Landulfo de Granino,
& nepotibus suis cum fructibus inde perceptis in
præsentia vestra, qui ex delegatione nostra de
causa cognoscebatis, eadem sibi, & pupillo suo
filio restitui postulare, pars adversa petitionem
ejus nitentur excludere, pro eo quod R. mari-
tum ipsius viduæ de adulterio genitum assererat,
proponens, quod dicti R. pater vivente uxore le-
gitima quondam aliam Mauriciam nomine su-
perduxit, ex qua præfatum R. maritum ipsius vi-
duæ generavit. E contra vero pars viduæ respon-
debat, quod cum præfata M. nesciens, quod dic-
ti R. pater aliam haberet uxorem, cum eo in ec-
clesiæ facie contraxisset, & filius, quem ex ea
suscepit, legitimus debeat haberi, cum non de-
beant illegitimi reputari, qui de adultera * con-
scientia non nascuntur. Cumque diutius super
hoc fuisset in nostra præsentia litigatum, & illo-
rum prudentum sententiæ, quorum consilium re-
quisivisti, in hoc invicem discordarent, duxisti sed.
Ap. consulendam. Nos igitur intellectis his, &
aliis quæ per vestras nobis litteras intimastis, ha-
bito cum fratribus nostris diligenti tractatu, in-
telligentes, quod pater prædicti R. in facie ecclē-
siæ sepe dictam M. ignaram penitus, quod ipse
alia sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in
uxorem, & dum ipsa conjux ipsius legitima pu-
taretur, dictum R. susceperat ex eadem, in favo-
rem potius prolis declinamus, memoratum R.
quoad hoc legitimum reputantes. Ideoque discre-
tioni vestræ per A. f. m. quat. vos eum legitimum
reputetis. In ceteris juxta tenorem litterarum ve-
strarum ratione prævia processuri.

* conscia,
Cujac.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Tibiaden. (1)

c. ult. eod.

GAudemus &c. & infra. Ceterum prolem de
illorum conjunctionibus natam, qui se-
cundo, tertio, vel ulteriori gradu in infidelitate
vixerint, quæ secundum opinionem illorum, ma-
trimoniali contrahuntur affectu, post fidem rece-
ptam, utilitate publica suadente, legitimam vo-
lumus reputari.

TITULUS XIII.

QUI MATRIMONIUM ACCUSARE
POSSUNT, VEL CONTRARIO
TESTIFICARI.

CAPUT I.

Idem Bituricen. Archiepiscopo.

Veniens ad Ap. sed. dil. f. n. nobilis vir de Ca-
lumagum fideli nobis relatione monstra-
vit, qualiter matrimonium, quod inter eum, &
dilectam in Christo filiam Dionysiam uxorem
suam contractum extitit, coram bon. mem. * pr.
t. fuerat accusatum, qualiter etiam super accusa-
tione processerit, litteras tam confirmationis,
quam compromissionis, quæ a felic. rec. C. Papa
pr. n. super hoc diversis temporibus emanarant,
nulli (2) exposuit, & contra latam sententiam ra-

* per.

tiones plurimas allegans, proponens præterea,
quod circa quindecim annos cum prædicta uxo-
re sua cum bona novitate (3) permanerat, &
quinque liberos susceperat ex eadem. Quod vero
ingressus ecclesiæ sibi fuerat interdictus, nos rece-
pta secundum formam ecclesiæ cautione, ab in-
terdicto fecimus eundem absolvi, fr. t. de com. f.
n. con. per A. f. m. quat. cum negotium ipsum ad
sed. Ap. sit translatum, tu eum, sententia non
obstante, super ipso matrimonio non molestes,
nec permittas ab ullo molestari: sed si quis con-
tra matrimonium aliquid duxerit proponendum,
illud referas ad Ap. sed. ut quia contra conjug-
um, quod tanto tempore jam durat, & ex eo pro-
les multiplex est suscepta, accusatio non facile
consuevit admitti præsertim in gradu remoto in-
ter partes diu pacifice commorantes, ipsa ratio
provideat suo discreto consilio, circumstantiis
universis diligenti meditatione pensatis, quod
deinceps super ipso negotio sit agendum.

CAPUT II.

Idem Episcopo Urbevetan.

PER tuas nobis litteras intimasti, quod cum
causa, quæ inter Jacobum militem de Ca-
stro plebis, & M. mulierem super matrimonio
vertebatur, ad nos per ap. delatam tibi commi-
simus terminandam; miles ipse, qui matrimonium
accusabat, quod eandem mulierem contingeret
in quarto, & quinto consanguinitatis gradu pro-
bavit; mulier vero per testes sufficienter ostendit,
quod matrimonialiter per x. & viii. annos, & ul-
tra cohabitarat militi memorato, & ad minus
tres filios susceperat ex eadem. Unde secundum
decretalem bonæ memoriæ Alexandri Papæ præ-
decessoris nostri * se dicebat ab eo non debere
occasione hujusmodi separari. Licet autem u-
traque partium instanter sententiam postularet,
noluisti tamen annuere postulatis, sed nos duxisti
super hoc humiliter consulendos, cum decretalis
illa contradicere antiquis canonibus videretur.
Nos igitur eam coram nobis perlegi facientes, ex
ejus tenore coniecimus, quod in eo casu intelli-
gitur illa decretalis, in quo nondum est lis coram
iudice contestata, cum dicatur ibidem: *quod si
aliquis duxerit aliquam in facie ecclesiæ, &
longo tempore cohabitando eidem, non debet
ad accusationem admitti, nisi alia idonea per-
sonæ suspicione carentes appareant, quæ ve-
lint, & valeant legitime matrimonium accu-
sare; sed nec eadem debent admitti, si vir, &
mulier per xv. vel xviii. annos insimul sine
quæstione manserunt.* Ecce hic dicitur, quod
ad accusationem non sunt personæ hujusmodi
simpliciter admittendæ. Unde sicut præmissimus,
tunc habet locum hujusmodi decretalis, cum
nondum accusatio contra matrim. est admissa.
Tunc enim ecclesia propter temporis diuturnita-
tem, quodammodo dispensando dissimulat, &
dissimulando dispensat. Unde, nisi pars, cui com-
petit, uti neglexerit illius beneficio decretalis, si
post legitimam lris contestationem partes pro-
duserint testes suos, & depositionibus publicatis
fue-

Non poni-
tur.* Sup. eod.
tit. c. Con-
sultuit, lib. 1.

(1) Tiberiad. forte. (2) Nobis, forte. (3) Voluntate, malo.

fuerit renunciatum utrinque quia nec jam restat, nisi sententia proferenda, non videmus, quod iudex causam propositam in sua presentia, & discussam, secundum veteres canones non debeat terminare, maxime cum utraque, vel altera pars institerit, ut sententia proferatur.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo, Præposito, & Priori Sanctæ Mariæ de Albano Januen.

Qui matrimon. ac. poss. c. 5.

Significante M. de Camilla, cive Januen. nostro est Apostolatui declaratum, quod cum ipse M. mulierem duxisset legitime in uxorem, S. mater mulieris ipsius nisi est matrimonium accusare, ut ab eo pecuniam extorqueret, & licet intellectui suo prava non possint opera respondere, nihilominus tamen vult habere pecuniam, ut a matrimonii ejus accusatione desistat. Cum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, disp. v. per A. f. m. quat. si verum est, quod proponitur, præfatam mulierem ab accusatione ipsius matrimonii repellentes, eidem super hoc perpetuum silentium imponatis.

TITULUS XIV.

DE DIVORTIIS.

CAPUT I.

Idem Ferrarien. Episcopo.

De divort. c. 7.

Quanto te magis novimus in canonico jure peritum, tanto f. t. amplius in domino commendamus, quod in dubiis quæstionum articulis ad Ap. sed. recurris, quæ disponente domino cunctorum fidelium mater est, & magistra, ut opinio, quam in eis quondam habueras, dum alios canonici jurisperitiam edoceres, vel corrigatur per sed. Ap. vel probetur. Sane tua nobis fraternitas suis litteris intimavit, quod altero conjugium ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secunda vota transire desiderat, & filios procreare, quod utrum possit fieri de jure, per easdem litteras nos duxisti consulendos. Nos igitur consultationi tuæ, de fratrum n. consilio respondentem distinguimus, licet quidam prædecessores nostri sensu aliter videantur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam convertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel saltem sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apost. *si infidelis discedit, discedat: frater n. vel soror non est servituti subiectus in huiusmodi; & canonem etiam, in quo dicitur, quod contumelia creatoris solvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur. Si vero alter fidelium conjugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in * hoc casu, is, qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare: licet in hoc casu major appareat contumelia creatoris. Nam etsi matrimonium verum, quod inter infideles existat, non est tamen ratum: inter fideles autem verum quidem, & ratum existit. Quia sacramentum fidei, quod semel admissum*

* hoc, o-mittit Paris.

numquam amittitur, ratum efficit conjugii sacramentum, ut ipsam in conjugibus illo durante perduret. Nec obstat, quod a quibusdam forsitan obicitur, quod fidelis relictus non debeat jure suo sine culpa privari, cum in multis casibus hoc contingat, ut si alter conjugum incidatur. Per hanc responsionem quorundam malitiæ obviatur, qui in odium conjugum, vel quando sibi invicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim, ut ab ipsa nubentibus, conjugibus resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa solvitur quæstio, qua quæritur, utrum ad eum, qui ab hæresi, vel infidelitate revertitur, is, qui permanfit in fide, redire cogatur.

CAPUT II.

Idem Tiberiaden. Episcopo.

Gaudemus in domino, & in potentia virtutis ipsius, & patri luminum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, uberes gratiarum exsolvimus actiones: quod sicut nobis tuis litteris intimasti, diebus istis novissimis, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, qui ad Christianam fidem venirent, multorum paganorum cordibus inspiravit; & quoniam uxores acceperant in secundo, vel tertio, vel ulteriori gradu sibi conjunctas, utrum sic conjuncti debeant post conversionem suam in simul remanere, vel ab invicem separari, edoceri per scriptum Apostolicum postulasti. Super quo fraternitati t. t. respondemus, quod cum sacramentum conjugii apud fideles & infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus dicens: *siquis frater infidelem habet uxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat*, & in præmissis gradibus a paganis, quod ad eos licite sit contractum, qui constitutionibus canonicis non artantur: *Quid enim ad nos, secundum eundem Apostolum, de iis, qui foris sunt, judicare?* in favorem præsertim Christianæ religionis, & fidei, a cujus * perceptione per uxorem se deserere timentes, viri possent facile revocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati libere possunt, & licite remanere conjuncti; cum per sacramentum baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur. Et quoniam pagani circa plures feminas in simul affectum dividunt conjugalem, utrum post conversionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immerito dubitatur. Quia vero tam Patriarchæ, quam alii viri justi ante legem pariter, & post legem multas uxores in simul habuisse leguntur, nec contrarium apparet in evangelio, vel lege præceptum neque pagani subiiciuntur canonicis institutis post inventis, quemadmodum est præmissum, videtur quod & nunc juxta ritum suum licite contrahant eum diversis, quorum conjunctiones legitimas unda sacri baptismatis non dissolvit, & ita Patriarcharum exemplo ad fidem Christi pagani conversi conjugiorum pluralitate gaudebunt. Verum absolum hoc videtur, & inimicum fidei Christianæ cum ab initio una costa in unam feminam sit conversa, & Scriptura divina testetur, *quod propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una:* non

c. 8. eod.

* præceptio-
ne.

non dixit tres, vel plures, sed duo, nec dixit ad-
herebit uxoris, sed uxori. Unde Lamech, qui
plures legitur habuisse uxores, reprehenditur in
scripturis, eo quod primus reprobendam bigamiæ
speciem introduxit. Licet autem de his non quæ-
sieris, volentes tamen, tam te, quam alios super
his etiam reddere certiores, & quod veritas præ-
valeat falsitati, sine dubitatione qualibet prote-
stamur, quod nulli umquam licuerit insimul plu-
res uxores habere, nisi cui fuit divina revelatio-
ne concessum, quæ mos quandoque interdum et-
iam fas censetur, per quam sicut Jacob a menda-
cio, Israelitæ a furto, Sanson ab homicidio, sic
& illi ab adulterio excusantur. Sane hæc juridica
sententia probatur etiam testimonio veritatis in
evangelio testantis, *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mæchatur*: sic ergo uxore dimissa, duci & alia de jure non potest; fortius enim (1) ipsa retenta per quod evidenter apparet, pluralitatem in utroque sexu, cum non ad imparia judicentur, circa matrimonium reprobandum. Qui vero secundum ritum suum legitima repudiavit uxorem, cum tale repudium veritas in evangelio reprobaverit, numquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat habitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia creatoris, velut eum pertrahat ad mortale peccatum. In quo casu restitutionem petenti, quamvis de justa spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum, frater, aut soror non est in hujusmodi subjectus servituti. Quod si conversum ad fidem & illa conversa sequatur, ante quam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compellitur, & quamvis secundum evangelicam veritatem, *qui duxerit dimissam, mæchatur*, non tamen dimissor poterit obicere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupsit alii post repudium, nisi alias fuerit fornicata.

CAPUT III.

*Idem Livon. Episcopo, & * eis, qui cum ipso sunt fratribus.*

IS (2), qui ecclesiâ suâ, &c. & infra. Quia vero in matrimoniis contrahendis dispar est ritus Livon. de novo ad fidem catholicam conversorum a nostro, cum in consanguinitate, vel affinitate distinctionem canonicam non attendant, & relictas fratrum indistincte sibi consueverint copulare, ne propter hoc a bono proposito retrahantur. Cum nec quidam eorum voluerint credere, nisi relictas fratrum eos pateremini retinere, nec vos eos, nisi tales dimitterent, recipere volueritis ad baptismum, propter novitatem, vel infirmitatem gentis ejusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur. Si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti juxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt, ne tales sibi decetero, postquam ad fidem venerint, copulentur, prohibentes, sanctæ memor. beati Gregorii papæ prædecess. n. vestigiis

adhærentes, ne populus Livon. a bono, quod cepit, austeriora metuendo recedat, ut in quarta, & ulterius generatione matrimonium contrahant donec in fide plenius solidentur, cum eis auctoritate Apost. dispensamus, non ea intentione concedentes hoc ipsis, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, talibus jungantur. Nam secundum Apostoli verbum dicentis: *lac dedi vobis potum, non escam, illis modo, non posteris temporibus tenenda concessimus, ne quod absit, exuratur bonum, quod adhuc infirma est radice plantatum, sed firmetur potius, & usque ad perfectionem fideliter conservetur.* Cum autem sacramentum conjugii apud fideles, & infideles existat, quemadmodum Apostolus protestatur: *Siquis, inquit, frater infidelem habuit uxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat, & a paganis, qui constitutionibus canonicis non artantur; quid enim ad nos, secundum eundem Apostolum, de iis, qui foris sunt, judicare?* In secundo, & tertio gradu, quoad eos licite contrahatur, in favorem Christianæ religionis, & fidei, a cujus * perceptione per uxores se deseri timentes, viri possunt facile revocari; fideles in hoc gradu in infidelitate sibi matrimonialiter copulati libere possunt, & facile remanere conjuncti, cum per sacramentum baptismi non dissolvantur conjugia, sed crimina dimittantur.

TITULUS XV.

DE DOTE AMITTENDA, VEL (3)
POST DIVORTIUM RESTI-
TUENDA.

CAPUT I.

Idem Compostellano Archiepiscopo, & universis Episcopis in regno Legion. constitutis.

ET si necesse sit, & infra. Quia vero castra quædam Rex Legion. dictæ filia Regis Castell. in dotem tradidisse proponitur, ita ut si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa concederent in jus ejus, impedimentum præstare videretur hujus copulæ dissolvendæ, cum castra ipsa non tam ob turpem, quam ob nullam potius causam sint data, utpote cum inter eos matrimonium non existat, & ideo nec dos, nec donatio propter dotem, nec ad commodum ei concedat, quod debet in pœnam ejus potius retorqueri, castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coartari, auctoritate Apost. decernentes, ut si ex tam incestuosa, & damnata copula proles est, vel quodcumque fuerit suscepta, spuria, & illegitima penitus habeatur, quæ secundum statuta legitima in bonis paternis nulla occasione succedit. Quod si nec prædictus Rex Legion. & filia Regis Castell. a se invicem juxta mandatum Apostolicum discedere non maturent, in eos distinctionem curabimus gravissimam exercere, quam ad cautelam præsentibus non duximus litteris explicandam.

CAPUT II.

N*Idem Arch. sancti Andree de Scoria.* Uper a nobis tua discretio requisivit, si e. 6. eod. ali-

(1) Et, Greg. IX. [2] Deus, Greg. IX. (3) Al. deest.

* eir, omit-
tit Paris.

e. ult. eod.

De don.int.
vir. c. 5.

* receptione.

aliqua data fuerit terra alicui non in hereditatem, vel feudum, sed tantum sibi, quoad vixerit, possidenda, & ipse postmodum tertiam partem uxori suæ in dote concesserit, utrum defuncto viro uxor præfatam dotem dum vixerit, habere debeat, & tenere, cum ecclesia dotes teneatur protegere viduarum. Postulasti præterea nostris litteris edoceri, si qua terra data fuerit alicui, & heredi, quem de uxore legitima procreavit, in hereditatem, vel feudum; at ipse uxori suæ quandam partem ipsius terræ in dotem concessit, & decesserit postmodum sine prole, an ipsa mulier dotem eandem de jure petere possit; utrum etiam ecclesia pro ipsa stare debeat in hoc casu, an viro defuncto terra illa sine onere in bona redire debeat concedentis. Nos autem consult. tuæ taliter duximus respondendum, quod cum regulariter nullus plus juris in alium transferre debeat, quam eum constet habere, vir, cui terra prædicto modo conceditur, non potest uxori relinquere, quod (1) non licuerit, nisi quoad vixerit possidere, nec licet uxori suæ partem illius terræ in donationem propter nuptias ex viri concessione tenere, nisi forte donationi illius ille, ad quem spectabat, dominium illius terræ voluerit consentire. Quod autem de prima consult. dicimus, hoc respondemus etiam de secunda. Nam licet ecclesia in causis viduarum se favorabiliorem debeat exhibere, contra iustitiam tamen non est eis favor ecclesiasticus concedendus. Illud vero te nolumus ignorare, quod uxor dare dicitur viro dotem, vir autem uxori donationem facere propter nuptias secundum legitimas sanctiones.

CAPUT III.

Idem Archiepiscopo, & O. Archid. Januen.

6. 7. eod. **P**ER vestras nobis litteras, intimastis, quod cum magistrum R. super quadam summa pecuniæ Januen. monetæ pro Hug. paupere latore præsentium auctoritate nostra curaveritis convenire, quam idem Hug. pro dote uxoris requirebat ab eo, idem R. exceptionem * apposuit contra ipsum, quod videlicet uxorem suam a se repulerat, & quod tacita veritate super hoc nostras lit-

* apposuit.

teras impetrarat, quia cum super eadem dote, jam alia vice coram vestræ civitatis consulibus quæstio mota esset, ipsi juxta consuetudinem terræ pronuntiarunt, ut quoniam idem Hug. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non assignetur eidem, nisi cautionem idoneam de ipsa non peritura præstaret. Unde vos, communicato prudentum virorum consilio, præcepistis, ut idem Hug. uxorem suam reciperet, & juxta terræ consuetudinem de salvanda dote caveret, & donec id posset facere, dos illa deponeretur, si vellet, in secretario ecclesiæ Januen. quod cum implere non posset, ad instantiam ejus nobis hæc rescribere curavistis. Cum ergo satis ei possit modicum credi dotis, cui creditum est corpus uxoris: disp. ve. per A. sed. mand. quat. dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest cautione præstare, vel saltem alicui mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonio sustentare, ne occasione dotis detentæ, uxor a viro dimissa, seu vir, qui dimisit uxorem, adulterii reatum incurrat.

TITULUS XVI.
DE SECUNDIS NUPTIIS.

CAPUT I.

Idem P. nobili mulieri.

CUM secundum Apostolum, mulier mortuo viro ab ejus sit lege soluta, & nubendi cui vult, tantum in domino, liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jacturam, quæ licet post viri obitum infra tempus luctus scilicet unius anni spatium nubat, concessa sibi tamen ab Apost. utitur potestate, cum in his præsertim sæculares leges non dedignentur sacros canones imitari. Cum igitur ad secunda disponas vota transire, sciens quod *nubere melius est, quæ tui*, tuum in domino propositum commendamus & ne id tibi, vel ei, qui te duxerit, in jacturam, vel infamiam ab aliquo imputetur, auctoritate præsentium expressius inhibemus, cum concessam tibi ab Apostolo nubendi tantum in domino liberam habeas facultatem.

De secund. nupt. c. ult.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.
DE ACCUSATIONIBUS, ET DENUNTIATIONIB. ET INQUISITIONIBUS.

CAPUT I.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Licet in beato Petro Apostolorum principe ligandi, atque solvendi nobis a domino sit attributa facultas, quæ in subiectos, juxta suorum exigentiam meritorum, exercere libere debeamus, exemplo tamen illius, qui omnes salvat, & neminem vult perire, libentius intendimus ad solvendum, quam ligandum, & si nonnullæ sunt culpæ, in quibus est culpa relaxare vin-

Tom. IV.

[1] Quam. (2) Et, forte.

dictam. Sane cum olim ex litteris B. Decani sancti Stephani, & G. Cantoris I. t. [2] I. O. & N. canonicorum ecclesiæ Bisuntinæ, ad Ap. sedis audientiam pervenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdem litteras super perjurio, crimine simoniæ, & incestu delatus, felic. rec. Ca. pp. prædec. n. servata judiciaria gravitate, tibi certum terminum assignavit, quo responsurus objectis, Apostolico te conspectui præsentares. Cum autem tu juxta tenorem factæ tibi citationis ad sedem Apostolicam accessisses; te, & dil. fil. I. & O. Archid. apud sedem Apostolicam constitutis, expectavimus aliquandiu, si qui

Cccc

for-

forfan contra te procederent, & quæ de te litteris intimarant, proponerent inscribendo. Ceterum, cum nec unus appareret, qui te impeteret de prædictis, ne aliquid de contingentibus prætermittere videremur, a prædictis I. & O. Arch. in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis, quæsvimus diligenter, si quid super præmissis adversus te pro se, vel aliis proponere vellet, & quod scripserant, legitime demonstrare. Ipsi autem, quod non proposito accusandi hæc scripserant, responderunt; sed quia tu super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te sed. Ap. duxerant intimanda, sed nuntius, qui pro litteris impetrandis accessit, mandati formam præsumpsit excedere. Nos igitur famæ tuæ consulere cupientes, dictis canonicis contra te super prædictis silentium duximus imponendum, ne te de cetero his super ipsis accusare liceat, vel infamare, illius sequentes exemplum, qui cum mulieri dixisset, *quis te condemnavit mulier?* & illa *nemo domine; nec ego,* inquit, *te condemnabo, vade, jam amplius noli peccare.* Quia vero prædicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerunt, eis de juris permissione id non duximus imputandum. Ne autem in absolutio-
ne tua nimis 1) procedere videamur, quamvis potius in odore bonæ opinionis nostrorum coepiscoporum, quam eorum infamia delectemur, vener. f. n. Cabilon. Episcopo, & dil. fil. Abbati de Firmitate inquisitionem famæ tuæ duximus committendam.

CAPUT II.

Idem Saleburgen. Archiepiscopo.

c. 15. eod. t. **V**eniens ad Apostolicam sed. dil. fil. A. Pragen. canonicus contra venerabilem f. n. Pragen. Episcopum inter alia proposuit coram nobis, quod cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam Pragen. fuerat intrusus, & contra ejusdem ecclesiæ privilegium, imperiali ei libertate concessum, & per sed. Ap. confirmatum, homagium dil. f. n. Duci Boemiæ præstitisset, ac regalia recepisset ab eo, sic subiiciens Pragen. ecclesiam servituti, & infra. Unde nos prædictum Episcopum ad festum resurrectionis dominicæ proximo præteritum peremptorio meminimus citavisse. Idem vero Episcopus per nuntios, & litteras ad suam excusationem viarum discrimina, consecrationem chris-matis innoventem (2), & quod filius nobilis viri Boemiæ Principis esset per ipsum baptizandus, tunc temporis allegavit. Licet autem excusationes hujusmodi, sicut erant, frivolas extimantes, ipsum reputaverimus contumacem, nec procuratores ejus in causa possemus recipere criminali, eis tamen dil. fil. n. G. sancti Angeli, & H. sancti Eustachii Diac. Card. concessimus auditores, ut si possent illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetisset objecta, ei fuit ex adverso responsum, quod cum olim super hoc ad ven. f. n. Mardeburgen. Archiepiscopum litteræ fuerint impetratæ, idem A. qui contra Episcopum solus agebat in objectorum se videns probationem deficere, depositis vestibus,

& pedibus nudis, ad pedes ejus humiliter se prosternens, veniam postulavit, quod adversus eum calumniose processerat, est confessus. Ceterum, cum super hoc mandato stare ejusdem Archiepiscopi juravisset, ipse præcepit eidem sub debito præstiti juramenti, ut contra eundem Episcopum de cetero talia proponere non auderet. Nos igitur intellectis per Card. eosdem, quæ fuerunt hinc inde proposita, cum nobis expressius ipsius A. confessione constaret, ipsum juramentum præstitisse, ac tale recepisse mandatum, super impetitione dicti Episcopi silentium ei duximus imponendum; propter contumaciam tamen Episcopo citationem, & purgationem propter infamiam indicentes.

CAPUT III.

Idem sancti Frigidiani Priori, & magistro B. Canonico Pisan.

Super iis, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breviter respondemus; quod tribus modis valet crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, ad denuntiationem non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis obiicitur, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denuntiatio facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen objectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando. Si autem obiicitur, ut ab accusatione, vel testificatione aliquis repellatur, non est inscribi necesse, sed cum opponitur, ut quis a promotione officii, vel beneficii excludatur: si ante confirmationem obiicitur, non cogitur quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum impedit promovendum, sed non deicit jam promotum. Post confirmationem vero, cum scilicet promovendus fuerit aliquis, aut consecrandus, quia & ab obtinendo repellit, & deicit ab obtento, ad extraordinariam quidem pœnam, secundum arbitrium discreti judicis, citra vinculum tamen inscriptionis est excipiens astringendus. Quod si defecerit in probando, pro eo quod crimine sic probato perdit, quod per electionem, & confirmationem ei fuerat acquisitum, sed ob hoc prius habitum non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen hujusmodi quæstio criminalis; unde per procuratorem potest rite tractari. Clericus autem, qui pro eo quod variaverat, & vacillaverat coram nobis, de mandato nostro captus est, & detentus, infamiam non incurrit. Ceterum volumus & præsentibus vobis auctoritate mandamus, ut super inquisitionis articulis tam de fama electi, quam litteris contra eum sub nomine longe majoris, & sanioris partis capituli destinatis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.

CAPUT IV.

Idem Vercellen. Episcopo, & Abbati de Cilieto.

Qualiter, & quando debeat prælatus procedere ad inquirendum, & puniendum subditorum excessus, ex auctoritate novi, & veteris testa-

c. 16. e. & c. 8. de test. cog. & c. 8. de pœn.

c. 17. eod. & de judic. c. 57.

[1] *Minus*, canonice Raim. (2) *Imminentem*, Greg. IX.

flamenti colligitur evidenter; ex quibus postea super hoc processerunt canonicae sanctiones. Legitur enim in evangelio, quod ille villicus, qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo; *quid est hoc, quod audio de te? redde rationem villicationis tuae, jam non poteris villicare.* Et in Genesi Dominus ait; *descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur, quod non solum, cum subditus, verum etiam cum praelatus excedit, si per clamorem, & famam, ejus excessus ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis, nec semel tantum, sed saepe, quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet coram ecclesiae senioribus veritatem diligentius perscrutari; ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tamquam sit auctor, & iudex, sed quasi deferente fama, vel nutiante clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen est observandum in praelatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam, & quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur, non solum arguere, sed etiam increpare, qui etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur; & ideo sancti Patres provide statuerunt, ut accusatio praelatorum non facile admitteretur, ne concussis columnis corruat aedificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsa, sed & malignae criminationis janua pracludatur. Verum ita voluerunt providere praelatis, ne criminentur injuste, ut tamen caverent, nec delinquerent insolenter, contra utrumque morbum inveniunt congruam medicinam, ut videlicet accusatio criminalis, quae ad deminutionem capitis, id est ad degradationem intenditur, nisi legitima praecedat inquisitio, nullatenus admittatur, sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut interim (1) jam clamor ascenderit, quod diutius sine scandalo dissimulari non possit, nec sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum, & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed ex caritatis procedatur affectu; quo (2) si gravis fuerit excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino, quod & secundum evangelicam veritatem, a villicatione villicum amoveri oportet, qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Hunc igitur ordinem, quem si circa ven. fr. n. Novarien. Episcopum observastis, intentionem, & discretionem vestram in domino commendamus; si vero qualibet causa praetermissistis eundem, ne per leve compendium, ad grave dispendium veniatur, adhuc ipsum ordinem tempore congruo volumus observari, ne inde nascantur injuriae, unde jara nascuntur, & ideo dis. vestram rogamus attentius, & monemus, obsecrantes in Christo Jesu, qui

venturus est judicare vivos, & mortuos, quatenus ad conscientiae vestrae judicium recurrentes, si forte contra praescriptum ordinem, tamquam homines excessistis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errores. Quoniam si apud districtissimum judicem in qua mensura mensi fueritis, remeietur vobis, ita videlicet, ut inveniatis occasionem aliquam congruentem, per quam, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius, vel prudentius poteritis, supersedeatis ad praesens; quoniam ex iis, quae inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero praescriptum ordinem custodistis, volumus, & mandamus, quatenus omni gratia, & timore postpositis, Deum solum habentes praes oculis, via Regia incedentes, sine personarum acceptione, in hoc negotio procedatis, juxta formam, quam vobis in aliis litteris duximus exprimendam, nec timeatis aliquem hominem contra Deum, sed Deum potius contra omnem hominem metuatis. Formam vero juramenti, quam a clericis Novarien. super inquisitione faciendi in hoc negotio recepistis, in similibus volumus observari, ut videlicet jurent clerici, quod super iis, quae sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris, exceptis occultis criminibus, meram, & plenam dicerent veritatem inquisitionis, & infra. Constitutiones vero, quas ad correctionem excessuum, & reformationem morum, vos non tam fecisse, quam innovasse cognovimus, approbamus, volentes, ut eas faciatis a clericis laudabiliter exerceri; praecipientes ex parte nostra praelatis, ut laicis conquerentibus plenam faciant justitiam exhiberi, non ob. ap. frustratoriis, quas in eorum gravamen clerici frequenter opponunt, ne pro defectu justitiae clerici trahantur a laicis ad judicium saeculare, quod omnino fieri prohibemus, & vos ne fiat, prohibere omnibus modis satagatis. Ceterum adversus haereticorum fallacias sollicitudinem vestram vigilare oportet, monentes, & obsecrantes in domino, quatenus ad extirpandum de agro dominico Jolium haereticae pravitatis prouiderent, & efficaciter intendatis.

CAPUT V.

Idem Arelaten. Archiepiscopo, & vallis magna Abbati.

CUM dil. fil. Cisterciens. Abbas, & P. & R. fontis Frigidi sed. Ap. L. ad Agathen. ecclesiam accessissent, ut in ea legationis officium exercerent; quia de ven. fr. Agathen. Episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra, voluerunt descendere, ac videre, si clamorem opere complevisset. Ideoque tam Episcopum, quam canonicos juramenti vinculo astrinxerunt, ut super statu ecclesiae sibi dicerent veritatem, & infra. Quia vero non constitit, sub qua forma coram praedictis legatis praestitit juramentum, utrum videlicet, ita juraverit, ut super statu ecclesiae plenam, & meram diceret veritatem, an ita, ut ad inquisita veraciter responderet; dis. v. per Ap. sed. mand. quat. eisdem legatis, ex

De accusat.
c. 13.

Cccc 2

par-

(1) Al. in tantum. (2) Quatenus.

parte nostra, in virtute obedientiæ districtè mandetis, ut sub qua forma iuramentum præstiterit, studeant fideliter intimare, etsi secundum responsionem eorum, sub secunda forma iuraverit; an ipse coram nobis sufficienter probaverit, se sub illa forma iurasse, per depositiones testium, quos produxerit, apud sedem Ap. constitutus, quas vobis sub bulla nostra mittimus interclusas, aut etiam aliorum, cum nondum depositiones illæ fuerint publicatæ, nec ipse productioni testium renuntiare curaverit, quoniam secundum eandem non tenetur ex debito iuramenti, nisi ad inquisitionem solummodo respondere; vos excusationes illas, quas vobis sub bulla nostra mittimus interclusas, diligenter audire cureris & si eas probaverit diligenter, cum excusationes huiusmodi confessiones illas non exprimant, quæ tales sunt, ut ad bonum, & malum valeant retorqueri, & ideo iudicari debent ex causa, eum sub. ap. ob. penitus absolvatis. Cum etsi repertus fuerit culpabilis in quibusdam, ex labore tamen, & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi levis culpa leniter ei valeat indulgeri; quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio, & simonia probare nequiverit, aut si sub prima forma iuravit, quod secundum eandem veritatem tacere, nec admiscere debuit falsitatem, vos non obstantibus excusationibus illis, quas de novo proposuit coram nobis, cum in confessionibus suis nullam omnino de illis faceret mentionem, quamvis firmiter asseruerit, quod exceptiones plures ex illis prædictis legatis exposuit, quas ipsi scribere non curaverunt, cum hoc per se probare non posset, tamquam qui solus examinabatur ab illis, eum sub. cujus. contrad. & ap. ob. ab administratione Agathen. ecclesiæ removeatis.

CAPUT VI.

Idem Archiepiscopo Tarraconen. & Abbatibus sanctæ Mariæ de Populeto, & Archidiacono Barchinonen.

c. 19. eod

CUM oporteat Episcopum & infra. Sane venientibus ad Ap. sed. dil. fil. G. Grossi, & G. de monte regali multa gravia, & enormia contra ven. fr. n. Vicen. Episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione transire, vobis frater Archiepiscopo, ac fili Archid. inquisitionem eorum duximus committendam, illius imitantes vestigia, qui cum haberet villicum, & ille diffamatus fuisset apud eundem, quia dissipasset bona ipsius, cum eo posuit rationem. Verum dictus Episcopus antequam ad ipsum nostra citatio pervenisset, ad præsentiam nostram accedens proposuit coram nobis, quod illi, qui enormia illa de ipso nobis suggererant, typo malitiæ potius, quam iustitiæ zelo ducti, nobis huiusmodi nuntiaverint, cum ipsi ejus sint manifestissime inimici, & cum ejus hostibus converterentur, consanguineosque suos, ac complices intendant ad testificandum producere contra ipsum, qui ad denuntiandum, seu ad testificandum admitti non debent aliqua ratione, utpote iuramenti præstiti transgressores, & aliis

(1) Et Abulen. forte.

criminibus irretiti. Ne vero per leve compendium ad grave dispendium veniatur, dif. v. per Ap. sed. mand. quat. nisi super iis, quæ nobis sunt proposita contra ipsum, famam ipsius læsam esse noveritis, vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Quod etsi fuerit ad inquisitionem procedendum, prædictos, vel alios, quos ipsius esse constiterit inimicos, nec ad prosequendum inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum Episcopum admittatis, sed per viros idoneos super iis, quæ suggesta sunt, inquiratis sollicitè veritatem: etsi nihil grave probatum fuerit contra ipsum, vos ei purgationem canonicam indicatis.

CAPUT VII.

Idem Zamoren. Secorbicen. Japulen. (1) Episcopis.

CUM dil. fil. I. magister schol. Palentinus ad sed. Ap. accessisset, & nobis de ven. fr. n. Palentino Episcopo excessus varios nuntiasset, ven. fr. n. quondam Episcopo Legion. nunc Archiepiscopo Compostellano, & dil. fil. de Vallebona, & de Matiplana Abbatibus Placentin. dicec. examinationem commisimus excessuum objectorum, & infra. Cum autem processum negotii, & dicta testium examinaverimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de prædictis, eundem Episcopum de consilio fratrum nostrorum absolvendum decrevimus ab objectis. Per Ap. f. m. quat. memoratum magistrum schol. donec canonicè suam purgaverit innocentiam scilicet quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda processit, ab officio, & beneficio suspendatis, ut ceteri simili poena perterriti, ad infamiam suorum facile non profiliant prælatorum.

De calumn. c. 2.

TITULUS II.

DE SIMONIA.

CAPUT I.

Idem Abbati de iugo Dei, & Priori de silla.

SUAM nobilis dil. fil. parochiani de Villa franca querimoniam destinarunt, quod D. capellanus eorum pro exequiis mortuorum, & benedictione nubentium minus licite pecuniam ab eis exigit, & extorquet. Quod si forte cupiditati ejus non fuerit satisfactum, ne possint mortuorum corpora sepeliri, vel nubentium benedictio celebrari, ficticia eis impedimenta opponit fraudulenter. Quia igitur huiusmodi exactiones sacrorum canonum obviant institutis: dif. v. per Ap. sed. mand. quat. dictum capellanum, ut à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciatur competenter, moneatis attentius, & efficaciter inducatis. Quod si forte vestris monitionibus noluerit obedire, ipsi ap. rem. poenam canonicam infligatis.

De simon. c. 29.

CAPUT II.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Dilectus fil. magister A. nuntius tuus pro parte tua fecit in audientia nostra proponi, quod cum Cant. dicecesim, secundum prædecessorum tuorum consuetudinem, visitas, ut quæ

c. 30. eod.

COR-

corrigenda sunt, corrigas, & statuas secundum Deum, quæ videris statuenda, in monasteriis, & canonicis regularibus, & religiosis locis pullulasse repereris simoniacam pravitatem; ita ut in eis multi pretio sunt recepti, qui potius gratis recipi debuissent, immo etiam ad religionis observantiam invitari. Dubitas igitur utrum, quia multitudo reperitur in causa, severitati sit aliquid detrahendum, an in tales debeas erigere rigorem canonicæ disciplinæ. Nos igitur inquisitionis t. t. respondemus; quod si adversus eos, qui labe fuerint hujusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicè instituta, postquam crimen ordine fuerit judiciario comprobatum, tam in dantes, quam recipientes, canonicæ severitatis exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos, qui per simoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos ad agendam poenitentiam ad monasteria dirigas artiora. Abbatibus autem, Abbatissis, Prioribus, Prælatibus quibuslibet, & officialibus eorundem injungas poenitentiam competentem; & donec illam peregerint, eos a sacrorum ordinum executione suspendas. Studeas autem omnibus per Cant. dioc. sub interminatione anathematis, auctoritate etiam tam nostra, quam tua districtius inhibere, ne talia præsumant ulterius attemptare, sed illud dumtaxat gratanter accipiant, quod sine taxatione fuerit gratis oblatum, injungens Episcopis tuis, ut hanc ipsam formam per suas dioceses studeant observare.

C A P U T III.

Idem Priori sancti Victoris, & magistris I. Bonon. & L. Modocen. Canonicis.

c. 31. eod.

Licet Heli summus sacerdos in seipso bonus existeret; quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis, animadversionis divinæ vindictam accepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens fractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tanto diligentius debet Prælati affurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas, contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitimam debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationem caritativa correctio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio prævenire: *Descendam*, inquit dominus, & *videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Tunc enim clamor pervenit ad prælatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus, & tunc debet descendere id est videre, & inquirere, utrum clamorem veritas comiterur. Nam juxta canonicas sanctiones, si quid de quocumque clerico ad aures prælati pervenerit, quod eum juste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accedere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei proposcerit qualitas, canonica distinctio feriat culpam delinquentis, non tan-

quam ipse sit idem accusator, & judex, sed quasi fama deferente, vel denuntiante clamore, sui officii debitum exequatur: eo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dicatur. Cum igitur de Abbate Pomposianen. ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant; inquisitionem eorum viris discretis commissimus faciendam, qui cum minime processissent ad iteratum sæpe clamorem, de communi fr. n. conf. citavimus ad præsentiam nostram Abbatem, & monachos, ut per nos ipsos causa morbi plenius inquisita, plagam ipsam melius curarem. Cum igitur ad præsentiam nostram accedentibus quidam ex monachis nobis ipsum Abbatem de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt, contra quos idem Abbas excepit, quod denuntiationem hujusmodi fraterna correctio, secundum evangelicam regulam, non præcesserat, idem constanter asserent, quod correctionem hujusmodi præmississent, licet ad id probandum monachorum juramenta fuissent prohibita. Quia tamen super hoc ipso nondum contendere desistebant; nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de præmissis, omnes omnino monachos, qui, vel cum ipso, vel contra ipsum Abbatem accesserant, juramenti vinculo astringentes, ut de propositis plene, quam scirent, exprimerent veritatem, quorum depositiones in scriptis redactæ, cum publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia vero tum ex assertionem monachorum, tum ex Abbatis confessione cognovimus, quod idem Abbas non modicam summam pecuniæ relictam a prædec. suo totam expenderat, & in alia summa majori monasterium obligaverat; nos eum, juxta legitimas, & canonicas sanctiones, propter has, & alias præsumptiones, quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione Abbatiæ duximus suspendendum; & quia per testes simonia multis modis probata videbatur esse contra ipsum Abbatem, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus utrinque fuit multipliciter disputatum, aliis asserentibus in crimine simoniæ, sicut in crimine læsæ majestatis, omnes indifferenter, tam infames, quam criminosos, non solum ad accusandum, sed ad testificandum etiam admittendos, cum ad instar publici criminis, & læsæ majestatis, procedit accusatio simoniæ, multis super hoc, & legibus, & canonibus allegatis: aliis e contrario respondentibus, quod licet hæc duo crimina, quantum ad accusationem quasi paria judicentur, differunt autem in multis, cum & alia poena pro uno, & alia pro altero inferatur, & inter personas accusatorum, & testium sit utique distinguendum, cum non per accusatores, vel testes crimina comprobentur, multis nihilominus super hoc, & rationibus, & argumentis inductis. Ne vero vel innocentiae puritas confusa succumberet, vel simoniæ pravitas effugeret impunita, nos equitate pensata, nec omnes except. contra testes oppositas duximus admittendas, nec repellendas duximus universas; sed illas dumtaxat probandas admisimus

quæ

quæ forte probatæ non de zelo justitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur, conspirationes scilicet, & inimicitias capitales; ceteras autem objectiones oppositas, ut furti, adulterii, propter immanitatem hæresis simoniacæ, ad cuius comparationem omnia crimina, quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas, quoniam etsi fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuantur ex toto, præsertim cum alia contingerit adminicula suffragari.

CAPUT IV.

Idem.

cap. 32. e. **P**ER tuas nobis litteras intimasti, te plurimum dubitare super quadam epistola decretali, quæ nos asseris edidisse, de testibus admittendis contra simoniacam pravitatem. Noveris igitur incunctanter, quod nos illam epistolam, quæ sic incipit, *Quamvis ad abolendam*, nequaquam edidimus*, sed aliam, quæ sic incipit, *Licet Hebraei*, nos edidisse fatemur. Ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, utrum is, contra quem agitur de simoniaca pravitate, denuntietur civiliter, an criminaliter accusetur, & utrum agatur secundum temperantiam æquitatis. Item utrum ipse sit regularis, qui jam renuntiavit mundo, an secularis, qui adhuc in mundo existit, & utrum inferioris sit gradus, an excellentioris sit dignitatis: ad hæc, utrum ante fuisset claræ opinionis, & bonæ famæ, an graviter infamatus, & valde suspectus, & utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Præterea, utrum testes sint honesti, an criminosi, & utrum jam sint emendati de crimine; an adhuc in crimine perseverent. Rursus utrum crimina sint eadem vel minora, an paria, vel majora: utrumve testes ex zelo justitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur; denique utrum ad simoniacam pravitatem detegenda sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda, sicut ex serie ipsius epistolæ potest perpendere diligens indagator. Ille quidem Pomposianus Abbas, qui jam pridem renuntiavit mundo, erat de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia graviter infamatus. Cumque per monachos, qui juraverant testimonium perhibere veritati, simonia multis modis videretur esse probata; ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet, & inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos a testimonio removeret. Nos vero, ne innocentia puritas confusa succumberet, vel simonia pravitas effugeret impunita, illas dumtaxat exceptiones probandas admisimus, quibus forte probatis, testes non zelo justitiæ, sed de malignitatis fomite processisse constaret, ut conspirationes, & inimicitias capitales; ceteras autem exceptiones, ut furti, adulterii, propter immanitatem hæresis simoniacæ, ad cuius comparationem cetera crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas. Quoniam etsi probationes fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuantur ex

* Clem. E. didit, sup. e. lib. 2. gl.

toto, aliis adminiculis suffragantibus, præsertim cum testes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra tales taliter duximus admittendos, sed non secundum rigorem juris, sed secundum temperantiam æquitatis; cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine, sed civiliter, ut ab administratione amoveretur, tamquam immeritus, & damnosus; & utique tales prælati ex levioribus causis possent ab administratione amoveri, maxime per summum Pontificem, qui potestatem habet non solummodo iudicandi, verum etiam disponendi, sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Unde prædictus Abbas non expectata sententia, quasi male conscius sibi cessit.

CAPUT V.

Idem Abbati Gerablacen.

cap. 33. e. **S**icut nobis tuis litteris intimasti, cum in Gerablacen. ecclesia fueris a tenera nutritus ætate, monachus factus ibidem, in ætate matura promotus consequenter fuisti ad regimen ecclesiæ Florin. Verum Abbate Gerablacen. de medio post sublato, Gerablacen. ecclesia, quæ prius te, tamquam filium habuerat, inscium, & absentem in patrem, & pastorem per electionem canonicam te revocavit. Et quoniam pastore carebat Leodien. ecclesia cathedralis, postquam per dies aliquot moram feceras in ecclesia Gerablacen. ad Colon. ecclesiam, quæ tua est metropolis, proficiscens, ipsius auctoritate in Gerablacen. ecclesia interim ministrasti. Ceterum postquam in Leodien. ecclesia fuit Episcopus institutus, is a te requisitus electionem de te factam noluit confirmare, aliud non prætendens, nisi quod de minori loco translatus fueras ad majorem. Verum, cum hæc tibi fieri pro extorquenda pecunia comperisses, sub interminatione anathematis veruisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur; & cum quidam de fratribus timorem Dei præ oculis non habentes, interventu munerum, ad ipsius Abbatæ regimen aspirarent seniores in ecclesia, quod malum imminens non nisi malo posset deprimi, prævidentes, te inconsulto, & penitus ignorante, contra excommunicationis a te factæ sententiam venientes promiserunt, & pecuniam etiam persolverunt, sicut tibi postmodum est relatum, & sic ab Episcopo invitatus institutionem ab eo accepisti libere, quemadmodum postulabas. Super his ergo nos tua duxit discretio consulendos; si propter promissionem incognitam, & prohibitam, quemadmodum est promissum [1], tibi peccati macula infligatur, vel si de promissione nunc tibi cognita, tu cum fratribus, qui fecerunt eam, debeas pœnitere, cum inhærere nolueris simoniacæ pravitati, paratus pro grege domini subire laborem, vel quamvis te conscientia non accuset, a suscepto regimine, si decreverimus, abstinere. Quamvis autem secundum sacrorum canonum instituta, etiam parvuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longe diversum est non præbere consensum, & expressim aliquid pro-

(1) *Premissum, forte.*

prohibere, taliter duximus respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam, a qua postmodum minime recessisti, aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam, & exsolvit, præsertim cum aliquis ex his nulla sit tibi confanguinitate conjunctus, nihil tibi debet, quoad pœnam, & culpam, sicut credimus, imputari, nisi postea forte consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut etiam reddendo solutam: alioquin contingeret, quod alicujus factum insidias inimico paratis ei damnosum existeret, cui penitus displiceret; & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem, qui dederunt pecuniã, vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles; quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus, quæ non judicat de occultis, pœna essent canonica feriendi.

CAPUT VI.

Idem Decano Bevacen.

ex 34. eod.

TUA nos duxit discretio consulendos, si aliquis alicui ecclesiæ de bonis suis quædam obtulerit, petens, ut in vita sua sibi liceat eadem bona in ipsa ecclesia pro præbenda tenere, an bona recipi debeant sic oblata, & idem clericus affumi valeat in canonicum ejusdem ecclesiæ absque vitio simoniæ. Nos igitur devotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur, vel offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, & ut in canonicum admittatur, hujusmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ, cum in talibus omnis pactio, aut conventio cessare debeant juxta canonicas sanctiones; si vero pure, ac sine pacto, & conditione qualibet offerat bona sua, rogans humiliter, ut in canonicum admittatur, & bona ipsa retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici ejusdem ecclesiæ pure consentiant, hujusmodi receptio proculdubio fieri poterit absque scrupulo simoniæ pravitate. Licet autem taliter duximus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo judicare; si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut propter temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio, tam illi, quam iste apud districtum judicem, qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum, culpabiles judicantur.

CAPUT VII.

Idem Priori Cartusien.

e. 35. eod.

PER tuas nobis litteras intimasti, quod cum G. in quadam domo Cartusien. ordinis suscepisset habitum monachalem, termino suæ probationis completo, a diocæsano Episcopo fuit in subdiaconum ordinatus, se postmodum didicit ex relatione quorundam, quod licet idem Episcopus alias vir esset honestus, multotiens tamen commiserat vitium simoniæ, propter quod monachus vehementi dolore turbatus in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem Episcopo ad superiores ordines promoveri. Unde cum eidem eremum exire non liceat, nec præfatus Episcopus ipsum, vel quemquam alium suæ

diocæsif ab Episcopo alio ordinari permittat, postulasti per sed. Ap. edoceri, quid cum præfato monacho in ordine jam suscepto, & suscipiendis superioribus sit agendum. Nos itaque respondemus, quod idem monachus in ordine sic suscepto secure ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forsan ædificet ad gehennam, licet ex eo, quod conscientiam nimis habuit scrupulosam, in difficultatem hujusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem.

TITULUS III.

DE JUDEÏS.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo Senonen. & Episcopo Parisien.

ET si Judæos, quos propria culpa submitit perpetuæ servituti, cum dominum crucifixerunt, quem sui prophetæ ad redemptionem Israel prædixerunt in carne venturum, pietas christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum, quos etiam propter illorum perfidiam, Sarraceni, qui fidem catholicam persequuntur, nec credunt in crucifixum ab illis, sustinere non possunt, sed potius a suis finibus expulerunt, in nos vehementius proclamantes, eo quod sustineantur a nobis, qui ab ipso crucis patibulo condemnant Redemptorem nostrum, ingrati tamen nobis esse non debent, ut redderent Christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum, qui tamquam misericorditer in nostram familiaritatem admitti, nobis illam retributionem impendant, quam juxta vulgare, *mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu*, suis conlueverunt hospitibus exhibere. Accepimus autem, quod Judæi, quos gratia principum in suis terris admisit, fecit adeo insolentes, ut illos committant excessus in contumeliam fidei Christianæ, quos non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare. Faciunt enim Christianas filiorum nutrices, & cum in die resurrectionis dominicæ, illas recipere corpus, & sanguinem Jesu Christi contingit, per triduum, antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam, alia insuper contra fidem catholicam detestabilia, & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrant, cum eos perpetrare patiuntur indigne, quæ fidei nostræ confusionem inducunt. Rogamus igitur karissimum in Christo filium nostrum Ph. Regem Francorum Illustrum; mandavimus etiam nobili viro Duci Burgundiæ, & Comitissæ Trecent. ut tales repriment Judæorum excessus, ne cervicem perpetuæ servitutis jugo submittam præsumant erigere contra reverentiam fidei Christianæ, inhiabentes districtius, ne de cetero nutrices, vel servientes habeant Christianos; ne filii liberæ filiis famulentur ancillæ, sed tamquam servi a domino reprobati, in cuius mortem nequiter conjurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos, & illos servos effecit, quia, cum jam cœperint rodere more muris, & pungere sicut serpens, verendum est, ne ignis receptatus in sinu, corrosa consumat. Quo circa fr-

vestra per Ap. sed. m. quat. prædictum Regem, & alios ad hoc ex parte nostra ita diligenter monere, ac efficaciter inducere procuretis; quod Judæi de cetero nullatenus insolescant, sed sub timore servili prætendant semper verecundiam culpæ suæ, & reveantur honorem fidei Christianæ. Si vero Judæi nutrices, & servientes non dimiserunt Christianos, vos auctoritate nostra suffulti, sub excommunicationis pœna inhibeat districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

TITULUS IV.
DE HÆRETICIS.
CAPUT I.

Idem.

De hæret.
c. 10.

Vergentis in senium sæculi corruptelam non solum sapiunt elementa corrupta, sed etiam dignissima creaturarum ad imaginem, & similitudinem condita conditoris, prælata privilegio dignitatis volucris cæli, & bestiis universæ terræ testatur, nec tantum eo quasi deficiente jam defecit, sed & inficit, & inficitur scabra rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum hominiferrimus, & qui non potuit in sui, & mundi creatione in paradiso consistere, circa sui, & orbis dissolutionem degenerat, & pretii suæ redemptionis circa fines sæculorum oblitus, dum variis, ac vanis quæstionum se nexibus ingerit, & ingessit, laqueis suæ fraudis innectit, & incidit in foveam, quam paravit. Ecce etenim inimico homine messi dominicæ superfeminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant, vel potius polluuntur; triticum arefcit, & evanescit in paleis, in flore tineæ, & vulpes in fructu demoliri vineam domini moliantur. Nova siquidem sub novo testamento Achor progenies de spoliis Jerico lingulam auream, palliolumque furatur. Abiron, & Datham, & Chore soboles detestanda novis thuribus fermentatum thymiana novis volunt altaribus* abolere, dum nox nocti scientiam indicat, dum cæcus præbet cæco ducatum, dum hæreses pullulant, & quem divinæ reddit hereditatis expertem, suæ constituit hæreticus hæresis, & damnationis heredem. Hi sunt caupones, qui aquam vino commiscent, & virus draconis in aureo calice Babylonis propinant, habentes secundum Apostolum speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem contra vulpes hujusmodi parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, diversa prædecessorum nostrorum temporibus emanarunt instituta, nondum tamen usque adeo pestis potuit mortificari mortifera, quin sicut cancer amplius serperet in occulto, & jam in aperto, suæ virus iniquitatis effundat, cum palliata specie religionis, & multos decipit simplices, & quosdam seducit astutos, factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam inter operarios, immo verius super operarios vineæ domini Sabaoth sumus a patrefamilias evangelico deputati, & quibus ex officio pastoralis sunt oves Christi commisse, nec capere vulpes demolientes vineam domini, nec arcere

* *adoleve.*

lupos ab ovibus videamur, & ob hoc merito vocari possimus canes muti non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis, & mercenario comparemur; contra defensores, receptatores, fautores, & credentes hæreticorum aliquid severius duximus statuendum, ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis tamen defensoribus, & receptatoribus, & fautoribus, ac etiam credentibus confundantur, & cum se viderint ab omnibus evitari, reconciliari desiderent omnium unitati. De communi ergo f. n. con. & assensu quoque Archiepiscoporum, & Episcoporum apud sed. Ap. existentium, districtius inhibemus, ne quis hæreticos receptare, quomodolibet defensare, aut ipsis favere, vel credere, quoquomodo præsumat; præsentis decreto similiter statuentes, ut si quis eorum aliquid facere præsumpserit, ubi primo, secundo ve commonitus a sua super hoc curaverit præsumptione cessare ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia, vel consimilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur, sit etiam intestabilis, nec ad hereditatis successionem accedat, nullus præterea ipsi cogatur super quocumque negotio respondere. Quod si forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur, si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur; si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur: in similibus idem præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, postquam fuerint ab ecclesia denotati, contempserit evitare, anathematis noverit sententiam incurrisse. In terris vero temporalibus nostræ jurisdictioni subiectis bona eorum statuimus publicari, & in aliis idem præcipimus fieri per potestates, & principes sæculares; & qui ad id exequendum si forte negligentes extiterint, per cens. eccles. app. post. compelli volumus, & mandamus; nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis ad cor revertentibus & abnegantibus hæreticorum consortium misereri aliquis voluerit, ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ majestatis punitis capite, bona confiscentur ipsorum, eorum filiiis vita tantummodo ex misericordia conservata; quanto magis, qui aberrantes in fide domini Dei filium Jesum Christum offendunt, a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent distictione præcidi, & bonis temporalibus spoliari, cum longe sit gravius æternam, quam temporalem lædere majestatem; nec hujusmodi severitatis censuram orthodoxorum exhereditatio filiorum quasi cujusdam miserationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis casibus etiam secundum divinum judicium filii pro patribus temporaliter puniantur, & juxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in auctores scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

CA.

CAPUT II.

Idem Illustri Regi Aragonia.

cap. 1. c. 1.

SI adversus nos terra confurgeret, & infra. Licet autem a nobis, & prædecess. nostris contra hæreticos multa sint constituta, nec habeatis excusationem aliquam in peccatis, quasi antiquorū obliti fueritis mandatorum, & quia plus timeri solet, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur, advocatis, & scriptariis firmiter inhibemus, ne præfatis hæreticis, dum fuerint in sua contumacia, & errore Paterinis, vel credentibus fautoribus, & defensoribus eorundem in ullo tempore, aliquo præstetis auxilium, consilium, vel favorem, nec eis in aliquibus causis, vel factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine, vestrum patrociniū præbeatis, & pro ipsis publica instrumenta concedere, vel aliqua scripta facere præsumpseritis: ab officio vestro suspensos, perpetuo vos decernimus infamiae subiacere. Ceterum, ne iudices, & scriptarii, qui consenserunt præfatis hæreticis, in huiusmodi præsumptione temeraria sociati, de sua nequitia glorientur, cum privilegium mereatur amittere, qui permilla sibi abutitur potestate, eos ab officio suo iudicamus esse suspensos; decernentes irritum, & inane quidquid per ipsos hæreticos prædictos factum fuerit, vel statutum.

CAPUT III.

Idem universis Christianis fidelibus, tam in urbe Meten. quam diœcesi constitutis.

cap. 12. c.

CUM ex injuncto nobis Apostolatus officio facti sumus secundum Apostolū sapientibus & insipientibus debitores, pro universorum salute nos oporteat esse sollicitos, ut & malos retrahamus a vitiis, & bonos in virtutibus foveamus; tunc autem opus est discretione majori, cum vitia sub specie virtutum occulte subintrant, & angelus Sathanæ se in angelum lucis simulatæ transformat. Sane significavit nobis ven. fr. n. Meten. Episcopus per litteras suas, quod tam in diœcesia quam in urbe Meten. laicorum, & mulierum multitudo tractatu non modico quodammodo desiderio scripturarum, evangelia, epistolas Pauli, psalterium, moralia Job, & plures alios libros fecit in Gallico sermone transferri, translationi huiusmodi adeo libenter, utinam autem & prudenter, intendens, ut secretis questionibus talia inter se laici, & mulieres eructare præsumant, & sibi invicem prædicare, quin eorum aspernantur consortiū, qui se similibus non immiscet, & a se reputant alienos, qui aures, & animos talibus non apponunt. Quos cum aliqui parochialium sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eis in faciem resisterant, conantes rationes inducere de scripturis, quod ab his non deberent aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt, & cum ipsis per eos verbum salutis proponitur, se melius habere in libellis suis, & prudentius se posse idem loqui submurmurant in occulto. Licet autem desiderium intelligendi divinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit,

Tom. IV.

(1) Al. sanctum.

sed potius commendandum, in eo tamen apparent merito arguendi, quod tales conventicula occulta sua celebrant, officium prædicationis usurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortiū aspernantur, qui talibus non inhærent. Deus eorum *lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat*, in tantum odit opera tenebrarum, ut Apostolos suos in mundum universum prædicaturos evangelium omni creaturæ missurus, eis aperte præceperat dicens: *quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure audistis, prædicare super tecta*: per hoc manifeste denuntians quod evangelica prædicatio non in occultis conventiculis, sicut hæretici faciunt, sed in ecclesiis juxta morem catholicum est publice proponenda. Nam juxta testimonium veritatis, *omnis, qui male agit, odit lucem; & ad lucem non venit, ne ejus opera arguantur; qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta*: propter quod cum Pontifex interrogasset Jesum de discipulis suis, & de doctrina ejus, respondit: *ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, in quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus sum nihil*. Porro si quis obiiciat quod juxta mandatum domini cum, non est dandum semen (1) canibus, nec margaritæ mittendæ sunt ante porcos; cum & Christus ipse non omnibus quidem, sed solis Apostolis dixerit: *vobis datū est nosse mysteriū regni Dei, ceteris autem in parabolis*; intelligat canes, & porcos non eos esse, qui sanctū gratanter accipiunt, & margaritas libenter acceptant, sed illos, qui sanctos dilacerant & margaritas contemnunt, quales, qui evangelica verba, & ecclesiastica sacramenta, non ut catholici venerantur, sed abominantur potius, ut heretici, oblatrantes semper, & blasphemantes, quos Paulus Apostolus post primam, & secundam commonitionem docet esse vitandos. Arcana vero, quæ fidei sacramenta non sunt, non sunt passim omnibus exponenda, cum non possint ab hominibus passim intelligi, sed eis tantum, qui ea fidei possunt concipere intellectu, propter quod *simplicioribus*, inquit Apostolus, *quasi parvulis in Christo, tac potum dedi vobis, non escam. Majorum enim est solidus cibus*, sicut aliis ipse dicebat *sapientiam loquimur inter perfectos; inter vos autem nil judicavi me scire, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum*, tanta est divinæ scripturæ profunditas, ut non solum simplices, & illitterati, sed etiam prudentes edocti non plene sufficiant ad ipsius intelligentiam indagandam; propter quod dicit scriptura, *quia multi defecerunt scrutantes scrutatio*. Unde recte fuit in divina lege olim statutum, ut bestia, quæ montem tetigerit, lapidetur, ne videlicet simplex aliquis, & indoctus præsumat ad sublimitatem sacre scripturæ pertingere, vel etiam aliis prædicare; scriptum est enim: *altiora te ne quæsieris*; propter quod dicit Apostolus, *non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*. Sicut

Dddd

enim

enim multa sunt membra corporis, omnia vero membra non eundem actum habent; ita sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium, quia secundum Apostolum, *alios quidem dominus dedit Apostolos, alios prophetas, alios autem doctores*, &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum *quomodo prædicabunt, nisi mittantur*, & veritas ipsa præcepit Apostolis; *rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam*. Quod si forte quis argute respondeat, quia tales invisibiliter mittuntur a Deo, & non invisibiliter ab homine, cum invisibilis missio multo dignior sit, quam visibilis, & divina longe melior, quam humana, unde Joannes Baptista non legitur missus ab homine, sed a Deo, sicut evangelista testatur; *quia fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes*. Potest, & debet utique ratione prævia responderi, quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantum asserere, quod ipse sit missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus assereret; sed oportet, quod astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi, vel per scripturæ testimonium speciale, unde cum dominus vellet mittere Moysen in Ægyptum ad filios Israel, ut crederetur ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, ut converteret virgam in colubrum, & colubrum in virgam iterum reformaret. Joannes quoque Baptista respondens sacerdotibus, & Levitis, qui missi fuerant ad interrogandum, quis esset, & quare baptizandi officium assumpsisset: *Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam domino, sicut ait Isaias propheta*. Non ergo credendum est ei, qui se dicit missum a Deo, cum non sit missus ab homine, nisi de se speciale proferat testimonium de scripturis, vel evidens miraculum operetur; nam etsi de iis, qui missi leguntur a Deo, evangelista testatur, quod *ipsi prædicaverunt ubique domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Licet autem scientia valde sit necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia juxta verbum propheticum, *labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquisunt ex ore ejus*; non est tamen simpliciter sacerdotibus etiam a scholasticis detrahendam, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari, propter quod dominus in lege præcepit, *Diis non detrahes*, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem, deorum nomine nuncupantur, juxta quod alibi dicit, de servo volente apud dominum remanere; *ut dominus offeras eum Diis*. Cum enim juxta verbum Apostoli, *servus suo domino stet, aut cadat*, profecto sacerdos ab Episcopo, cujus est correctioni subiectus, debet in mansuetudinis spiritu castigari, non autem a populo, cujus est correctioni præpositus, in spiritu superbiæ reprehendatur, cum juxta præceptum dominicum, pater, & mater non debeant maledici, sed potius honorari, quod de spiritali patre multo fortius debet intelligi, quam carnali. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo,

quod asina legitur reprehendisse prophetam; vel quod dominus ait, *quis ex vobis arguet me de peccato, & si male locutus sum, testimonium perhibe de malo*; cum aliud sit fratrem in se peccantem occulte corripere, quod utique quisque tenetur efficere, secundum regulam evangelicam, in quo casu sane potest intelligi, quod Balaam fuit correctus ab asina, & aliud est patrem suum delinquentem etiam reprehendere manifeste, præcipue fatuum pro simplici appellare, quod utique nulli licet secundum evangelicam veritatem, nam qui etiam dixerit fratri suo *fatue, reus erit gehennæ ignis*. Rursus aliud est, quod prælatus sponte confusus de sua innocentia, subditorum accusationi se supponit, in quo casu præmissum domini verbum debet intelligi; & aliud est, cum subditus non tam animo reprehendendi, quam detrahendi exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si forte necessitas postularit, ut sacerdos, tamquam inutilis aut indignus, a cura gregis debeat removeri; agendum est ordinate apud Episcopum, ad cujus officium, tam institutio, quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere. Illud autem tamquam de supercilio Pharisaorum procedens, debet ab omnibus aspernari, quod tamquam ipsi soli sint justi, ceteros aspernantur. Cum & hæcenus ab initio nascentis ecclesiæ multi fuerint viri sancti, qui nec tales fuisse leguntur, nec talibus adhæsisse, cum de novo taliter surrexisse leguntur, qui nec contenti sunt doceri potius, quam docere: ad alios forsitan pertinebunt, quibus dominus ait: *Nolite fieri plures magistri*. Nos igitur filii, quia vos paterno affectu diligimus, ne sub prætextu veritatis in foveam decidatis erroris, & sub specie virtutum in laqueum vitiorum, universitatem vestram rogamus attentius, monemus, & hortamur in domino, in remissionem vobis peccatorum injungentes, quæ ab iis, quæ superius reprehensibilia denotavimus, & linguam, & animum revocetis, & fidem catholicam, & regulam eccl. observantes, ne vos verbis fallacibus circumveniri, vel etiam circumvenire contingat. Quia si correctionem nostram, & admonitionem paternam non receperitis humiliter, & devote, non post oleum infundemus & vinum, severitatem eccl. apponentes, ut qui noluerint obedire spontanei, addiscant acquiescere vel iaviti.

TITULUS V.
DE SCHISMATICIS, ET ORDINATIS AB EIS.

CAPUT I.

Idem Bisuntin. Archiepiscopo.

FRaternitati tuæ, & infra. Priorem quoque, quem a schismatico asseris ordinatum, ab officio repellere poteris incunctanter, nisi legitime probaverit secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quæ super hoc potestatem habet dispensandi.

TITULUS VI.

DE APOSTATIS.

CAPUT I.

Idem.

TUÆ fraternitatis, & infra. Super secundo

De schism. c. ult.

De apost. c. 3.

do

do vero articulo inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui videl. habitum abjecerunt clericalem, non sunt in sæculari habitu tolerandi, sed per districtiorem ecclesiasticam coercendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicam curaverint exhibere.

TITULUS VII.
DE HOMICIDIO.

CAPUT I.

Idem Episcopo Lingon.

De homie.
c. 13.

Dilectus fil. A. capellanus in nostra præsentia constitutus sua nobis confessione monstravit, quod cum quadam corporis molestia gravaretur, ita quod cibi, & somni desiderium raptum videretur ab eo, ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret; equum, quem nutriverat, ascendit, qui cum plene non pareret habenis, sed præter fessoris arbitrium suis saltibus lasciviret, ipse, ut ejus refrænaret impetum, & fræno vim intulit, equumque calcaribus stimulavit. Cumque fracto fræno equus, quasi proprio arbitrio relictus, curreret festinanter, quædam mulier veniens ex obliquo, & infantulum bajulans obviavit, in quam equus irruens procul abjecto fessore, puerum prædictum oppressit, & capellanus ipse, ex repentino casu, vix mortis periculum evitavit, sed ad ultimum convalescens, divina postmodum celebrare non præsumpsit. Quia vero nobis non constitit de præmissis, fr. t. per Ap. sed. mand. quat. super his inquiras diligentius veritatem, & si rem inveneris taliter processisse, cum idem capellanus, nec voluntate, nec actu homicidium perpetraverit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias, quominus divina possit officia celebrare.

CAPUT II.

Idem Meten. Episcopo.

c. 74. eod. r.

EX litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod cum lator præsentium A. presbyter vellet fenum de curru deponere, perticam superius alligatam, cum neminem circa currum videret, projecit in terram, & cum feno insisteret deponendo, quidam prope ipsum accedens, puerum quendam juxta currum reperit semivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nil invenire potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsimus sacerdote, si priusquam deiceret perticam, circumspexit sollicite, an esset aliquis circa currum, qui quod diligenter circumspexit asseruit; sed quod vidisset aliquem denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, fr. t. per Ap. f. m. quat. si res ita se habet, nisi contra eundem presbyterum grave scandalum sit exortum, vel tanta laboraret infamia, quod deficiente accusatore oporteat ei purgationem canonicam indici, ipsum libere permittas exequi officium sacerdotis.

CAPUT III.

Idem.

c. 15. eod.

EX litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod quidam monachus puer tuæ dioc. ad deponendum de campanili campanam subserviens, quia forte lignum corrui, ipso momento, in ec-

clesia sub campanili, quendam oppressit puerum, & occidit, unde a nobis humiliter postulabas, quid tibi super hoc esset faciendum, petens, ut cum ipso misericorditer dispensetur. Quocirca fraternitati tuæ per A. f. m. quat. si monachus ipse rem necessariam agebat, & utilem, & in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum movisse dinoscitur, satis poterit, præsertim in monasterio ad altiores ordines promoveri.

CAPUT IV.

Idem Episcopo Paduano.

Significasti nobis per litteras tuas, quod cum c. 16. eod.
F. clericus cum Archipresb. sancti Fiducii equitaret, equus, cui infidebat, tam se, quam ipsum projecit in aquam, inde clericus ipsum graviter calcaribus stimulavit, equus vero, ut litterarum tuarum tenor innotuit, cum existeret bucca durus, præter voluntatem fessoris raptus in cursum, & male parens habenis, quendam mulierem, quam obviam habuit, ex improvise pedibus interfecit. Cumque nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, utrum equi vitium prius scivisset, illud se asseruit ignorasse. Ideoque fr. t. per A. f. m. quat. inquiras super his diligentius veritatem, & si rem inveneris taliter processisse, ad majorem cautelam injungas eidem clerico poenitentiam competentem; qua peracta nequaquam impedias, quominus, & in susceptis ministris ordinibus, & ad majores valeat promoveri.

CAPUT V.

Idem Episcopo Zamoren.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, Non ponitur.
quod cum quidam puer quendam canem percuteret, alter puer, cujus erat canis, illum in facie manu percussit, qui percusserat ejusdem canem, sed cum ille sustem arriperet, ut repercuteret illum, a quo fuerat ipse repercutus, & ambo sustem tenerent hinc inde, pater illius, qui canem percusserat, supervenit, ut filium suum castigaret. Pueri vero in fugam conversi sustem, quem tenebant adinvicem, dimiserunt, & cum per aliquantulum spatium essent ab eodem loco remoti, jam dictus pater unius in sustem illum taliter incidit, quod per unum oculum casu inopinato fustis intravit, ex quo cerebro statim emisso, de medio est sublat. Postmodum autem puer, qui canem percusserat, habitum religionis assumpsit, & cum ad ordines recipiendos accederet, per ejus, & aliorum multarum confessionem quæstio incidit hujus facti, quæ tibi tantum dubitationis induxit, quod nos consulere voluisti, utrum hoc facto non impediendo, ad sacros ordines valeat promoveri. Nos igitur fr. t. t. respondemus; quod ex præmissis puerum illum non credimus ita esse culpabilem, ut ejus ordinatio de jure valeat impediri.

TITULUS VIII.
DE ADULTERIIS.

CAPUT I.

Idem Turon. Archiepiscopo.

Intelleximus per litteras tam ven. f. n. Picta- De adulter.
c. 6.
vien. Episcopi, quam per ea, quæ coram dil. fil. A. subdiacono, & capellano nostro super hoc

auditore concesso, propofita pro partibus extiterunt, quod cum S. laicus Elisabeth uxorem suā a maritali consortio sine causa rationabili depulisset, & idem Episcopus diocesanus eorum audiens mulierem eandem cum quodam adultero fornicari, eam, & illum vinculo excommunicationis astrinxit. Quæ tandem eum, qui dicebatur ejus adulter, abjurans absolutione recepta coram Episcopo memorato prædictum virū sibi restitui postulavit, at ille hujusmodi ei obiciens adulterum, de quo prolem genuisse dicebat eandem; & quod ab eo non expulsa sed spontanea recessisset restitutionem sui proposuit ei esse minime faciendam; quod mulier memorata prorsus inficiens replicabat id ipsum, quod fuerat fornicatus, & de fornicatione sobolem procrearet, propter quod tali exceptione uti non poterat contra ipsam. Cum autē utriusque parti probandi hoc facultate concessa, præfata mulier per quosdam testes ejusdem viri adulterium probavisset, quos vir ipse dicebat, tanquam minus idoneos reprobandos, ab eo tandem fuit ad nostram audientiam appellatum. Quocirca f. t. per A. f. m. quat. nisi constiterit, vel per evidentiam rei, vel confessionem legitimam mulieris, quod taliter adulterata fuisset, adulterii etiam, quod vir dicitur commisisse probatione cessante, ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonii jus in utroque consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus eam cogas, ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet; alioquin mulieri prædictæ silentium imponere non postonas.

CAPUT II.

Idem Episcopo Ambian.

7. eod. **T**UA fraternitas requisivit a nobis, utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia perpetraret adulterium manifeste, & uxore agente pœnitentiam de commisso, & veniam humiliter postulante, vir cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet, super quo taliter respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi * fornicationis obtentu, suæ uxoris consortium nequit declinare.

* de fornicationis.

TITULUS IX.
DE RAPTORIBUS.

CAPUT I.

Idem Episcopo Glaconien. (1)

De rapt. c. ultim. & de przb. c. 24. **A**ccedens ad Ap. sed. dilectus filius B. Hierosolymit. hospital. a nobis ex parte tua quaesivit; utrum clericus absens gratia studiorum de ecclesiastico beneficio possit investiri, & utrum si rapta puella, & in alienam delata diocesim in ecclesiæ facie consenserit in raptorem, matrimonium hujusmodi legitimum sit habendum. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus: quod & clericus absens per alium, vel alius magis per ipsum pro eo potest de beneficio investiri,

[1] Cracovien. forte.

& rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissentio transeat postmodum in consensum, & quod ante displicuerit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum sint legitimæ personæ.

TITULUS X.
DE USURIS.

CAPUT I.

Idem Episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis in regno Franciæ constitutis.

De usuris, c. 11. **Q**uam perniciosum sit vitium usurarum discretionem vestram non credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per prophetam detur intelligi eos, qui suam dant pecuniam ad usuram, a tabernaculo domini repellendos, & tam in novo, quam in veteri testamento prohibitæ sunt usuræ, cum veritas ipsa præcipiat: *mutuum date, nil inde sperantes*, & per prophetam dicatur: *usuram, & omnem superabundantiam non accipies*, inde est, quod universitati vestræ per A. f. m. qua. manifestos usurarios, eos maxime, quos usuris renuntiasse publice constiterit, cum aliquis eos convenit de usuris, nullius permittatis subterfugio se tueri.

CAPUT II.

Idem Narbonen. Archiepiscopo, & suffraganeis ejus, Comitibus, & Baronibus, & universo populo in Narbonen. provincia constituto.

c. 12. e. **P**ER miserabilem, & infra. Judæos ad remittendas Christianis usuras per vos, & principes, & potestates compelli præcipimus sæculares & donec eis remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam etiam in mercimoniis, quam in aliis per * excommunicationis sententiam eis jubemus communionem omnimodam denegari.

* excommunicationis.

CAPUT III.

Idem Mutin. Episcopo.

e. 13. eod. **T**uas dudum ex parte tua recepimus quaestiones, quod quidam usurarii tuæ diocesis, eos, quibus dant pecuniam ad usuram, præstare faciunt juramentum, quod usuras non repetant, & super iis, quas solverint, nullam moveant quaestionem. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus; ut usurarios ipsos monitione præmissa per censuras ecclesiasticas ap. re. compellas, ante usurarum solutionem, ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo, & fraude sua contingat eos commodum reportare, qui ad hoc præstari faciunt juramentum, quod super usuras non valeant molestari.

CAPUT IV.

Idem.

e. 14. eod. **Q**uia frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem, statuimus, ut si quis usurarius a nobis litteras impetraverit, super restituendis usuris, vel fructibus computandis in fortem, nisi prius ipse restituerit usuras, quas ab aliis noscitur recepisse, auctoritate litterarum ipsarum nullatenus audiatur.

CA-

CAPUT V.

Idem Altisiodoren. Episcopo.

cap. 15. e.

CUM in dicecesi tua sint quamplurimi usurarii, de quibus minime dubitatur, quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem Principum, & potestatum, qui tuentur eosdem, nullus appareat accusator, nec idem sunt per sententiam condemnati; qualiter procedere valeas contra ipsos, oraculum duxisti sed. Ap. requiring. Nos autem f. t. t. respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator, si tamen aliis argumentis illos confiterit esse usurarios manifestos, in eos poenam in Lateranen. contra usurarios editam concilio, libere poteris exercere.

TITULUS XI.

DE FALSARIIS.

CAPUT I.

Idem.

De crimin. fals. c. 4.

Dura sæpe mandata, & infra. Nos autem honori ecclesie Rom. & utilitati omnium, paterna volentes sollicitudine providere, de communi fratrum nostrorum consilio statuimus, & sub excommunicationis poena, & suspensionis ordinis, & beneficii districtius inhibemus nequis apud sed. Ap. de cetero litteras nostras, nisi a nobis, vel de manu illorum recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati; si vero tantæ auctoritatis aliquis extiterit, ut ipsum per nuntium deceat litteras nostras recipere, nuntium ipsum ad cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem litteras Ap. juxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit; si laicus fuerit, excommunicationi subjaceat: si clericus fuerit, officii, & beneficii sui suspensione damnatur, & infra. Ad hoc adicientes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgatis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innovari. Quod si quis falsas litteras habere se cognoscit, infra xv. dies litteras illas, aut destruat, aut resignet, si poenam excommunicationis voluerit evadere, quam nisi forsan in mortis articulo sine speciali mandato nostro a quocumque nolumus relaxari; nec etiam si præsumpta fuerit contra hæc absolutio, quidquam habeat firmitatis, ne forte post tempora nostra falsitas in tantum occulta cuiquam valeat præjudicium generare.

CAPUT II.

Idem Archiepiscopo, & Archipresbytero, & canonicis Mediolan.

cap. 5. eod.

Licet ad regimen sedis Ap. quæ dante domino universalium ecclesiarum mater est, & magistra, insufficientes nos vita, & scientia reputemus, quantum tamen nobis dominus in sua miseratione concesserit, ab his proposuimus abstinere, per quæ nobis possit merito derogari, quamquam ex infirmitatis humanæ defectu, non sic formam perfectionis semper, & in omnibus imitari possimus, quin aliquid aliquando in nostris subrepat operibus quod minus circumspicte providentiæ valeat computari, quod tamen non ex industria, vel scientia certa, sed ignorantia, vel nimia occupatione contingit. Ceterum, cum eas-

dem litteras, sicut viri providi, & discreti ad nostram remiseritis præsentiam, ut ex earum inspectione plenius nosceremus, utrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis invenimus, quam in eis vestra discretio suspicata fuisset. Nam licet in stilo dictaminis, & forma scripturæ aliquantulum cœperimus dubitare; bulla tamen vera invenimus, quæ primum nos in vehementem admirationem induxit, cum litteras ipsas de nostra sciremus nullatenus conscientia emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius inspectantes in superiori parte, quæ filo adhæret, eam aliquantulum tumentem reperimus, & cum filum ex parte tumente sine violentia qualibet aliquantulum attrahi fecissemus, bulla in filo altero remanente, filum ex parte illa fuit ab ipsa sine difficultate qualibet avulsum, in cujus summitate adhuc etiam incisionis indicium apparebat, per quod liquido apparuit, bullam ipsam ex aliis litteris extractam fuisse, ac illis per vitium falsitatis insertam, sicut ex litteris ipsis plenius agnosceris, quas ad majorem certitudinem duximus remittendas, & infra. Ut autem varietates hujusmodi falsitatis, quas hæcenus reprehendimus, vos ipsi de cetero deprehendere valeatis, vobis præsentibus litteris duximus exprimendas: prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla litteris apponatur: secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex toto, & per alium filum immissum falsis litteris inferatur: tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, incisum cum vera bulla falsis litteris immittatur, & sub eadem plicatura, cum filo similis canapis restauratur. Quarta, quæ a superiore parte bullæ altera pars filii sub plumbo rescinditur, ut per idem filum litteris falsis inserta reducitur infra plumbum. Quinta, cum litteris bullatis, & redditis in eis aliquid per rasuram tenuem immittatur. Eos etiam a criminæ falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem præmissam scienter litteras, nisi de nostra, vel bullatoris nostri manu recipiunt: eos quoque qui accedentes ad bullas, falsas litteras caute proiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigilletur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile deprehendi, nisi, vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit diligentius intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel optusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis sit tumida, & alibi magis depressa.

CAPUT III.

Idem Antibaren. Episcopo.

Quam gravi poenæ subjaceat, & infra. Ad audentiam siquidem nostram ex litteris in Christo karissimi filii nostri Wlcan. Dioclae Regis Illustris, necnon & tenore litterarum tuarum, quas dilecto filio I. capellano nostro apud Durachium direxisti, noveris pervenisse, quod Dominicus quondam Suac. Episcopus, qui coram eodem capellano, & dilecto filio S. subdiacono nostro tunc in partibus illis gerentibus legationis officium, fuerat de homicidio accusatus, & in con-

c. 6. eod.

ci-

cilio apud Antibaren. Pontificalem resignaverat dignitatem, ad nostram olim præsentiam accessisset, a nobis rediens quædam tibi litteras præsentavit, quibus assererat, sibi a nobis Pontificale officium restitutum, & infra. Tu vero litteris illis fidem adhibens, venerabilem fratrem nostrum G. quem in Suacen. Episcopum electum canonicè diceris consecrassè, ab eadem ecclesia removisti, præfato Dominico occasione litterarum falsarum in ipsa ecclesia restituto. Præfatus vero R. sicut suis nobis litteris intimavit, non credens litteras illas de nostra conscientia emanasse, tam ipsum Dominicum, quam præfatum Episcopum nostro præcepit conspectui præsentari, humiliter petens rescripto Apostolico edoceri, quidquid duceremus de ipso negotio statuendum. Nos vero scriptum litterarum falsarum diligentius intuentes, in eis, tam in continentia, quam in dictamine manifestè deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus non modicum admirati, quia tu tales litteras a nobis credideras emanasse, cum præsertim scire debeas Ap. sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere, ut universos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, fratres, ceteros autem sive Reges sint, sive Principes, vel alios homines cujuscumque ordinis sint, filios in nostris litteris appellemus, & cum uni tantum personæ nostræ litteræ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, sive vos, sive vester, vel his similia in ipsis litteris apponatur. In falsis autem tibi litteris præsentatis in salutatione, dilectus in Christo filius vocabaris, cum in omnibus litteris, quas aliquando tibi transmiserimus, te videre potueris a nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod, sic te esse volumus in consimilibus circumspèctum, ut per falsas litteras denovo nequeas circumveniri, vel falli, sed sic litteras Apostolicas studeas diligentius intueri, tam in bulla, filo, & charta, quam stilo, quo veras pro falsis, vel falsas pro veris aliquo modo non admittas.

CAPUT IV.

Idem.

et 7. eod.

AD falsariorum confutandam malitiam jam alia vice recolimus litteras Apostolicas destinasse, in quibus falsitatis modos ne quis se possit per ignorantiam excusare, meminimus plenius dixisse; quia vero nonnumquam evenit, ut falsas litteras exhibentes, postquam super his fuerint redarguti, ad excusationem suam, se dicunt litteras hujusmodi per alios impetrassè, de communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum; ut qui litteris nostris uti voluerint, eas prius examinent, quoniam si falsis litteris se usos dixerint ignoranter, eorum sera pœnitentia evitare nequit pœnas inferius annotatas. Nos enim omnes falsarios, qui per se, vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus, & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos, statuentes, ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint privati. Ita quod, qui per se falsitatis vitium exerperint, postquam per ecclesiasticum judicem fuerint degradati, sæculari po-

testati tradantur, secundum constitutiones legitimas puniendi, per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniantur: si clerici fuerint, officiis, & beneficiis ecclesiasticis spolientur; si laici, tamdiu maneant excommunicationi subjecti, donec satisfaciant competenter; ita tamen, ut in istis, & in aliis malitia gravius, quam negligentia puniatur. Quod & de iis, qui falsas litteras impetrant, statuimus observandum.

TITULUS XII.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO,
VEL INTERDICTO MINISTRANTE,
VEL BENEFICIUM REPETENTE.

CAPUT I.

Idem Capitulo Herbipolen.

Illud dominus in beato Petro, & infra. Ven. f. n. quondam Ildesinen. Episcopus Imperialis aulae Cancellarius non attendens, quod multa sunt, quæ præter specialem auct. Ap. sedis de jure non possent, nec deberent impune ab aliquibus attemptari, utpote cessiones, & translationes Episcoporum, & alia, quæ nota sunt vobis, non solum non obtenta licentia, sed nec etiam postulata, ecclesia Ildesinen. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupavit, & infra. Unde nos præsumptionem ipsius debita volentes animadversione punire, ven. f. n. Magdeburgen. Archiepiscopo, & aliis quibusdam in Teutonia constitutis dedimus in mandatis, ut cum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium, nisi dictus Episcopus infra xx. dies post susceptionem litterarum, quas super hoc ipsi direximus, ab Herbipolen. ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum publice nuntiarent, & excommunicationem ejus facerent pulsatis campanis, & candelis accensis festivis diebus & dominicis innovari, quod idem Magdeburgen. studuit adimplere, & infra. Ipse vero Episcopus in nostra postmodum præsentia constitutus, etsi suum recognolceret, & confiteretur excessum, & non judicium, sed misericordiam postularet, hoc tamen inter alia in suam excusationem proposuit, quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius judex ejus, nec crediderat, quod admonitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquam promulgare. Unde, cum nec ante factum communitarias, nec post factum litteras ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si divina officia, quantumcumque sollemniter celebravit, præsertim cum ei, non nisi per famam de sententia contra eum prolata constaret. Quod autem postquam se novit excommunicatum a nobis, divina sibi fecerat officia celebrare, & communioni fidelium se injecerat frequenter; id non in contemptum Ap. sed. vel etiam tanti sacramenti, sed spe veniæ asserit se fecisse, ne videlicet induresceret amplius, vel durius ejus animus proterviret, si numquam divinis officiis interesset. Licet in diebus sollemnibus numquam se celebrationi divinorum ingesserit, & cum paucis in angulo aliqujus ecclesiæ occulte, non festivis diebus, divina sibi fecerit interdum officia celebrari. Licet autem in primo capitulo non videatur omnino cul-

De cleric.
exc. c. 5.

pa-

pabilis extitisse, quia tamen in dubiis via est tutior eligenda, etsi delata in eum sententia dubitare, debuerat tamen potius abstinere, quam sacramenta ecclesiastica pertractare. Illud autem, quod sub spe veniæ divina sibi fecit, postquam se a nobis excommunicatum noverat, celebrari, & fidelium orationi se injecit, potius contra eum facere credimus, quam pro eo; cum fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquisse, & excommunicatos non vitare, multo magis quam non vitari periculosum existat, non vitare liquidem, cum in eo sit excommunicatus, sine delicto non potest, sed cum ex aliis pendeat, sine suo peccato poterit non vitari, & ita cum eo misericordiam facientes, pœnam, quam canon iis, qui post excommunicationem divina præsumpsisset officia celebrare, vel qui celebrationi se ingesserint divinum, ei non duximus infligendam.

CAPUT II.

Idem Bisuntin. Archiepiscopo.

c. 6. eod. **F**Raternitati tuæ, & infra. Presbyteros autem, & alios clericos tuæ diœces. qui pro suis excessibus a te nexibus anathematis canonice innodati, præsumperunt, vel præsumunt divina officia celebrare, rationabiliter potes omnibus beneficiis ecclesiasticis spoliare.

CAPUT III.

Idem majori Decano, & Priori Colonien.

cap. 7. e. **P**ostulasti per sed. Ap. edoceri, & infra. Consequenter quævistis, utrum clerici, qui dum essent excommunicationis vinculo innodati, ecclesiastica beneficia sunt adepti, eadem postquam absolutionis beneficium obtinuerunt, licite valeant retinere; postulantes nihilominus, quæ pœna corripere debeant Abbates, & Abbatissæ, & alii ecclesiarum prælati, qui scienter clericis excommunicationi subjectis ecclesiastica beneficia contulerunt. Ad quod vobis taliter duximus respondendum; quod cum excommunicatis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valeant ea licite retinere, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum, cum ipsa non fuerint canonice consecuti. Illi vero, qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent a beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur, ut puniantur in hoc, in quo delinquere præsumperunt. Quævistis præterea, qualiter puniri debeant clerici, vel monachi, necnon & moniales ecclesiarum conventualium, qui post latam sententiam in locis suppositis interdicto præsumperunt hætenus & adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter respondemus, quod clerici, qui talia præsumperunt, sunt ecclesiasticis beneficiis spoliandi. Monachi vero vel moniales in artioribus monasteriis ad peragendam sunt pœnitentiam recludendi.

(1) *Subditos, malo.*

TITULUS XIII.
DE CLERICO PER SALTUM
PROMOTO.

CAPUT I.

Idem Olomicen. Episcopo.

TUÆ nobis litteræ præsentatæ continebant, quod sicut ex relatione quorundam bonorum virorum receperas, P. presbyter lator præsentium, diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotii ordinem promoveri. Cumque super hoc ab ipso quæsissem diligentius veritatem, ipse tibi secreto humiliter est confessus, se pro certo nescire, si res taliter se haberet; sed ex quo hoc boni viri asseriebant, inter quos fuerat conversatus, credebatur assertioni eorum, eo quod ipso tempore quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus. Tu vero ipsum ad Ap. sed. transmittens, a nobis humiliter supplicasti, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur ejus miseriæ condolentes, fr. tuæ per Ap. sed. mand. quat. condignam pœnitentiam pro hujusmodi negligentia injungas eidem, & ea peracta, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis.

De cleric. per salt. pr. c. 1.

TITULUS XIV.
DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM
IN SUBDITIS [1].

CAPUT I.

Idem Cantuar. Archiepiscopo.

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca pravitas depravavit; ut in exterrimum canonicæ sanctionis, & in elusionem quodammodo divini judicii, lucris temporalibus inhiantes, ac dicentes in corde suo, *non est Deus simoniam sub honesto nomine pallient, quasi mutato nomine culpa transferatur, & pœna. Verum nec Deus secundum Apostolum irridetur, nec tales Simonis sectatores, etsi temporalem in præsentibus forsitan pœnam evadant, in futuro tamen pœnã non effugient sempiternam; cum nec honestas nominis criminis malitiam palliabit, nec vox poterit abolere reatum. Sane pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate ecclesiæ contra canonicas sanctiones certam accipere consueverunt pecuniæ quantitatem, metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipent, recipientes in media quadragesima, quod recipere consueverunt post pascha; & ut causam accipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos prius chrismates, secundo paschales dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes. Quidam vero nec tempus solutionis, nec solvendorum numerum in aliquo variant, veterem per omnia consuetudinem imitantes: quia vero expressius exprimit venditionis, speciem, qui prius recipit pretium, quam rem conferat pretiosam, quamquam tempus recipiendæ mercedis dissimulando distulerit, & dissimulaverit differendo: licet utrumque*

De simon. c. 36.

in

in talibus periculosum sit, vel existat, cum gratis gratia conferenda sit, ne ipsam contingat, & rem & nomen gratiæ demereri: fr. tuæ per Ap. sed. m. atque dis. præc. quat. auctoritate nostra fretus, & tuæ, taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos suos, & officiales eorum mon. præd. per cens. eccles. & sub. ap. obf. a tam illicita exactio- ne compescens; quod ad nos de cetero super hoc quarimonia deferri non possit, nec aliorum culpa tibi ob tuæ negligentiam meritum imputetur ad poenam. Eademque auctoritate suffultus, pravam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum investitura, Archidiaconi marcham argenti, minores vero Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.

CAPUT II.

Idem Archipresbytero sancti Andreae de Polbian.

De excess. præl. c. 9.

Quam sit grave crimen in clericis gloriari, cum malefecerint, & in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane quod non sine dolore referimus, quod cum R. de Sertone R. filiam suam cuidam I. nomine traderit in uxorem, P. diaconus ecclesiæ sancti Petri filius autem sacerdotis non erubuit publice profiteri, se prædictam feminam carnaliter cognovisse; unde factum est, quod prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter tibi per Ap. s. m. quat. si tibi constiterit de præmissis, sine omni contradictione, app. ces. præfatum clericum ab officio, & beneficio suspendere non postponas, compellens virum ut uxorem suam recipiat, eique sicut iustum est, officium (1) exhibeat maritale.

CAPUT III.

Idem Episcopo Iponet (2) & Abbati de Tiseno visitatoribus Lombardia.

c. 10. eod.

Ex litteris vestris accepimus, quod cum ad Ambigaven. ecclesiam una cum ven. fr. n. Pisano Archiepiscopo tunc Episcopo Vercellen. accessisset visitationis officium impleturi, Ambigaven. Episcopus inter cetera, quæ proposita fuerant contra ipsum, hoc nobis ore proprio est confessus, quod, cum quidam in villa quadam ad ejus jurisdictionem spectantem infamaretur de furto, & idem illud infamaretur omnino, offerens quod candentis ferri judicio excusaret se, vel purgaret, adiiciendo, ut suspendio puniretur, si deficeret in eodem, dictus Episcopus requisivit a iudice, quid super hoc videretur eidem; & cum iudex respondisset, ut fieret, sicut fur ipsemet dixerat; ferrum candens in ipsius præsentia Episcopi est allatum, quod cum accepisset, fur ille combustus est. Unde iudex expavescens, quid sibi super hoc videretur, consuluit Episcopum memoratum qui sibi respondit, quod si fur idem sic evaderet, malum esset, quamvis per litteras, quas idem Episcopus nobis modo direxit, affirmet se verbis talibus usum fuisse; *auditis, quantus est clamor populi, omnes dicunt malum est, si sic evaserit impunitus*; & sic Episcopus, & iudex, villam

ipsam cum multitudine sunt egressi, in quorum præsentia fur prædictus auctoritate ipsius Episcopi est suspensus, propter quod ipsum cum litteris vestris ad sed. Ap. destinastis, sed idem in præsentia nostra constitutus nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras vestras vidimus, licet ipse nobis se illas asserat præsentasse, quinimmo statim cum dictus Archiepiscopus ad sed. Ap. accessit, qui nobis hujus rei seriem plenarie indicavit, idem Episcopus a nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit inveniri. Nos autem super his cum fratribus nostris deliberavimus diligenter, & cum idem Episcopus non solum in iudicio candentis ferri, verum etiam in furis suspendio graviter noscitur deliquisse, cum his (3) non tantum auctoritatem præstiterit, verum etiam præsentiam exhiberit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur Pontificale officium sine altaris etiam ministerio non valeat adimpleri disp. ve. per Ap. sed. m. quat. ut Episcopatu cedat, moneatis eundem; alioquin ipsum auctoritate Ap. ab Abugen. (4) ecclesia sub. ap. ob. amoventes, faciatis eidem per electionem canonicam de persona idonea provideri.

CAPUT IV.

Idem Archiepiscopo, & majoris monasterii & sancti Juliani Abbatibus Turon.

c. 11. eod.

Inter dil. fil. B. & P. Choet canonicos Pictaven. super succentoria Pictaven. ecclesiæ, quæstione suborta, eorum uterque coram nobis firmiter assererat, succentoriam ipsam se per Pictaven. cantorem, ad quem ejus donatio pertinebat, canonicè affecutum, & infra. Nos igitur utriusque partis attestacionibus diligenter inspectis invenimus evidenter esse probatum eundem P. publicum aleatorem esse, vel usurarium manifestum, utpote qui xi. denarios pro xii. publice mutuarat in ludo. Unde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum proposuerat idem P. quod hoc fecerat juxta Gallorum consuetudinem clericorum, qua clerici fere universi mutant sic frequenter, & ludunt. Nos tamen, qui ex officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos, occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis etiam materiam devenitur, penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem, quæ dicenda est corruptela potius, palliatur, frivolum reputantes; cum in illis magis plebilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur: quod circa eundem P. de succentoria prædicta factum esse dignoscitur, propter indignitatem, & inutilitatem ipsius duximus irritandum, cum personis vilibus, & indignis portæ dignitatis patere non debeant, juxta legitimas sanctiones. Præterea contra præfatum B. manifeste fuit probatum, quod de conscientia iudicum prædictorum Bituricen. ultima clausula inserta non fuerat in litteris eorundem, sicut in ipsorum depositionibus exprimitur evidenter, Robertus vero diaconus ad hoc probandum testis inductus illud

(1) Al. affectum. (2) Al. Hipponen. (3) Al. is. (4) Ambigaven. supra.

illud idem deposuit, & adiecit, quod cum deberet eandem litteras figillare, diligenter inspexit, nec eandem clausulam appositam tunc invenit, unde pars altera proponebat, quod cum prædictus B. scienter usus fuerit litteris sic falsatis, debeat merito tamquam falsarium omnino repelli. Verum nos attendentes, quod etsi constaret evidentissime, quod dicta clausula litteris illis fuisset apposta præter conscientiam iudicum prædictorum, quia tamen fides nobis facta non fuit, quod dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procuraverit, ut ab alio poneretur, vel etiã, quod scienter usus fuerit litteris sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis objectu eundẽ duximus absolvendũ maxime, cum postquã hoc sibi objectũ fuerit, prætermisit penitus uti eis, & infra. Cũ igitur per depositiones saltem duorum testium, qui nullatenus reprobati fuerunt, nobis constitit evidenter, quod concessio Petro facta præcesserit, quamquam propter indignitatem eiusdem P. meruerit reprobari, concessionem postmodum Boccando factam, irritam decernimus, & inanem. Quia vero actor, ad quem ipsius succentoriæ donatio spectare proponitur, ut de ipsius perjurio taceamus, adeo tamen inconstanter se habuit in hoc facto, ut sicut præmissum est, prima donatione non reprobata secundam facere attemptaret, & dignum sit, ut in eo quis puniatur, in quo visus est deliquisse, in hoc ejus duximus varietatis inconstantiam puniendam, ut concedendi succentoriam ipsam hac vice nullam habeat facultatem; præsentium vobis auctoritate mandantes, quat. eandem, auctoritate nostra suffulti sub. ap. ob. personæ idoneæ assignetis.

TITULUS XV.

DE NOVI OPERIS NUNTIATIONE.

CAPUT I.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

De novi op.
mut. c. 2.

* 4, omitt.
Parif.

CUM ex injuncto, & infra. Distracta tibi iustione mandavimus, ut in negotio capellæ de Lambæ, juxta formam litteris Ap. comprehensam, ab oppressione monachorum Cantuarien. omnino cessares, & infra. Cum autem, quæ præmissimus, in nostra, fratrumque nostrorum præsentia prudenter essent allegata * a nuntiis: nos tamen (1) accepimus justitiam judicandi, cupientes ipsius vestigiis inhærere, apud quem non est acceptio personarum, cujus locum tenemus in terris, licet indigni; & ita via Regia prudenter incedere, ut non declinemus ad dexteram vel sinistram, prædecessores quoque nostros Urbanum, Clementem, & etiam Cælestinum, credentes amplius imitandos in illis maxime, quæ deliberatione prævia statuerunt, de communi fr. n. con. f. t. per A. f. m. & in virt. obed. dif. præ. qua. omni contradictione, excusatione, & ap. ces. infra xxx. dies post receptionem præsentium quidquid ædificatum est in ecclesia memorata, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non constante, etiam si absens extiteris. Cum autem sit etiam legitima sanctione sancitum, ut si is, cui opus novum fuerat nuntiatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit jus sibi ædificatum debere (2), si

Tom. IV.

[1] Qui tempus. (2) Habere, forte. (3) Al. testimonio.

bi debeat actio denegari; reducens prorsus in irritum quidquid de instituendis ibidem canonicis, & aliis ad ipsam ecclesiam pertinentibus a te, vel a prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum revocatis, quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denuntiari præcipimus absolutos. Cum enim amodo non teneat principale, quidquid ab eo, vel ob id secutum est, sub præmissa distinctione decrevimus irritandum, sicut sancitum est traditione canonica, & civili, & infra. Super eo quoque non sufficimus admirari, quod, cum dicta ecclesia jamdudum, quasi lapis offensionis fuerit & petra scandali, pro qua nos, & prædecessores nostri adversus te, tuosque prædecessores ita graviter sumus moti, & viri religiosi pariter, & prudentes monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & doloribus, tot timoribus & periculis personas, & res non dubitaverunt frequenter exponere, quod proculdubio tam illi, quam isti, ut dictum est, non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarien. ecclesiæ detrimentum, ut de aliis omitteremus, tu saltem pro vitando, tam gravi scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam prohibitis non cessasti, cum sacræ scripturæ debueris testamento (3) didicisse, quod licet opera illa, quæ sine peccato mortali dimitti non possunt, non sint pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine peccato mortali committi non possunt; ab iis tamen, quæ sine peccato mortali committi possunt, pariter, & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Unde Apostolus, *si scandalizatur frater, non comedam carnem in æternum*: Et Dominus in evangelio contra eos, qui scandali præstant materiam: *væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit; melius est enim, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris, & licet majorum scandalum sit vitandum, vitandum etiam est & scandalum pusillorum, juxta testimonium veritatis: Qui scandalizaverit, inquit, unum de pusillis istis minimis, qui in me credunt, &c.* Finis ergo iis, quæ præmissa sunt, de cetero taliter imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat non immerito expiari.

TITULUS XVI.

DE PRIVILEGIIS, ET INDULGENTIIS.

CAPUT I.

Idem Archiepiscopo Lindon.

Tuarum nos tenor edocuit litterarum, quod De privil. c. 11. fratres hospitalis sancti Joannis laici, & illiterati ad partes illas mittuntur pro elemosinis colligendis, quas populus ex devotione pro sustentatione pauperum prædicto loco mittere consuevit. Quia vero per se non sufficiunt loca omnia circuire, sibi clericos, sacerdotes, laicos, & rudes non religiosos, sed in nequitia exercitatos assumunt,

E e e

assunt,

mununt, eorum peccatoribus crucis characterē imponentes. Cumque gulæ, & ebrietati deferviant, se valde inhonestos in aliis ostendentes, clerum, & populum graviter scandalizant; cum ipsi laici prioratum fungantur officiis, & tam clericis, quam sacerdotibus præponantur, & non solum Episcopis inobedientes existunt, verum etiam quasdam immunitates tanquam sibi ab Ap. sede indultas præsumunt sibi temere vindicare. Cum enim in quadam ecclesia baptismali eis a tuo prædecessore collata, quidam nuper percussit vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam defedasset sanguinis effusione, usque ad reconciliationem divina ibidem interdixisti officia celebrari; sed nihilominus ipsi in ea divina celebrarunt, sacerdotes insuper undecumque venientes ad eos, de quorum conversatione, ac ordinatione nulla certitudo profus habetur, ad divinum sibi officium celebrandum recipiunt, Episcopi assensu minime requisito. Alios vero presbyteros ab officio suspensos per Episcopos suos pro suorum exigentia meritorum idem, cum sint laici, ad officia restitunt exequenda. Quidam præterea cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur; illos quidem, eo quod eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliis secundum leges terræ de sibi subjectis respondere minime teneantur. Verum quia privilegium meretur amittere, qui permittit sibi abutitur potestate: f. t. per Ap. f. m. quat. si quos clericos, seu sacerdotes, aut laicos a prædictis fratribus pro colligendis elemosynis cruce falsa signatos inveneris, iis, a quibus ipsos missos esse constiterit, per totam provinciam tuam, nostra fretus auctoritate exhortationis huiusmodi officium interdicis, laici si fuerint, etiã missos excommunicationis mucrone percellas, si clerici, vel presbyteri fuerint, ab officio, beneficioque suspendas, nullo profus privilegii beneficio, vel ap. remedio prævalente. Eos vero quos in prædicta ecclesia lege tibi diocesana subjectos post interdictum tuum divina celebrasse cognoveris, ejusdem pœna suspensionis involvens, in ea donec reconciliata fuerit, quemadmodum sacra præcipiunt instituta, officia non permittas divina celebrare; presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per dictos fratres ad officia sua temere restitutos, in eandem suspensionis sententiam, nostra fretus auctoritate reduces; alios vero, quos ad respondendum aliis secundum legem terræ præmissa causa asseris non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum, sub. ap. impedimento compellas.

CAPUT II.

Idem R. Abbati, & conventui S. Petri Eugubini.

c. 12. c. **C**UM olim essemus apud Perusinum constituti, tu fili Abbas ad nostram præsentiam accessisti, privilegium bon. mem. Lucii Pap. præd. n. nobis humiliter repræsentans, postulans illud suppliciter innovari, quod propter contradictionem ven. f. n. Marci Eugubini Episcopi, qui tunc temporis supervenit, asserens hoc in suum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum, & infra. Te igitur cum testibus tuis, & præfati

Episcopi Eugubini procuratoribus in nostra præsentia constitutis dil. fil. nostrum P. basilicæ XII. Ap. presbyterum Cardinalem dedimus in mandatis, ut super amissione, ac tenore privilegiorum, testes reciperet diligenter, quos duceres producendos, & infra. Mandati nostri diligens executor præsentibus præfatis procuratoribus fideliter rededit in scriptis depositiones x. testium juratorum, quorum depositionibus publicatis, jam dicti procuratores ad producendos testes Episcopi, per quos inductos a parte adversa repellerent, inducias postularunt, quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud A. f. probarent, quæ vellent, nisi onus probationis pars altera subiisset. Ceterum, quoniam infra datum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt, nos tamen tam per depositiones testium, quam assertiones quorundam f. n. liquido cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse tenorem, quod videlicet ipsum cœnobium nullo mediante ad Rom. ecclesiam pertineret, & quod non liceret alicui Episcopo eidem monasterio, & ejus ecclesiis excommunicationem indicere, ut fratres illic domino servientes ab omnium potestate liberi Rom. eccl. libertatis gratia potirentur, & quod nulla in eis mentio diocesani Episcopi habebatur. Illud etiam nihilominus attendentes, quoniam sicut ex dictis quorundam testium intelleximus evidenter, plurimique de nostris fratribus tempore illo præsentibus recolebant, cum tu fili Abbas tempore bon. mem. C. Pap. præd. n. ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ privilegiis te, licet excommunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris, tamquam non ligatum admisit ad osculum, quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognovisset ad Rom. ecclesiam specialiter pertinere; de communi f. n. con. pronuntiandum decrevimus, privilegium illud bon. mem. Lucii Pap. quod sine reprehensione bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium, & assertiones f. n. præmissimus extitisse.

CAPUT III.

Idem Caurhaubaven. electo, & Abbati rrium fontium.

c. 13. eod. **E**X parte Abbatissæ, ac sororum Utren. ecclesiæ nostris fuit auribus intimatum, quod ven. fr. n. Melden. Episcopus commissionis occasione cujusdam, ad ven. fr. n. Parisien. Episcopum, & dil. fil. Abb. de Lantun. a nobis obtentæ, in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privileg. quæ illas, & earum ecclesiam, clerum, & populum Jotren. ad Ap. sedem nullo mediante spectare declararent, quorum ipse non erat ignarus, eas in ceperit graviter molestare, obedientiam ab ipsis, ac clero, & populo villæ Jotren. qui secundum privilegia sedis Apostol. gaudent consimili libertate, subjectionem omnimodam impendendam sibi requirens, & infra. Verum, cum iudices, & assertores eorum ipsas valde gravarent, ad ap. beneficium convolarunt, & infra. Sed iudices ipsi appellationi minime deferentes, nec fragilitati sexus compatientes earum, in Abbatissam excommuni-

ni-

nicationis vinculum, & populum villæ Jotren. interdicti sententias pertulerunt. Sane cum nuntii Jotren. ecclesiæ prædictæ, & alia multa in nostra præsentia retulissent, quibus eas, & suos contra libertatem eis concessam, gravatos dicebant, privilegium nobis Apostolicum ostenderunt, per quod ecclesiam Jotren. constabat ad Rom. eccl. specialiter pertinere. Nos autem eos diutius detinentes propter ap. prædictam, quia tamen tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret adversam, licet postmodum quidam simplex nuntius super hoc prædictorum Parisien. Episcopi, & Lamanc. Abbatis litteras præsentasset, privilegium Ap. sed. ecclesiæ Jotren. concessum duximus innovandum; ita tamen, ut per innovationem ipsius eidem ecclesiæ nihil juris plus accrescat, quam per privilegia prædec. nostrorum obtinuerit, cum per hoc novum ei non concedere, sed antiquum jus conservare velimus.

CAPUT IV.

Idem Colubrien. Episcopo.

g. 14. eod.

CUM olim ad Ap. sed. accessisses, & propter quæstiones, quas adversus dil. fil. Priorem, & canonicos S. Crucis habebas, pro quibus fuerat ad nostram audientiam appellatum, moram feceris longiorem, quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eidem Priori, & fratribus in virtute obedientiæ districtè præcepimus, ut usque ad festum omnium SS. proximo tunc futurum per se, vel per sufficientes responsales, & idoneos, ad nostram præsentiam accederent, super privilegiis omnibus, & libertatibus, quæ a Romanis Pontificibus, vel a bon. mem. quondam Colubrien. Episcopo se habere dicebant, & super aliis quæstionibus adversus eos a Colubrien. ecclesia intentatis diffinitivam sententiam recepturi. Ut autem veritas facilius appareret, authentica, & originalia cum bullis suis nobis usque ad eundem terminum sub eadem districtione præcepimus exhiberi; interim autem utrique parti liceret coram dil. fil. de Alcobatia, & de Seiza Abbatibus & F. Meven. monacho Alcobatiæ, quibus sub certa forma causa prius fuerat delegata, & testes utrimque producti proponere, ac probare, si quid aliud proponendum ducerent ad probandum, & infra. Iudices autem sufficienter actum esse de causa credentes, attestacionibus, & rationibus utriusque partis diligenter inspectis, monasterium S. Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione huiusmodi negotii juraveras te fecisse, quæ quinquaginta marcharum auri summam attingerent, tibi de prudentum consilio damnaverunt, infirmantes sua sententia libertatem, quam M. Colubrien. Episcopus in enorme detrimentum Colubrien. ecclesiæ contulerat monasterio sanctæ Crucis canonicorum assensu per præconem Episcopi, & portarium Regis extorto. Præterea quia idem M. etiam fuerat canonicus regularis, & duo millia marabotinorū, quæ acquiserat, in Episcopum jam promotus monasterio dederat memorato, ipsum ad restitutionem eorum iudices condemnarunt. Insuper tam decimas, quam omnes ecclesias, quas de manu Regis, vel aliorum laicorum, sive clericorum, monaste-

rium præter Colubrien. Episcopi assensum receperat, & quas in Lateran. vel in aliis locis in attestacionibus comprehensis propria auctoritate fundavit, quia pars sanctæ Crucis nec præscriptione, nec defensione alia probationibus contra se factis obtiterat, judicarunt in jus Colubrien. ecclesiæ cum fructibus medii temporis revocari, & infra. Tandem vero cum tu, & pars altera propter hoc ad sed. Apostolicam venissetis, procurator monasterii S. Crucis proposuit sententiam non tenere, quod si alias, etiam sententia memorata teneat, quia tamen monasterium fuit indefensum, sicut ipsi iudices per suas litteras protestantur, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis, ne debitum personæ in damnum ecclesiæ redundaret, debebat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti; quod sibi concedi de solita benignitate sed. Ap. postulavit. Nos igitur attendentes, quod eadem privilegia non solummodo pro libertate monasterii faciebant, sed exprimebant jus nostrum, & ecclesiæ Romanæ justitiam tuebantur: ne in nos monasterii læsio redundaret, ad privilegia exhibenda partem ejus de gratia duximus admittendam. Ut autem plenius de processu iudicum possemus intelligere veritatem, gesta omnia, sicut acta fuerant, coram nobis utrimque iussimus exhiberi. Nos igitur his, & aliis auditis, & intellectis, quæ fuerant hinc inde proposita, distinguentes inter libertatem per prædictum Episcopum ecclesiæ ipsi concessam, & libertatem, quam ei longe ante tempus ipsius Episcopi Ap. sedes indulsit, sicut patet ex privilegiis ante dictis, quia nobis constitit evidenter extortum fuisse in Episcopi concessione canonicorum assensum, & concessionis paginam in aliquot lineis habuisse rasuras, & subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus annotatas, scriptum autem, quod nobis exhibitum fuerat, nec rasuram prætere, nec variis subscriptionis manibus variatum, sed a primo ad ultimum eadem potius manu conscriptum, libertatem ab ipso Episcopo concessam, irritam decernimus, & inane; super hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. Quia vero evidenter agnovimus, privilegiis ante dictis prædec. nostros ecclesiæ sanctæ Crucis libertatis privilegium indulsisse, ac quod ea in possessione tamdiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus præscripsisset, libertatem ei a prædecessoribus nostris indultam auctoritate Ap. confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes: per hoc autem in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus, cum ipsi de hac non cognoverint libertate, & infra. Cum autem libertatem a prædec. nostro confirmemus indultam monasterio ad jus processionis, quod est contrarium libertati, monasterium decernimus non teneri, non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant præsentata. Ceterum super eo, quod iidem iudices decreverunt, ut pro domibus portæ novæ, in quibus parochiale jus ecclesiæ Colubrien. habuerat, monasterium tandem recompensaret eidem in loco alio competenti, quantum amiserat in domibus memoratis; omnino corrigimus sententiam, quam

tulerunt, ad id censentes monasterium non teneri. In ceteris autem laram a prædictis sententiam tam pro Colubrien. ecclesia, quam monasterio sanctæ Crucis auctoritate Ap. confirmamus.

CAPUT V.

Idem Episcopo, & magistro G. Lemovic.

c. 15. eod.

Accedentibus ad præsentiam nostram dil. fil. magistro Zacharia, & Abbatis, & conventus Maugracen. ex una parte, & fratre Petro templariorum de Torren. procuratoribus ex altera, dil. fil. I. subd. & capellanum nostrum dedimus auditorem, coram quo procurator Abbatis, & monachorum proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu possederint in quiete, antequam ad templariorum potestatem, & dominum pervenissent, & postquam templarii terras adquisiere prædictas, decimas earundem per quadraginta annos, & amplius pacifice possedissent, nunc eis ipsas decimas subtrahere non verentur, in aliis eisdem graves injurias irrogantes, & infra. His igitur, & aliis, quæ coram prædicto capellano fuere proposita, plenius intellectis, quia de ipsis non potuit fieri plena fides, disp. v. per A. f. m. quat. inquisita plenius veritate si Abbas, & monachi sufficienter ostenderint, quod a templariis decimas de terris prædictis per xl. annos continue perceperint sine lite, vos ad præstationem decimarum ipsarum templarios auctoritate Apostolica compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas solverunt, eis renuntiasse tacite præsumuntur. Quod etsi forte in probatione defecerint, ab ipsorum petitione templarios absolvatis, ipsis super hoc ap. postp. perpetuum silentium imponentes; super aliis vero auditis, quæ hinc inde duxerint proponenda, & quod justum fuerit, app. post. statuatis, facientes quod decreveritis, &c.

CAPUT VI.

Idem.

c. 16. eod.

CUM capella nobilis viri Ducis Bohemiæ gaudere dicatur hujusmodi privilegio, quod nullus Archiepiscopus, vel Episcopus in personas canonicorum ejusdem ecclesiæ, sive capellæ suspensionis, vel excommunicationis, aut etiam sententiam interdicti audeat promulgare: Decanus Christianitatis, & quidam alii capellæ supradictæ canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii prælibati, in iis etiam, quarum jurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, quod quantumcumque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recusant, & sententiæ subjacere. Unde a nobis humiliter postulasti, qualiter sit tibi erga rebelles hujusmodi procedendum. Quocirca fr. t. per A. f. m. quat. in quantum exempti sunt, ejusdem ratione capellæ, Apostolicis privilegiis deferat reverenter, sed in quantum ratione parochialium ecclesiarum vel alia jurisditionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eodem libere prosequaris.

CAPUT VII.

Idem Abbati, & fratri. Evasin. cœnobii.

c. 17. eod.

EX ore sedentis in throno procedit gladius

us bis acutus, quoniam ex ore Romani Pontificis, qui præsidet Ap. sedi, rectissima debet exire sententia, qua contra justitiã nulli parcat, sed reddat unicuique quod suũ est. Cũ igitur inter nos, & ven. f. n. Wigornien. Episcopum, super monasterii vestri subjectione, ac libertate controversia verteretur, & nos eandem terminandam commiserimus iudicibus delegatis, causam eandem sufficienter instructam ad nostram præsentiam remiserunt, certum partibus terminum præfigentes, quo, cum instrumentis, & attestationibus nostro se conspectui præsentarent sententiam receptorum. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, per procuratores idoneos audientiam præbuimus liberam, & benignam; & quidam monasterii vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum exitit, & exemptum, ad hoc probandum privilegia predec. nostrorum inducens, duo videlicet Constant. (1) unum Innocentii, & alterum Alexandri, necnon indulgentiam Clementis, & Cælestini, quorum usum continuum longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitentur, & infra. Porro in privilegio Constant. quiddam contineri perspicitur, per quod idem cœnobium videtur ad jurisdictionem Episcopi pertinere, videlicet quod Abbas ejusdem monasterii primum locum post Wigornien. præfulem semper obtinebat. Unde cum locum ipsum obtinere non possit in generali concilio, neque in provinciali, quoniam absens esset, ut Abbas primum post illum super alios Episcopos resideret: relinquatur ergo, quod locum illum in Episcopali synodo intelligatur habere, quasi tenetur ad synodum Episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere, ac servare. In privilegio vero Alexandri Papæ quiddam aliud continetur, propter quod diocesanus Episcopus in eodem cœnobio jurisdictionem, & si non in omnibus, in quibusdam tamen retinuisse videtur, cum in illo dicatur, ut Wigornien. Episcopi a fratribus ejusdem loci aliquid injuste non exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: unde constat, quod Abbates Episcopis aliqua de suis exhibere tenentur. Nos igitur his, & aliis diligenter auditis, & perspicaciter intellectis, cum a neutra parte per testes præscriptio sit probata, de communi fr. n. diffinivimus sententialiter, quod Evashamen. cœnobium liberum est in capite, tamquam ab Episcopali jurisdictione prorsus exemptum, & soli Rom. Pontifici, & ecclesiæ Romanæ subiectum: tutela tamen ipsius Cantuarien. Archiepiscopo reservata. In membris autem, videlicet in illis, quæ non probantur exempta, diocetano Episcopo ipsum decernimus subjacere, propter quæ Abbas ad synodum ejus debet accedere, primumque locum post Wigornien. Episcopum obtinere: pro ipsis quoque membris, ut diximus, non exemptis idem Abbas tenetur Wigornien. Episcopo exhibere reverentiam, obsequium, & honorem, quibus Wigornien. Episcopus sibi compet-

(1) Constantinus, Greg. IX.